МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
ПАВЛОДАРСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ

РУССКО-КАЗАХСКО-АНГЛИЙСКИЙ СЛОВАРЬ ТЕРМИНОВ ПО МУЗЫКАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЕ И ИСКУССТВУ

Составители: Б.Д. Кокумбаева, Е.Ю. Личман, Б.У. Итемгенова
Переводчики: У.М. Макулов, А. Личман, А. Хасенов, Р. Хасенова

Павлодар
2013

УДК 81.374.823
ББК 81.2 – 4
Р 88

Рекомендовано к изданию ученым советом
Павлодарского государственного педагогического института

Рецензенты:

А.И. Раимбергенов – заслуженный работник культуры Республики Казахстан, доцент Казахской Национальной Консерватории им. Курмангазы.

С.Ш. Раимбергенова - кандидат искусствоведения, директор детской музыкальной школы №1 им. А. Кашаубаева.

Н.Е. Смирнова - кандидат философских наук, доцент Павлодарского государственного педагогического института.

Ответственный редактор:

Н. Аршабеков - доктор философских наук, ректор Павлодарского государственного педагогического института.

Р 88 Русско-казахско-английский словарь терминов по музыкальной культуре и искусству // Составители: Б.Д. Кокумбаева, Е.Ю. Личман, Б.У. Итемгенова. Переводчики: У.М. Макулов, А. Личман, А. Хасенов, Р. Хасенова. – Павлодар, ПГПИ, 2013. – 177 с.

ISBN 978-601-267-210-7

В словаре представлены ключевые константы музыкального бытия, имеющие древнегреческое и латинское, итальянское и французское, английское и немецкое, русское и тюркское, арабское и казахское происхождения. Определения терминов основаны на новейших данных современного социогуманитарного знания (музыковедения и культурологии, эстетики и философии культуры). Предназначается как для специалистов, так и для широкого читателя.

ISBN 978-601-267-210-7

© Б.Д. Кокумбаева, Е.Ю. Личман, Б.У. Итемгенова, 2013.
© Павлодарский государственный педагогический институт, 2013.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ПАВЛОДАР МЕМЛЕКЕТТІК ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ИНСТИТУТЫ

МУЗЫКА МӘДЕНИЕТІ МЕН ӨНЕР ТЕРМИНДЕРІНІҢ ОРЫСША-ҚАЗАҚША-АҒЫЛШЫНША СӨЗДІГІ

Құрастырушылар: Б.Ж. Қоқымбаева, Е.Ю. Личман, Б.У. Итемгенова.
Аудармашылар: У.М. Мақұлов, А. Личман, А. Хасенов, Р. Хасенова

Павлодар
2013

УДК 81.374.823
ББК 81.2 – 4
Қ 17

Павлодар мемлекеттік педагогикалық институтының
Ғылыми кеңесі басып шығаруға ұсынған

Пікір жазғандар:

А. Раимбергенов – Құрманғазы атындағы ҚҰҚ-ның доценті, еңбегі сіңген мәдениет қайраткері
С. Раимбергенова – өнертану ғылымының кандидаты, Әміре Қашаубаев атындағы №1 БММ-нің директоры
Н. Смирнова – философия ғылымдарының кандидаты, ПМПИ-дің доценті

Жауапты редактор:

Н. Аршабеков – ПМПИ ректоры, философия ғылымдарының докторы

Қ 17 Музыка мәдениеті мен өнер терминдерінің орысша-қазақша-ағылшынша сөздігі // Құрастырушылар: Б.Ж. Қоқымбаева, Е.Ю. Личман, Б.У. Итемгенова. Аудармашылар: У.М. Мақұлов, А. Личман, А. Хасенов, Р. Хасенова. – Павлодар, ПМПИ, 2013. – 177 б.

ISBN 978-601-267-210-7

Сөздікте ежелгі грек және латын, итальян және француз, ағылшын және неміс, орыс және түрік, араб және қазақ тілдерінен шыққан музыкалық болмыстың негізгі тұрақты шамалары (констаталары) ұсынылған. Терминдердің анықтамалары заманауи әлеуметтік-гуманитарлық білімнің (музыкатану мен мәдениеттанудың, эстетика мен мәдениет философиясының) ең соңғы деректеріне негізделген. Мамандарға, сондай-ақ барша оқырмандарға арналған.

ISBN 978-601-267-210-7

© Б.Ж. Қоқымбаева, Е.Ю. Личман, Б.У. Итемгенова, 2013.
© Павлодар мемлекеттік педагогикалық институты, 2013.

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
PAVLODAR STATE PEDAGOGICAL INSTITUTE

RUSSIAN-KAZAKH-ENGLISH MUSIC CULTURE AND ART GLOSSARY

COMPILERS: B.D. Kokumbayeva, E.Y.Lichman, B.U. Itemgenova
TRANSLATION done by U.M.Makulov, A.A.Lichman, A. and R.Hasenovs

Pavlodar
2013

UDQ 81.374.823
LBC 81.2 – 4
R 88

Recommended for publication by the Academic Council of
the Pavlodar State Pedagogical Institute

Critics:

Rayimbergenov Honored worker of Culture of Republic of Kazakhstan, Lecturer of Kazakh National Conservatory named after Kyrmangazy
S. Rayimbergenova, master of Arts
N. Smirnova, master of Philosophy, Lecturer of Pavlodar State Pedagogical Institution

Executive editor:

N. Arshabekov, Rector of Pavlodar State Pedagogical Institution, Doctor of Philosophy

R 88 Russian-Kazakh-English Music Culture and Art Glossary // Compilers: B.D. Kokumbayeva, E.Y. Lichman, B.U. Itemgenova. Translation done by U.M. Makulov, A.A. Lichman, A. and R. Hasenovs. – Pavlodar, PSPI, 2013. - 177 p.

ISBN 978-601-267-210-7

Key constants of music existence that have Ancient Greek and Latin, Italian and French, English and German, Russian and Turkic, Arabic and Kazakh origins are presented in this Glossary. Here are also definitions of the terms based on the latest data of modern sociohumanitarian knowledge (musicology and culturology, aesthetics and culture philosophy) are given. It is designed not only for professionals, but also for mass reading.

ISBN 978-601-267-210-7

© B.Zh. Kokumbayeva, E.Y. Lichman, B.U. Itemgenova, 2013.
© Pavlodar state pedagogical institute, 2013.

ПРЕДИСЛОВИЕ

Широкому кругу читателей предлагается словарь терминов по музыкальной культуре и искусству, включающий около 600 наименований, наиболее часто используемых в отечественных и российских изданиях.

Цель данного словаря - дать системное (цельное) представление о ключевых константах музыкального бытия, в связи с чем приводятся термины, имеющие древнегреческое и латинское, итальянское и французское, английское и немецкое, русское и тюркское, арабское и казахское происхождения. Особенность словаря составляет многозначность определений в междисциплинарном пространстве социогуманитарного знания (музыковедения и культурологии, эстетики и философии культуры). Это, например, такие термины, как ансамбль, доминанта, гармония, лейтмотив, лирика, личность, любовь и многие другие. Приводятся определения научных понятий (культурных универсалий) герменевтика, интерпретация, искусствовед, музыковед, типология культуры, традиция, эстетика. Включены такие ключевые константы, как календарь культуры, смысл жизни и дух, искусство и его типология, синкретизм, синтез искусств и идея (художественная), содержание и форма, муза, музыка и саз, импровизация, произведение художественное, художественная культура и элита.

Интерпретация музыкальных терминов базируется на типологическом подходе, в основание которого кладется диалог следующих культурных миров:

- устной – письменной (визуальной) и аудиовизуальной;
- духовной и материальной;
- кочевой и оседло-земледельческой;
- западной и восточной;
- традиционной - массовой и элитарной.

Словарь содержит широкие хронологические рамки: от мифоритуальной культуры к современности, в контексте которой освещается духовная жизнь человека в различные социально-возрастные этапы (детство, молодость, зрелость, старость; жизнь – смерть – бессмертие).

Подобный стереоскопический (объемный) взгляд позволит, по замыслу составителей, глубже понять и воспринять место и значение разнообразного многокрасочного мира музыки в жизни человека.

В словарь включены также такие основные определения и сферы музыкальной культуры, как:

- жанр и определение тех или иных музыкальных жанров;
- темп и темповые обозначения;

- художественный образ, художественные стили;
- форма музыкальная и разделы музыкальной формы (произведения);
- музыкальное образование;
- музыковедение;
- психология музыкальная;
- исполнительская культура (вокальная, инструментальная и вокально-инструментальная, хоровая);
- названия музыкальных инструментов, обозначения исполнительских приемов;
- основные категории музыкальной эстетики (вдохновение, возвышенное, патетика, прекрасное);
- мировоззренческие универсалии казахской музыкальной (шире – духовной) культуры, имеющие древнетюркское (общетюркское) происхождение.

Дефиниции терминологического аппарата основаны на новейших данных современного социогуманитарного знания (музыковедения и культурологии, эстетики и философии культуры). Предназначается как для специалистов (преподавателей и студентов вузов, колледжей, учащихся музыкальных школ), так и для широкого читателя. Может найти применение при составлении тестовых заданий. Издание подготовлено и издано по инициативе ректората Павлодарского государственного педагогического института Республики Казахстан в серии трехязычных словарей.

АЛҒЫ СӨЗ

Барша оқырман қауымға отандық және ресейлік басылымдарда аса жиі қолданылатын 600-ге жуық атауды қамтыған музыка мәдениеті және өнер терминдерінің сөздігі ұсынылып отыр.

Бұл сөздіктің мақсаты – музыкалық болмыстың негізгі тұрақты шамалары туралы жүйелі (тұтас) түсінік беру. Осыған байланысты мұнда ежелгі грек және латын, итальян және француз, ағылшын және неміс, орыс және түрік, араб және қазақ тілдерінен шыққан терминдер келтіріледі. Сөздік әлеуметтік-гуманитарлық білімнің (музыкатану мен мәдениеттанудың, эстетика мен мәдениет философиясының) пәнаралық кеңістіктегі анықтамаларының көп мағыналылығымен ерекшелінеді. Мысалы, ансамбль, үстемдік, үйлесім, әуен арқауы, жетектеуші әуен (лейтмотив), лирика, тұлға (личность), махаббат және де осылар сияқты көптеген терминдер. Герменевтика, түсіндіру (интерпретация), өнертанушы (искусствовед), музыкатанушы (музыковед), мәдениеттің жіктелуі, дәстүр (традиция), эстетика терминдері ғылыми ұғымдарының (мәдени универсалдардың) анықтамалары беріледі. Мәдениет күнтізбесі, өмір мағынасы мен рух, өнер және оның жіктелуі, синкретизм, өнер мен идеяның (көркем) тоғысы, мазмұн мен түр, муза, музыка мен саз, суырып салу, көркем шығарма, көркем мәдениет және бекзат секілді кілттік констаталар енгізілген.

Музыкалық терминдерді түсіндіру жіктеу тұрғысына негізделеді. Оның негізінде мынадай мәдениет әлемдерінің тілдесуі (диалогы) жатыр:

- ауызша – жазбаша (көрнекі) және аудиокөрнекі;
- рухани және материалдық;
- көшпенді және отырықшылық-диқаншылық;
- дәстүрлі – бұқаралық – бекзаттық.

Сөздік мифтік-салттық мәдениеттен қазіргі заманға қарайғы жан-жақты хронологиялық шеңберлерді қамтиды. Мұның мәнмәтінінде түрлі әлеуметтік-жастық кезеңдердегі (балалық шақ, жастық шақ, кемелдену шақ, қартайған шақ; өмір – өлім – мәңгілік өмір) адамның рухани өмірі түсіндіріледі.

Мұндай стереоскопиялық (ауқымды) көзқарас, құрастырушылардың ойынша, адам өміріндегі алуан түрлі көп бояулы музыка әлемін терең түсінуге және оның орны мен маңызын қабылдауға мүмкіндік береді.

Сөздікке сондай-ақ музыка мәдениетінің мынадай негізгі анықтамалары мен салалары да енгізілді:

- музыкалық жанрлар және олардың анықтамалары;
- екпіні мен екпін белгілері;

- көркем бейне, көркемдік стильдер;
- музыкалық түр және музыкалық түрдің (шығарманың) бөлімдері;
- музыкатану;
- музыкалық психология;
- орындаушылық мәдениет (ән айту, аспапта орындау және аспап көмегімен ән айту, хорда ән йту);
- музыкалық аспаптардың атаулары, орындаушылық тәсілдердің белгілері;
- музыкалық эстетиканың негізгі санаттары (шабыт, асқақ, көтерінкі сарын, әсемдік);
- ежелгі түрік (жалпы түрік) тегінен шыққан қазақ музыка (кең ұғымда – рухани) мәдениетінің дүниетанымдық универсалдары.

Терминологиялық құрамдардың анықтамалары заманауи әлеуметтік-гуманитарлық білімнің (музыкатану мен мәдениеттану, эстетика мен мәдениет философиясы) жаңа деректеріне негізделді. Бұл сөздік мамандарға да, жоғары оқу орындары, колледждер оқытушылары мен студенттеріне, музыка мектептерінің оқушыларына, сондай-ақ барша оқырмандарға арналған. Мұны тестілік тапсырмаларды құрастыру кезінде де пайдалануға болады. Басылым Қазақстан Республикасы Павлодар мемлекеттік педагогикалық институты ректоратының бастамасы бойынша үш тілдік сөздіктер сериясы шеңберінде дайындалып шығарылды.

INTRODUCTION

The Glossary of music art and culture that includes about 600 definitions, which are often used in Kazakh and Russian publications, is presented for mass reading.

The aim of this glossary is to give a systematic (holistic) presentation of key constants of music existence, therefore the terminology that has Ancient Greek and Latin, Italian and French, English and German, Russian and Turkic, Arabic and Kazakh origins is given. The special feature of the glossary is polysemi of definitions in interdisciplinary area of sociohumanitarian knowledge (musicology and culturology, aesthetics and cultural philosophy). That is to say for example, such terms as ensemble, dominant, harmony, keynote, lyrics, personality, love and so on. The definitions of scientific concepts (cultural universals) – hermeneutics, interpretation, art critic, music critic, cultural typology, tradition, aesthetics - are introduced. Such key constants as cultural calendar, the meaning of life, spirit, art and its typology, syncretism, artistic synthesis and notion, content and form, muse, music and saz, improvisation, art work, art culture and elite are also included into the glossary.

The interpretation of music terminology is founded on typological approach, which is based on correlation of the following cultural systems:

Oral-Written (Visual) and Audiovisual;
- Spiritual and Material;
- Nomad and Settled-Agricultural;
- Western and Eastern;
- Traditional mass and Elitist.

The glossary contains wide chronological borders: from mythic ritual culture to modern culture, in context of which spiritual life of a person in different socio-ageing stages (childhood, youth, adolescence, old age; life-death-immortality) is covered.

Such stereoscopic (volumetric) view, as conceived by the drafters, allows deeply understand and perceive the place and the meaning of multiple and multicolor system of music in human life.

Such basic definitions and spheres of music culture are included into the glossary as:

- genres and definitions of different music genres;
- tempo and tempo designations;
- artistic image and styles;
- music forms and section of music forms (music works);

- musical education;
- musicology;
- musical psychology;
- performing culture (vocal, instrumental and vocal-instrumental, choir);
- names of musical instruments, designations of methods of performing;
- main categories of musical aesthetics (inspiration, the sublime, pathos, wonderful);
- worldview universals of Kazakh musical (widely - spiritual) culture that have Ancient Turkic (Common Turkic) origin.

The definitions of terminological apparatus that are based on the latest data of modern sociohumanitarian knowledge (musicology and culturology, aesthetics and culture philosophy) are given in this glossary. It is designed not only for professionals (teachers and students of universities, colleges and music schools), but also for mass reading. Can be used in drawing up test tasks. The publication is prepared and published under the initiative of rectorate of Pavlodar State Pedagogical Institution of the Republic of Kazakhstan in a series of trilingual dictionaries.

А		
АВТОР (от лат. au(c)tor – создатель) – автор художественного, научного и т.д. произведения; автор музыкального произведения – композитор.	АВТОР (лат. au(c)tor – жаратушы) - көркем, ғылыми және т.б. шығармалардың авторы; музыкалық шығармалардың авторы – композитор.	AUTHOR (from Latin au (c) tor – creator) – A creator of the artistic, scientific, etc. works, the creator of a piece of music - the composer.
АГОГИКА (от греч. agogike – движение, ведение) – учение о небольших отклонениях от темпа в процессе исполнения музыкального произведения.	АГОГИКА (грек. agogike - қозғау, қозғалту). Музыкалық шығарманы орындау үдерісінде екпіннен сәл ауытқу туралы ілім.	AGOGICS (from Greek agogike – movement, introduction) - The theory of small deviations from the tempo in the performance of a musical work.
АДАЖИО (ит. adagio – медленно, спокойно) – 1. основное обозначение медленного темпа; 2. обозначение пьесы, написанной в этом темпе и не имеющей специального названия; 3. медленный лирический танец в балете.	АДАЖИО (ит. adagio – баяу, асықпай) - 1.баяу екпіннің негізгі белгісі; 2. осы екпінде жазылған және арнайы атауы жоқ пьесаны белгілеу; 3. балетте орындалатын баяу лирикалық би.	ADAGIO (Italian - adagio - slowly, calmly) - 1. Basic designation of a slow tempo; 2. Designation of the play, written in this tempo and has no special name; 3. Slow lyrical dance in the ballet.
АДАЙ ҚАҒЫС (каз.) - исполнительская традиция западно-казахстанского кюя токпе (см. күй төкпе). Происходит от названия рода адай. Особенностью штриха А.к. является то, что при восходящем движении руки домбрист должен произвести последовательно два удара – один раз большим пальцем, второй раз – указательным. Используется в основном в Мангыстауской традиции, а также в кюях «Акжелең» (см. Акжелең).	АДАЙ ҚАҒЫС (қаз.) - батыс қазақстандықтардың төкпе күйді орындау дәстүрі (төкпе күйді қар.). Адай руының атына байланысты шыққан. А. Қ-ның ерекше белгісі – домбырашы қолын қозғауда бірінен соң бірі - 1 рет бас бармағымен, екінші рет сұқ саусағымен - екі қағыс жасауы керек. А. Қ-ы негізінен Маңғыстау дәстүрінде, сондай-ақ «Ақжелең» күйін орындауда қолданылады (Ақжеленді қар.).	ADAY KAGYS (Kazakh) – A performing tradition of West-Kazakhstan kyi tokpe (see tokpe kui). The genus name is derived from the Adai. Peculiar feature of AK is that an upward movement of the hands dombra player must make two consistent strokes – first one with the thumb, the second time - the index. Used mainly in Mangystau tradition, as well as in kuis "Akzhelen" (see Akzhelen).

АЙТЫС (каз.) - музыкально-поэтическое состязание акынов (см. ақын). В процессе айтыса находит свое наивысшее выражение органичное единство интеллектуального и эмоционального начал, что было и остается залогом целостного художественного восприятия и воссоздания мира. Раскрывает глубокую органичность творчества как процесса, а не только как результата. Имеется также у киргизов, каракалпаков, алтайцев.	АЙТЫС (қаз.) – ақындардың әуенді - ауызша шығармашылық жарысы (ақынды қар.). Айтыс кезінде айтыстың ең жоғары бейнесі өзінің зерделі де эмоциялық бастамасының үйлесімді бірлігін табады, бұл тұтас көркемдік қабылдау мен әлемнің қайта жаратылысының кепілі болды және бола береді де. Шығармашылықтың терең негізгілігін нәтиже түрінде ғана емес, үдеріс ретінде де ашады. Қырғыз, қарақалпақ, алтайлықтарда да бар.	AITYS (Kazakh) - Music and poetry contest of akyns (see akyn). In the process of aitys the highest expression of the organic unity of intellectual and emotional is found as what was and remains the key to a holistic perception of art and recreate of the world. Reveals the deep organicity of creativity as a process, not only as a result. There is also among the Kirghiz, Karakalpak, Altai people.
АКАДЕМИЧЕСКИИ ХОР (или КАПЕЛЛА) опирается в своей деятельности на принципы и критерии музыкального творчества и исполнительства, выработанные профессиональной музыкальной культурой и традициями многовекового опыта оперного и камерного жанра. В академических хорах наряду с хоровой музыкой без аккомпанемента исполняются сочинения с инструментальным сопровождением, что с большой полнотой раскрывает богатство, красоту и огромные выразительные возможности человеческого голоса.	АКАДЕМИЯЛЫҚ ХОР (немесе КАПЕЛЛА) өз іс-әрекетінде опералық және камералық жанрдың сан ғасырлық кәсіби музыкалық мәдениет пен дәстүрлермен қалыптасқан музыкалық шығармашылық пен орындаушылық ұстанымдары мен өлшемдеріне сүйенеді. Академиялық хорда аспаппен сүйемелдеусіз айтатын шығармалардан басқа аспаптың сүйемелдеуімен айтылатын шығармалар да орындалады. Бұл адам даусының бай, әдемі әрі аса мәнерлі мүмкіндіктерін барынша толық ашады.	ACADEMIC CHOIR (or A Cappella) bases its activities on the principles and criteria of musical creativity and performance, developed by professional music culture and traditions of centuries-old experience of operatic and chamber genre. In the academic choir, along with choral music without accompaniment plays with instrumental accompaniment are performed, which opens with a big fullness the richness, the beauty, enormous expressive potential of the human voice.
АКЖЕЛЕҢ (каз.) - тармакты кюй (см. тармақты күй) западноказахстанской	АҚЖЕЛЕҢ (қаз.) – батыс қазақстандық төкпе күй дәстүріндегі тармақты күй	AKZHELEN (Kazakh) – tarmakty kui (see tarmakty kui) performed in

традиции токпе (см. күй төкпе). Выражают в музыке внутреннее эмоциональное состояние человека, мир человеческих чувств. Кюи А. есть у Узака, Баламайсана, Курмангазы, Даулеткерея, Туркеша, Мамена, Казангапа, Акибаса.	(төкпе күйді қар). Күй адамның ішкі эмоциялық қалпын, адами сезім әлемін білдіреді. «Ақжелең» күйі Ұзақ, Баламайсан, Құрманғазы, Дәулеткерей, Түркеш, Мәмен, Қазанғап, Ақибас секілді күйшілерде де кездеседі.	Western Kazakhstani tradition of tokpe (see kui tokpe). It expresses internal emotional state of a person, the world of human feelings in music. A. kuis are presented also among Uzak, Balamaysan, Kurmangazy, Dauletkerey, Turkesh, Mamen, Kazangap, Akibas.
АККОЛАДА (фр. accolade) – скобка, соединяющая несколько нотоносцев, на которых пишутся ноты, исполняемые одновременно.	АККОЛАДА (фр. accolade) – бір мезгілде орындалатын ноталар жазылатын бірнеше нота жүйесін өзара қосатын жақша	ACCOLADE (French – Accolade) - The bracket that connects multiple note staves, on which notes that played simultaneously are written.
АККОМПАНЕМЕНТ (фр. accompagnement – сопровождение) 1. гармоническое и ритмическое сопровождение основного мелодического голоса; 2. сопровождение одним или несколькими инструментами, а также оркестром сольной партии.	СҮЙЕМЕЛДЕУ (фр. сүйемелдеу) – 1. негізгі әуенді дауысты үйлесіммен және ырғақпен сүйемелдеу; 2. жеке орындалатын партияны бір немесе бірнеше аспаптармен, сондай-ақ оркестрмен сүйемелдеу.	ACCOMPANIMENT (French - Accompagnement – support) 1. Harmonic and rhythmic support of main melodic voice; 2. Support of one or more instruments, and also orchestra soloist.
АККОРД (фр. accord – согласие) - сочетание нескольких музыкальных звуков различной высоты, воспринимаемых как звуковое единство.	АККОРД (фр. Accord – біркелкі үндесу) - дыбыстық бірлік ретінде қабылданатын түрлі жоғарылықтағы бірнеше музыкалы дыбыстар үйлесімі.	ACCORD (French - Accord – consent) - A combination of several musical sounds of varying heights, perceived as sound unity.
АҚЫН (каз. поэт-импровизатор и певец) - исполнитель широкого песенного репертуара: обрядового, лирического, эпического. Главными их функциями было участие в айтысах (см. айтыс) и проведение семейно-бытовых обрядов	АҚЫН (қаз. суырыпсалма ақын әрі әнші) – кең тарамды дәстүрлі, лирикалы, эпикалық ән репертуарын орындаушы. Олардың негізгі қызметі айтыстарға қатысу (айтысты қар.) және рәсімді белгіленген салт жорасы бойынша	AKYN (Kazakh - Poet-singer and improviser) – A singer of a wide repertoire of ritual, lyric and epic music. Their main function was to participate in aityses (see aitys) and conducting of family worship

по освященным традицией ритуалам. Культуротворческая деятельность А. несла на себе свет незаурядной личности, которая отличалась глубиной суждений, способностью к обобщениям. Эту тенденцию можно проследить на протяжении всего развития акынотворчества и отметить как ее философско-эстетическую особенность. (А.Мухамбетова, К.Нурланова).	отбасылық-тұрмыстық дәстүрлерді өткізу болды. Ақынның мәдени-шығармашылық іс-әрекеті ой тереңдігімен, қорыта білу қабілетімен ерекшеленетін қайталанбас тұлғаның жарқындығын көрсетеді. Бұл үрдісті ақын шығармашылығының барлық даму кезеңінде байқауға және философиялық-эстетикалық ерекшелік ретінде атап өтуге болады (А. Мұхамбетова, К. Нұрланова).	consecrated with a tradition rituals. Cultural and constructive activity of A. highlighted an outstanding personality, which differed in the depth of reasoning, the ability to generalize. This trend can be traced throughout the development of creativity of akyn and mark it as the philosophical and aesthetic feature. (A. Mukhambetova, K. Nurlanova).
АКЦЕНТ (от лат. accentus – ударение) – усиленное ударом извлечение какого-либо звука. Акцентируемые ноты, как правило, находятся на сильных долях такта и могут быть отмечены специальными знаками: sf; >. А. осуществляется увеличением длительности звука, изменением окраски звука, гармоническим изменением и т.д.	АКЦЕНТ (лат.accentus, - бөлу, даралау нем. akzent – екпін) – қандай ма бір дыбысты күшейте даралап шығару. Акценттелетін ноталар, әдетте, ұяның қатты үлесінде болып, арнайы белгілерімен ерекшеленеді. А. дыбысты ырғақтық жағынан ұзарту, мәнерін өзгерту, гармониялық алмасу және т.б. арқылы да жүзеге асырылады. (Ә. Жүнісбеков).	FOCUS (from Latin accentus – accent) - Increased by an impact the extraction of a sound. Accented notes, usually located on the strong parts of tact and can be marked with special signs: sf; >. A. comes to life by an increasing duration of sound, a change in color of sound, harmonic changes, etc.
АЛЛА БРЭВЭ (ит. alla breve) – 4-дольный такт, в котором счет ведется не четвертями, а половинными нотами.	АЛЛА БРЭВЭ (ит. alla breve) – 4 үлестік такт, мұнда есеп төрттікпен емес, жартылай ноталармен саналады	ALLA BREVE (Italian - Alla breve) - 4-partite cycle, where the count is conducted not by a quarter notes, but by half notes.
АЛЛЕГРО (ит. allegro – весело, быстро) – 1. основное обозначение быстрого темпа; 2. обозначение пьесы, написанной в этом темпе, не имеющей	АЛЛЕГРО (ит. allegro – көңілді, жылдам) – 1. екпін жылдамдығының негізгі белгісі; 2. осы екпінде жазылған аты жоқ пьесаның белгісі; 3. сонаталық	ALLEGRO (Italian - allegro - merry, fast) - 1. Basic designation of fast tempo; 2. Designation of the play, written in this tempo

названия; 3. обычный темп первых частей сонатного цикла.	циклдың алғашқы бөліктерінің дағдылы екпіні.	which has no name; 3. Usual rate of the first parts of the sonata cycle.
АЛЬКУНА ЛИЧЭНЦА (ит. alcuna licenza) - некоторая свобода, отклонение от ритма и темпа.	АЛЬКУНА ЛИЧЭНЦА (ит. alcuna licenza)- ырғақ пен екпіннен тыс кету, біршама бостандық.	ALCUNA LICENZA (Italian - Alcuna licenza) – Some kind of freedom, off-rhythm and tempo.
АЛЬТ (от лат. altus – высокий голос, по сравнению с тенором, так как тенору в средневековой хоровой музыке поручался основной напев) – 1. низкий женский голос, то же что контральто; 2. в хоре контральто или меццо-сопрано; 3. низкий детский голос с диапазоном от а до е2 (ля малой - ми второй октавы); 4. струнный смычковый инструмент.	АЛЬТ (лат. altus – тенормен салыстырғанда жоғары дауыс, өйткені орта ғасырдағы хор музыкасында тенор негізгі әуенді орындаған) 1. контральто сияқты төменгі әйел адам дауысы; 2. хорда контральто немесе меццо-сопрано; 3. а нотасынан е2-ге дейінгі дауыс ауқымымен орындалатын балалардың төменгі дауысы (ля кіші - ми екінші октава); 4. ішекті ысқымен ойналатын аспап.	ALT (from Latin - altus - a high voice in comparison with tenor, as the main melody in middle-century choral music was entrusted to tenor) - 1. Low female voice, similar to contralto; 2. In the choir - contralto or mezzo-soprano; 3. Low child's voice with a range from a to e2 (La of the small – Mi of the second octave); 4. A stringed bowed instrument.
АЛЬТЕРАЦИЯ (от лат. alterare – изменять) – повышение или понижение на полтона или тон звука без изменения названия. Знаки альтерации диез, бекар, бемоль, дубль-диез, дубль-бемоль.	АЛЬТЕРАЦИЯ (лат. alterare – өзгерту) – дыбыс қатарының негізгі атын өзгертпей, арнаулы белгілер арқылы жарты немесе бір тонға жоғарылату немесе төмендету. Альтерация белгілері: диез, бекар, бемоль, дубль-диез, дубль-бемоль	ALTERATIONS (from Latin - Alterare – to modify) – An increase or a decrease by a semitone or tone of the sound without changing the name. Signs of alteration of sharp, bekar, flat, double-sharp, double-flat.
АМПЛИТУДА (лат. amplitude – величина, объемность) - размах колебания звучащего тела, от которого зависит сила (громкость) звука; чем больше амплитуда, тем громче звук.	АМПЛИТУДА (лат. amplitude – мөлшер, көлем) – дыбыс шығаратын дененің тербеліс шегі, бұған дыбыстың күші (қаттылығы) байланысты болады; тербеліс шегі неғұрлым көп болса, дыбыс та қатты шығады.	AMPLITUDE (Latin - Amplitude - the quantity, volume) – A scale of fluctuations of the sounding body which determines the strength (loudness) of sound; the greater the amplitude the louder the sound.

АНАЛИЗ (от греч. analisis - разложение на части, разбор) – принятое в музыкознании название эстетического и технологического разборов музыкального произведения.	ТАЛДАУ (грек. analisis - жіктеу, талдау) музыкатану ғылымындағы музыкалық шығарманың эстетикалық және технологиялық талдауларының аталуы.	ANALYSIS (from Greek - Analisis - decomposition into parts, analysis) - Taken in musicology the name of the aesthetic and technological analysis of the musical work.
АНДАНТЕ (ит. andante – идущий, текущий) – 1. основное обозначение среднего по скорости темпа, соответствующего спокойному бодрому шагу; 2. обозначение пьесы, написанной в этом темпе, не имеющей названия; 3. распространенный темп медленных частей сонатного цикла.	АНДАНТЕ (ит. andante – жүретін ағымдағы) – 1. сабырлы ширақ адымға сәйкес келетін жылдамдығы орта екпіннің негізгі белгісі; 2. осы екпінде жазылған атауы жоқ пьесаның белгісі; 3. сонаталық циклдің баяу бөліктерінің кең таралған екпіні.	ANDANTE (Italian - andante - walking, current) - 1. Basic designation for the tempo of middle rate of speed corresponding to the quiet cheerful step; 2. Designation of the play, written in this tempo that has no name; 3. Common tempo of the slow parts of the sonata cycle.
АНСАМБЛЬ (фр.совокупность, стройное целое). 1. в сценическом искусстве – гармоничное сочетание всех компонентов спектакля, подчиненных единому замыслу; 2. группа исполнителей, выступающая как единый художественный коллектив; 3. музыкальное произведение для нескольких исполнителей (дуэт, трио и др.) 4. в архитектуре и градостроительстве - гармоничное единство пространственной композиции, включающей здания, произведения изобразительного искусства, инженерные сооружения и зеленые насаждения.	АНСАМБЛЬ (фр. жиынтық, үйлесімді тұтастық) - 1. сахналық өнерде спектакльдің түркі ойына бағындырылған барлық құрамдастардың үндесіп үйлесуі; 2. біртұтас көркемөнер ұжымы болып, өнер көрсететін орындаушылар тобы; 3. бірнеше орындаушыларға арналған (дуэт, трио, т.б.) музыкалық шығарма; 4. Сәулет өнері мен қала құрылысында – құрамына ғимарат, бейнелеу өнері шығармалары, инженерлік құрылыстар мен жасыл көшеттер енетін кеңістік композициясының үйлесімді бірлігі.	ENSEMBLE (French - aggregate, harmonious whole.) 1. In the performing art - a harmonious combination of all components of the performance, complied to a single concept; 2. Group of artists, performing as a single artistic team; 3. music for several artists (duo, trio, etc.); 4. in architecture and urban planning - the harmonious unity of spatial composition, which includes buildings, works of art, engineering facilities and green spaces.

АҢЫЗ КҮЙ (каз.) – наиболее ранний пласт синкретического фольклорного жанра, представляющий собой два параллельных текста - вербальный и музыкальный. Они составляют единое целое, ибо кюй без устного рассказа не исполняется (С. Раимбергенова).	АҢЫЗ КҮЙ (қаз.) – өз алдына екі қатар мәтінді – сөз бен музыкалық – орындайтын синкретикалық фольклорлы жанрдың анағұрлым ертедегі түрі. Бұлар біртұтастықты білдіреді, өйткені күй ауызша баяндалмайынша орындалмайды (С. Райымбергенова).	ANYZ KUI (Kazakh) - The earliest formation of syncretic folk genre, which represent two parallel texts - verbal and musical. They constitute a whole, because without kui storytelling is not performed. (S. Rayimbergenova)
АППЛИКАТУРА (от лат. applicare – прилагать, прикладывать) – распределение пальцев при игре на музыкальных инструментах для удобства исполнения; указывается арабскими цифрами, поставленными над или под нотами.	АППЛИКАТУРА (лат. applicare – ит.applico – басу, орналастыру) музыка аспаптарында ойнау кезінде орындауға ыңғайлы болу үшін перне басатын саусақтарды орналастыру; ноталардың үстіне немесе астына қойылған араб цифрларымен белгіленеді.	FINGERING (from Latin - applicare - to make, to apply) - Distribution of the fingers during the procedure of the play on musical instruments for ease of implementation, indicated by Arabic numerals placed over or under the notes.
АРАНЖИРОВКА (от фр. arranger – улаживать, приводить в порядок) – обработка какого-либо музыкального произведения для исполнения его не теми голосами или инструментами, для которых оно было написано в оригинале, то же что переложение.	ӘРЛЕУ, ӨҢДЕУ (франц. arranger реттеу, тәртіпке келтіру), дауысқа немесе аспапқа арнап жазылған қандай да бір музыкалық шығарманы басқа аспапқа, дауысқа лайықтап өңдеу.	ARRANGEMENT (from French - arranger - to settle, to put in order) - Handling of a piece of music for its performance not by the voices or the instruments for which it was written in the original; similar to transcription.
АРИЯ (ит. aria) - законченный по построению эпизод (номер) в опере, оперетте, оратории или кантате, исполняемый певцом-солистом в сопровождении оркестра. Для А. характерны напевность, широта мелодического	АРИЯ (ит.) – операда, опереттада, ораторія да немесе кантатада оркестрдің сүйемелдеуімен әнші – жеке орындаушы орындайтын құрылымы жағынан аяқталған эпизод. Арияға әуезділік, әуендік тыныстың кеңдігі тән. Ария	ARIA (Italian aria) – A completed by the construction episode (act) in the opera, operetta, oratorio, or cantata, performed by a singer-soloist with orchestra. Melodiousness,

дыхания. Встречается А. в виде самостоятельной концертной вокальной или инструментальной пьесы.	дербес концерттік вокалды немесе аспапты пьеса түрінде де кездеседі.	the latitude of melodic breath are in characteristics of A.A. could be presented in the form of an independent concert of vocal or instrumental piece.
АРНАУ (каз. - посвящение) - лирическая импровизация в традиционной культуре казахов. Слагается в честь близких людей (матери, друга, любимой, Родины). Создается в песенной, поэтической и инструментальной версиях.	АРНАУ (қаз. - арнау) – қазақтың дәстүрлі мәдениетіндегі лирикалық суырып салып айтушылық. Жақын адамдардың (анасының, досының, сүйіктісінің, Отанының) құрметіне шығарылады. Әндік, поэтикалық және аспапты нұсқада болады.	ARNAU (Kazakh - initiation) - Lyrical improvisation in traditional culture of the Kazakhs. Composed in honor of loved ones (mother, friend, beloved woman, motherland). Created in song, poetry and instrumental versions.
АРПЕДЖИО (ит. arpeggio – как на арфе) – аккорды, звуки которых исполняются не одновременно, а поочередно, как правило, от нижнего к верхнему; обычно обозначается вертикальной волнообразной линией перед соответствующим такому исполнению аккордом.	АРПЕДЖИО (ит. arpeggio – арфадағыдай) аккордтары, дыбыстары бір мезгілде емес, кезекпен, әдеттегідей, төменгі жағынан үстіңгі жағына қарай орындалады; әдетте осылай орындалатын тиісті аккордтың алдына тік толқын тәрізді сызықпен белгіленеді.	ARPEGGIOS (Italian - arpeggio - as on the harp) - Chords, the sounds of which are not performed simultaneously, but serially, usually from the bottom to the top; usually is indicated by a vertical wavy line in front of an appropriate to such performance accord.
АРТИКУЛЯЦИЯ (лат. articulatio – членораздельно выговаривать) – способ исполнения последовательного ряда звуков на инструменте или в пении. Основные виды А. легато, нон легато, стаккато, портаменто, глиссандо.	АРТИКУЛЯЦИЯ (лат. articulatio – анық етіп айту) - аспапта немесе ән айтуда бірізді қатардағы дыбыстарды орындау тәсілі. Артикуляцияның негізгі түрлері: легато, нон легато, стаккато, портаменто, глиссандо.	ARTICULATION (Latin - articulatio - utter articulately) – A way to accomplish a consistent number of sounds on an instrument or in singing. The main types of A. are legato, non legato, staccato, portamento, glissando.
АРТИСТ (фр. от лат. art - искусство) - 1. то же,что актер. В широком смысле -	АРТИСТ (фр. лат.-дан:өнер) - 1.Бұл да актердегендей. Кең мағынада – өнердің	ARTIST (French from Latin - art) - 1. The same as an actor. In

человек, занимающийся творчеством в области какого-либо искусства. 2. Переносное значение - человек, достигший мастерства в своем деле.	белгілі бір саласында шығармашылық-пен айналысатын адам. 2. Ауыспалы мағынада - өз ісінің шеберлігіне қол жеткізген адам.	broader sense - a person engaged in creative work in the area of any art. 2. Figurative meaning - a person who has attained mastery in their field.
АРТЫҚ БҰРАУ (каз. излишнее натяжение струн) - технический прием казахских домбристов. Накануне состязания очень сильно натягивали струну. После того, как простоявшую в таком состоянии струну отпускали, она, содрогаясь от предыдущего перенапряжения, начинала звучать по-особому (такое звучание казахи называют «говорит по-человечески»). Два взаимоисключающих свойства - хрустальная чистота высокого напря-жения и красивый глубокий тембр низкой настройки, соединяясь, создают удивительное звучание. И это звучание сохраняется на протяжении исполне-ния 40-50 кюев (Т. Асемкулов).	АРТЫҚ БҰРАУ – қазақ домбырашы-ларының техникалық әдісі. Айтыс кезінде шекті өте қатты тартатын болған. Содан кейін осы күйдегі шекті босатқанда, ол қатты қысымның әсерінен ерекше дыбысталатын болған (мұндай дыбысталуды қазақтар «адамша сөйлеу» деп атайды). Екі өзара ерекше қасиет – жоғары қысымның сыңғырлы тазалығы мен төмен алынған әдемі терең дыбыс (ырғағы) – бірігіп, керемет дыбыс шығарған. Осы дыбысталу 40-50 күйдің орындалу барысында сақталады (Т. Әсемқұлов).	ARTYK BURAU (Kazakh – overstretching of the strings) - Kazakh dombra players technique. On the eve of competition the string was very stretched. After standing in this state, the string was let go, it, shuddering from the previous tension, began to sound in a special way (this sound is called by the Kazakhs "tells as a human being"). Two mutually exclusive properties - crystal clarity of high voltage and a beautiful deep timbre of low setting combined together to create an amazing sound. And that sound is saved for execution of 40-50 kuis (T. Asemkulov).
АРЫЗ ӨЛЕҢ (каз. прощаться с умирающим) - песня-плач; исполня-лась в первой части традиционной казахской свадьбы (в доме невесты). Символизировала ритуальную «смерть» невесты, которая «умирала» как член	АРЫЗ ӨЛЕҢ – жоқтау өлең; дәстүрлі қазақ тойының (қалыңдық үйінде) басында орындалады. Қалыңдықтың өз тегінен кетуіне байланысты салттық қоштасуын, жаңа адам (күйеуінің үйінде) ретінде танылуын, сондай-ақ	ARYZ OLEN (Kazakh - say goodbye to the dying) – A song-cry, used to be performed in the first part of traditional Kazakh wedding (in the bride's home). Symbolized the ritual "death" of

своего рода и рождалась в новом качестве (как член рода мужа), а также переходила в новую – молодежную социально-возрастную группу. Бытовала в Западном Казахстане и Каракалпакии.	оның жаңа әлеуметтік – жас тобына ауысуын білдіреді. Батыс Қазақстан мен Қарақалпақта кездеседі.	the bride, who "died" as a member of her family and was born in the new role (as a member of the husband's genus), as well as moving into a new youth socio-age group. Was common in Western Kazakhstan and Karakalpakstan.
АСАТАЯҚ (каз.) - ударный самозвучащий музыкальный инструмент с металлическими подвесками. Был широко распространен среди бақсы (см. бақсы). Название «А.» состоит из двух одинаковых по смыслу древнетюркских слов и означает «посох», «трость», «жезл».	АСАТАЯҚ – металл салпыншақтары бар соқпалы өзіндік әуенді музыкалық аспап. Бақсылар арасында кең тараған (бақсыны қараңыз). «Асатаяқ» атауы мағынасы жағынан бірдей көне түркілік екі сөзден тұрады, «сиқырлы, қамыс, безенді таяқ» дегенді білдіреді.	ASATAYAK (Kazakh) – A self-resonant percussion musical instrument with metal pendants. Was widely distributed among baksy (see baksy). The name "A." consists of two identical within the meaning Ancient Turkic words, meaning "stick," "cane," "rod".
АСКЕТИЗМ (гр. упражнение, подвиг) - способ поведения, характеризующийся сознательным отказом от жизненных благ и удовольствий ради постижения высшего смысла, выхода в определенные психологические и духовные состояния.	АСКЕТИЗМ (гр. жаттығу, ерлік) - жоғары мағынаға белгілі бір психологиялық және рухани жағдайға қол жеткізу үшін өмірдің жақсылығы мен рахатынан саналы түрде бас тартумен сипатталатын өмір сүру жолы.	ASCETICISM (Greek - exercise, a feat) - A way of behavior, characterized by a conscious rejection of life's blessings and pleasures for the sake of comprehension of ultimate meaning, entrance to some psychological and spiritual states.
АТАКА (фр. attague) – переход голосового аппарата от состояния дыхательного к певческому.	АТАКА (фр. attague) – дауыс аппаратының тыныстану күйінен әндетуге көшуі.	ATTACK (French - attague] - Transition of the vocal apparatus from the state of respiration to the state of singing.

АУ, ЖАР (каз.) – разновидность традиционной обрядовой песни-диалога жар-жар (см. жар-жар), исполнявшегося поочередно сторонами невесты и жениха. Женские варианты примыкали по содержанию, образно-эмоциональному настроению к песням-плачам невесты арыз өлең, сыңсу, танысу, қоштасу (см. арыз өлең, сыңсу, қоштасу).	АУ, ЖАР – қалыңдық пен күйеу жақтан кезек-кезек орындалатын «Жар-жар» өлең - диалогының дәстүрлі салттық түрі. Қыздар орындайтын нұсқалар мағынасы, бейнелі-әсерлі көңіл күйі жағынан қалыңдықтың жоқтау өлеңі арыз өлеңмен, сыңсумен, танысумен, қоштасумен (арыз өлең, сыңсу, қоштасуды қараңыз) қабысып жатады.	AU, ZHAR (Kazakh) – A variety of a traditional ceremonial song-dialogue zhar-zhar (see zhar-zhar), performing in turns by the relatives of a bride and a groom. Women's options are joined on the content, imagery and emotional mood to the songs-weepings of a bride aryz olen, synsu, tanysu, koshtasu (see aryz olen, synsu, koshtasu).
АУРА – согласно учению индуизма и буддизма, представляет собой светя-щееся цветное поле тонкой энергии внутри и вокруг человеческого тела, распространяющееся на 1-2 м. Цвета А. постоянно изменяются в соответствии с источником сознания, мыслями, настроениями и эмоциями человека. Возвышенные, доброжелательные чувства дают яркие пастельные тона; низкие, негативные чувства - более темных цветов. Способность видеть А. развивается в ходе духовной практики.	АУРА – индуизм және буддизм ілімі бойынша, адам денесінің іші мен маңында жарқырайтын, 1-2 м-ге таралатын түсті жіңішке энергия өрісі. Аураның түстері адамның таным көзі, ойы, көңіл күйі мен сезіміне қарай үнемі өзгеріп отырады. Көтеріңкі, жағымды сезімдер ашық жұмсақ өңдерді; төмен, жағымыз сезімдер аса қою түстерді білдіреді. Аураны көру қабілеті рухани тәжірибе барысында қалыптасады.	AURA - According to the teachings of Hinduism and Buddhism is presented by a luminous color area of subtle energy inside and around the human body, spreading for 1-2 m. Colors of A. change constantly according to the source of consciousness, thoughts, moods and emotions of a person. The sublime and benevolent feelings give bright pastel colors; low, negative feelings - the darker colors. A. The ability to see A. develops during the process of spiritual practice.

АУТЕНТИЧНОЕ ИСПОЛНЕНИЕ (гр. подлинный) - исполнение музыки на тех инструментах и в том виде, как это было задумано ее создателями. Явление традиционного общества (см. традиционное общество).	АУТЕНТТІК ОРЫНДАУ (гр. тұпнұсқа) – музыканы шығарушылардың ойластырғанындай, оны сол аспаптарда және сол күйінде орындау. Дәстүрлі қоғам құбылысы (дәстүрлі қоғамды қараңыз).	AUTHENTIC PERFORMANCE (Greek - true) - The performance of music for those instruments and in that form, in which it was intended by its creators. The phenomenon of a traditional society (see traditional society).
АШУГ (тюрк.-азерб., арм., афг.) - буквально значит «влюбленный». Любовь, сжигающая трагическая страсть - главная тема песен ашугов. Песни ашугов собирались в рукописные сборники - давтары. Ашуг, подобно европейскому трубадуру, был поэтом, композитором и певцом в одном лице, его творения широко распространялись и бережно хранились в устной традиции как бессмертное народное достояние.	АШУГ (түрк. - әзерб., арм., ауған.) - дәлме-дәл «ғашықтық» мағынасында. Ашугтер әндерінің негізгі тақырыбы – махаббат, от болып өртейтін қайғылы құштарлық. Ашугтердің әндері қолжазбалы жинақтарға –давтарға - жинақталған. Ашугтің өзі, еуропалық трубадур сияқты, ақын, композитор және әнші болған. Оның шығармалары кең таралған және халықтың ауызша дәстүрінде өшпес игілік ретінде ұқыпты сақталған.	ASHUG - Literally means "in love." Love, burning tragic passion is main theme of songs of Ashugs. Songs of Ashugs were gathered in manuscript collections - davtars. Ashyg, like the European troubadour, was a poet, composer and singer all in one; his creations were widely distributed and carefully preserved in oral tradition as an immortal national wealth.
Ә		
ӘН (каз. – песня). Место, которое занимает песня в традиционной культуре казахов, наиболее точно запечатлелось в пословице «Коль умен, вслушайся в песню». Певцы запоминают и заучивают песни «с голоса» на память, проявляя при этом исключительную бережливость и чуткость, мастерство и одаренность.	ӘН. Оның «Ақылың болса, ән тыңда» деген мақалымен халық жадында анағұрлым нақты сақталатын қазақтың дәстүрлі мәдениетінде басты орны бар. Әншілер әндерді есте сақтай отырып үйренеді. Бұл ретте олар ерекше ұқытылық пен сезгіштік, шеберлік пен дарындылық танытады.	AN (Kazakh – A song). Place, which the song takes in the traditional culture of the Kazakhs, most accurately engraved in the proverb "Once smart - listen to the song." Singers memorize and learn the song "by ear" on the memory, displaying during this procedure exceptional frugality and sensitivity, skill and talent.

ӘҢГІМЕ КҮЙ (каз. кюй с рассказом). В современной домбровой музыке - синкретическая форма, в которой рассказ и музыка представляют единое целое. Любое реальное событие жизни могло быть положено в основу А.к., но для жанра в целом характерно стремление найти в конкретно-бытовом проявлении общезначимого высокого смысла. (А. Мухамбетова).	ӘҢГІМЕ КҮЙ (қаз.: баяндау арқылы күй шерту). Бұл – қазіргі домбырамен ойналатын музыкадағы синкретикалық түр. Мұнда әңгіме мен музыка біртұтас орындалады. Өмірдегі кез келген шынайы оқиға Ә.К-ның негізі бола алады, бірақ жалпы алғанда жанр үшін нақты тұрмыстық көріністегі өмірдің жалпыға ортақ жоғары мәнін табуға тырысушылық тән болып табылады (Ә. Мұхамбетова).	ANGIME KUI (Kazakh - Kui with a story). In modern dombra music - syncretic form, in which the story and music are a unit. Any real life event could be used as the basis for AK, but the genre as a whole seeks to find a manifestation of concrete universal significance of high sense. (A. Mukhambetova).
ӘНШІ (каз. создатель и певец-исполнитель народных лирических песен). Сочетает в себе пластичность с импровизационно-речитативной гибкостью, с огромной эпико-эмоциональной силой. По мастерству исполнения подразделяли на «прекрасный певец», «неиссякаемый, одаренный певец, обладатель сильного, выносливого голоса», «вдохновенный искусный исполнитель песен», «царь пения».	ӘНШІ (халықтық лирикалық әндерді жарыққа шығарушы және орындаушы). Суырып салма термелі әуенді икемділігімен ырғақтылық пен орасан эпикалық-сезімталды күшпен өзін үйлесімді қабыстырады. Ән орындау шеберлігіне қарай әншілер «керемет әнші», «даусы сарқылмайтын, дарынды әнші», «күшті, мықты дауыс иесі», «әнді шабытпен орындаушы», «ән патшасы» деп бөлінген	ANSHI (Kazakh - singer-performer and creator of national lyric songs). Combines elasticity with improvised-recitative flexibility, with a great epic and emotional strength. From the point of craftsmanship divided into "fine singer," "inexhaustible, a gifted singer, winner of a strong, enduring voices," "inspired skillful performer of songs", "king of singing."
Б		
БАЙЖҰМА (каз.) – домбровый кюй западноказахстанской традиции төкпе. Относится к жанру арнау (см. күй төкпе, арнау). Отдавая дань высокому исполнительскому искусству Байжумы,	БАЙЖҰМА – батысқазақстандық дәстүрге тән төкпе күй. Арнау жанрына жатады (арнау, төкпе күйді қараңыз). Байжұманың жоғары орындау шеберлігін мойындай отырып,	BAYZHUMA (Kazakh) - Dombra kui of Western Kazakhstani tokpe tradition. Belongs to the genre of arnau (see kui tokpe, arnau). Paying tribute to the high

современники великого кюйши Курмангазы, Дина, Туркеш, произведение, посвященное его памяти, строили в виртуозной технике, со сложными исполнительскими приемами.	ұлы күйшінің замандастары Құрманғазы, Дина, Түркеш, оның құрметіне арналған шығарманы асқан шеберлікпен, күрделі орындау тәсілдермен шығарды.	artistic ability of performing of Bayzhuma, contemporaries of the great kuishi Kurmangazy, Dina, Turkesh, a work dedicated to his memory, built in virtuoso technique with complex performing tricks.
БАҚСЫ (древнетюрк.) - демиург (см. демиург) традиционной тюркской культуры, посредник между миром земным и миром небесным. Универсальный тип, который выделяется благодаря духовности, незаурядному уму, творческому дару, безусловным артистическим способностям.	БАҚСЫ (көне түркі.) – дәстүрлі түркі мәдениетінің демиургі (демиургті қар.), жер мен аспан әлемін бітістіруші. Руханилығы, асқан парасаттылығы, саз шеберлігі арқасында ерекшеленетін жан-жақты бейне.	BAKSY (Ancient Turkic) – A demiurge (see demiurge) of traditional Turkic culture, the mediator between the earthly world and the world of heaven. Universal type, which is released through spirituality, outstanding intelligence, creative gift, absolute artistic abilities.
БАЛЛАДА (фр.ballade, лат. Ballo - танцую) - первоначально у романских народов одноголосная танцевальная песня, ведущая происхождение от народных хороводных песен. Один из разновидностей лирики, песня с небольшим сюжетом. В средние века Б-да зародилась и развивалась в итальянской, французской, испанской поэзии. Содержание Б-ды строится в основном на исторической правде, фантастике.	БАЛЛАДА (фр.ballade, лат. Ballo - билеймін) – халықтық хор әндерінен бастау алған алғашқыда роман халықтары айтатын бір дауысты би әні. Лириканың бір түрі, шағын сюжетті өлең. Б-да орта ғасырда, итальян, француз, испан поэзиясында туып, қалыптасты. Б-ның мазмұны көбіне тарихи шындыққа, фантастикаға құрылады.	BALLAD (French – ballade; Latin – Ballo - dance) - Originally from the Romans - monophonic dance song, taking its origin from folk round dance songs. One of the varieties of poetry, a song with a little story. B-d originated and developed in the Middle Ages in Italian, French, Spanish poetry. The content of B-d is based mainly on historical fact, fiction.
БАЛБЫРАУЫН (каз.) – стремительный домбровый кюй төкпе,	БАЛБЫРАУЫН (қаз.) – домбырада шапшаң орындалатын төкпе күй, ең	BALBYRAUYN (Kazakh) - Rapid dombra tokpe kui, a special kind of

род особой лирики, посвященной сфере самых интимных переживаний и чувств. Состоит из двух слов: мед, настрой. Означает высотно-регистровый строй домбры, соответствующий данному психоэмоциональному состоянию человека.	ішкі толғаныстар мен сезім өрісіне арналған ерекше лирика тірі. «Бал» және «бұра» деген екі сөзден тұрады. Адамның белгілі бір психикалық-сезім әрекетіне сай домбыраның жоғары сазды өлшемдік құрылысын білдіреді.	poetry dedicated to the spheres of the most intimate experiences and feelings. Consists of two words: honey, attitude. Means height-registered array of dombra, corresponding to a given psycho-emotional state of man.
БАЛЕТ (фр.ballet, от лат. ballo, итал. balleto - танец, пляска) – вид сценического искусства, содержание которого раскрывается в танцевально-музыкальных образах. Истоки Б. в народном танце. Начал формироваться в Европе в XVI в. В создании балетного спектакля участвуют сценарист, композитор, балетмейстер, художник и артисты балета.	БАЛЕТ (фр. ballet, лат. ballo, итал. balleto – би, би билеу) - мазмұны музыкалы би бейнесінде ашылатын сахна өнерінің түрі. Б.-ның қайнар көзі – халықтық биде. Еуропада XVI ғасырда қалыптаса бастады. Балеттік қойылымды қоюға сценарийші, композитор, балетмейстер, суретші және балет әртістері қатысады.	BALLET (French - ballet from Latin – ballo, Italian balleto - dance, saltation) - A kind of dramatic art, the content of which is disclosed in the dance-musical images. The origins of B. are in folk dance. Began to emerge in Europe in the 16th century. Screenwriter, composer, choreographer, painter, and ballet dancers participate in creating a ballet performance.
БАРИТОН (от греч. barytonos – тяжелозвучный) - мужской голос среднего между басом и тенором регистра; объем от A или B до g1 или as1 записывается в басовом ключе.	БАРИТОН (грек. barytonos – ауыр үнді) бас және тенор дауыс кеңістігі аралығындағы ер адам дауысы; көлемі A немесе B-дан бастап g1 немесе as1-ге дейінгі бас құлаққүйінде жазылады.	BARITONE (from Greek - barytonos – heavy-sounded) – An average male voice between bass and tenor registers; the amount from A or B to the g1 or as1 written in bass clef.

БАРОККО (ит. - странный, причудливый) – художественный стиль сер. XVI - сер. XVIII в.в. Отличался от стиля Возрождения и от классицизма напряженностью, динамичностью образов, стремлением к величию и пышности, живописностью. Способствовал взаимодействию различных жанров и видов искусства, а также развитию новых – оперы и балета.	БАРОККО (ит. әдеттен тыс, назды) – XVI ғ. ортасы мен XVII ғ. ортасындағы көркемдік стиль. Қайта өрлеу стилі мен классицизмнен бейнелерінің күштілігімен, серпінділіг імен дауыс, ұлылық пен сән-салтанаттылыққа ұмтылуымен, көркемдігімен ерекшеленді. Өнердің әртүрлі жанрлары мен түрлерінің өзара әсеріне, сондай-ақ жаңа түрлері - опера мен балеттің – дамуына мүмкіндік тұғызды.	BAROQUE (Italian - strange, bizarre) - Art style of the mid 16 - mid18 centuries. Differed from the style of Renaissance and from classicism by tension, dynamic images, the desire for greatness and splendor, picturesqueness. Promoted the interaction of different genres and art forms, as well as the development of new types of arts - Opera and Ballet.
БАС (ит. basso – низкий, нижний) - низкий мужской голос; объем от F до f1 записывается в басовом ключе.	БАС (ит. basso – төмен, төменгі) – ер адамның төменгі дауысы; дауыс көлемі F-ден f1-ге дейін бас құлаққүйінде жазылады.	BASS ALS (Italian - basso - lower, lower) – A deep male voice, the volume of F to f1 is written in bass clef.
БАС БУЫН (каз.) - начальный раздел западноказахстанского домбрового кюя төкпе, включающий вступление и основную мелодию кюя. Содержание Б. Б. - обращение к земле – благоговение перед ней, благодарение земле. Глубинный смысл этого (соединения-слияния) с родной землей в том, что человек творит себя, поднимаясь над ситуацией, за ее пределы, в безграничные масштабы, охватывая себя, пространство земли и Вселенную как целое. (К.Нурланова).	БАС БУЫН (қаз.) – күйдің кіріспесі мен негізгі әуені енетін батыс қазақстандық төкпе күйдің бастапқы тарауы. Б.Б.- ның мәні жерге жүгіну, оған зор құрмет көрсету, ризашылық білдіру. Оның туған жермен байланыстырылудағы терең мәні - адам түрлі жағдайдан, оның шегінен, шексіз деңгейге көтеріле келе, өзін, жер кеңістігін және Әлемді біртұтас ретінде қамти отырып, өзін танытады (К. Нұрланова).	BAS BYUN (Kazakh) – An initial section of Western Kazakhstani dombra kyi tokpe includes an introduction and basic melody kyi. The content of B.B. - an appeal to the ground - reverence for her, thanks to the ground. Deep meaning of this (connection-merger) with their native land that man creates themself, rising above the situation, beyond it in the unlimited scope, covering themselves, the space of the earth and the universe as a whole. (K. Nurlanova)

БАСОВЫЙ КЛЮЧ - музыкальный ключ, обозначающий ноту фа малой октавы, находящуюся на четвертой линейке нотного стана.	БАС КІЛТІ - ноталық желінің төртінші сызығындағы кіші октаваның фа нотасының орналасуын белгілейтін музыкалық кілт.	BASS CLEF - The musical key, indicating a note Fa of the small octave, located on the fourth line of the note stave.
БАТА (каз.) – благопожелание, отражающее веру в магическую силу слова. Любой той, дело, дорога начинаются и завершаются Б. Совершаются особо уважаемыми людьми старшего возраста. Разновидности: тілек б. - посвящаются подрастающему поколению (детям, молодежи); ақ бата или Б. сөз–напутствие, которое дает учитель своему ученику. Именно Б., полученный в присутствии народа, возводит начинающих биев, шешенов и жырау, акынов, кюйши и әнши в ранг профессионального мастера.	БАТА (қаз.) - игі тілек, сөздің сиқырлы күшіне сенімділікті ұялатады. Кез келген той, іс, жол сапары Б. берумен басталып, сонымен аяқталады. Батаны жасы үлкен ерекше сыйлы адамдар жасайды. Б.түрлері: тілек бата, - өсіп келе жатқан ұрпаққа (балаларға, жастарға) арналады; ақ бата немесе бата сөз, - ұстаздың өз шәкіртіне айтатын тілегі. Әсіресе халық алдында Б. алу жаңадан іске кіріскен билердің, шешендердің, жыраулардың, ақындардың, күйшілер мен әншілердің кәсіптік шеберлік дәрежесін көтере түседі.	BATA (Kazakh) - Good wishes, reflecting the belief in the magical power of words. Any toy, deal, the road begin and end with B. Performed by highly respected older people. Varieties: tilek B. - dedicated to the younger generation (children, young people); ak bata or B. soz - parting words that a teacher gives to his pupil. That is B., taken in the presence of the people, elevates biys beginners, sheshens, zhyraus, akyns, kuishis, anshis to the rank of a professional master.
БАТОН (фр.baton) – дирижерская палочка	БАТОН (фр.baton) – дирижер таяқшасы.	BATON (French - baton) – A conductor’s baton.
БАУЫРСАҚ (каз. бауырласу - сродниться, брататься, сақ - этноним ранних кочевников) - Ритуальный хлеб, которым клялись, братаясь, породненные в единый сакский союз протоказахские племена.	БАУЫРСАҚ (қаз.қандас туыс, бауырласу, туыстасу, ағайындасу; сақ - ертедегі көшпенділер атауы) – тұтас сақ одағына туыстасқан қазақ тайпалары тармағы бауырласа отырып, ант берген салттық нан.	BAUYURSAK (Kazakh - bauyurlasu - affinity, fraternize; sak – an ethnonym of early nomads) – A ritual bread, which was used to be swore, fracternizing, twinning in a single Sak union of protokazakh tribes.

БАХШИ (узб., турк., кирг.) - народные сказители, музыканты, поэты-певцы в Средней Азии. Создатели и исполнители произведений народного эпоса - дастанов. Аккомпанируют себе преимущественно на дутаре.	БАҚШЫ (өзб., түрк.,қырғ.) - Орта Азия халық жыршылары, сазгерлері, ақын-әншілері. Халықтық жыр-дастандық шығармаларды шығарушылар мен орындаушылар. Шығармаларын көбінесе дутармен сүйемелдейді.	BAKHSHI (Uzbek, Turkic, Kyrgyz) - National storytellers, musicians, poets, singers in Central Asia. The creators and performers of folk epics - dastans. Accompanies himself mainly on dutar.
БАЯН - музыкальный инструмент, русская ручная хроматическая гармоника, названная в честь легендарного древнерусского певца Баяна.	БАЯН - музыкалық аспап, орыстың хроматикалық қол сырнайы, аңызға айналған ежелгі орыс әншісі Баянның құрметіне аталған.	BAYAN - Russian musical instrument - hand chromatic harmonica, named in honor of the legendary Old Bayan singer.
БӘДІК (каз.) - по древнему обычаю, чтобы помочь заболевшему человеку или животному, совершались обряды Б. Люди верили, что болезнь может откочевать, отсюда изображение откочевки болезни, заклинания (кочуй!) составляли основное содержание обряда.	БӘДІК – көне әдет-ғұрып бойынша ауырған адамға немесе кеселді малға көмектесу үшін бәдік салты қолданылған. Адамдар кеселдің көшіп кететініне сенген, осыдан ауруды көшіру, қарғау (көш!) туралы ой салттың негізгі мазмұны болып қалған.	BADIK (Kazakh) - According to ancient custom, to help a sick person or an animal, B. rites were committed. They believed that disease could migrate, hence an image of the migration of disease and a spell (migrate!) constituted the main content of the ceremony.
БЕГЛОСТЬ - умение петь в быстром движении, колоротурная техника - необходимое качество прфессионального певческого голоса – применяется очень часто в вокальных произведениях для передачи главным образом эмоции веселья, радости, бодрости.	ЖҮРГЕКТІК - тез қимыл жасай отырып ән айта білу, колоротуралық техника-кәсіби әншілік дауыстың қажетті сапасы, вокалдық шығармаларда сезімді, көтерінкі көңіл күйін қуанышты, сергектікті көрсетуде өте жиі қолданады.	FLUENCY - The ability to sing in rapid motion, coloratura technique - necessary quality of professional singing voice - is used very often in vocal works to transmit emotions mostly fun, joy and cheerfulness.
БЕКАР - знак альтерации отмены диеза или бемоля.	БЕКАР - диез немесе бемоль таңбаларының ноталарға тигізетін әсерін жоюды білдіретін альтерация белгісі.	BEKAR - A sign of alteration of cancel sharps or flats (diesis).

БЕЛЬКАНТО (ит. bel canto - прекрасное пение) - стиль вокального исполнения, отличающийся легкостью и красотою звучания, мелодической связностью, изяществом и виртуозным совершенством вокальных орнаментов. Возник в Италии и был связан с развитием в середине XVII века национального оперного искусства и вокальной школы. Выразительные средства Б. формировались на основе фонетических особеннстей ит. языка и традиций народного исполнительства. Б. оказал влияниye на большинство европейских вокальных школ.	БЕЛЬКАНТО (ит. bel canto - керемет ән айту) - вокалдық орындау стилі. Дыбысталудың жеңілдігімен және көркемдігімен, әуендік қисындылығымен, вокалдық өрнектердің көркемдігімен және асқан шеберлігімен ерекшеленеді. Б. XVII ғасырдың ортасында ұлттық опера өнері мен вокалдық мектептің дамуына байланысты Италияда пайда болды. Б. сымбаттылық тәсілдері италиян тілінің фонетикалық ерекшеліктерінің негізінде және халықтық орындаушылық дәстүрде қалыптасты. Бельканто европалық вокалдық мектептердің көбіне әсерін тигізді.	BEL CANTO (Italian - bel Canto beautiful singing) - A style of vocal performance, featuring the ease and beauty of sound, melodic connection, grace and mastery perfection of vocal ornamentation. Originated in Italy and was associated in the mid-17th century with the development of the national opera and vocal school. Expressive means of B.C. had been formed on the basis of phonetic special features of Italian language and traditions of folk performance. B.C. influenced most European vocal schools.
БЕМОЛЬ - знак понижения звука на полтона.	БЕМОЛЬ – дыбысты өзінің үнінен жарты тон төмендетіп алу керектігін көрсететін белгі.	FLAT - A sign of lowering the sound on a half step.
БЕССМЕРТИЕ – культурофилософская универсалия. Восходит к Космической концепции человеческой жизни, при которой Бессмертная Душа (духовное начало) превалирует над материальным, телесным. Согласно древним космологическим представлениям и современному космоцентризму, бытие человека не очерчивается его рождением и смертью, ибо душа его напрямую связана с Космосом.	МӘҢГІЛІК - мәдени-философиялық универсалия. Адам өмірінің Ғарыштық тұжырымдамасына барып тіреледі. Бұл жағдайда Мәңгілік Жан (рухани бастау) материалдықтан, дәнеліктен басым болады. Ежелгі ғарышнамалық түсінік пен қазіргі космоцентризмге сәйкес адам тұрмысы оның туымен және өлімімен ғана шектелмейді, өйткені оның жаны Ғарышпен тікелей байланысты.	IMMORTALITY – Cultural philosophical universals. Ascends to the Cosmic conception of human life in which the immortal soul (spirituality) prevails over the material, corporeal. According to the ancient cosmological ideas and contemporary cosmocentrizm, human existence is not outlined of his birth and death, because his life is directly connected with the cosmos

БЕТ АШАР (каз.) - заключительный обряд свадебного цикла, где ақын в песенной форме под аккомпанемент домбры представляет невесту новой родне. Близок по манере исполненения к стремительным акынским импровизациям.	БЕТАШАР – үйлену тойының соңғы салты, мұнда ақын домбыраның сүйемелдеуі арқылы өлеңмен келінді жаңа туыстарына таныстырады. Орындалу мәнері бойынша ақындық қарқынды суырыпсалмалылыққа жақын.	BET ASHAR (Kazakh) - The final rite of the wedding cycle, where in the form of song with the accompaniment of a dombra akyn presents a bride to her new relatives. Close on the way of performance to akyn improvisation.
БИ КЮЙ (каз.) – танцевальные кюи, жанр казахской домбровой музыки, отражающий беззаботный дух молодежного общения.	БИ КҮЙІ (қаз.) - билеуге арналған күй, жастар қарым-қатынасының алаңсыз рухын бейнелейтін қазақтың домбыра әуенінің жанры.	BI KUI (Kazakh) – Dance kuis, a genre of the Kazakh dombra music, reflecting carefree spirit of youth communication.
БРЕВИС – нота, равная двум целым нотам. // = о+о. Длительности нот, встречающиеся в Европейской профессиональной музыке (XV –XVIII в.в.).	БРЕВИС - екі бүтін нотаға тең нота. // = о+о. Еуропалық кәсіпқой музыкада (XV –XVIII ғг.) кездесетін ноталар ұзақтығы.	BREVIS - note equal to two whole notes. / / = о+о. Durations of the notes found in the European professional music (XV-XVIII centuries)
БЫЛИНА - название древнерусских эпических песен-сказок о героических подвигах богатырей и выдающихся событиях в жизни народа.	ХИКАЯ – батырлардың ерліктері мен халықтың өміріндегі ерен уақиғалар туралы ежелгі орыстардың эпикалық ән-ертегілерінің атауы.	BYLINA - The name of ancient epic tales-songs, of heroic feats of heroes and outstanding events in the life of the people.
В		
ВАЛЬС (фр. Valse от нем. walzer кружиться в танце) – 1. парный танец, основанный на плавном кружении. Характерны лиризм, изящество пластичность. 2. жанр инструментальной музыки; 3. Раздел крупных циклических произведений (симфоний, опер, балетов); 4. песенный жанр («Казахский вальс» Л. Хамиди).	ВАЛЬС (фр-да нем-ден: билеп айналу) - 1.бір қалыпты айналып билеуге негізделген жұп биі, сыршылдық, әсем ырғақтылық тән. 2. аспапты музыка жанры; 3. ірі түзілісті шығармалардың (симфониялардың, опералардың, балеттердің) тарауы; 4. ән жанры (Л. Хамидидің «Қазақ вальсі»).	WALTZ (French Valse from German walzer - whirl in the dance) – 1. A pair dance based on a smooth whirling. Characterized by lyricism, grace, plasticity; 2. A genre of instrumental music; 3. A section of major cyclical works (symphonies, operas, ballets) 4. Musical genre (“The Kazakh waltz” by L. Khamidi).

ВАРИАЦИИ (лат. variatio) – произведение, представляющее собой изложение завершенной по форме темы и последующий ряд ее повторений, каждый раз в полном объеме, но измененном с помощью метроритма, фактуры, темпа и других средств музыкальной выразительности виде.	ВАРИАЦИИ (лат. Variatio – құбылту) – Әр жолы толық көлемде, бірақ метроритм фактура, қарқын сияқты музыкалық мәнерлілік құралдары көмегімен өзгертілген түрде тақырып нысаны жағынан аяқталған және келесіде бірқатар қайталанулармен орындалатын шығарма.	VARIATIONS (Latin – variatio) - A product that represents by itself a report of a complete by a form topic and the subsequent number of its repetitions, each time in full capacity, but modified by using metroritma, texture, tempo and other musical expressions of the form.
ВВОДНЫЙ ТОН - одна из соседних с тоникой ступеней лада, нисходящий водный тон II ступень лада; восходящий водный тон VII ступень лада; неустойчивые ступени, требующие разрешения в тонику.	КІРІСПЕ ТОН - ладтың тоникамен көршілес бір сатысы, төмен түсетін кіріспе тон ладтың II басқышы; жоғары көтерілетін кіріспе тон ладтың VII басқышы; тұрақсыз басқыштар тоникаға айысуды сұрайды.	INTRODUCTORY TONE - One of the neighboring fret tonic levels, falling water tone II of the fret; rising water tone VII of the fret; unsustainable levels that require resolution in the tonic
ВДОХНОВЕНИЕ – божественное озарение, культурно-творческий процесс, состояние прилива творческих сил при осуществлении какого-либо рода деятельности. Такое состояние возникает в ситуациях, когда художник, деятель культуры встраивается в творческую программу, идущую из высших иерархий культурного Универсума.	ШАБЫТ – құдайдың нұрға бөлеуі, мәдени-шығармашылық үдеріс, қандайда бір іс-әрекетті жүзеге асыруда шығармашылық күш-жігердің молаюы. Мұндай көңіл-күй суретші, мәдениет өкілі мәдениет Универсумының жоғары сатысынан келетін шығармашылық бағдарламаға ыңғайланғанда пайда болады.	INSPIRATION - Divine enlightenement, cultural and creative process, the state of a flow of creative powers when implementing any kind of activity. This condition occurs in situations when an artist, a cultural figure is embedded in the creative program that runs from the top hierarchy of the cultural universe.
ВЕРБАЛЬНЫЙ (от лат. устный, словесный). Вербальные тексты - священные рассказы племени о своем присхождении, окружающем, живот-	ВЕРБАЛДЫ (лат. ауызша, сөз жүзінде). Вербалды мәтіндер – тайпаның өз шығу тегі, қоршаған ортасы, жануарлар мен өсімдіктер	VERBAL (from Latin - oral and wordy). Verbal texts - sacred stories about the origin of tribes, surroundings, flora and fauna -

ном и растительном мире – составляли важную часть мифотворчества. Вербальные формы (бата, айтыс, жыр, ән, күй) занимают ведущее положение в традиционной культуре казахов (см. бата, айтыс, жыр, күй, традиционная культура казахов).	әлемі туралы қасиетті әңгімесі – мифтік шығармашылықтың маңызды бөлігін құраған. Қазақтың дәстүрлі мәдениетінде вербалды түрлері (бата, айтыс, жыр, ән, күй) жетекші орын алады (бата, айтыс, жыр, ән, күй, қазақтың дәстүрлі мәдениеті қар.).	formed an important part of the myth-making. Verbal form (bata, aitys, zhyr, an, kui) occupy a leading position in the traditional culture of the Kazakhs (see bata, aitys, zhyr, kui, traditional culture of the Kazakhs).
ВЕРХНИЙ ТЕТРАХОРД - четыре ступени какого-либо лада от V до VIII включительно.	ЖОҒАРҒЫ ТЕТРАХОРД - Алынған бір ладтың төрт басқышы V-тен бастап VIII-ні қоса алғанда.	UPPER TETRACHORD – The four stages of a fret from V to VIII, inclusive.
ВЕРШИНА ИНТЕРВАЛА - верхний звук интервала.	ИНТЕРВАЛДЫҢ БИІКТІГІ - интервал-дың жоғарғы дыбысы.	TOP INTERVAL - The sound of the upper interval.
ВИБРАТО (ит. от лат. vibratio - колеблю) - периодические изменения высоты звука (частотное В.) или громкости (амплитудное В.), применяемые в пении, игре на струнных, смычковых, духовых инструментах, в электроорганах. В отличие от звука без В. (белого, прямого, холодного), звук с В. приобретает новые тембровые качества, становится теплым, эмоционально напряженным, динамичным. Эти качества звука могут варьироваться путем незначительных изменений, например, таких параметров В., как частота и размах.	ДІРІЛ, ТЕРБЕЛІС (ит-ға лат.) - ән айтуда, шекті, ыспалы, үрмелі аспаптарда, электроргандарда ойнауда дыбыс (жиілік тербелісі) немесе дауыс (алшақты тербеліс) жоғарлығының дүркіндік өзгерістері. Тербеліссіз дыбысқа (таза, тура, қатты) қарағанда, тербелісті дыбыс жаңа тембрлі сапаға ие болады, жағымды, эмоциясы күшті, қозғалмалы болады. Дыбыстың мұндай сапалары аздаған өзгерістермен, мысалы, жиілік және серпінділік сияқты діріл параметрлерімен, ауысып отырады.	VIBRATO (Italian from Latin vibratio - sway) - Periodic changes in pitch (frequency V.) or volume (amplitude V.), used in singing, playing the string, bowed, wind instruments, in elektroorgans. In contrast to the sound without V. (white, straight, cold), the sound with V. acquires new timbral qualities, it becomes a warm, emotionally intense, dynamic. These qualities can vary by making minor changes of such parameters of V. as frequency and scope.
ВИВАЧЕ (ит. vivace), vivo – (виво) - быстро, живо; скорее, чем allegro, но менее скоро, чем presto.	ВИВАЧЕ (ит. vivace), vivo – (виво) – жылдам, жанды; allegroға қарағанда жылдам, prestodан жайлау.	VIVACE (Italian - vivace, vivo) - Quickly, lively; faster than allegro, but less quickly than presto.

ВИЗУАЛЬНАЯ КУЛЬТУРА (от лат. зрительный, видимый) - письменная культура, основанная на оптическом, т.е. зрительном средстве передачи информации. В В.К. утверждается примат письменности, абсолютная ценность зрительного восприятия мира, что особенно явственно обнаруживается в искусстве, превращающемся в зримое действо. Определена учеными под названием зрелищная культура.	ВИЗУАЛДЫ МӘДЕНИЕТ (лат. көретін, көрінетін) – ақпарды қарау, яғни көру әдісіне негізделген жазба мәдениет. В.М-те өнер де ерекше нақты байқалатын, көру әрекетіне айналатын жазу басымдылығы, әлемді көрумен қабылдаудың шексіз құндылығы бекітіледі. Ғалымдардың анықтауымен көріністік мәдениет атауы берілді.	VISUAL CULTURE (from Latin - auditorium, visible) - Written culture is based on an optical i.e. auditory means of information transmission. In V.C. is claimed primacy of writing, the absolute value of the visual perception of the world, which is especially clearly revealed in the art of turning into visible action. Defined by scientists as spectacular culture.
ВИРТУОЗ (ит. от лат. virtus - доблесть, талант) – 1. исполнитель (чаще музыкант), мастерски владеющий техникой искусства; 2 человек, достигший в работе высшей степени мастерства.	ВИРТУОЗ, ХАС ШЕБЕР (ит-ға лат-дан: айбын,талант) - 1.Өнер техникасын шебер меңгерген орындаушы (музыкант); 2. Өз ісінде шеберліктің жоғары дәрежесін меңгерген адам.	VIRTUOSO (Italian from Latin virtus - valor, talent) - 1. A performer (usually a musician), masterfully wielding a technique of any art; 2. A man, who has attained the highest degree of his skill.
ВОЗВЫШЕННОЕ – категория эстетики. В античности В. - особый стиль ораторской речи. Важнейшие духовные источники В. - глубокое внутреннее значение, необычайные мысли и чувства. Отражение В. в искусстве требует от художника особой приподнятости средств художественной выразительности, эмоционального подъема. В. как философско-эстетическая категория пронизывает устную культуру	АСҚАҚТЫҚ – эстетика санаты. Көне заманда А. шешен сөйлеудің ерекше стилі болған. А-ның маңызды рухани көздері – ішкі терең мән, әдеттен тыс ойлар мен сезімдер. Өнерде суретшіден А. көрінісінің көркем сымбаттылық тәсілі ерекше жоғары болуы, жалынды өрлеуі талап етіледі. А. философиялық-эстетикалық санат ретінде өз бойында ақын мен күйшінің, жырау мен әншінің (ақын,	SUBLIME - The category of aesthetics. In antiquity R. - a particular style of oratory. The most important sources of spiritual R. are deep inner meaning, unusual thoughts and feelings. Reflection of R. in art requires special eletion of means of artistic expression, emotional recovery. R. as a philosophical-aesthetic category permeates oral culture of

казахов, которая несет на себе свет незаурядной личности акына и кюйши, жырау и әнши (см. ақын, күйши, жырау, әнши).	күйші, жырау, әншіні қараңыз) қайталанбас тұлғасын ұстанатын қазақтың ауызша мәдениетін қарастырады.	the Kazakhs, who bears the light of outstanding personality of akyn and kuishi, zhyrau and anshi (see akyn, kuishi, zhyrau, anshi).
ВОЗРОЖДЕНИЕ (фр. ренессанс) - переходный период от средневековой культуры к культуре нового времени. Отличительные черты культуры В. - светский характер, обращение к культурному наследию античности. Большую роль в этом процессе сыграл арабо-исламский халифат, где были сосредоточены научные труды античного мира и откуда началось их триумфальное шествие по всему свету.	ЖАҢҒЫРУ, ҚАЙТА ӨРЛЕУ - (фр. ренессанс) орта ғасырлық мәдениеттен жаңа заман мәдениетіне өту кезеңі. Жаңғыру мәдениетінің айырықша белгілері – ақсүйектік сипат, көне заманның мәдени мұраларына көңіл бөлу. Бұл үдерісте ежелгі әлемнің ғылыми еңбектерін жинақтаған және осыдан дүниежүзі бойынша салтанатты шеруді бастаған араб-ислам халифаты маңызды қызмет атқарды.	REVIVAL (French - renaissance) - The transition from medieval culture to the culture of modern times. The distinctive features of culture of R. - secular, appeal to the cultural heritage of antiquity. A large role in this process was played by the Arab-Islamic caliphate, which have focused scholarly works of the ancient world, and from where it began their triumphal march around the world.
ВОКАЛИСТ (от лат. vox - звучный, певучий) – исполнитель музыки, предназначенной для пения. Включает европейскую классику, вокальные произведения современных казахстанских композиторов.	ВОКАЛШЫ (лат. дыбысты, үнді) - әнге арналған әуенді орындаушы. Еуропа классикасын, қазіргі қазақстандық композиторлардың вокалды шығармаларын қамтиды.	VOCALIST (from Latin vox – sound, resonant, singing) – A performer of the music intended for singing. Includes European classical music, vocal works by contemporary composers of Kazakhstan.
ВОКАЛИЗ (лат. vocalis - гласный) – пьеса для пения без слов, которая обычно является упражнением для развития вокальной техники.	ВОКАЛИЗ - (лат. vocalis - дауысты) сөзсіз айтуға арналған ән, вокалдық техниканы дамытуға арналған жаттығулар.	VOCALISE - (Latin – vocalis - vowel) – A piece to be sung without words, which is usually an exercise for the development of vocal technique.

ВОКАЛЬНАЯ МУЗЫКА (vocale - обоз. голос) – музыка для пения с инструментальным сопровождением или без него, для солиста, хора.	ВОКАЛДЫҚ МУЗЫКА (vocale - дауыс деген сөз). Музыка аспабының сүйемелдеуімен немесе сүйемелдеуінсіз жеке әншіге, хорға арналып жазылған әуен.	VOCAL MUSIC – (vocale means Voice) - Music for singing with instrumental accompaniment, or without, for soloist, choir.
ВОЛЬТА - знак, обозначающий отрывок, который нужно играть или петь после первого или повторного исполнения повторяющегося раздела музыкального произведения.	ВОЛЬТА - (ит. Volta-бір) егер қайталап орындау барысында музыкалық шығарманың немесе бөлімінің соңғы тактілері өзгеретін болса, онда вольта белгілері қойылады.	VOLTS - A sign that indicates the passage that is needed to be played or sung after the first or repeated performance of a recurring segment of music work.
ВООБРАЖЕНИЕ – мысленно осуществляемая идеально преобразовательная деятельность. Присутствует в научном процессе и в художественном творчестве. Различают два вида В. 1. репродуктивное В. – воспроизводит представления об уже известных предметах; 2. творческое, т.е. продуктивное, производящее - важнейшая составляющая всех созидательных процессов культуры (см. культура).	ЕЛЕСТЕТУ - (ойша көз алдына елестету). Оймен жүзеге асырылатын тамаша түрлендіргіш іс-әрекет. Ғылыми үдерісте және суретшілік шығармашылықта кездеседі. Екі түрі бар: 1. Көшірмелік – әуелден белгілі нәрселер туралы көріністерді қайта жасау. 2. Шығармалышылық яғни өнімді елестету-мәдениеттің барлық жасалушы үдерістерін құраушы, өндіруші (мәдениетті қараңыз).	IMAGINATION - Carried out mentally ideally transforming activity. Presented in the scientific process and in art. There are two types of I.: 1. Reproductive I. – produce representation of already known objects; 2. Creative i.e. productive, producing - an essential element of all creative processes of culture (see culture).
ВОСПРИЯТИЕ – сложный процесс приема и преобразования информации, первый этап мыслительного акта. Связан с осмыслением и осознанием того, что человек видит, слышит, чувствует. Процесс восприятия художественного произведения есть эмоциональное чувствование в его содержание.	ҚАБЫЛДАУ – ақпарат алу және оны өзгертудің күрделі үдерісі, ойлаудың алғашқы кезеңі. Адамның көргенді, естігенді, сезінгенді түйсінуімен, сезінуімен байланысты. Көркемдік шығарманы қабылдау үдерісі – оның мазмұнын жан толғанысымен сезіну деген сөз.	PERCEPTION - The complex process of reception and transformation of information, the first stage of an intellectual act. Associated with the comprehension and the knowledge that a person sees, hears, feels. The process of perception of art is the emotional empathy to its content.

ВОСЬМАЯ НОТА - нота по длительности в восемь раз короче целой ноты, обозначается закрашенным овалом со штилем и хвостиком, либо одним ребром.	СЕГІЗДІК НОТА - бүтін нотаға қарағанда ұзақтығы сегіз рет қысқа нота, таяқшаның ұшына жалауша тіркелген боялған дөңгелекпен немесе көлденең сызықшаларымен белгіленеді.	EIGHTH NOTE - Note the duration of which is eight times shorter than a whole note; is indicated by a filled oval with a spire and a tail, or with one edge.
ВОСЬМАЯ ПАУЗА - по длительности равная восьмой ноте.	СЕГІЗДІК ҮЗІЛІС – ұзақтығы сегіздік нотаға тең.	EIGHTH REST – The duration of which is equal to the eight note.
ВЫМЫСЕЛ – продукт творческого воображения, фантазии. Творческое пересоздание жизни с целью выявления в ней наиболее характерного существенного. Ради этой цели художник нередко обращается к самым дерзким вымыслам, к причудливой фантазии и символике, стремясь таким образом достичь особой выразительности и действенности создаваемых им образов.	ОЙДАН ШЫҒАРЫЛҒАН – шығармашылықты елестетудің, қиялдаудың нәтижесі. Өмірді, оның анағұрлым өзіне тән мәнділігін, байқату мақсатында шығармашылық түрде өзгертіп жасау. Осындай мақсат үшін суретші ең батыл ойларға, таңғаларлық қиялдар мен бейнелемеге дейін көңіл бөледі, осылайша өзі жасайтын бейнелердің ерекше айқындылығына және өтімділігіне қол жеткізуге тырысады.	FICTION - A product of creative imagination and fantasy. The creative re-creation of life in order to identify in it the most characteristic significant essence. For sake of this goal, the artist often refers to the most audacious fictions, to whimsical fantasy and symbolism, thus striving to achieve a special expressiveness of effectiveness of images it creates.
ВЫСОТА - одно из основных свойств музыкального звука, результат частоты колебаний звучащего тела, зафиксированный графической записью в виде ноты на нотоносце.	ЖОҒАРЫЛЫҚ – музыкалық дыбыстың ең негізгі қасиеттерінің бірі, дыбыс шығаратын дене тербелістері жиілігінің нәтижесі, нота сызықтарына ноталар түрінде графикалық жазумен белгіленеді	HEIGHT - One of the main properties of musical sound, the result of the vibration frequency of a sounding body; recorded with a graphic notation in the form of note on a note stave.
Г		
ГАММА - поступенное восходящее или нисходящее мелодическое	ГАММА – кемінде октава шегінде қандай да бір дыбыс қатарының барлық	GAMMA – A gradual upward or downward melodic movement,

движение, захватывающее все звуки какого-либо звукоряда в пределах не менее октавы.	дыбыстарын қамтитын дыбыстардың бірыңғай я көтеріңкі, я төмендеп келетін қатар тәртібі.	exciting all the sounds of a music scale in the range in less than an octave.
ГАРМОНИЯ – 1. категория философии и музыкознания. Обе науки исходят из первоначального греческого (harmonia – созвучие, соразмерность, согласованность между частями единого целого). Понимание Универсума как непротиворечивого целого. 2. наука об аккордах и их связях в последовательном движении.	ГАРМОНИЯ (үйлесім, үндестік) - 1. философия мен музыкатану ұғымы. Екі ғылым саласы да дыбыс қатары, мөлшерлестік сияқты біртұтастың бөлшектері арасындағы үйлесімділік мәніндегі алғашқы грек сөздерінен туындайды. Универсумды түсіну – тұтастыққа қарсыласпау деген сөз; 2. реттілік қозғалыста аккордтар мен олардың байланысы туралы ғылым.	HARMONY – A category of philosophy and musicology. Both sciences are based on the original Greek (harmonia - harmony, proportionality, consistency between parts of a whole). Understanding the Universe as a consistent whole. 2. Science about chords and their relationships in a sequential movement.
ГАРМОНИЗАЦИЯ – 1. присочинение к данной мелодии дополнительных голосов в аккордово-гармоническом складе. 2. один из основных видов упражнений в учебном курсе гармонии.	ГАРМОНИЗАЦИЯ - 1. берілген әуенге аккордтық - гармониялық жарасымда қосымша дауыстарды жалғастыру; 2. гармония оқу курсында негізгі жаттығулардың негізгі бір түрі.	HARMONISATION - 1. Overcomposition of additional votes to the melody in the chord-harmonic stave. 2. One of the main types of the exercises in a harmony course.
ГАРМОНИЧЕСКИЙ МАЖОР – разновидность мажора, по сравнению с натуральным видом имеет VI пониженную ступень.	ГАРМОНИЯЛЫҚ МАЖОР - мажордың бір түрі. Шынайы мажормен салыстырғанда төмендетілген VI сатысы бар.	HARMONIC MAJOR – A kind of major in comparison with the natural view; has VIth lower level.
ГАРМОНИЧЕСКИЙ МИНОР – разновидность минора, по сравнению с натуральным видом имеет VII повышенную ступень.	ГАРМОНИЯЛЫҚ МИНОР – минордың бір түрі. Шынайы минормен салыстырғанда жоғарлатылған VII сатысы бар.	HARMONIC MINOR – A kind of minor compared to the natural kind; has VIIth increased level.
ГАРМОНИЧЕСКАЯ ФУНКЦИЯ - ладовое значение аккорда в гармони-	ГАРМОНИЯЛЫҚ ФУНКЦИЯ - гармониялық қозғалыста аккордтың	HARMONIC FUNCTION - Modal value of the chord in the harmonic

ческом движении. Основные гармонические функции: тоническая, субдоминантовая, доминантовая.	саздық маңызы. Негізгі гармониялық функциялар: тоникалық, субдоминанталық, доминанталық	motion. The basic harmonic functions: tonic, subdominant, dominant.
ГЕДОНИЗМ (от гр. веселье, наслаждение) – обретение удовольствия как цель и смысл жизни человека.	ГЕДОНИЗМ (гр. жайдарылық, рахаттанушылық) – адам өмірінің мақсаты мен мәні ретінде сүйсіну сезіміне бөлену.	HEDONISM (from Greek - fun, pleasure) - The acquisition of pleasure as a goal and sense of human life.
ГЕНЕЗИС (от гр. происхождение, возникновение) - момент зарождения и последующий процесс развития, приведший к определенному состоянию, виду, явлению. Важное культурологическое понятие.	ГЕНЕЗИС (гр. шығу тегі, пайда болу) - пайда болу сәті және белгілі бір қалыпқа, түрге, құбылысқа әкелетін дамудың жалғаспалы үдерісі. Маңызды мәдениеттанымдық ұғым.	GENESIS (from Greek - origin, occurrence) – A moment of conception and subsequent developmen tal process, which led to a certain state, mind phenomenon. An important culturological concept.
ГЕНИЙ (лат. дух, хранитель) - высшая степень творческой одаренности, таланта, которая проявляет себя как оригинальная способность человеческой интуиции, понимания и фантазии. Г. свойственна убежденность в правоте того дела, которому он служит, и это делает его исключительной личностью в том смысле, что он все духовные и нравственные силы отдает служению обществу.	КЕМЕҢГЕР, ДАНА (лат. рух, сақтаушы) - адами сезу, түсіну мен қиялдаудың соны қабілеті етіп өзін танытатын шығармашылық дарындылықтың жоғары дәрежесі. К-ге өзі қызмет ететін істің шындығына көз жеткізу тән, бұл қасиет оны бірегей тұлға ретінде көрсетеді, өйткені ол барлық рухани және адамгершілік күшін қоғамға қызмет етуге жұмсайды.	GENIUS (Latin - spirit, guardian) - The highest level of creative gift, talent, that manifests itself as the original ability of human intuition, understanding and imagination. G. pertains conviction in the rightness of the act, which he serves, and that makes him an exceptional figure in a sense that he applies all spiritual and moral strengths to serve the community.
ГЕРМЕНЕВТИКА (от гр. разъясняю, истолковываю) - искусство и учение о способах истолкования текстов, первоначальный смысл которых не ясен в	ГЕРМЕНЕВТИКА (гр. түсіндіремін, мәлімдеймін) - алғашқы мағыналары көне немесе көпмағыналы болып келетін мәтіндерді ұғындырудың	HERMENEUTICS (from Greek - explain, interpret) – An art and teaching about how to interpret the texts, the initial meaning of

силу их древности или многозначности. В современной науке – метод интерпретации культурно-исторических явлений.	әдістері туралы өнер мен ілім. Қазіргі заманғы ғылымда мәдени-тарихи құбылыстарды өзінше түсіндіру әдісі.	which is uncertain because of their antiquity or ambiguity. In modern science - the method of interpreting the cultural and historical phenomena.
ГЕРОИЗМ (гр.) – эстетическая категория, отражающая эстетическую ценность поступков, действий и деятельности отдельной личности, народа. Требует напряжения всех интеллектуальных, нравственных и физических сил, отваги, мужества, стойкости и даже самопожертвования.	ЕРЛІК - жекелеген тұлға, халық қылықтарының, іс-қимылдарының, іс-әрекеттерінің эстетикалық құндылығын бейнелейтін эстетикалық санат. Барлық парасатты, өнегелі және дене күштерін, ержүректілікті, шыдамдылықты, батырлықты, тіпті өзін-өзі құрбан қылуын талап етеді.	HEROISM (Greek) - An aesthetic category, reflecting the aesthetic value of actions, acts and activities of the individual, society. Requires the exertion of all intellectual, moral and physical strengths, bravery, courage, fortitude, and even self-sacrifice.
ГИМН (гр.) – названия различных по содержанию торжественных песен (религиозных, государственных); имеют значение звучащего символа государства.	ӘНҰРАН – мазмұны жағынан түрлі салтанатты әндердің (діни, мемлекеттік) атауы; мемлекеттің үндік нышаны мәнін білдіреді.	ANTHEM (Greek) - The names of different content ceremonial songs (religious, government); signify sounding character of the state.
ГЛАВНЫЕ СТУПЕНИ - I, IV, V ступени лада, на которых в мажоре строятся мажорные, а в миноре минорные трезвучия.	БАСТЫ БАСҚЫШТАР - минорда минорлық, ал мажорда мажорлық үшдыбыстылықтар құрылатын ладтың I, IV, V басқыштары.	MAIN STAGE - I, IV, V levels of fret, which major are built on major triads, and minor are built on minor triads.
ГЛАВНАЯ ТОНАЛЬНОСТЬ – тональность, в которой излагается и, как правило, завершается музыкальное произведение.	БАСТЫ ТОНАЛЬДІК – музыкалық шығарма басталатын және әдетте аяқталатын әуезділік.	MAIN PITCH - The tone using which a piece of music sets out and usually ends.
ГЛАВНЫЕ ТРЕЗВУЧИЯ – трезвучия, построенные на I, IV,V ступенях лада, носят название соответственно ступеням – тоника, субдоминанта, доминанта.	БАСТЫ ҮШДЫБЫСТЫЛЫҚТАР - I, IV,V саз палдақтарына құрылған үшендыбыстылық, осы баспалдақтарға сәйкес аталады – тоника, субдоминанта, доминанта.	MAIN TRIADS - Triads built on the I, IV, V fret levels, are called, respectively - tonic, subdominant, dominant steps.

ГЛИССАНДО (ит. glissando от фр. скользить) - исполнительский прием при игре на музыкальных инструментах, а также пении. Заключается в легком скольжении пальца по струне, клавишам. Дает колористический эффект.	ГЛИССАНДО, СЫРҒЫМА (ит-ға фр-дан:сырғанау) - әуенді аспаптарда ойнаудағы, сондай-ақ ән айтудағы орындаушылық әдіс. Шектің, перненің үстінен саусақтың жеңіл қалқып, сырғанауымен көрінеді. Шырайлы тиімділік береді.	GLISSANDO (Italian glissando from French - glide) – A performing technique in musical instruments playing and singing. Lies within easy slip of a finger on the string, the keys. Gives coloristic effect.
ГОЛОС - физиологический орган речи, с помощью которого человек воспроизводит музыкальные звуки, т.е. поет. Определяющие качества Г. - красота тембра, сила и способность долго выдерживать звуки.	ДАУЫС – физиологиялық сөйлеу мүшесі, оның көмегімен адам музыкалық дыбыс шығарады, яғни ән айтады. Д. сапасы – дыбыс ырғағының әдемілігімен, күшімен және дыбыстарды ұзақ ұстау қабілетімен анықталады.	SINGING VOICE – The physiological organ of speech, with the help of which man produces musical sounds, i.e., singing. The defining quality of S. V. - beauty of the tone, strength and ability to withstand long sounds.
ГОМОФОНИЯ (от греч. homos – равный и phone - звук, голос) - многоголосный склад музыки, при котором один голос ведет мелодию на фоне гармонического сопровождения остальных.	ГОМОФОНИЯ – музыканың көпдауыстылық жарасымы, бұл ретте басқалардың үйлесімді сүйемелдеуі аясында бір дауыс әуенді айтады .	HOMOPHONY (from Greek homos – equal, phone – sound, voice) – A polyphonic musical fret, where one voice leads the melody on the background of the harmonic accompaniment of the rest.
ГОРЛОВОЕ ПЕНИЕ – классическое вокальное искусство тюрко-монгольских кочевников степи: тувинцев, хакасов, алтайцев, монгол. Исключительно сложная традиция, при которой один исполнитель способен одновременно исполнять двух-, трех-, четырехголосие в пределах трех октав.	ТАМАҚПЕН ӘН САЛУ – түрік-монғол дала көшпенділері – тувалықтардың, хакастардың, алтайлықтардың, монғолдардың классикалық вокалды өнері. Бір орындаушы бір мезгілде үш октава шегінде екі-үш-төрт дауысты орындай алатын өте күрделі дәстүр.	THROAT SINGING - Classical vocal art of Turko-Mongol nomads of the steppes: Tuva, Khakassia, Altai, Mongol. Extremely challenging tradition in which one performer is able to simultaneously perform two-three-four singing voices within three octaves.

ГОТИКА, ГОТИЧЕСКИЙ СТИЛЬ (ит. от названия германского племени готов) - художественный стиль, преимущественно архитектурный, сложившийся в западноевропейском искусстве XII-XVI вв. Характеризуется обилием каменной резьбы и скульп-турных украшений, подчиненностью архитектурных форм вертикальному ритму.	ГОТИКА, ГОТИКАЛЫҚ СТИЛЬ (ит. германдық готтар тайпасы атауынан) – XII-XVI ғғ.-да батыс еуропалық өнерде қалыптасқан көркем, әсіресе сәулетті стиль. Тасты ою және сәулетті әшекейлердің көптігімен сәулетті үлгілердің тік сызықты қалыптарға сай келуімен сипатталады.	GOTHIC, GOTHIC STYLE (Italian from the name of Germanic tribes - Goths) - The art style, mostly architectural, developed in Western European art during XII-XVI centuries. Characterized by an abundance of stone carving and sculptural ornaments, subordination of architectural forms to a vertical rhythm.
ГРАМПЛАСТИНКА – пластмассовый диск, на поверхности которого расположена канавка с механической записью звука. Изобретена в 1888 году немецким инженером Э. Берлинером, работавшим в США.	КҮЙТАБАҚ – үстінде дыбысты механикалық түрде жазатын жырашық орналасқан пластмассалы диск. 1888 ж. АҚШ-та жұмыс істеген неміс инженері Э. Берлинер ойлап тапқан.	RECORDS – A plastic disk, which on the surface of which the groove with a mechanical sound recording is located. Invented in 1888 by German engineer E. Berliner, who worked in the U.S..
ГРУППИРОВКА - объединение нот в соединенные ребрами ритмические группы в соответствии с количеством долей в такте.	ТОПТАЛУ – тактідегі үлес санына қарай ырғақтық топтардың қырлары-нан қосылған ноталардың бірігуі.	GROUP - The union of notes connected by edges into rhythmic groups, in accordance with the number of beats per measure.
ГУМАНИЗМ (лат. человечный) – 1. учение о самоценности человека, утверждающее человека как смысл и основание бытия; 2. культурное движе-ние эпохи Возрождения.	ГУМАНИЗМ, АДАМГЕРШІЛІК (лат. адамгершілік) – 1.Адам - тұрмыстың мәні мен негізі екенін пайымдайтын адамның өз құндылығы туралы ілім. 2. Жаңғыру дәуірінің мәдени қозғалысы.	HUMANISM (Latin - Humane) – 1. The doctrine of self-worthiness of a person claiming a human as the meaning and ground of being; 2. Cultural movement of the Renaissance.
ГУСЬ-ЛЕБЕДЬ – мировой художест-венный феномен, восходящий к мифо-	ҚАЗ бен АҚҚУ – мифологияға айнала-тын әлемдік көркем	GOOSE-SWAN – The global art phenomenon, dating back to

логии. Имеет древнейшие центрально-азиатско-сибирские истоки и прослеживается у большинства тюрко-монгольских народов. Сюжеты о Г.-Л. восходят к тотемистическим представлениям о женщине – птице как праматери человеческого рода.	қайталанбайтын құбылыс. Ежелгі ортаазиялық-сібірлік бастауы бар және түркі – монғол халықтарының көпшілігінде байқа-лады. Қаз бен аққу туралы оқиғалар «адамзаттың арғы анасы – құс» деген әйел туралы тотемдік ұғымдарға тіреледі.	mythology. It has the oldest central-Asian-Siberian origins and can be traced to majority of the Turko-Mongol communities. Plots of G.-S. are traced to the totemic representations of the woman-bird as matriarchs reflection human race.
Д		
ДАБЫЛ (каз. большой барабан) – народный музыкальный инструмент с очень сильным громким звуком. Служил для подачи сигналов. В лексиконе казахского языка до сих пор сохранился ряд слов, в основе которых лежит название этого инструмента (сигнализировать, быть оповещенным). Употребляемое выражение (ударять в дабыл) осталось в народе в значении поднимать тревогу.	ДАБЫЛ (қаз. үлкен барабан) - өте қатты дыбыс шығаратын халықтың музыка аспабы. Белгі беру үшін қызмет еткен. Қазақ тілі сөздік қорында осы күнге дейін бұл аспаптың атымен байланысты сөздер сақталған (дабыл-дау, ескерту, хабардар болу). Бұл сөз халық арасында «дабыл қағу» мағынасында қолданылады.	DABYL (Kazakh – bass drum) – Folk instrument with a very strong loud sound. It served for signaling. In the lexicon of the Kazakh language is still preserved a series of words, which are based on the name of the instrument (to signal, to be alert). Used expressions (hit in dabyl) remained in the people within the meaning of alarm.
ДАҢҒЫРА (каз.) – народный музыкальный инструмент. В отличие от дабыла обтягивалась кожей лишь с одной стороны и внутри обвешивалась металлическими цепочками, колечками, пластинками. Имеет открытый и резкий звук. Основное назначение – использование в ритуале бақсы (см. бақсы).	ДАҢҒЫРА (қаз.) – халықтық музыка аспабы. Дабылдан айырмашылығы: шеңбердің бір жағынан ғана терімен қапталып, ішкі жағынан металь баулар, сақиналар мен түрлі күйтабақтар тағылады. Ашық, құлақ тұндыратын дыбыс шығарады. Негізінен бақсының салттық қызметінде пайдаланылады (бақсыны қар.).	DANGYRA (Kazakh) – Folk instrument. Unlike dabyl, D. was covered with leather only on one side and inside metal chains, rings, plates were hanged up. It has an outdoor and harsh sound. The main purpose – to use in ritual of baksy (see baksy).

ДАСТАН - эпический жанр фольклора и литератур Ближнего и Среднего Востока и Юго-Восточной Азии. Обычно представляет литературную обработку народных сказок, легенд, преданий. Встречаются Д. поэтические и прозаические; у тюркских народов в Д. проза перемежается со стихами, которые поются под аккомпанемент дутара, домбры и др. инструментов. Такие Д. слагаются главным образом народными певцами-сказителями – ашугами и бақсы, которые обычно выступают и в качестве главных действующих лиц.	ДАСТАН - Таяу және Орта Шығыс және Оңтүстік Шығыс Азия фольклоры мен әдебиетінің эпикалық жанры. Әдетте халық ертегілерінің, аңыздары мен хикаяларының әдеби өңделуін білдіреді. Д. поэтикалық және прозалық түрде кездеседі. Түркі халықтарында Д. проза өлеңмен алмасады да, дутардың, домбыраның және басқалай аспаптардың сүйемелдеулерімен айтылады. Осындай Д. негізінен ашугтар мен бақсылар сияқты халықтың әнші – жыраулары шығарған. Олар әдетте басты кейіпкерлер ретінде болған.	DASTAN - Epic genre of folklore and literature of the Middle East and South-East Asia. Usually it is literary adaptations of folk tales, legends. There are poetry and prose D.; Turkic people intersperse prose with poems in D that are sung with the accompaniment of dutar dombra and other musical instruments. These D. are composed mostly by folk singers, storytellers - ashug and baksy, who usually act as protagonists.
ДВУХЧАСТНАЯ ФОРМА – построение музыкальных произведений, распадающееся на два родственных по тематическому материалу раздела, каждый из которых является периодом.	ЕКІ БӨЛІМДІ НЫШАН – тақырыптық материалы бойынша екі туыстық бөлімге жіктелетін, олардың әрқайсысы кезең болып табылатын музыкалық шығармалардың құрылымы.	BINARY FORM - Construction of musical compositions that breaks into two thematic related sections, each of which is the period.
ДЕБЮТ (фр.) – 1. первое выступление на каком-либо поприще (например, артиста на сцене); 2. начальная стадия шахматной, шашечной партии. В значении Д. применяются термины защита, партия, гамбит.	ДЕБЮТ – 1.Қандай да бір орында алғаш рет көріну (мысалы әртістің сахнаға шығуы); 2. Шахмат, дойбы ойындарының бастапқы сатысы. Д. мәнінде қорғау, мәрте, гамбит терминдері қолданылады	DEBUT (French) – 1. First appearance on any field (for example, the actor on the stage); 2. The initial stage of chess, checkers party. In the meaning of D. protection, the party's gambit – terms are used.
ДЕЙСТВИЕ – 1. законченная часть спектакля, пьесы; 2. в драме и эпосе –	ӘРЕКЕТ – 1. Қойылымның, пьесаның аяқталған бөлімі; 2.Драма мен эпоста	ACTION – 1. Finished part of the play, performance; 2. In the drama

развитие событий, составляющих основу сюжета; 3. в театре – основное средство воплощения сценического образа.	сюжет өзегін құрайтын оқиғалардың дамуы; 3.Театрда – сахналық бейнені нақты көрсететін негізгі амал.	and the epic – development of process which forms the basis of the plot. 3. In the theater – the main mean of translating the stage image.
ДЕКАДЕНСТВО (фр. упадничество) – идеологический штамп для оценки художественных школ и деятелей искусства, в творчестве которых превалировали пессимистические умонастроения, акцент на смысложизненных проблемах, индивидуализм и эстетизм. Характерны отказ от политических и гражданских тем, культ красоты как высшей ценности.	ДЕКАДЕНТТІК (фр. торығушылық) – шығармашылықтарында ой шабытынан түңілу, өмірлік мәнді мәселелерге, дарашылдыққа және эстетизмге ерекше баса назар аударылатын көркемөнер мектептері мен өнер қайраткерлерін бағалауға арналған идеологиялық қалып. Саяси және азаматтық тақырыптардан бас тарту, жоғары құндылық ретінде әдемілікке табыну тән.	DECADENCE (French – decadence) – An ideological stamp for evaluation of art schools and artists in the works of whose a pessimistic frame of mind prevailed, focusing on issues vitally meaningful, individualism and aestheticism. Characterized by the denial of political and civil order, the cult of beauty as a supreme value.
ДЕКЛАМАЦИЯ (лат. упражнение в красноречии) – 1. искусство художественного чтения стихов или прозы; 2. в музыке – способ музыкального воплощения словесной речи в вокальном произведении.	ДЕКЛАМАЦИЯ, ТАҚПАҚТАУ (лат. шешендікке үйрену) – 1. өлеңді немесе қарасөзді мәнерлеп оқу өнері; 2. музыкада – вокалды шығармадағы ауызша сөзді әуенмен нақтылы түрде жеткізу тәсілі.	RECITATION (Latin – an exercise in rhetoric) – 1. The art of reading poetry or prose; 2. In the music – a way of the musical embodiment of verbal speech in vocal work.
ДЕКОРАЦИЯ (лат.) – оформление сцены, павильона, съемочной площадки, создающее зрительный образ спектакля, фильма.	САХНАЛЫҚ СӘНДЕМЕ – қойылым мен фильмнің көрермендер бейнесін жасайтын сахнаны, павильонды және түсіру алаңын безендіру.	DECORATION (Latin) – The design of stage, pavilion, shooting area, creating a visual image of the spectacle, the movie.
ДЕМИУРГ (гр. - ремесленник, мастер, созидатель, творящий для народа) – мифологический персонаж, отличаю-	ДЕМИУРГ (гр. – халық үшін еңбек ететін қолөнерші, шебер, жасампаз) – іс-әрекеті ғарыш көлемінде	DEMIURGE (Greek – craftsman, master, creator, who does for the people) - A mythological

щийся космическими масштабами деятельности, творящий космос в целом и не только путем изготовления, но и более идеальными способами, посредством магических превращений, словесным названием предметов. Часто выступает как помощник Верховного божества.	ерекшеленетін, ғарышты тұтастай дайындау жолымен ғана емес, сондай-ақ анағұрлым керемет әдістермен, сиқырлы өзгерістермен, заттарды сөзбен атау арқылы жасайтын мифологиялық кейіпкер. Жоғары құдіреттің көмекшісі ретінде жиі сөз сөйлейді..	character, featuring a cosmic scale of activities, creating space in general and not only by manufacturing, but also by more perfect ways through the magical transformations, verbal naming of items. Often serves as the assistant of the Supreme deity.
ДЕТСТВО – важнейшая культурно-историческая универсалия. Две основные позиции: 1. Д. – временное несовершенство (слабость, немощность), от которого надо быстрее избавляться. Отсюда стремление быстро овзрослять детей; 2. Д. – лучшее состояние человеческой жизни, наиболее богатое и полное. Последствия Д. глубоки и судьбоносны.	БАЛАЛЫҚ ШАҚ – маңызды мәдени-тарихи универсалия. Негізгі екі бағдары: 1. Б.Ш.- тез құтылуды қажет ететін уақытша кемеміне жетпегендік (шарасыздық, дәрменсіздік), бұдан тез құтылу керек. Балалар ертерек есеюге құлшыныс танытады; 2. Б.Ш. - адам өмірінің ең жақсы, анағұрлым бай және толық қалыпты жағдайы. Б.Ш. салдары терең әрі тағдырға байланысты.	CHILDHOOD – The most important cultural-historical universal. The two basic positions: 1. C. – a temporary imperfection (weakness, helplessness), which must quickly be got rid of. Hence the desire to quickly make children grow up; 2. C. – the best condition of human life, the most rich and full. The consequences of C. are profound and fateful.
ДЕТОНИРОВАНИЕ (от франц. Detonner – фальшиво петь) - неточное по высоте исполнение музыкальных звуков, нарушающее ладовые отношения и воспринимающееся как фальш.	ДЕТОНИРОВАНИЕ (франц.т. Detonner - әнді бұзып айту саздық жағынан бұзылатын және жалған деп қабылданатын музыкалық дыбыстар биіктігін дәл орындамау.	DETONATION (from French - Detonner - to sing out of tune) – An inaccurate (touching the height) performance of musical sounds that violates the modal relationships and are seen as false.
ДЕТСКИЙ ХОР - по сравнению со взрослым хором имеет более ограниченные динамические возможности и значительно меньший объем звучания.	БАЛАЛАР ХОРЫ - Ересектер хорымен салыстырғанда динамикалық мүмкін-діктері тым шектелген және дыбысталу көлемі едәуір кем. Балалар	CHILDREN'S CHOIR - Compared to the adult choir has limited dynamic capabilities, and a much smaller volume. By the age of twelve

У детей к двенадцати годам в основном заканчивается формирование голосовой мышцы; укрепляются нервная и дыхательная системы, голос приобретает большую силу и выносливость, начинается постепенный переход детского голоса во взрослый.	он екі жасқа келгенше негізінен дауыс бұлшықеті қалыптасып болады; нерв және тыныс жүйелері нығаяды, дауысы күшейе де шыдамды бола түседі, балалар дауысы бірте-бірте ересек адамның дауысына ауысады.	children's shapingof the voice muscles mostly ends up; strengthens the nervous and respiratory systems, the voice acquires greater strength and endurance, begins a gradual transition from child's into the adult voice.
ДЕТСКАЯ МУЗЫКАЛЬНАЯ ШКОЛА – учебное заведение, где дети получают к среднешкольному обязательному образованию дополнительное музыкальное образование по игре на музыкальном инструменте, пению, сольфеджио, элементарной теории музыки, музыкальной литературе. ДМШ является первой ступенью дополнительного музыкального образования.	БАЛАЛАРДЫҢ МУЗЫКА МЕКТЕБІ - балалар міндетті білім беретін орта мектепке қосымша музыка аспабында ойнаудан, ән айтудан, солфеджиодан, қарапайым музыка теориясынан, музыка әдебиетінен музыкалық білім алатын оқу орны. БММ қосымша музыкалық білім алудың алғашқы сатысы болып табылады.	CHILDREN'S MUSIC SCHOOL – The school, where children apart from compulsory high school education receive additional musical education playing musical instruments, singing, ear training, basic music theory, music literature. Music School is the first step towards further musical education
ДЕЦИМА (от лат. dezima – десятая) - составной интервал шириной в десять ступеней, рассматривается как терция через октаву; обозначается цифрой 10.	ДЕЦИМА (лат.dezima – оныншы) - ені он сатыдан тұратын интервал, октава арқылы терция ретінде қарастырылады, 10 цифрымен белгіленеді	DECIMA (from Latin - dezima – tenth) - A component interval with the width of ten degrees, is considered as a third through an octave; noted by the numeral 10.
ДЖАЗ (англ.) – 1. род профессионального музыкального искусства, сложившийся в США на рубеже XIX -XX вв. на основе синтеза африканской и европейской музыкальных культур. Ведущие жанры Д. - танцевальные и песенные; 2. Инструментальный ансамбль, исполняющий джазовую музыку.	ДЖАЗ (ағ.) – 1. АҚШ-та XIX-XX ғғ.-да африкалық және еуропалық музыка мәдениетінің синтезі негізінде пайда болған кәсіби музыка өнерінің тегі. Д.-ның жетекші жанрлары биге және әнге арналған. 2. Джаз әуенін орындайтын аспапты ансамбль.	JAZZ (English) – 1. A kind of professional music, developed in the United States at the turn of the 19-20 centuries on the basis of synthesis of African and European musical cultures. The leading genres of J. – song and dance; 2. Instrumental ensemble that parforms jazz music.

ДИАПАЗОН (от греч. dia pason – через все струны) – совокупность всех звуков различной высоты, доступных какому-либо инструменту или голосу, то же, что объем.	ДИАПАЗОН (от греч. dia pason – барлық шектерден) – көлем сияқты қандай да бір аспапқа немесе дауысқа ыңғайлы әртүрлі биіктіктегі барлық дыбыстардың жиынтығы.	RANGE (from Greek - dia pason - through all strings) – The set of all the sounds of different heights that are available to any musical instrument or voice, the same as the volume.
ДИАТОНИКА – последование, объединение звуков, основанное на диатоническом звукоряде, содержащем только чистые, малые, большие интервалы и тритон.	ДИАТОНИКА – тек қана, таза, кіші, үлкен интервалдардағы және тритондағы диатоникалық дыбыс қатарына негізделген біріздiлік, дыбыстардың бірігуі.	DIATONICS – A consistent merging of sounds, based on the diatonic scale, which contains only pure, small, large intervals, and triton.
ДИВИЗИ – разделение хоровых партий на несколько голосов.	ДИВИЗИ – (divisi- бөлінген) хор партияларының бірнеше дауысқа бөлінуі.	DIVISI - The division of choir parties into several voices.
ДИЕЗ (от греч. diesis – повышение) – знак альтерации, означающий повышение ступени на полтона.	ДИЕЗ – нотаны өзінің үнінен жарты тон жоғары алу керек екенін көрсететін альтерация белгісі.	SHARP (from Greek diesis - elevation) - A sign of alteration, which means raising of a step on a half-tone.
ДИКЦИЯ (лат. - произношение) – произношение, манера выговаривать слова. Особое значение имеет для актера, певца, диктора, лектора, учителя.	МАҚАМ (лат. - айтылым) - сөзді жеткізудің айтылымы мен мәнері. Мұның актер, әнші, диктор, дәріскер, мұғалім үшін мәні ерекше.	DICTION (Latin – pronunciation) – The pronunciation, the way to pronounce words. Of particular importance for an actor, singer, speaker, lecturer, and teacher.
ДИЛЕТАНТСТВО, ДИЛЕТАНТИЗМ (ит. от лат.- услаждаю, забавляю) – занятие какой-либо областью науки или искусства без специальной подготовки, при поверхностном знакомстве с предметом, любительство.	ҮСТІРТТІК, ДҮМШЕЛІК (ит-ға лат-нан – жадыраймын, ойнатамын) – ғылымның немесе өнердің қандай да бір саласымен арнайы дайындықсыз, затпен үстірт танысқан жағдайда айналысу; әуесқойлық	DILETTANTISM, AMATEURISM (Italian from Latin – delight, amuse) – The exercise of a branch of science or art, without special training with superficial acquaintance with the subject, amateurism.

ДИМИНУЭНДО (ит. Diminuendo – уменьшая) - постепенное уменьшение силы звука.	ДИМИНУЭНДО (ит. Diminuendo) – дыбыстың шығу күшінің бірте-бірте баяулауы.	DIMINUENDO (From Italian – reducing) - Gradually reducing of the sound intensity.
ДИНАМИКА (от греч. dinamikos - силовой) – сила музыкального звучания. Основные обозначения Д. форте – громко и пиано – тихо, а также крещендо – постепенное усиление звучности и диминуендо – постепенное уменьшение звучности. Д. знаки обозначаются заглавными буквами итальянских терминов. Иногда специальными обозначениями.	ДИНАМИКА – музыкалық дыбысталу күші Д. басты белгілері: форте-қатты және пиано-баяу, сондай-ақ крещендо-үнділіктің бірте-бірте күшеюі және диминуендо-үнділіктің бірте-бірте бәсеңдеуі. Д. белгілері итальян терминдерінің бас әріптерімен белгіленеді. Кей жағдайда арнайы белгілермен де белгіленеді.	DYNAMICS (from Greek dinamikos - powerful) - power of musical sound. Basic notation of D.: forte – loud, piano – quiet, crescendo - gradually increasing of sonority and diminuendo - gradual decrease in sonority. D. signs are noted with Italian capital letters, sometimes - with special notations.
«ДИПЛОМАТИЧЕСКАЯ НОТА» - образное выражение. Восходит к обычаю Древней Японии, дипломат которой, обращаясь к иностранному правительству, пел послание своего государства.	«ДИПЛОМАТИЯЛЫҚ НОТА» – нақышты сөз. Ежелгі Жапония дәстүрінен тараған. Дипломат шетел үкіметіне арналған өз мемлекетінің жолдауын әндеткен.	«DIPLOMATIC NOTE» - A figurative expression. Ascends from the ancient custom of Japan, whose diplomat, referring to a foreign government, sang the message of his state.
ДИРИЖИРОВАНИЕ (фр. Diriger - управлять) – управление музыкально-исполнительским коллективом (оркестром, хором) при разучивании и публичном исполнении музыкальных сочинений. Осуществляется дирижером с помощью специальных жестов и мимики.	ДИРИЖЕРЛІК ЕТУ (фр. басқару) – музыкалық шығармаларды үйретуде, оларды көпшілік алдында орындауда музыкалық шығарманы орындаушы ұжымды (оркестрді, хорды) басқару. Дирижердің арнайы дене қимылы мен ым-ишарасы арқылы жүзеге асады.	CONDUCTING (French Diriger – to manage) - Management of musical performing group (orchestra, chorus) during the procedure of learning and public performance of musical compositions. Is carried out by conductor with the use of special gestures and facial expressions.
ДИРИЖЕРСКАЯ СЕТКА - это графический рисунок, осуществляемый дирижерским мануальным аппаратом.	ДИРИЖЕРЛІК ҚИМЫЛ – дирижердің мануалдық құралымен жасайтын графикалық сурет өзара байланыста.	CONDUCTOR GRID - A graphic image, carried out by the conductor's manual apparatus.

Средства дирижерского управления включают передачу темпа, метроритма, динамики, штрихов музыкального сочинения во взаимосвязи с вокально–хоровыми особенностями, а также аспект психологического воздействия на исполнителей.	Дирижердің басқару амалдарына вокал-хор ерекшеліктерімен екпінді, ырғақты, шымырлықты, музыкалық шығарманың реңктерін, сондай-ақ орындаушыларға психологиялық ықпал етуді жатқызуға болады.	Means of conducting management include the transfer rate, metrorythm, dynamics, musical composition strokes in relation with the vocal-choral features, as well as the aspect of the psychological impact on the performers.
ДИСКАНТ – высокий голос мальчика. Объем от с1 до g2 и шире.	ДИСКАНТ - ер баланың жоғарғы дауысы. Көлемі с1 бастап g2 дейін және кеңдеу.	DESCANT – A high voice of a boy. Volume from c1 to g2 and wider.
ДИСГАРМОНИЯ (от гр. Dys – не и harmonia - созвучие) – отсутствие или нарушение гармонии (см. гармония), неблагозвучие (в музыке).	ДИСГАРМОНИЯ – үйлесімнің болмауы немесе бұзылуы (гармонияны қар.), жағымсыз үн (музыкада).	DISHARMONY (From Greek Dys harmonia) – Lack of harmony or violation (see harmony), cacophony (in music).
ДИСКОТЕКА (гр. Диск и вместилище, хранилище) – 1. собрание граммофонных пластинок (дисков); 2 музыкальный молодежный клуб.	ДИСКОТЕКА (гр. Диск және кең орын, сақтау орны) – 1. Граммофонды күйтабақтардың жинағы; 2. Жастар-дың музыкалық клубы.	DISCO (Greek - Disc and container, storage) – 1. Collection of gramophone records (discs); 2 Musical youth club.
ДИСКУССИЯ (лат. dissonans - рассмотрение, исследование) – публич-ное обсуждение какого-либо вопроса, проблемы.	ПІКІР САЙЫС (қарау, зерттеу) – қандай да бір мәселені проблеманы көпшілік алдында талқылау.	DEBATE (Latin – consideration, investigation) – A public discussion of any issue, problem.
ДИССОНАНС (лат. - нестройно звучу) - в музыке неслитное, напряженное одновременное звучание созвучий (двух и более звуков). Д. противопо-ложен консонансу (см. консонанс).	ДИССОНАНС (лат – келіспеген үн шығару) – музыкада жарты әуенді дыбыстың (екі не одан да көп) бір мезгілде бірікпей, қысыңқы дыбыста-луы. Д. консонансқа қарама-қарсы (консонансты қар.).	DISSONANCE (Latin dissonans – out of tune sound) – In music – unconjunctive, simultaneous sounding of tense chords (two or more sounds). D. Is opposite of consonance (see consonance).

ДЛИТЕЛЬНОСТЬ – одно из основных свойств звука, результат продолжительности колебания звучащего тела. Основные длительности – целая, половинная, четвертная, восьмая, шестнадцатая и т.д.	СОЗЫҢҚЫЛЫҚ – дыбыстың негізгі қасиеттерінің бірі, дыбысталатын дене тербелісі ұзақтылығының нәтижесі. Негізгі созыңқылықтар – бүтін, жартылық, ширек, сегіздік, оналтылық және т.б.	DURATION - One of the basic properties of sound, the result of the duration of vibration of the sounding body. Key lengths - whole, half, quarter, eighth, sixteenth, etc.
ДОКУМЕНТАЛИЗМ В ИСКУССТВЕ (лат. - образец, доказательство, свидетельство) – одно из явлений искусства, выражающееся в непосредственном включении в ткань произведений искусства документов, реальных фактов, а также в формировании и развитии самостоятельных документальных жанров (очерки, дневники, эссе, мемуары, художественные биографии, документальные фильмы, репортажи, интервью, коллажи).	ӨНЕРДЕГІ ҚҰЖАТТЫЛЫҚ (лат. - үлгі, дәлел, куә) – өнер құбылыстарының бірі. Бұл өнер туындыларының арқауына тікелей нақты деректердің, сондай-ақ дербес құжаттамалық жанрларды очерк, күнделік, эссе, естелік, көркем өмірнама, деректі фильм, репортаж, сұхбат, коллаж қалыптастырудағы және дамытудағы енуін білдіреді.	DOKUMENTALIZM IN ART (Latin – example, proof, evidence) – One of the phenomena of art, expressed in the immediate inclusion in the plot of the art instruments, real facts, as well as in the formation and development of independent documentary genres (essays, diaries, memoirs, art biographies, documentaries, reports, interviews, collages).
ДОЛЯ – каждая из равных длительностей метра.	ҮЛЕС - әрқайсысы метрдің бірдей ұзындығы.	SHARE - Each of equal duration of a meter.
ДОМБЫРА (каз.) – двухструнный щипковый музыкальный инструмент, главный источник этнокультурной информации казахов. Обобщая опыт жизни народа, его нравственные, философские воззрения, исторические и политические реалии Д. служила важнейшей связью в формировании единства народа.	ДОМБЫРА – екі шекті шертпелі музыкалық аспап, қазақтардың этномәдени ақпаратын жеткізетін басты дереккөз. Халық өмірінің тәжірибесін, оның өнегелілік, философиялық көзқарасын, тарихи мен саяси шындығын жинақтай келе, домбыра халық бірлігінің қалыптасуында маңызды байланыс қызметін атқарды.	DOMBRA (Kazakh) – A two-stringed musical instrument, the main source of ethno-cultural information of the Kazakhs. Summing up the experience of living of the society, his moral and philosophical views, historical and political realities D. served as a very important link in the formation of the unity of the people.

ДОМИНАНТА (лат. dominanta - господствующий) – главенствующая составляющая жизненных и культурных процессов. Применяется в архитектуре, музыке, культурологии. Музыкальный образ Д. отражает жизненную ситуацию обостренной необходимости разрешения какой-либо проблемы.	ДОМИНАНТА (лат. - үстем) - өмірлік және мәдени үдерістерді құрайтын үстемдік. Сәулет өнерінде, музыкада, мәдениеттануда қолданылады. Басымдықтың музыкалық бейнесі қандай да бір шиеленіскен өзекті мәселені шешу қажеттілігінің өмірлік жағдайын бейнелейді.	DOMINANT (Latin dominanta – dominant) – The predominant component of life and cultural processes. It is used in architecture, music, culture. Musical image of D. reflects life situations of acute need to resolve any problems.
ДОМИНАНТОВАЯ СФЕРА – круг побочных тональностей, тонические трезвучия которых являются в главной тональности аккордами доминантовой функции.	ДОМИНАНТА ӨРІСІ – қосымша әуенділік шеңбері, мұның тоникалық үшендыбыстылықтары басты әуенділікте доминанталық функцияның аккордтары болып табылады.	DOMINANT SPHERE - A circle of by-tones, tonic triads of which are chords of dominant function in major key tones.
ДОМИНАНТСЕПТАККОРД – септаккорд, построенный на пятой ступени лада, состоящий из четырех звуков, расположенных по терциям.	ДОМИНАНТСЕПТАККОРД – саздың бесінші сатысында құрылған, төрт дыбыстан тұратын, терциялар бойынша орналасқан септаккорд.	DOMINANTSEPTAACCORD - A seventh chord built on the fifth fret level, consisting of four sounds, arranged by thirds.
ДРАМА (гр. - действие) – род литературный, принадлежащий театру и литературе. Специфику Д. составляют сюжетность, конфликтность действия, членение на сценические эпизоды.	ДРАМА (гр. – іс-әрекет) - театр мен әдебиетке жататын әдебиет түрі. Д-ның ерекшеліктері: сюжеттілік, іс-әрекеттің дау-дамайлығы және оның сахналық көріністерге бөлінуі.	DRAMA (Greek – force) – The literary kind, belonging to the theater and literature. The specific of D. is constructed by a plot, conflict action, the division into stage scenes.
ДРЕВО ЖИЗНИ - мифологический образ жизни во всей ее полноте. Д.ж. – один из необходимых компонентов мифологического космического устройства, соединяющий три раздельно существующих мира (небесный,	ӨМІР АҒАШЫ – толық мәнді өмірдің аңыздық бейнесі. Ө.А – аңыздық ғарыштық құрылғының қажетті құрамдас бөліктерінің бірі. Ол жеке үш әлемді (аспанды, жерді және жерастын) қосады. Осылайша	TREE OF LIFE – A mythological way of life in its entirety. T.o.L. – one of the necessary components of a mythological space system that connects the three existing separate worlds (heaven, earth and

земной и подземный). Тем самым смерть, ассоциирующаяся с подзе-мельем, будучи соотнесенной с Д.ж., входит в круг жизни, превращается в ее часть.	жерастымен байланыстыратын өмір ағашына қатысты бола тұра, өлім өмір шеңберіне енеді, оның бір бөлігіне айналады.	underworld). Thus death is associated with a dungeon, being correlated with T.o.L., enters in the circle of life, becomes a part of it.
ДУАЛИСТИЧЕСКИЕ МИФЫ – пони-мание картины Космоса как двоичной структуры. Включает в себя бинарные оппозиции, которые характеризуют структуру пространства (верх-низ, небо-земля, земля-вода), временные коорди-наты (день-ночь), цветовые (белый-черный), природо-естественные (жизнь-смерть) и культурно-социальные начала (мужской-женский, старший-младший, свой-чужой).	ДУАЛИСТІК МИФТЕР – ғарыш әлемі көрінісін екі құрылымда түсіну. Бұған кеңістік құрылымын (жоғары - төмен, аспан - жер, жер - су), уақыт шамасын (күн - түн), түсті (ақ - қара), табиғат пен жаратылысты (өмір-өлім) және мәдени-әлеуметтік бастауды (ер - әйел, үлкен - кіші, өзінікі - басқанікі) сипаттайтын қосарлы тіректер енеді.	DUALISTIC MYTHS – The understanding the picture of the cosmos as a binary structure. Includes binary oppositions that characterize the structure of space (up – down, the sky – the earth, earth – water), the time coordinate (day – night), color (white – black), natural (life – death), cultural and social origin (male – female, older – younger, friend – foe).
ДУБЛЬ БЕМОЛЬ – знак понижения на два полутона ноты, перед которой он поставлен.	ДУБЛЬ БЕМОЛЬ – алдында тұрған нотаны екі жартылай әуенге төмендету белгісі.	DOUBLE B FLAT - A sign of decrease on two semitones of note, before which he is placed.
ДУБЛЬ ДИЕЗ – знак повышения на два полутона ноты, перед которой он поставлен.	ДУБЛЬ ДИЕЗ – алдында тұрған нотаны екі жартылай әуенге жоғарылату белгісі.	DOUBLE SHARP - A sign of improvement on the two semitones of a note, before which he is placed
ДУОДЕЦИМА – составной интервал шириной в 12 ступеней, рассматривается как квинта через октаву; обозначается цифрой 12.	ДУОДЕЦИМА – кеңдігі 12 баспалдақ-тан тұратын интервал, негізінде октавадан асқан квинта, 12 цифрымен белгіленеді.	DUODETSIMA - A composite interval with the width of 12 degrees is considered as composite quint through an octave, denoted by the numeral 12.

ДУОЛЬ – особая ритмическая фигура из двух нот, равная по длительности трем обычным нотам того же написания.	ДУОЛЬ – екі нотадан тұратын ерекше ырғақтық пішін, ұзақтығы жағынан осындай үш жай нотаға тең.	DUOLITE - Special rhythmic figure composed of two notes, which duration is equal to the usual three notes of the same composition.
ДУХ – 1. в мифологии и религии некое невещественное, нематериальное сакральное существо, принимающее активное участие в жизни природы и человека; 2. высший дух, Бог (см. бог); 3. высшая энергия, внутреннее состояние человека, которое дает жизнь доброму.	РУХ – 1. табиғат пен адам өмірінде белсенді қатысатын, мифология мен діндегі кей дерексіз, киелі нәрсе; 2. жоғарыдағы рух; Құдай (Құдайды қара); 3. жоғары қуат, мейірімді өмір беретін адамның ішкі көңіл күйі.	SPIRIT – 1. In mythology and religion – a kind of immaterial, intangible, sacral essence, taking active participation in the life of nature and human 2. Supreme spirit, God (see God); 3.Supreme energy, the internal state of man, which makes life good.
ДУХОВНАЯ КУЛЬТУРА – 1. духовный опыт человечества, интеллектуальная деятельность, определяющим критерием которой выступает высшее нравственное содержание; 2. часть культуры, связанная с религиозной жизнью людей, воплощающая религиозные ценности, идеал и знания (духовная литература, духовная музыка).	РУХАНИ МӘДЕНИЕТ – 1. айқындаушы өлшемі жоғары өнегелі мазмұн болып табылатын адамзаттың рухани тәжірибесі, зияткерлік әрекеті; 2. діни құндылықтарды, мұрағият пен білімді (рухани әдебиет, рухани музыка) іске асыратын, адамдардың діни өмірімен байланысты мәдениет бөлігі.	SPIRITUAL CULTURE – 1. Spiritual human experience, intellectual activity, the determining criterion of which serves higher moral content of 2. A part of the culture associated with the religious life of the people, embodying religious values, and ideal knowledge (spiritual reading, spiritual music).
ДУША – область переживаний, эмоций, чувств человека. По религиозным представлениям – духовная сущность человека, особое начало, определяющее жизнь, способности и личность	ЖАН – адамның, күйзелісі, жан толғанысы сезімі аясы. Діндік түсінік бойынша, жан - адамның рухани мәні және адам өмірін, қабілеті мен тұлғасын айқындайтын ерекше бастама,	SOUL – The area of experiences, emotions, feelings of a man. On religious beliefs – the spiritual essence of man, especially the beginning, opposed to corporal

человека, духовная ткань бессмертной божественной природы, закладываемая в человека при его рождении. Высшей степенью совершенства Д. является ее энергетическая способность излучения душевного тепла.	адам дүниеге келгенде, қалыптасатын құдіретті табиғаттың өлмес рухани арқауы. Рухтың жетілуінің жоғары дәрежесі өзінің рухани жылуын таратудағы энергетикалық қабілеті болып табылады	and defining life, ability and personality of a man, the spiritual fabric of the immortal divine nature, which is embodied in a man at his birth. The highest degree of perfection of S. is its energetic capacity of the radiation of sincere warmth.
ДУЭТ – 1. ансамбль двух певцов или инструменталистов; 2. сочинение для двух исполнителей.	ДУЭТ – 1. екі әншінің немесе аспапшылардың ансамблі; 2. екі орындаушыға арналған шығарма.	DUET - 1. Ensemble of two singers or instrumentalists; 2. Composition for two performers.
Е		
ЕВРОПЕЙСКАЯ КУЛЬТУРА (западная культура) – восходит к греко-римскому обществу. Характеризуется принципом противопоставления, изначальной хаотичностью, нуждающейся в постоянном созидании гармонии (см. Гармония); установкой на идею творчества, призванного преобразовывать мир.	ЕУРОПАЛЫҚ МӘДЕНИЕТ (батыс мәдениеті) – грек-рим қоғамына қатысты. Үйлесімнің (үйлесімді қар) үнемі болуын қажет ететін қарама-қарсылық, бастапқы шым-шытырық; әлемді өзгертуге шақыратын шығармашылық идеясын нұсқау қағидатымен сипатталады.	EUROPEAN CULTURE (Western culture) – dates back to the Greek-Roman society. Characterized by the principle of contrast, initial chaos, needs constant creation of harmony (see harmony); installation on the idea of art, designed to transform the world.
ЕСТІРТУ (каз. - сообщить кому-либо о постигшем несчастии, утрате) – печальное известие, обычай иносказательного сообщения о смерти. Бытует в инструментальном и музыкально-поэтическом вариантах. Классический образец Е. – аңыз күй «Ақсақ құлан» («Хромой кулан»), в	ЕСТІРТУ (қаз. - біреуге бақытсыздықты, қазаны хабарлау) – қайғылы хабар, өлім туралы астарлы хабарлаудың әдет-ғұрпы. Аспаптық және музыкалық-поэтикалық нұсқалары бар. Е. классикалық үлгісі – баласының өлгенін музыкалық аспаппен (қылқобыз, домбыра) ханға хабардар еткен	ESTIRTU (Kazakh – to tell someone about misfortune befell, loss) – Sad news, custom of allegorical message of death. There is an instrumental and musical-poetic ways. A classic example of E. – anyz kui “Lame wild kulan,” in which musical

котором музыкальный инструмент поведал хану о смерти сына.	«Ақсақ құлан» аңыз күйі.	instrument told Khan about his son’s death.
Ж		
ЖАНР – разновидность музыкального произведения, определяемая по составу исполнителей, строению, характеру и обстоятельствам исполнения.	ЖАНР – орындаушылар құрамы, құрылымы, сипаты мен орындалу жағдайына қарай анықталатын музыкалық шығарманың түр өзгешелігі.	GENRE – A kind of musical composition, determined by the composition of the performers, structure, nature and circumstances of performance.
ЖАР-ЖАР (каз.) – свадебная обрядовая песня-диалог. Исполняется поочередно стороной жениха и невесты. Мужской Ж-Ж. – бодрый, энергичный. Традиционный женский Ж.-Ж. имел лирический характер, близок к прощальным обрядовым песням арыз-өлең, ау-жар, сыңсу.	ЖАР-ЖАР (қаз.) – үйлену тойында айтылатын салттық диалогті ән. Күйеу мен қалыңдық жағынан кезекпе-кезек орындалады. Күйеу жақтың жар-жары сергек, жігерлі келеді. Қалыңдықтың дәстүрлі жар-жары лирикалық сипатқа ие, арыз өлең, ау-жар, сыңсу сияқты қоштасу салт жырларына жақын.	ZHAR-ZHAR (Kazakh) – A wedding ritual song-dialogue. Performed in turn by the groom and bride. Male Zh-Zh. – cheerful and energetic. Traditional female Zh-Zh. Had a lyrical nature, close to the farewell ritual songs aryz olen, synsy.
ЖАРАПАЗАН (каз.) – обрядовая песня, исполняемая в новогодний праздник Наурыз - Великий день земли и народа (см. наурыз). Содержит приветствия и добропожелания.	ЖАРАПАЗАН (қаз.) – жаңа жыл мейрамы Наурызда – Ұлыстың ұлы күні орындалатын салт жыры (наурызды қар.) Сәлемдесу, тілектестік білдіру ретінде айтылады.	ZHARAPAZAN (Kazakh) – Ceremonial songs, sung in the New Year holiday Nauryz – a great day of land and people (see nauryz). It contains greetings and kind wishes.
ЖЕНСКИЕ ПЕВЧЕСКИЕ ГОЛОСА – сопрано, меццо-сопрано, контральто.	ӘЙЕЛДЕР ДАУЫСЫ – сопрано, меццо-сопрано, контральто.	FEMALE SINGING VOICE - Soprano, mezzo-soprano, contralto.
ЖЕНСКИЙ ХОР - включает в себя партии сопрано и альтов. Общий диапазон женского хора составляет около двух с половиной октав. Фактура	ӘЙЕЛДЕР ХОРЫ – сопрано және альт партияларын қамтиды. Әйелдер хорының жалпы ауқымы екі жарым октаваны құрайды. Әйелдер хорының	FEMALE CHOIR - includes soprano and alto parts. The total range of the female choir is about two and a half octaves. Texture

женского хора может сгущаться при разделении в каждой партии. В многоголосном изложении расширяются колористические возможности.	фактурасы әр партияға бөлінуі барысында қиындай түруі мүмкін. Көпдауыстылықпен орындауда шырайлылық мүмкіндіктер кеңейе түседі.	ofwomen's choir can thicken with the separation in each part. In the polyphonic exposition coloristic possibilities extend.
ЖЕТІГЕН (каз. - семь поющих струн) – струнный щипковый музыкальный инструмент. История происхождения Ж., наличие сакральной цифры 7 (числа жизни и смерти, числа, объединяющего мир земной и мир небесный) свидетельствуют о древнем ритуальном его назначении.	ЖЕТІГЕН (қаз. - жеті ішекті аспап) – ішекті шертпелі музыкалық аспап. Жетігеннің шығу тарихы, киелі жеті санының болуы (өмір мен өлім саны, жер әлемі мен аспан әлемін біріктіруші сан) олардың ежелгі салттық қолданысын білдіреді.	ZHETIGEN (Kazakh - Seven singing strings) – A stringed musical instrument played by plucking. The origins of Zh., the presence of the sacred number 7 (the number of life and death, uniting the earthly world and the heavenly world) testify to the ancient ritual of his appointment.
ЖИЗНЬ – культурфилософская универсалия. Земной путь человека, состоящий из качественно разных возрастных этапов (детство, молодость, зрелость, старость).	ӨМІР – мәдени-философиялық универсалия. Түрлі жас шамасы кезеңдерінен тұратын (балалық шақ, жастық шақ, кәмелеттік жас, қартайған шақ) адамның жер бетіндегі тіршілік жолы.	LIFE – A cultural philosophical universal. Earthly journey of man, consisting of qualitatively different age stages (childhood, youth, maturity, old age).
ЖОҚТАУ (каз. - оплакивать покойника, тосковать) – ритуальный плач похоронно-поминального цикла. Бытует в инструментальном и музыкально-поэтическом исполнительских вариантах.	ЖОҚТАУ (қаз. – өлімге байланысты жылау, қайғыру) – жерлеу, еске түсіру кезіндегі жылау салты. Аспапты және музыкалық-поэтикалық орындау нұсқаларында кездеседі.	ZHOKTAU (Kazakh – mourn the dead man, miss) – ritual wailing funeral and memorial cycle. There is an instrumental and musical-poetic ways of performing.
ЖҰБАТУ (каз.) – утешение: 1. невесты – акыном (в традиционном свадебном обряде); 2. близких умершего – соболезнующими (в похоронно-поминальном цикле). Музыкально-поэтическое произведение.	ЖҰБАТУ (қаз.) – 1. дәстүрлі үйлену салтында ақынның қалындықты жұбатуы. 2. жерлеу, еске түсіру кезінде қайтыс болған адамның туыстарын жұбату. Музыкалық-поэтикалық шығарма.	ZHUBATU (Kazakh) – consolation: 1. Of a bride – by akyn (in the traditional wedding ceremony); 2. Of close relatives of the dead person – by commiseratives (in a funeral cycle). Musical and poetic work.

ЖУЗ - международное слово, имеющее много значений: 1. в финском, эстонском языках означает звено, колено, сустав; 2. на языке коми – народ, публика, люди; 3. в таджикском языке – выпуск, часть, доля; 4. у казахов – региональное родо-племенное деление на большой, средний и младший Ж., каждый из которых содержит свои культурные особенности.	ЖҮЗ – көп мағыналы халықаралық сөз: 1. фин, эстон тілдерінде бөлік, тізе, буын дегенді білдіреді. 2. коми тілінде – халық, көпшілік, адамдар. 3. тәжік тілінде – шығару, бөлім, үлес. 4. қазақтарда – әрқайсысы өзінің мәдени ерекшеліктерін ұстанатын ұлы, орта, кіші жүзге аймақтық, рулық-тайпалық бөліну.	ZHUZ – The international word which acquires many meanings: 1. In Finnish, Estonian means link, knee, joint; 2. Komi language – community, the crowd, people, 3. In the Tajik language – edition, part, share 4. For Kazakhs – the regional tribal division into large, medium and junior Zh., each of which contains its own cultural characteristics.
ЖЫР (каз.) – эпическая традиция, включающая систему жанров (терме, толгау, арнау, хат). Характеризует высокое этическое напряжение, конкретизирующее всю систему нравственных ценностей этноса. Ж.- явление традиционной культуры (см. трад. Культура казахов), представляющее драматически насыщенную, экспрессивную, ораторскую по своей природе речь.	ЖЫР (қаз.) – жанрлар жүйесін (терме, толғау, арнау, хат) қамтитын эпикалық дәстүр. Этностың өнегелілік құндылықтарының барлық жүйесін нақтылайтын жоғары әдептілік толғауды сипаттайды. Ж. – шиеленіскен түрде толыққанды, экспрессивті, нағыз шешендік сөзбен көрінетін дәстүрлі мәдениет құбылысы (Қазақтың дәстүрлі мәдениетін қар.).	ZHYR (Kazakh) – Epic tradition, which includes a system of genres (terme, tolgau, arnau, hat). Is charachterized by active epic tension, specifying the whole system of moral values of the ethnos. Zh. – the phenomenon of traditional culture (see trad. Culture of Kazakhs) that is dramatically rich, expressive, oratorical speech by its nature.
ЖЫРАУ - создатели и исполнители жыр (см. жыр). Оценивают свою деятельность как высокую миссию, к которой имеют призвание. Отсюда вера в магическое дарование, идущее с древнейших времен, понимание своей роли как проводника системы духовных ценностей народа.	ЖЫРАУ – жырды шығарушы және орындаушы (жырды қар.). Өзіне тән іс-әрекетін жоғары міндет ретінде бағалайды. Осыдан ертеден келе жатқан сиқырлық табиғи дарындылыққа сенім, өз орнын халықтың рухани құндылық жүйесін уағыздаушы ретінде түсіну пайда болады.	ZHYRAU – Artists and creators of zhyr (see zhyr). Evaluate their work as a noble mission, which has a vocation. Hence the belief in magical talent, coming from ancient times, the understanding of their role as a purveyor of a system of spiritual values of the people.

ЖЫРШЫ (каз.) – исполнитель жыра (см. жыр). Ж. были советниками ханов, предсказателями будущего, обеспечивавшими связь народа с духами предков. Концентрировали в своей творческой деятельности высший духовный и социальный опыт этноса.	ЖЫРШЫ (қаз.) – жырды орындаушы (жырды қар.). Жыршы ханның кеңесшісі, халықтың аруақтармен байланысын қамтамасыз ететін болашақты болжап айтушы болған. Өзінің шығармашылық ісінде этностың жоғары рухани және әлеуметтік тәжірибесін жинақтаған.	ZHYRSHY (Kazakh) – The performer of a zhyr (see zhyr). Zh. Were advisers of khans, predictors of the future that kept connection of the people with the ancestral spirits. Concentrated in the creative activity of the supreme spiritual and social experience of the ethnic group.
ЖЮРИ (анг., фр. от лат.) – группа специалистов, решающих вопрос о присуждении премий и наград на конкурсах.	ҚАЗЫЛАР АЛҚАСЫ (анг., фр. от лат.) – байқауларда сыйлықтар мен марапаттау туралы мәселені шешетін мамандар тобы.	JURY (English, French from Latin) – A group of experts deciding the issue of prizes and awards in competitions.
З		
ЗАДЕРЖАНИЕ – звук предыдущего аккорда, задержавший появление нового аккорда, не входящий в его состав.	КІДІРУ – жаңа дыбыстың пайда болуына кедергі жасайтын, оның құрамына енбейтін бұдан бұрынғы аккордтың дыбысы.	DETENTION - The sound of the previous chord, which delays the arrival of the new chord, not included in its composition.
ЗАКЛИНАНИЕ – заговор, словесная формула, имевшая, по представлениям древних, магическую силу. Предназначалась для выполнения трудных и опасных задач повседневной жизни (борьбы с врагом, охоты на зверя, избавления от болезней, ран, смерти).	ҚАРҒАУ – ертедегі адамдардың түсінігі бойынша, сиқырлы күші бар дуалы сөздің айтылу түрі. Күнделікті өмірдегі қиын да қауіпті міндеттерді орындау үшін айтылатын болған (жаумен шайқасуда, аң аулауда, аурудан, жарадан, өлімнен құтылуда, т.б.).	SPELL – A conspiracy, a verbal formula, which in ancient times had a magical power. Intended to perform difficult and dangerous tasks of daily life (fighting the enemy, hunting for the beast to get rid of diseases, injuries, death).
ЗАМЫСЕЛ – 1. задуманный план действий или деятельности, намерение; 2. заложенный в произведении смысл, идея (замысел пьесы).	ТҮПКІ ОЙ 1. І. әрекеттің немесе қимылдың ойластырылған жоспары, мақсат; 2. шығармада көзделген мән, идея (пьесадағы негізгі түпкі ой).	INTENTION – 1. Conceived plan of action or activity, intent; 2. Inherent in the product sense, the idea (the idea of a play).

ЗАСЛУЖЕННЫЙ АРТИСТ РЕСПУБЛИКИ – почетное звание. Присваивается деятелям музыки, хореографии и эстрады, циркового, театрального и киноискусства, содействовавших своей творческой деятельностью развитию искусства государства.	РЕСПУБЛИКАҒА ЕҢБЕГІ СІҢГЕН ӘРТІС – құрметті атақ. Мемлекет өнерінің дамуына өзіндік шығарма-шылық үлесін қосқан музыка, хореография және эстрада, цирк, театр және кино өнері қайраткер-леріне беріледі.	HONORED ARTIST OF THE REPUBLIC – An honorary title. Assigned to figures of music, dance and estrade, circus, theater and cinema, contributed to his creative work of arts of the state.
ЗАСЛУЖЕННЫЙ ДЕЯТЕЛЬ ИСКУССТВА – почетное звание. Присваивается деятелям в области искусства (изобразительного искусства, музыки, хореографии, театра, кино), содействовавшим своей деятельностью развитию искусства республики.	ЕҢБЕГІ СІҢГЕН ӨНЕР ҚАЙРАТКЕРІ – құрметті атақ. Республика өнерінің дамуына өзіндік үлесін қосқан өнер саласындағы (бейнелеу өнері, музыка, хореография, театр, кино) қайраткерлерге беріледі.	HONORED ARTIST - An honorary title. Assigned to figures in the arts (visual arts, music, dance, theater, cinema), who promote development of art by their work in a Republic.
ЗАТАКТ – неполный такт. Начало музыкального произведения со слабого времени. В простых размерах З. обычно не превышает половины такта. В сложных размерах З. может начинаться и с относительно сильной доли и занимать более половины такта.	ТОЛЫМСЫЗ ТАКТ – музыкалық шығарманың әлсіз үлестен басталуы. Қарапайым өлшемдерде Т.т. әдетте жарты тактыдан аспайды. Күрделі өлшемдерде Т.т. біршама күшті үлестен және жарты тактыдан артығырақ басталуы да мүмкін.	OFF-BEAT - Part-time beat. The beginning of a musical composition with a weak period. In a simple scale of O.-b. is typically less than half of the beat. In complex scales O.-b. may begin with a relatively strong beat, and hold more than half of the beat.
«ЗВЕРИНЫЙ СТИЛЬ» – художественно-культурная система кочевников Центральной Азии, в которой воссозданы образы божественных животных тенгрианского календаря (см. тәңірлік күнтізбе). З.С. присутствует во многих видах традиционного искусства	«АҢТАБЫ СТИЛІ» – Орта Азия көшпенділерінің көркемдік-мәдени жүйесі, мұнда тәңірлік күнтізбедегі құдіретті аңдар бейнесі жасалған (тәңірлік күнтізбені қар.). «Аңтабы стилі» қазақтардың дәстүрлі өнерінің бірқатар түрінде кездеседі: «алтын	“ANIMAL STYLE” – Art and cultural system of the nomads of Central Asia, where the images of the divine animal of Tengrian calendar are reconstructed (see Tengrian calendar). A.S is presented in many kinds of

казахов: в «золотом человеке», во всех древних аныз-кюях, орнаменте, скульптуре.	адамда», көне аңыз күйлерінің бәрінде, ою-өрнекте, мүсін өнерінде.	traditional Kazakh art: “gold man”, in all their ancient anyz kuis, ornament, sculpture, …
ЗВУК - результат колебания упругого тела, имеющий следующие свойства: высоту, тембр, силу, продолжительность.	ДЫБЫС - шымыр, дене тербелісінің нәтижесі: оның биіктік, дыбыс ырғағы, күші, ұзақтық сияқты қасиеттері бар.	SOUND - The result of vibrations of an elastic body, which has the following characteristics: height, tone, strength and duration.
«ЗОЛОТОЙ ВЕК» - 1. В представлениях древних народов самая ранняя пора человеческого существования, когда люди оставались вечно юными, не знали забот и огорчений, были подобны богам; 2. Переносное значение: время расцвета искусства; счастливая пора.	«АЛТЫН ҒАСЫР» – 1. Адамдар мәңгі жас болған, қамқорлық және реніш дегенді білмеген, құдайға ұқсас болған кездегі ертедегі халықтардың түсінігінше адамдар өмір сүруінің ең ерте кезеңі; 2. Ауыспалы мағынада өнердің шарықтау шағы; сәтті кезеңі дегенді білдіреді.	“GOLDEN AGE” – 1. In the representations of the ancient people – the earliest time of human existence, when people were forever young, did not know the cares and sorrows, were like gods; 2. Figurative meaning: time of flowering of the art, happy time.
«ЗОЛОТОЙ ЧЕЛОВЕК» (каз) – образное название археологической находки из кургана Иссык. Получил название из-за впервые в мировой науке обнаруженного парадного церемониального костюма скифо-сакского вождя. Это одеяние запечатлело философские взгляды, миропонимание саков, их отношение к природе: почитание птиц, умеющих парить в поднебесье, обожествление архаров, крылатых коней. В интеллектуально-художественном смысле звериное искусство саков, отраженное в З.Ч., служит	«АЛТЫН АДАМ» (қаз.) – Ыссық қорғанынан табылған археологиялық ескерткіштің бейнелі атауы. Бұл атау әлемдік ғылымда бірінші рет скиф-сақ көсемінің шерулік салтанатты киіммен табылуына байланысты берілген. Мұндай киім философиялық көзқарасқа, сақтардың әлемдік танымына, олардың табиғатқа: аспан астында ұша алатын құстарды құрметтеуге, арқарларды, қанатты тұлпарларды құдіреттеуге әсерін тигізді. «Алтын адамда» бейнеленген сақтардың аңтабылық өнері, зияттық-	“THE GOLDEN MAN (Kazakh) – The figurative name of the archaeological findings from the Issyk burial mound. Got its name due to the first time in the world of science discovered the grand ceremonial costume of the Scythian-Sak chieftain. This garment captured the philosophical views, outlook of Saks, and their relationship to nature: reverence for birds, able to soar to the heavens, the deification of goats, winged horses. In the artistic sense

возвеличиванию Человека и его лучших стремлений к совершенствованию, зовет к почитанию Природы.	көркемдік мағынасында, Адамды дәріптеуге және оның жетілу жолындағы ынтасына қызмет етеді, табиғатты қадірлеуге шақырады.	intellectually “animal” art Saks, as reflected in G.M., plays role of the exaltation of man and his best aspirations for improvement, calls to the worship of Nature.
ЗОННОСТЬ КЮЕВ – форма-схема западноказахстанских кюев токпе. Организует импровизационное развитие кюев в обязательной последовательности по регистровым зонам бас буын, ортанғы буын, саға (см. бас буын, ортанғы буын, саға).	КҮЙ БУНАҒЫ – батысқазақстандық төкпе күйлердің түр сұлбасы. Күйлердің суырыпсалмалылық дамуын бас буын, ортаңғы буын, саға сияқты (қар. бас буын, ортаңғы буын, саға) дауыс кеңістігі буындары бойынша міндетті түрде біріздiлікте ұйымдастырады.	ZONATION OF KUIS – A form of a diagram of the Western Kazakhstan kuis tokpe. Organizes the improvisational development of kuis with sequence for the register areas buyn bass, ortangy buyn, saga (see bass buyn, ortangy buyn, saga).
ЗРЕЛИЩЕ – 1. То, что представляется взору, привлекает взор (явление, происшествие, пейзаж); 2. Театральное или театрализованное представление.	КӨРІНІС – 1. жүз аударуға болатын, назар аударатын (құбылыс, уақиға, табиғат суреті); 2. Театрдағы немесе театрландырылған көрініс.	SPECTACLE – 1.Is what appears to gaze, draws eyes (the phenomenon, the accident, landscape); 2. Theatre or theater performance.
ЗРЕЛОСТЬ – культурофилософская универсалия. Казахи называют его «возраст пламенеющего огня». Возраст высшего расцвета и полноты, «красно-зеленый мир 40 лет». Сознание и душа не столь поглощены мелочами жизни, когда осмысление и обобщение в результате продуктивного воображения и интеллектуально-эмоционального созерцания охватывают жизненные и природные явления в широком	КӘМЕЛЕТТІК, КЕМЕЛДЕНУ – мәдени-философиялық универсалия. Қазақтар мұны «жалындаған шақ» деп атайды. Жоғары өрлеу мен толығу шағы, «қызыл-жасыл әлемді 40 жас». Мұндай жаста сана мен ой өмірдің ұсақ-түйегін соншалықты сіңірмейді, өйткені ұғыну мен қорыту, өнімді қиялдау және әсерлене пайымдаудың нәтижесінде кең ауқымда өмірлік және табиғи	MATURITY – Cultural philosophical universal. Kazakhs call it “the age of flaming fire.” Age and completeness of the highest peak, the “red-green world of 40 years.” The consciousness and the soul is not so obsessed with minutiae of life, when reflection and generalization of a result of reproductive imagination and intellectual contemplation

контексте целого, что дает возможность видеть «возвышенные точки» жизни в их истинной содержательной полноте, а не только ее проявления в фрагментарном, случайном, неполном значении (К. Нурланова).	құбылыстарды қамтиды. Бұл – өмірдің «жоғары нүктелерінің» үзінді, кездейсоқ, жартылай мәнде көрінуінде ғана емес, өзінің шынайы мазмұнды бітімінде көруге мүмкіндік береді (Қ. Нұрланова).	emotional archieve, covering life and natural phenomena in a wide context of the whole, which makes it possible to see the spine of “sublime point” of life in their true completeness of the content, not just its manifestation in the fragmented, random, incomplete value.
И		
ИГРА – вид непродуктивной деятельности, мотив которой заключается не в ее результатах, а самом процессе. В истории человеческого общества переплеталась с магией, культовым поведением: тесно связана со спортом, военными и другими тренировками, искусством (особенно его исполнительскими формами). Имеет важное значение в воспитании, обучении и развитии детей как средство психологической подготовки к будущим жизненным ситуациям.	ОЙЫН - мәні оның нәтижесімен емес, үдерістің өзінде көрінетін өнімсіз іс-әрекет түрі. Адам қоғамының тарихында сиқырмен, ғибадат мінез-құлықпен түрленді: спортпен, әскери және басқа да жаттығулармен, өнермен (әсіресе, оның орындаушылық түрілермен) тығыз байланысты. Болашақтағы өмірлік жағдайларға психологиялық дайындық құралы ретінде балаларды тәрбиелеуде, оқытуда және жетілдіруде маңызы зор.	GAME – A kind of unproductive activity, the motive of which is not in its results, and the process itself. In the history of human society interwoven with magic and cult behavior: closely associated with sports, military and other training, art (especially its performing forms). Is important in education, training and development of children as a mean of psychological preparation for future life situations.
ИГРЫ ТЕОРИЯ – комплекс научных концепций и конкретных методик игровой деятельности. Для культурологического знания особый интерес представляют те концепции, которые рассматривают игру как основу возникновения и функционирования	ОЙЫН ТЕОРИЯСЫ - ойын іс-әрекетінің ғылыми тұжырымдамалары мен нақты әдістемелері кешені. Мәдениеттанушылық білім үшін ойынды бүкіл мәдениет пен оның жекелеген түрлерінің пайда болуы мен қолданылуының негізі ретінде	GAME THEORY – A set of specific scientific concepts and methods of play. For the cultural knowledge of special interest are the concepts that treat the game as the basis for the emergence and functioning of the entire culture,

всей культуры или ее отдельных форм. Различные версии такого понимания обнаруживаются в творчестве Е. Финка, Хейзинги, Х. Ортеги и Гассета, Г. Гадамера и других культурологов XX в.	қарастыратын тұжырымдамалар ерекше қызығушылық тұғызады. Мұндай түсініктің түрлі нұсқалары Е. Финк, Хейзинги, Х. Ортеги мен Гассет, Г. Гадамер мен басқа да XX ғасыр мәдениеттанушыларының шығармаларында кездеседі.	or some of its forms. Different versions of this understanding are found in the work of E. Fink, Huizinga, J. Ortega and Gasset, G. Gadamera and other culturologists of the 20th century.
ИДЕАЛ (фр. от гр. - идея, первообраз) – конечная цель жизнедеятельности человека, которая сводит все остальные цели к роли средств для ее достижения. Человек видит в достижении этой цели смысл своей деятельности, а иногда и смысл всей жизни (см. смысл жизни).	ИДЕАЛ, МҰРАТ (фр-да гр-тен идеал - алғашқы бейне) – оған қол жеткізу үшін кейінгі барлық мақсатын құрал ретінде пайдаланатын адамның тіршілік қарекетінің түпкі мақсаты. Мұндай мақсатқа жетуде адам өз іс-әрекетінің, ал кейде бүкіл өмірінің мәнін көреді (қар. өмір мәні).	IDEAL (French from Greek – Idea, prototype) – The ultimate goal of human life, which brings all the other goals to the role of the means for its attainment. A man sees in achieving of this goal the meaning of his work, and sometimes the meaning of life (see Meaning of life).
ИДЕАЛИЗАЦИЯ (от фр. - идеал) – в художественном творчестве выступает как метод художественного обобще-ния, дающий в чувственно-образной форме образ идеала. И. предстает как изображение поступков, людей, чувств такими, какими они должны быть, как возвышение объекта, как образец.	ДӘРІПТЕУШІЛІК(от фр. - идеал) - көркем шығармада мұрағият бейненің сезімді-бейнелік түрін беретін көр-кемдік жинақтау әдісі ретінде көрінеді. Д. адам қылығы, сезімдері, адамдар кейіпі ретінде, олар қалай болу керек, сол күйде, нысанның биіктігі ретінде, үлгі ретінде беріледі.	IDEALIZATION (from French - Ideal) – In art serves as a method of artistic generalization, giving in a sense-figurative shape the image of the ideal. I. is presented as an image of actions, people, feelings, as they should be, as the elevation of the object, as an example.
ИДЕАЛИСТИЧЕСКИЙ ТИП КУЛЬТУРЫ – один из трех типов культуры по классификации П. Сорокина, домини-рующие ценности которой ориенти-руются как на небо, так и на землю.	МӘДЕНИЕТТІҢ ИДЕАЛИСТІК ТҮРІ – П. Сорокиннің жіктемесі бойынша, басым құндылығы аспанға қалай бейімделсе, жерге де солай бейімде-летін мәдениеттің үш түрінің бірі.	IDEALISTIC TYPE OF CULTURE – In the classification of P. Sorokin – one of three types of culture, the dominant values of which are oriented as on heaven and on the earth.

ИДЕАЦИОНАЛЬНЫЙ ТИП КУЛЬТУРЫ – один из трех типов культуры по П. Сорокину, где единственной реальностью и ценностью признается бог, а чувственный мир с его богатствами, радостями вызывает отрицательное либо безразличное отношение.	МӘДЕНИЕТТІҢ ИДЕАЦИОНАЛДЫҚ ТҮРІ - П. Сорокиннің жіктемесі бойынша, бірден бір нақтылы және құнды болып құдай танылатын, ал оның бай, қуанышты сезім әлемі жағымсыз не парықсыз қатынас тудыратын мәдениеттің үш түрінің бірі.	IDEATIONAL TYPE OF CULTURE – In the classification of P. Sorokin – one of three types of culture, where God is recognized as the only true and value, and a sensual world with its riches, pleasures causes a negative or indifferent attitude.
ИДЕЯ ХУДОЖЕСТВЕННАЯ (от гр. - первообраз) – воплощенная в произведении искусства эстетически обобщенная мысль, базирующаяся на определенных мировоззренческих установках. Передается всей целостностью произведения, единством всех его элементов. Главная мысль произведения, в которой заключен его философский, социальный смысл.	КӨРКЕМДІК ИДЕЯ (гр. – алғашқы бейне) – белгілі бір әлемтанымдық қалыпта негізделетін, өнер шығармаларында нақтыланған эстетикалық жағынан жинақталған ой. Шығарманың біртұтастығымен, оның барлық бөліктерінің тұтастығымен жеткізіледі. Шығарманың философиялық, әлеуметтік мәніндегі басты ойы.	CONCEPT ART (from Greek – Prototype) – Embodied in a work of art aesthetically generalized idea, based on certain ideological settings. Transferred to the entire integrity of the work, the unity of all its elements. The main idea of the work, which concluded its philosophical, social meaning.
ИМПРЕССИОНИЗМ (от фр. - впечатле-ние) – направление в искусстве 19 в. Наиболее четкое выражение получило во французской живописи. И. – последнее цельное художественное течение, отмеченное общими стилистическими признаками: изображение мгновенных, как бы случайных ситуаций, фрагментарность композиции, неожиданные ракурсы и точки зрения, свежесть и непосредственность восприятия.	ИМПРЕССИОНИЗМ (фр. - әсер) – XIX ғ. өнеріндегі бағыт. Франция бейнелеу өнерінде айқын көрініс тапты. И. – жалпы стильдік белгілерімен: лезде, яғни кездейсоқ жағдайлар көрінісі, композиция үзіндісі, тосын ракурстар, жаңа және тікелей қабылдаумен белгіленген соңғы тұтас көркемдік ағым.	IMPRESSIONISM (from French – Impression) – Art direction in the 19th century. Was most clearly expressed in French painting. I. – the last holistic art flow, marked by common stylistic features: image of instant, as it were accidental, situations, fragmentary compositions, unexpected angles and points of view, the freshness and immediacy of perception.

ИМПРОВИЗАТОР - человек, способный экспромтом, без предварительной подготовки облечь в художественную форму творческий замысел. Способность к импровизации (см. импровизация) формируется средствами универсальной культуры. В ее становлении особое значение имеет развитие творческого воображения (см. воображение).	СУЫРЫПСАЛМА ақын – шығармашылық ойын бірден, алдын ала дайындықсыз көркем түрге келтіруге қабілетті адам. Суырыпсалмалылық (суырып салмалылықты қар.) қабілеті әр жақты мәдениет әдістерімен қалыптасады. Оның қалыптасуында шығармашылық елестету дамуының ерекше маңызы бар. (елестетуді қар.).	IMPROVISER – A man capable of impromptu, who can translate a creative design into artistic form without preliminary preparation. The ability to improvise (see Improvisation) is formed by means of a universal culture. In its formation the development of creative imagination is of particular importance (see Imagination).
ИМПРОВИЗАЦИЯ (фр. от лат. improvisus - неожиданный, внезапный) – высшая форма проявления культурного мастерства, заключающаяся в способности творить произведение без предварительной подготовки, в момент исполнения.	СУЫРЫПСАЛМАЛЫЛЫҚ (фр-да лат. - нан тосынан, кенет) – алдын ала дайындықсыз, халық алдында орындау кезінде шығарманы ойлап, бірден шығару қабілеттілігін танытудағы мәдени шеберлікті білдірудің жоғары түрі.	IMPROVISATION (French from Latin improvisus – Unexpected, sudden) – The highest form of manifestation of cultural skill, the ability to do work without preparation, at the time of execution.
ИНТЕРВАЛ (от лат. intervallum - промежуток, расстояние) – в музыке и акустике соотношение двух звуков по высоте, т.е. частоте колебаний. Если звуки берутся поочередно, И. называется мелодическим, так как образует мелодию (см. мелодия). Если звуки извлекаются одновременно, то образуется гармонический И.	ИНТЕРВАЛ, АРАЛЫҚ (лат. – аралық, ара-қашықтық) - музыка мен акустикада екі дыбыстың жоғарылық, яғни жиілік тербелісі бойынша қатысы. Егер дыбыстар кезектесіп алынса, онда И. әуен тудыратындықтан, әуенді деп аталады (әуенді қар.). Егер дыбыстар бір мезгілде алынса, онда үйлесімді И. деп аталады.	INTERVAL (from Latin intervallum – Gap, distance) – In music and acoustics – the ratio of the two sounds in height, i.e. frequency of oscillation. If the sounds are taken alternately, I. is called melodic, as it forms a melody (see Melody). If the sounds are extracted at the same time, then a harmonic I. occurs.
ИНТЕРПРЕТАЦИЯ (лат.) – 1. истолкование, объяснение, перевод на более	ИНТЕРПРЕТАЦИЯ (лат.) – 1. түсіндірме, түсініктеме, түсініктірек тілге	INTERPRETATION (Latin) – 1. Interpretation, explanation, transfers

понятный язык; 2. способ изучения литературы, сводящийся к разъяснению содержания, стиля, принципов художественной структуры текста; 3. в музыке: понимание глубинного смысла, сущности и передача, донесение его в исполнении, устной или письменной формах.	аудару; 2. мәтіннің мазмұнын, стилін көркемдік, құрылым қағидаларын түсіндіруге жетелейтін әдебиеттерді зерделеу әдісі; 3. музыкада: терең мағынасын, мәнділігін түсіну, ауызша немесе жазбаша түрде орындауда жеткізу.	to a more understandable language; 2. A way to study literature, which is reduced to clarify the content, style, principles of artistic structure of the text; 3. In music – understanding of the deep meaning, essence and transfer it with performance, oral or written forms.
ИСКУССТВО АУДИОВИЗУАЛЬНОЕ (от лат. - слышу, вижу) – современные виды искусства, основанные на одновременном восприятии слухом и зрением: кино, телевидение.	АУДИОВИЗУАЛДЫ ӨНЕР (лат. - есту, көру) - бір мезетте есітіп, көрумен қабылдауға негізделген қазіргі өнер түрлері: кино, теледидар.	ART AUDIOVISUAL (from Latin – Hear, see) – Modern art forms based on the simultaneous perception of hearing and vision: film and television.
ИСКУССТВО - великий эмоционально-нравственный опыт человечества, такой вид деятельности, который создает целостную картину мира в единстве мысли и чувства. Специфика И. в том, что оно аппелирует, прежде всего, к чувствам, создает модель вселенной в системе эмоциональных образов, а не логических законов. Именно потому оно имеет высокую ценность, ибо в нем живет бессмертное сердце человечества, та связь времен, которая сама Вечность. В этом – уникальная способность И., являющегося универсальной духовно-практической формой освоения мира (Б. Кокумбаева).	ӨНЕР – адамзаттың ұлы эмоциялық-өнегелілік тәжірибесі, ой мен сезімнің бірлігінде тұтас сурет тұғызатын іс-әрекет түрі. Өнердің өзіндік ерекшелігі бәрінен бұрын сезімге сүйенетіндігі, әлемнің құрылым үлгісін логикалы заңдармен емес, эмоциялық бейнелер жүйесінде құрайтындығында. Осы себептен ол жоғары құндылыққа ие, өйткені онда мәңгіліктің өзімен байланысты тұратын адамзаттың өшпес жүрегі өмір сүреді. Бұдан әлемді игерудің жан-жақты рухани-тәжірибелік түрі болып табылатын өнердің керемет қабілеті танылады (Б. Қоқымбаева).	ART – The great emotional and moral experience of mankind, an activity that creates a complete picture of the world in the unity of thought and feeling. Specificity of A. is in the fact that it appeals primarily to the senses, creates a model of the universe in the emotional images, rather than logical laws. Just because it has a high value, as there lives immortal heart of humanity in it, that connection of times, which is eternity itself. In this – the unique ability to A., which is a universal spiritual practical form of development of the world. (B. Kokumbaeva).

ИСКУССТВОЗНАНИЕ, искусствове-дение – совокупность наук о всех видах художественного творчества, их месте в общей сфере человеческой культуры. И. дает богатейшие материалы для культурологии, так как искусство, являясь зеркалом культуры, представ-ляет ее в наиболее наглядной, выразительной и психологически-доступной форме (см. искусство).	ӨНЕРТАНУ – көркем шығармашы-лықтың барлық түрлері туралы жиынтық, адамзат мәдениетінің жалпы өрісіндегі олардың орны. Ө. мәдениеттану үшін бай материалдар береді, өйткені өнер мәдениеттің айнасы бола тұрып, оны аса көрнекі, айқын және психологиялық-түсінікті түрде көрсетеді (өнерді қар.).	ART HISTORY – A set of sciences of all kinds of art, their place in the general area of human culture. A. gives the richest materials for culturology as art, being a mirror of culture, is the most intuitive, expressive, and psychologically accessible form (see Art.)
ИСКУССТВО НАРОДНОЕ – искусство, создаваемое и транслируемое (переда-ваемое) в народной среде. Занимает ведущее положение в традиционных обществах (см. традиц. Общество)	ХАЛЫҚ ӨНЕРІ - халық арасында шағарылатын және таратылатын өнер. Дәстүрлі қоғамдарда жетекші орын алады. (Дәстүрлі қоғамды қараңыз).	FOLK ART – The art produced and broadcast (transmitted) in the national environment. It occupies a leading position in traditional societies (see Traditional Society)
ИСКУССТВО ПЕРВОБЫТНОЕ – умение, мастерство, знание дела, воспринимавшееся древними людьми как сверхъестественный дар, чудо. Ежедневный опыт, все более обогащав-ший творческие возможности наших предков, связывался с магией и пронизывал все стороны жизни архаического общества. И.П. имело ритуальный характер и дошло до наших дней в виде живописи наскальной.	АЛҒАШҚЫ ҚАУЫМДЫҚ ӨНЕР – ертедегі адамдардың табиғаттан тыс сыйлық, керемет деп қабылданатын ептілігі, шеберлігі, іс білуі. Біздің бабаларымыздың күнделікті тәжірибесі, анағұрлым толысқан шығармашылық мүмкіндіктері сиқырмен байланысты болып, көне қоғам өмірінің барлық жақтарын қамтыды. А.Қ. Ө-дің рәсімді сипаты болды да, біздің кезімізге жартас кескіндемесі түрінде жетті.	PRIMITIVE ART – The ability, skill, knowledge of the case, was perceived as a supernatural gift, a miracle by ancient people. Daily experience, which had been more and more enriching the creative possibilities of our ancestors, was associated with magic and pervaded all aspects of an archaic society. P.A. was a ritual and came to our days as cave paintings.
ИСКУССТВО ТРАДИЦИОННОЕ – понятие, принятое в кругу этнологов.	ДӘСТҮРЛІ ӨНЕР – этнологтар арасында қабылданған ұғым. «Халық	TRADITIONAL ART – A concept taken among anthropologists. Is

Перекликается с термином «искусство народное» (см. искусство народное), однако шире его по историческим параметрам, ибо включает первобытное и древневековое искусство. Характерные приметы И.Т. - синкретичность, целостность, полифункциональность, включенность его в повседневную жизнь, трудовую ритуальную практику древних.	өнері» терминімен (халық өнерін қар.) мағыналас, бірақ одан тарихи ауқымы жағынан мағынасы кеңдеу, өйткені оған алғашқы қауымдық және көне ғасырлық өнер енгізіледі. Д.Ө. тән белгілер: синкреттілік, тұтастық, көп қолданыстылық, оның күнделікті өмірге, ежелгілердің еңбек салты тәжірибесіне енгізілуі.	binded with the term “folk art” (see Folk Art), but is wider than it within historical settings, because it includes a primitive and ancient art. Characteristic signs of T. A. – syncretism, integrity, multifunctions, its inclusion in everyday life, labor ritual practices of the ancient people.
ИСКУССТВОВЕД – специалист, изучающий искусство, его отдельные виды, отношение искусства к действительности, взаимосвязь с жизнью, различными явлениями культуры. Сфера деятельности И. – теория искусства, история искусств, художественная критика.	ӨНЕРТАНУШЫ - өнерді, оның жекелеген түрлерін, болмысқа қатысын, өмір мен мәдениеттің түрлі құбылыстарымен өзара байланысын қарастыратын маман. Өнертанушының іс-әрекет аясы - өнер теориясы, өнер тарихы, көркем сын.	ART CRITIC – A specialist, who studies the art, its individual species, the relationship of art to reality, the relationship with life, with a variety of cultural phenomena. Scope of A.C. – art theory, art history, art criticism.
ИСПОЛНИТЕЛЬ – творческое лицо, воспроизводящее произведение искусства. Основные типы: традиционный И. – характерен для традиционного общества (см. традиционное общество); Классический И.- представитель современной культуры.	ОРЫНДАУШЫ - өнер туындысын жаңғыртатын шығармашылық адам. Негізгі түрлері: дәстүрлі орындаушы – дәстүрлі қоғамға (дәстүрлі қоғамды қараңыз) тән; классикалық орындаушы – қазіргі заман мәдениетінің өкілі.	CONTRACTOR – A creative person, reproducing the work of art. The main types: traditional C. is typical for a traditional society (see Traditional Society); Classic C. is the representative of modern culture.
К		
КАДАНС (фр. cadenze) – гармонический оборот, завершающий какое-либо музыкальное построение и	КАДАНС (фр.) – музыкалық құрылымды аяқтайтын және ырғақтық кідіріспен қосталатып гармония-	CADENCE (French cadenze) - Harmonic turn, completing the construction of any piece of music

сопровождаемый ритмической остановкой. Виды каданса: совершенный, несовершенный, полный, половинный, прерванный.	лық айналым. Каданс түрлері: жетілген, жетілмеген, толық, жартылай үзілген.	and accompanied by the rhythmic stop. Types of cadence: perfect, imperfect, full, half, interrupted.
КАДАНСОВЫЙ КВАРТСЕКСТАККОРД – квартсекстаккорд V ступени, помещенный на сильной или относительно сильной доле такта.	КАДАНСТЫҚ КВАРТСЕКСТАККОРД – тактының әлуетті және біршама әлуетті үлесінде орналасқан басқышты квартсекстаккорд.	CADENCE QUARTSIXTHACCORD – Quartsixthaccord of the Ith stage, placed on a strong or relatively strong part of a stroke.
КАЛЕНДАРЬ КУЛЬТУРЫ – структурно-генетический код Культуры, базовая информация о времени-пространстве. Виды К.К.: лунный К.К. - в мусульманском мире; солнечный К.К. - в христианском мире; тенгрианский К.К. - у казахов-кочевников (А. Мухамбетова).	МӘДЕНИЕТ КҮНТІЗБЕСІ – мәдениеттің құрылымдық-генетикалық коды, уақыт-кеңістік туралы негізгі ақпарат. М.К-сінің түрлері: мұсылмандық әлемдегі ай мәдениет күнтізбесі, христиан әлеміндегі күннің мәдениет күнтізбесі, көшпелі қазақтардағы тәңірлік мәдениет күнтізбесі (Ә. Мұхамбетова).	CALENDAR OF CULTURE - Structural and genetic code of Culture, basic information about the time-space. Types of C.C. are lunar C.C. - in the Muslim world, Solar C.C. - in the Christian world; Tengrian C.C. – for Kazakh nomads (A.Muhambetova).
КАМЕРНАЯ МУЗЫКА – инструментальная или вокальная музыка для небольшого состава исполнителей: сольные сочинения, различного рода ансамбли (дуэт, трио, квартет), романсы и песни.	КАМЕРАЛЫҚ МУЗЫКА – аз құрамды орындаушылар үшін аспапты және вокалды музыка. Жеке орындалатын шығармалар, әртүрлі ансамбльдер (дуэт, трио, квартет), романстар мен әндер.	CHAMBER MUSIC - Instrumental or vocal music for a small group of performers: solo compositions, different kinds of ensembles (duo, trio, quartet), romances and songs.
КАМЕРТОН (нем. kammer, ton - звук) – небольшой прибор, дающий 440 герц колебаний в секунду, обозначающий звук ля первой октавы. К. Создал Дж. Шор. Камертон делится на два вида.	КАМЕРТОН – (нем kammer- бөлме, ton – дыбыс) – бірінші октаваның, Ля дыбысын шығаратын, секундына 440 герц тербеліс жасайтын шағын аспап. К.ды Дж. Шор ойлап тапты. Камертон екі түрге бөлінеді.	CAMERTON (German - kammer ton-sound) - A small device that gives 440 hertz cycles per second, indicating the sound La of the first octave. Created by J. Shor 1711. Kamerton is divided into two types;

КАНОН (греч. kanon - правило, образец) – произведение, в котором все голоса исполняют одну и ту же мелодию, вступая один позже другого.	КАНОН (грек.т. kanon - ереже, үлгі) барлық дауыстар бірінен соң бірі кезектесіп, бір әуенді орындайтын шығарма.	CANON (Greek - kanon - rule, sample) – A composition, in which all the voices sing the same melody entering one after another
КАНТ (ит. cantare – петь) – в XVII веке произведение для пения с инструментальным сопровождением; позже сочинение для певцов-солистов, оркестра, а также хора, состоящее из ряда законченных номеров и предназначенное для исполнения в концерте.	КАНТ (ит. cantare - ән айту) XVII ғ. аспаптың сүйемелдеуімен ән айтуға арналған шығарма; кейіннен жеке орындаушы әншіге, оркестрге, сондай-ақ хорға арналған, аяқталған бірнеше нөмірлерден тұратын және концерттік орындауға арналған шығарма.	KANT (Italian - cantare – to sing) in the 17th century - piece for singing with instrumental accompaniment; later - writing for the singers, soloists, orchestra and choir, consisting of a number of finished performances and is designed to perform in a concert
КАНТАТА (ит. - пение) – вокальное произведение для хора, солиста, оркестра лирико-эпического или торжественного характера.	КАНТАТА (ит. - ән айту) – лирикалық-эпикалық немесе салтанатты сипаттағы хорға, жеке дауысқа, оркестрге арналған вокалдық шығарма.	CANTATA (Italian – Singing) - Vocal piece for chorus, soloists, orchestra of lyric and epic or the solemn character.
КАНТО (ит. canto-) – 1. пение, напев, мелодия; 2. верхний голос; дискант, сопрано.	КАНТО (ит. Canto) – 1. ән айту, әндету, әуен; 2. жоғары дауыс; дискант, сопрано.	KANTO (Italian - canto) – 1. A singing, tune, melody; 2. The upper voice; discant, soprano.
КАНТИЛЕНА (лат. cantilena – пение) – певучее связное исполнение мелодии.	КАНТИЛЕНА (лат. cantilena - ән салу) - әуенді әндете, жүйелі айту.	CANTILENA (Latin - cantilena - singing) – A melodic coherent performance of a tune.
КАПЕЛЛА (ит. capella – часовня) – в средние века место в католической церкви, где помещались певцы, поэтому позже это слово стало обозначением хорового коллектива, исполняющего в основном произведения без сопровождения.	КАПЕЛЛА (ит. capella – шағын шіркеу), орта ғасырларда Капелла деп шіркеуде әншілер тобы тұратын орынды айтқан. Кейіннен бұл сөз негізінен шығарманы сүйемелдеусіз орындайтын хор ұжымын білдірген.	CHAPEL (Italian - capella – Chapel) in the Middle Ages - a place in Catholic Church, where the singers were placed; therefore later this word became a symbol for choir performing usually of compositions without accompaniment.

КАТАРСИС (от др.-греч. κάθαρσις catharsis – возвышение, очищение, оздоровление) – сильное эмоциональное потрясение, которое вызвано не реальными событиями жизни, а их символическим отображением, например, в произведении искусства. Термин древнегреческой философии и этики, который служил для обозначения сущности эстетического переживания как процесса и результатов облагораживающего воздействия на людей, связанного под влиянием сценической драматургии или музыки с «очищением души» (очищением от аффектов»). Понятие катарсиса использовали в своей философии Пифагор, Гераклит, Платон, Аристотель, аль-Фараби, К.А. Иассауи, Лессинг, Абай и др., которые обратили внимание на «очищающее» действие музыки (Пифагор), сценической трагедии (Аристотель) и других искусств. В новейшее время понятие катарсиса получило распространение в психологии и психотерапии как очищение психики от патогенной информации, приносящее облегчение от психических страданий (шоковая терапия и др.).	КАТАРСИС – (грек. κάθαρσις – жоғарылау, тазару, сауықтыру) – қатты әсерленгіш толғаныс. Ол өмірдің нақты уақиғаларымен емес, олардың символды бейнеленуімен толғанту. Мысалы, өнер туындысында. Бұл - ежелгі гректік философия мен этика термині. Эстетикалық күйзеліс мәнін адамдарға игілікті әсер ететін үдеріс пен нәтижелер, сахналық драматургия немесе музыка ықпалымен байланысқан «жанды тазарту» (жан күйзелісінен тазарту) ретінде белгілеу үшін қолданылады. К. ұғымын өз енбектерінде Пифагор, Гераклит, Платон, Аристотель, әл-Фараби, Қ.А. Иассауи, Лессинг, Абай және т.б. қолданған. Олар музыканың «тазартушылық» әсеріне (Пифагор), сахналық трагедияға (Аристотель) және басқа өнерлерге назар аударған. Жаңа кезеңде бұл ұғым психикалық жапа шегуден (ауыр соққыдан емдеу) жеңілдік әкелетін психиканың патогендік ақпараттан тазаруы ретінде психология мен психотерапияда қолданылуда.	CATHARSIS (from Ancient Greek κάθαρσις – exaltation, purification, recovery) – Strong emotional shock caused not by real happening in the life but by their symbolical display, for instance – a piece of art. A term of Ancient Greek philosophy and ethics which was used to express essence of aesthetic experience as a process and results of ennobling influence on people connected under the influence of scenic drama or music with “soul purification” (“purification from affects”). The definition of catharsis was used by Pythagoras, Heraclitus, Platon, Aristotle, Al-Farabi, K.A. Yassaui, Lessing, Abay in their philosopy, who paid attention on “purifying” effect of music (Pythagoras), scenic tragedy (Aristotle) and other arts. In the latest time the definition of catharsis gained distribution in psychology and psychotherapy as purification of mind from pathogenic information, palliating psychic sufferings (shock therapy, etc.).

КВАРТА (от лат. guarta – четвертая) – интервал шириной в 4 ступени, обозначается цифрой 4. Чистая кварта – 21/2 тона; ум. 4-2 тона; ув. 4-3 тона	КВАРТА (лат. guarta - төртінші) төрт баспалдақты дыбыс қамтылған интервал; 4 цифрымен белгіленеді. Таза кварта -2$_{1/2}$ тон; аз. 4-2 тон; ұлғ. – 4-3 тон.	QUART (from Latin - guarta - the fourth) – An interval that has width in the 4th stage, denoted by the numeral 4. Clear quart - 21/2 of a tone; decreased - 4 - 2 of a tone; increased - 4 – 3of a tone.
КВИНТА (от лат. guinta – пятая) – интервал шириной в 5 ступеней, обозначается цифрой 5. Чистая квинта – 31/2 тона; ум. 5-3 тона; ув. 5-4 тона	КВИНТА (guinta – бесінші) – ені бес сатыдан тұратын интервал; 5 цифрымен белгіленеді. Таза квинта - 3 ½тон; азайтылған 5-3 тон, ұлғайтылған – 5-4 тон.	QUINT (from Latin guinta – fifth) – An interval that has width of 5 degrees, noted by the numeral 5. Clear fifth - 31/2 of atone, decreased - 5 - 3 of a tone; increased - 5 – 4 of a tone.
КВИНТОВЫЙ КРУГ – обозначение 12 пар энгармонически равных диезных и бемольных тональностей, расположенных по кругу через интервал квинта таким образом, что количество диезов увеличивается по движению часовой стрелки, а количество бемолей против часовой стрелки.	КВИНТАЛЫҚ ШЕҢБЕР – шеңбер бойынша диездер саны сағат тілі қозғалысымен өсіп отырады да, бемольдар саны-сағат тіліне қарсы орналасқан энгармониялық тең диездер мен бемольды үнділіктің 12 жұбының белгіленуі.	QUINT CIRCLE – A designation of 12 pairs of enharmonically equal diesis and flat keys, arranged in a circle with intervals of a quint in such a way that the number of diesis increases in a clockwise motion, and the number of flats in a counterclockwise motion.
КВАРТСЕКСТАККОРД – второе обращение трезвучия, обозначается цифрами 46 или 64	КВАРТСЕКСТАККОРД – үшды-быстылықтың екінші айналымы, 46 немесе 64 цифрларымен белгіленеді	QUARTSIXTHACCORD - The second appeal to triads denoted by numerals 46 and 64.
КЛАВИАТУРА (нем. klaviatur) – на клавишных инструментах набор белых и черных клавиш, расположенных так, что извлекаемые звуки повышаются по мере движения по К. слева направо.	КЛАВИАТУРА (нем. klaviatur) клавишалық аспаптарда ақ және қара клавишалар жиынтығы, олар шығаратын дыбыстар – К.-ның бойымен солдан оңға қозғалуына қарай күшейіпотырады.	KEYBOARD (German – klaviatur) A keyboardist set of white and black keys, arranged so that the extracted sounds increase as one moves from left to right using K.

КЛАССИК (лат. - первоклассный, образцовый) - великий деятель науки, искусства, литературы, чьи творения сохраняют значение общепринятого образца.	КЛАССИК (лат. - ең үздік, үлгілі) – көпшілік мақұлдаған үлгіде туындылары мәнін сақтайтын ғылым, өнер, әдебиеттің ұлы қайраткері.	CLASSIC (Latin - first class, standard) – A great leader of science, art, literature, whose works retain the value of the conventional model.
КӨКЕЙКЕСТІ (от каз. - сокровенное) – последнее «лебединое» произведение великого кюйши, основателя центрально-казахстанской домбровой традиции шертпе Татимбета Казангапулы. Из-за болезни правой руки исполнялось необычным приемом: ударами по струнам прямыми пальцами снизу вверх.	КӨКЕЙКЕСТІ – орталық қазақстандық шертпе дәстүрінің негізін салған ұлы күйші Тәттімбет Қазанғапұлының соңғы «аққу» шығармасы. Оң қолының ауырғандығынан ерекше әдіспен, шектің үстінен саусақтарын тік ұстап астынан үстіне қарай соғып шертумен, орындалған.	KOKEYKESTI (Kazakh - Secret) - The last swan work of great kuishi, founder of the Central Kazakhstan dombra tradition shertpe Tatimbet Kazangapuly. Due to illness of the right hand was performed with an unusual trick: by hitting the strings with the fingers bottom-up.
КӨКІЛ (каз. - буквально: Вечное Синее Небо над головой, синоним Тенгри (см. Тәңірі). Кюй представителя западно-казахстанской традиции төкпе Казангапа. Выражает мудрость жизни.	КӨКІЛ – төбедегі Мәңгілік Көк Аспан, Тәңірі синонимі (Тәңірді қараңыз). Батыс қазақстандық төкпе дәстүрінің өкілі Қазанғаптың күйі. Өмір даналығын білдіреді.	KOKIL (Kazakh - blue) – A universal concept of Kazakh culture: 1. Eternal Blue sky overhead, a synonym of Tengri (see Tengri); 2. A kui of the representative of Western Kazakhstani tokpe tradition of Kazangap. Expresses the wisdom of life.
КОЛОРОТУРНОЕ СОПРАНО - голос с хорошо развитым верхним регистром, доходящим до С третьей октавы (иногда даже и выше) и малозвучным нижним регистром. Из-за яркого специфического тембра в хоре не используется, так как не сливается по	КОЛОРАТУРАЛЫҚ СОПРАНО - жақсы дамыған жоғарғы регистрмен, үшінші октаваның С нотасына дейін (кейде оданда жоғары) жететін және үні аз төменгі регистрлі дауыс. Алайда басқа сопрано тектес даустардан үні бөлектеніп тұратындықтан, бұл дауыс хорда пайдала-нылмайды.	KOLOROTURA Soprano – A voice with a well-developed upper register, reaching to the C of third octave (sometimes even higher) and less sonorous lower register. Because of the bright specific tone it is not used in the chorus as they

своим качествам с другими голосами сопрановой разновидности. Верхняя нота колоратурного сопрано -1365-1536 герц.	Колоратуралық сопраноның жоғарғы нотасы 1365-1536 герцке тең.	do not merge in quality with other species of soprano voices. The top note of coloratura soprano reaches1365-1536 hertz.
КОМПОЗИТОР (от лат. compositor - сочинитель) – автор музыкального произведения; лицо, занимающееся сочинением музыки.	КОМПОЗИТОР (лат. – дан шығарушы) – музыкалық шығарманың авторы; музыка шығарумен айналысатын адам.	COMPOSER (from Latin compositor - Writer) – An author of a musical work, a person engaged in composing music.
КОМПОЗИЦИЯ (от лат. - сочинение, составление) – 1. структура музыкального произведения; сочинение музыки как вид художественного творчества; 2. музыкальное произведение как процесс и продукт творчества.	КОМПОЗИЦИЯ (лат. - шығару, құрастыру) – 1. музыкалық шығарманың құрылымы; музыка шығару көркем шығармашылық түрі ретінде; 2. шығармашылық үдерісі мен өнімі ретіндегі музыкалық шығарма.	COMPOSITION (from Latin - writing, creating) – 1. Structure of a musical work, composing music as a form of art; 2. Musical work as a process and a product of creation.
КОНДАКТ - жанр византийской гимнографии XI века, создатель – Роман Сладкопевец. Его К. многострофные поэмы, включающие монологи и диалоги героев.	КОНДАКТ – XI ғасырдың византиялық гимнография жанры, шығарушы – Роман Сладкопевец. Оның К. кейіпкерлердің монологтері мен диалогтерін қамтыған көпшумақты поэмалар бар.	KONDAKT – A genre of Byzantine hymnography of the XIth century, the creator was Roman Melodist. His K. are multiple strophe poems including monologues and dialogues of the characters.
КОНТРАЛЬТО – самый низкий и редко встречающийся женский голос, насыщенный грудным тембром на всем диапазоне. Диапазон К. на несколько нот ниже альтов, поэтому при использовании в хоре этот голос может петь партию вторых альтов (а иногда присоединяется к партии высоких	КОНТРАЛЬТО - барлық ауқымда кеуде тембрімен қаныққан өте төмен және сирек кездесетін әйелдер дауысы, К. ауқымы альт даусымен салыстырғанда бірнеше нота төмен, сол себептен хорда қолданғанда бұл дауыс екінші альт партиясын айта алады (кейде жоғары тенор	CONTRALTO - The lowest, and rarely found woman's voice, enriched with throaty timbre throughout the range. The range of K. is a few notes below the alto, so if you use that voice in the choir this timbre can sing a second alto party (and sometimes

теноров и поет с ними в унисон).	партиясына қосылып, олармен ән айтады).	join the party of high tenors and sings with them in unison.)
КОНІЛ АЙТУ (каз. - выразить соболезнование) – обычай, заключающийся в словесном либо музыкально-поэтическом обращении к человеку с целью поддержки в постигшем его горе.	КӨҢІЛ АЙТУ (қаз.) – басына қайғы түскен адамды демеу мақсатында сөзбен немесе музыкалық-поэтикалық түрдегі әдет-ғұрып.	KONIL AYTU (from Kazakh - Condolences) – A custom which lies within verbal or musical and poetic appeal to a man to support him in grief.
КОНСОНАНС (фр. от лат. consonans - звучать в унисон, согласовываться, благозвучие) - согласованное сочетание одновременно звучащих музыкальных звуков.	КОНСОНАНС (фр., лат. - дыбыстық үндесу, үйлесу, жағымды үн) – бір уақытта дыбысталған музыкалық дыбыстардың үйлесімді тіркесі.	CONSONANCE (French from Latin consonans - to sound in unison, correspond; a harmony) – A consistent combination of simultaneously sounding musical sounds.
КОНЦЕРТ (нем. от ит. conzerto - состязание) – 1. музыкальное произведение для одного или (реже) нескольких солирующих инструментов и оркестра. Типичны виртуозная сольная партия, состязание солиста с оркестром. Состоит из трех частей; 2. публичное исполнение музыкальных произведений (по заранее объявленной программе). Бывают также К. литературные, хореографические, эстрадные.	КОНЦЕРТ – (неміс тілінен – жарыс) 1. бір немесе бірнеше жеке орындайтын аспаптарға және оркестрге арналған музыкалық шығарма. Әдетте виртуоздық жеке партия, жеке орындаушы мен оркестр арасындағы жарыс. Үш бөлімнен тұрады; 2. музыкалық шығармалардың жұртшылық алдында орындалуы (алдын ала хабарланған бағдарлама бойынша). К. әдеби, хореографиялық, эстрадалық болады.	CONCERT (German from Italian conzerto - Competition) – 1. A musical composition for a one or (rarely) a few solo instruments and orchestra. Typical virtuoso solo part, competition of a soloist with an orchestra. It consists of three parts; 2. Public performance of musical works (according to a previously announced program). There are also literary C., dance C., pop C.
КОНЦЕРТМЕЙСТЕР (нем. Konzertmeister) – 1. К. оркестра – 1-й скрипач, солист оркестра, иногда заменяет дирижера; 2. Пианист, помогающий вокалистам, инструмента-	КОНЦЕРТМЕЙСТЕР – (нем. Konzertmeister) – 1. оркестр К.– 1-скрипкашы, оркестр солисі, кейде дирижерді алмастырады; 2. классикалық әншілерге, аспапшыларға, балет	ACCOMPANIST - (German - Konzertmeister) - 1. A choirmaster of an orchestra – the 1st violinist, soloist of an orchestra, sometimes replacing the conductor; 2. A

листам, артистам балета разучивать партии и аккомпанирующий им на репетициях и в концертах.	әртістеріне партияларын үйренуге көмектесетін және дайындық кезінде, концерттеріде аспапта сүйемелдеуші пианист.	pianist, who helps vocalists, instrumentalists, ballet dancers to learn parties and accompanies them in rehearsals and concerts.
КОЧЕВНИКОВЕДЕНИЕ – отрасль культурологии, которая занимается изучением истории и теории кочевой культуры. Целенаправленное исследование культуры кочевья – задача многих смежных наук гуманитарного знания: археологии, этнологии, философии, истории, антропологии, географии. Изучает кочевую культуру тюрко-монгольских, арабоязычных кочевников, этносов, говорящих на семитских, индоевропейских, тибетских языках (Б.Кокумбаева).	КӨШПЕНДІЛІКТАНУ – көшпенділер мәдениетінің тарихы мен теориясын зерттеумен айналысатын мәдениеттану саласы. Көшіп жүру мәдениетін мақсатты түрде зерттеу – гуманитарлық білімнің мына сияқты шектес ғылымдардың міндетті: археологияның, этнологияның, философияның, тарихтың, антропологияның, географияның. Түрік-моңғол, араб тілдес көшпенділердің, семит, үнді-еуропа, тибет тілдерінде сөйлейтін этностардың көшпелі мәдениетін зерттейді (Б. Қоқымбаева).	NOMADOLOGY - A branch of Cultural Studies, which studies the history and theory of nomadic culture. Targeted research of nomadic culture - objective of many related disciplines of the humanities: archeology, ethnology, philosophy, history, anthropology, geography, etc. Studies the nomadic culture of the Turkic-Mongolian, Arabic-speaking nomads, ethnic groups who speak Semitic, Indo-European, Tibetan languages (B. Kokumbayeva).
КРЕЩЕНДО (ит. crescendo) – постепенно увеличивая силу звука.	КРЕЩЕНДО – (ит. crescendo) дыбыстың шығу күшін бірден-бірге үдетіп, күшейтіп орындау.	CRESCENDO - (Italian - crescendo) - Gradually increasing power of a sound.
КУЛЬМИНАЦИЯ (от лат. culmen - Вершина) – в литературе и искусстве – ответственнейший момент в развитии действия, предрешающий развязку; точка, момент наивысшего подъема, напряжения в развитии чего-либо.	КУЛЬМИНАЦИЯ, ШАРЫҚТАУ ШЕГІ (лат. Шыңы) - әдебиет пен өнердегі әрекеттің дамуындағы шешуші мезет, шешім алдындағы кезең; ең биік шыңға шығу кезеңі, бір нәрсенің дамуындағы өрлеу..	CLIMAX (from Latin culmen - Top) - In literature and art it is the most crucial moment in development of the action, prejudging the denouement; point, the moment of greatest expansion or stress in the development of anything.

КУЛЬТУРА (от лат. culmen - возделывание, обрабатывание, уход, воспитание, образование, развитие) – важное понятие гуманитарного знания; к настоящему времени предложено громадное количество определений; 1. процесс, результат и поле реализации человеческих потенций в текущий период времени (Орлова Э.А.); 2. универсальный способ творческой самореализации человека, стремление вскрыть и утвердить смысл жизни в соотнесенности его со смыслом сущего. К. предстает перед человеком как смысловой мир, который вдохновляет людей и сплачивает их в некоторое сообщество (нацию, религиозную или профессиональную группу и т.д.) (Радугин А.А.); 3. К. в контексте культурологии, культурфилософии есть вечный поиск высшей истины как смыслообразующего начала жизни для человека и человечества (Кокумбаева Б.).	МӘДЕНИЕТ (лат. - өңдеу, қайта жөндеу, күту, тәрбие, білім, даму) – гуманитарлық білімнің маңызды ұғымы; осы уақытқа дейін көптеген анықтамалар берілді; 1. нақ осы уақыттағы адам қабілеттерін іске асыру аумағы мен қорытындысының үрдісі (Э.А. Орлова); 2. шығармашылығын адам өздігінен жүзеге асыратын жан-жақты тәсіл, ол өмір мәнін нақты мағынамен байланыстырып, оны ашуға және нығайтуға талпынады. М. адамды рухтандырады және оларды кейбір бірлестіктерге (ұлт, діни немесе кәсіби топтар және с.с.) топтастырудың мағыналы әлемі ретінде көрінеді (А.А. Радугин); 3. мәдениеттану және мәдениет философиясы мәнмәтініндегі адам мен адамзат үшін жоғары шындықты өмірдің мәнді бастамасы ретінде мәңгілік ізденіс (Б. Қоқымбаева).	CULTURE (from Latin cultivation, handling, care, education, training, development) – An important concept of humanistic knowledge; nowadays the vast number of definitions is proposed; 1. Process, result and field of implementation of human potentialities in the current period of time (Orlova E.A.); 2. Universal way of creative self-realization of human; desire to discover and approve meaning of life to its relation with a sense of things. C. stands before man as a meaningful world that inspires people and unites them in a community (the nation, religious or professional group, etc.) (Radugin A.A.) 3. C., in the context of cultural studies, cultural philosophy, is the eternal search for higher truth as sense-start of life for a man and mankind. (Kokumbayeva B.)
КУЛЬТУРА МАССОВАЯ - продукция, предназначенная для потребления невзыскательной широкой публикой. Призвана удовлетворять сиюминутные запросы людей, поэтому образцы К.М. быстро теряют свою актуальность,	БҰҚАРАЛЫҚ МӘДЕНИЕТ – талғамсыз көпшілікке қолдануға арналған өнім. Ол адамдардың сұранысын іле-шала орындауға негізделген, сондықтан Б.М. үлгілері өзектілігін тез жоғалтады, сәннен	MASS CULTURE – A product intended for consumption by undemanding public. Designed to meet the immediate demands of the people, so the samples of M.C. quickly lose its relevance, become

выходят из моды. Механизм распространения К.М. или общедоступной культуры напрямую связан с рынком.	шығып қалады. Жалпы бұл мәдениеттің таралу механизмі немесе көпшілік қолды мәдениет нарықпен тығыз байланысты.	out of fashion. The mechanism of distribution of M.C. or publicity available culture is directly linked with the market.
КУЛЬТУРА ЭЗОТЕРИЧЕСКАЯ - системы учений и практик, предназначенных для узкого круга посвященных. Центральное место в К.Э. занимает непосредственное переживание высших состояний сознания. Для постижения К.Э. необходимо знание особых ключей, позволяющих расшифровывать их скрытый смысл.	ЭЗОТЕРИКАЛЫҚ МӘДЕНИЕТ – танысушылардың тар шеңберіне арналған ілім мен тәжірибе жүйелері. Э.м-де сана-сезімнің жоғары сәттерін басынан өткізу орталық орын алады. Э.М. түсіну үшін жасырын мағыналарды шешуге жол беретін ерекше білім кілті керек.	ESOTERIC CULTURE – The systems of teachings and practices designed for a narrow circle of initiates. The center place of E.C. is the direct experience of higher states of consciousness. The comprehension of E.C. requires knowledge of the special keys that allow decipher its hidden meaning.
КУЛЬТУРА ЭЛИТАРНАЯ, ВЫСОКАЯ КУЛЬТУРА – создается привилегированной частью общества либо по ее заказу профессиональными творцами. Включает изящное искусство, классическую музыку и классическую литературу. Девиз К.Э.: «искусство ради искусства».	БЕКЗАТТЫҚ МӘДЕНИЕТ, ЖОҒАРЫ МӘДЕНИЕТ - қоғамның айырықша бөлігі не қоғамның сұранысымен кәсіби шығарушылар арқылы жасалады. Әсемдік өнерді, классикалық музыка мен классикалық әдебиетті қамтиды. Э.М. ұраны: «өнер өнер үшін».	ELITE CULTURE, HIGH CULTURE – Created by a privileged part of society or with its order by professional creators. Includes fine art, classical music and classical literature. The motto of E.C. is "art for art's sake."
КУЛЬТУРНЫЕ УНИВЕРСАЛИИ – культурные смыслы и образы, которые наполняют человеческую жизнь, служат ей ориентиром и энергетической поддержкой; включает этапы жизненного цикла человека от рождения (жизнь) до смерти (бессмертия),	МӘДЕНИЕТТІ УНИВЕРСАЛИЛЕР – адам өмірін толықтыратын мәдени мән-мағыналары мен бейнелері, оған бағыт – бағдар беріп, энергетикалық тіреу болады; адамның туғаннан (өмір) қайтыс болғанға (мәңгілік өмір) дейінгі өмірлік түзілісін қамтиды	CULTURAL UNIVERSALS - Cultural meanings and images that fill human life, serve as its guide and energy support; comprises the steps of human life cycle from birth (life) to death (immortality), (see life, childhood,

(см. жизнь, детство, молодость, зрелость, старость, смерть, бессмертие, любовь).	(қар.: өмір, балалық шақ, жастық шақ, кәмелеттік, қарттық, өлім, мәңгілік, махаббат).	youth, maturity, old age, death , immortality, love.)
КУПЛЕТ (фр. couplet) – основная составная часть песни в куплетной форме, относительно самостоятельное повторяющееся музыкальное построение с текстом, который обновляется при повторениях музыки.	ШУМАҚ – шумақтық үлгідегі әннің негізгі құрылымдық бөлігі, мәтінмен қатар қойылған өз алдына қайталану арқылы жаңарып отыратын музыкалық құрылыс.	VERSE (French couplet) – The main part of a song in strophic form, partially independent repeated musical construction with text, which is being updated with the repetition of music.
КҮЙ (каз. от тюрк. - синий) – 1. основное понятие казахской культуры; 2. синоним ТЕНГРИ (см. Тәңірі); 3. высокое состояние, настроение, подъем; 4. традиционная инструментальная музыка казахов. Относится к числу наивысших достижений кочевников Центральной Азии. Глубина содержания и развитый инструментализм дошли до нашего времени в безупречной и миниатюрной форме (звучит 2 – 3 минуты), масштабы которой помогают услышать в этой музыке космические вибрации (Ақ Сарбаз – Едихан Шаймерденұлы).	КҮЙ (қаз. - түрік тілінен көк) – 1. қазақ мәдениетінің негізгі түсінігі; 2. Тәңір сөзінің синонимі (қар. Тәңір); 3.көңілдің ең жоғарғы сәті, көтеріңкі көңіл – күй; 4. қазақтардың дәстүрлі аспапты әуені. Орта Азия көшпенділерінің ең жоғары жетістіктерінің санатына жатады. Мазмұн тереңдігімен дамыған аспаптық өнер біздің дәуірімізге мінсіз және ықшамды үлгіде (2-3 минут ойналады) жеткен, оның ауқымы бұл әуеннен ғарыштық тербелістерді естуге көмектеседі (Ақ Сарбаз – Едихан Шаймерденұлы).	KUI (Kazakh from turkic - blue) – 1. Basic concept of the Kazakh culture; 2. Synonym for Tengri (see Tengri); 3. High status, mood, recovery; 4. Traditional instrumental music of the Kazakhs. Is one of the highest achievements of the nomads of Central Asia. The depth of content and advanced instrumentalism reached our time in perfect miniature form (sounds 2 - 3 minutes), the magnitude of which helps to hear the cosmic vibrations in this music.
КҮЙ (тюрк.) – 1. обозначение музыки вообще, синоним термину «саз»; 2. у казахов, киргиз, туркмен – инструментальная пьеса для народных инструментов; у татар и башкир - и	КҮЙ (түрік) – 1. әуеннің жалпы көрінісі, «саз» терминнің синонимі; 2. қазақтар, қырғыздар, түркімендердегі ұлттық аспаптарға арналған аспаптық пьеса; татарлар мен башқұрттарда –	KUI (Turkic) – 1. Symbol of music in general, synonymous with the term "saz”; 2. For Kazakhs, Kyrgyz, Turkmens - an instrumental piece for folk

песня, и инструментальное произведение; у алтайцев, хакасов - «кай» – эпическое сказание.	әрі ән, әрі аспаптық шығарма; алтайлықтар мен какастарда – «кай» – эпикалық аңыз.	instruments; for Tatars and Bashkirs – a song and an instrumental piece; for Altais, Khakas - "kai "- an epic tale.
КҮЙ ТӨКПЕ (каз.) – домбровая традиция Западного Казахстана. Отражает яркие, драматические события, раскрывает мощь стихий природы, характеризует волевые, сильные характеры. Отличительная черта К.Т. - динамическая форма-схема, которая организует импровизационное развитие кюев в обязательной последовательности бас буын, ортангы буын, сага. Определяющей стиль являются и штрихи - игра всей кистью правой руки, отличаются огромным разнообразием (А. Райымбергенов и С. Аманова).	ТӨКПЕ КҮЙ – Батыс Қазақстандағы домбырада ойнау дәстүрі. Айқын, драмалық уақиғаларды бейнелейді, табиғат апаттарының күш-қуатын ашады, жігерлі, қайсар мінезді сипаттайды. Т.К. бас буын, орта буын, кіші саға, үлкен саға болып келетін нақтыланған түрлері бар. Бұл дәстүрдегі тағы бір ерекшелік – оң қол қағысында. Қағыстар он қолдың сермей соғуымен орындалып, қара қағыс, ілме қағыс, бөгеме қағыс сияқты сан түрге бөлінеді (А. Райымбергенов және С. Аманова).	TOKPE KUI (Kazakh) - Dombra tradition of Western Kazakhstan. Reflects the vivid, dramatic events that reveal the power of the elements of nature, characterized by strong-willed characters. A distinctive feature of T.K. is a dynamic form -diagram, which organizes improvisational development of kuis in mandatory sequence - bas buyn, ortangy buyn, saga. Determinational style and the features are - the game using the whole right hand and a huge variety.
КҮЙ ШЕРТПЕ (каз.) – домбровая традиция Восточного, Центрального и Южного Казахстана. Характеризуют песенный склад, утонченная камерность, мягкое щипковое звукоизвлечение пальцами. Содержанием К.Ш. стали тонкие психологические зарисовки, глубокие человеческие эмоции, изящные женские образы (А. Райымбергенов и С. Аманова).	ШЕРТПЕ КҮЙ – Шығыс, Орталық және Оңтүстік Қазақстандағы домбыралық дәстүр. Шертпе дәстүрінің ерекшеліктеріне күйлердің ән тектес әуенді, сазды және жұмсақ нәзік үнді болып келуін, саусақ басымен шертіп тарту әдістерін жатқызуға болады. Олардың мазмұнына психологиялық суреттемелер, терең толғаныстар, әйелдердің нәзік бейнелері тән. (А. Райымбергенов және С. Аманова).	SHERTPE KUI (Kazakh) - Dombra tradition of the Eastern, Central and Southern Kazakhstan. Characterize song constitution, refined seclusion, soft plucking sound making by fingers. The content of the Sh.K. became expressed by psychological sketches, deep human emotions, graceful female figures.

КҮЙШІ (каз.) - традиционный музыкант, создатель и исполнитель кюев для народных музыкальных инструментов.	КҮЙШІ (қаз.) – дәстүрлі сазгер, ұлттық музыкалық аспаптарға арналған күйлерді шығарушы және орындаушы.	KUISHI (Kazakh) – A traditional musician, composer, performer and folk musical instruments' player.
КАГЫС (каз.) – штрих домбровой музыки; артикуляционная речь домбро-вого искусства. Характеризуется обилием и детализированностью традиционных штриховых названий: тентек К. - удары правой руки с широкой амплитудой (традиция Курмангазы и Дины), шубыртпа К. - бряцающая игра всеми пятью пальцами вверх и вниз, сипай К. – поглаживающие удары кончиком пальца.	ҚАҒЫС – домбыралық саздың белгісі, домбыралық өнердің жасалу тілі. Дәстүрлі қағыстары атауының молдығымен, бөлшектелуімен сипатталады: тентек қағыс – оң қолдың кең амплитудасымен соғылуы (Құрманғазы мен Дина дәстүрі); шұбыртпа қағыс – бес саусақпен асты-үстіне екпіндете ойнау; сипай қағыс – саусақ ұшымен сипай қағу.	KAGYS (Kazakh) – A feature of dombra music; articulating speech of dombra art. Is characterized by abundance and detailization of traditional featural names: Tentek K. – strikes the right hand with a wide range (tradition and Dina Kurmangazy) shubyrtpa K. – rattling the game with all five fingers up and down, sepoy K. – stroking strokes with your fingertips
КАЗАК (каз. - Священная Белая Птица) – этноним (см. этноним) кочевых этносов Центральной Азии, давший название нашему государству. Восходит к образу Гуся-Лебедя (см. Гусь-Лебедь). Символизирует образ мира (ср.: белый голубь) (М.Х. Толебайулы).	ҚАЗАҚ (қаз. Қасиетті Ақ Құс) – біздің мемлекетімізге атау берген Орта Азия көшпелі этностардың этнонимі (этнонимді қараңыз). Қаз-Ақ қу (Қаз – Аққу қар.) бейнесінен шыққан. Бейбітшілік бейнесін білдіреді (салыстырыңыз: ақ көгершін) (М.Х. Төлебайұлы).	KAZAK (Kazakh - Sacred White Bird) – An ethnonym (see ethnonim) for nomadic ethnic groups in Central Asia, which gave the name of our State. Goes back to the image of Goose-Swan (see Goose-Swan). It symbolizes the image of the world (see white dove). (M.H.Tolebayuly).
КАЙЫМ АЙТЫС (каз.) – первая ступень айтыса. Массовые песенно-поэтические состязания между девушкой и жигитом или между двумя	ҚАЙЫМ АЙТЫС – айтыстың алғашқы сатысы. Жігіт пен қыздың немесе екі топ арасындағы көпшілік сазды-ақындық жарыс. Өлеңді тез әрі	KAYYM AITYS (Kazakh) - The first step of aitys. Mass song and poetry contests between a girl and a zhigit or between two groups of

группами молодежи. Заключались в умении быстро и удачно сложить и спеть песню. Имели шутливое, юмористическое содержание. Исполнялись на любые мелодии, чаще всего использовались обрядовые или лирические напевы той местности, где проходили состязания.	сәтті құрастырып айта білуге негізделген. Қалжыңдық, күлдіргі мазмұнда келеді. Кез келген әуенде орындалған, әсіресе жарыс болып жатқан жердің қалыптасқан дәстүрлі немесе лирикалы әндері пайдаланылған.	young people. Concluded the ability to make up and sing a song quickly and successfully. They had playful, humorous content. Performed at any tune, often used in ritual and lyrical melodies of the place where contests took place.
КАРА КАГЫС (каз.) – основной домбровый штрих (исполняется движением руки вниз и вверх), к которому восходят все виды штрихов. Меняются лишь размеры, сила, артикуляция звука, очередность, периодичность сильных и слабых долей, позиция пальцев. В К.К. входят біркелкі К,. алма-кезек К,. қара орама К.	ҚАРА ҚАҒЫС – домбыраның барлық қағыс белгілері енетін негізгі қағыс (қолдың төмен-жоғары қозғалуымен орындалады) әдісі.Тек қана өлшемі, күші, дыбыстың жасалуы, кезектестігі, күшті және әлсіз бөліктердің кезеңдігі, саусақтардың орналасуы ауысады. Қара қағысқа біркелкі, алма-кезек, қара орама қағыстары енеді.	KARA KAGYS (Kazakh) - The main dombra playing movement (performed by hand movement up and down), which dates back to all kinds of playing movements. Only the size, strength, articulation of the sound sequence, the frequency of strong and weak parts, the position of the fingers change. K.K. includes birkelki K, Alma -Kezek K., Oram K.
Қ		
ҚОНАҚ (каз.: гость, буквально: только переночевавший) - понимание человека как временного гостя на земле, пребывание которого должно быть духовно наполненным, осмысленным. Отсюда - культ человечности, почитание в Степи закона гостеприимства.	ҚОНАҚ (қаз.: адам - қонақ) - адамның жер бетінде уақытша өмір сүруі түсінігі, оның келуі рухани толыққанды, мағыналы болуы керек. Осыдан адамға табыну, қазақ даласында қонақжайлылық заңын құрметтеу қалыптасқан.	KONAK (guest - Kazakh: the one, who had just spent the night) - The understanding of man as a temporary visitor on earth, whose being must stay spiritually filled, meaningful. Hence - the cult of humanity, devotion to Steppe law of hospitality.

ҚОНАҚЖАЙЛЫЛЫҚ (гостеприимство - каз.) – обрядовое действо, ритуализированная форма приема гостей, в которой строго соблюдается сложная система отношений между гостями и хозяевами, старшими и младшими, мужчинами и женщинами, родственниками близкими и дальними.	ҚОНАҚЖАЙЛЫЛЫҚ - дәстүрлі іс-әрекет, қонақтар мен үй иелері, үлкендер мен кішілер, ерлер мен әйелдер, алыс-жақын туыстар арасындағы қарым-қатынастың күрделі жүйесі, қатаң сақталатын қонақ қабылдаудың салт түрі.	KONAKZHAILYLYK (hospitality - Kazakh) - Ritual actions, ritualized form of reception, which is strictly adhered to a complex system of relationships between hosts and guests, senior and junior, men and women, relatives: close and distant.
ҚОҢЫР (от каз. коричневый, темный, мягкий, бархатный, спокойный) – одно из основных понятий традиционной музыки казахов: 1. задумчивый, глубокий, созерцательный; 2. кюи, передающие состояния глубокого раздумья, серьезного, сосредоточенного размышления о жизни во всех разнообразных, порой сложных ее проявлениях: прошлое, настоящее, будущее. Встречаются в традициях төкпе и шертпе; 3. понятие, адекватное термину «лад» в европейской музыке. Делится тонально на две большие группы: қоңыр и алқоңыр, что соответствует минору и мажору; 4. в певческой культуре служит для передачи оттенков культуры: мягкий, спокойный, красивый голос, спокойная песня, спокойная мелодия.	ҚОҢЫР (қаз. қызыл, қоңыр, қараңғы, жұмсақ, барқыт байсалды) – қазақ дәстүрлі сазының негізгі түсініктерінің бірі: 1. ойлы, терең, меңзей қараушы; 2. өмір туралы барлық түсініктер, кейде оның қиын сәттері, өткен өмір, осы сәт, болашақ туралы терең, ойлы, байсалды, шоғырланған шешім қабылдау сәтін көрсететін күй. Төкпе және шертпе дәстүрінде де кездеседі; 3. еуропа сазындағы «лад» (саз) терминіне тең түсінік, ол үндестілік жағынан екіге бөлінеді: қоңыр және алақоңыр, олар минор мен мажорға сәйкес келеді; 4. ән айту мәдениетінде мәдениет реңктерін көрсету үшін қолданылады: жұмсақ, байсалды, әдемі дауыс, сабырлы ән, сабырлы әуен.	KONYR (Kazakh - brown, dark, soft, velvet, serene) - One of the basic concepts of the traditional music of the Kazakhs: 1. Thoughtful, deep, contemplative; 2. A kui, transmitting deep state of meditation, serious, focused reflection on life in all its various, sometimes complex manifestations: Past, Present and Future. They are found in the traditions tokpe and shertpe; 3. term, which is adequate to a term "mode" in European music. Tonally it is divided into two big groups: konyr and alkonyr, which corresponds to the minor and major key; 4. in the culture of singing is used to communicate shades of culture: a soft, calm, beautiful voice, a quiet song, a quiet melody.

ҚОСБАСАР (каз.) – тармақты күй традиции шертпе (см. тармақты күй, күй шертпе). Распространены в Центральном, Северном, Восточном Казахстане. Создание Қ. народ связывает с именем аргына Тәттімбета Қазанғапұлы, создавшего оригинальную домброво-исполнительскую школу. К. обладают великой жизненной силой, способной вернуть к жизни человека, готового уйти в иной Мир.	ҚОСБАСАР (қаз) – шертпе дәстүріндегі тармақты күйлер (қар. Тармақты күй, шертпе күй). Орталық, Солтүстік, Шығыс Қазақстанда жиі тараған. Қ. тарихын халық домбыралық шертпе мектебін құрастырған, Арғын руынан шыққан Тәттімбет Қазанғапұлының атымен байланыстырады. Тармақты күй Қ. – о дүниеге кетуге дайындалған адамды өмірге қайта әкелетіндей ғұмырлық күш иесі.	KOSBASAR (Kazakh) - Tarmakty kui tradition of shertpe (see tarmakty kui, shertpe kui). Are spread in the Central, Northern, Eastern Kazakhstan. Creating of K. people links with the name of Tattimbet Kazangapuly from the genus of Argyns who created the original dombra-performing school. K has a great life force that can bring a person back to life, who is already ready to die.
ҚОШТАСУ (от каз. - прощаться) – песня прощания. Создаются и исполняются: 1. невестой в свадебном обряде; 2. народом, отдельными авторами при расставании с близкими, родиной; 3. сал, сері, акынами перед смертью («лебединые» песни Асета, Естая, Биржана).	ҚОШТАСУ (қаз.) – қоштасу әні. 1. шығарушылар мен орындаушылар: ұзатылып бара жатқанда қыз; 2. халық жақын туыстарымен, елімен қоштасарда жекелеген авторлар; 3. қайтыс болар алдында сал-серілер мен ақындар (Әсет, Естай, Біржан салдардың қоштасу әндері).	KOSHTASU (from Kazakh – to say goodbye) - A song of farewell. Created and executed: 1. by a bride in a wedding ceremony; 2. by people, by some authors when parting from loved ones, home; 3. by sal, seri, akyns before their death ("swan song" of Aset, Estay, Birzhan, etc.).
ҚЫЛ ҚОБЫЗ (каз.) - сакральный древнейший смычковый музыкальный инструмент Центральной Азии. В течение долгих тысячелетий разные этнические племена относились к Қ.Қ. и исполняемой на нем музыке с чувством глубокого почитания и	ҚЫЛ ҚОБЫЗ (қаз.) – Орта Азияның ежелгі киелі ысқылы музыкалық аспабы. Сан мыңжылдықтар бойы әртүрлі этникалық тайпалар Қ.Қ. және онымен орындалатын сазға ерекше құрметпен және сыйынушы-лықпен қарады, өйткені олар оны	KYL KOBYZ (Kazakh) - Sacred ancient stringed musical instrument of the Central Asia. For many thousands of years different ethnic tribes belonged to K.K. and performed music on it with a deep sense of reverence

преклонения, потому что считали его священным. Имеет специфический (густой, насыщенный тембр, т.е. окраску звука).	киелі деп санаған. Қ.Қ-дың өзіне тән (қою, әсем) дыбыс ырғағы (бояуы) бар.	and admiration, because they considered it as sacred. It has a specific (thick, nasal, rich timbre, i.e. color of sound).
Л		
ЛАД (гр. harmonia- дисциплина, договореность) – взаимоотношение устойчивых и неустойчивых ступеней в музыкальной системе. В музыке существует два основных лада – мажорный и минорный.	ЛАД (гр.harmonia- тәртіп, уағдаластық) – музыкалық жүйедегі тұрақты және тұрақсыз баспалдақтардың өзара қатынасы. Музыкада мажорлық және минорлық деп аталатын екі негізгі лад бар.	FRET – (Greek – harmonia – discipline, agreement) – The relationship of stable and unstable stages in the music system. In music, there are two basic frets: major and minor.
ЛАМЭНТО (ит. lamento) – плач, стон, жалоба, рыдание.	ЛАРГО (ит. largo – кең); баяу екпін.	LAMENTO (Italian - lamento) – A cry, moan, complain, sobbing.
ЛАРГО (ит. largo – широко) – медленный темп.	ЛАМЭНТО (ит. lamento)- жылау, ыңыру, наразылық, боздау.	LARGO (Italian – largo - wide) - A slow pace.
ЛЕГАТО (ит. legato – связано) – связаное ведение мелодии, обозначаемый в инструментальной музыке лигой, в хоровых произведениях не применяется, так как является естественным и обычным способом пения; лига ставится при необходимости распевания двух или нескольких нот на один слог (гласный звук) текста.	ЛЕГАТО (ит. legato - байланысты жүргізу) – аспаптық музыкада лигамен белгіленетін әуеннің байланысты жүргізілуі, хорға арналған шығармаларда қолданылмайды, өйткені ән айтудың табиғи және дағдылы тәсілі болып табылады; Легатоны айту кезінде барлық дауыссыз дыбыстар бір-бірімен өте тығыз байланыста болу керек. Дыбыс шығаруда сөйлеу мүшелері бір-бірімен жақын болу қажет.	LEGATO (Italian - legato - related) – A coherent maintaining of a melody, denoted in instrumental music as league, it is not applied in the works of tensors because it is natural and usual way of singing; league is put if it is necessary to two or several notes on one syllable (vowel sound) of a text.
ЛЕЙТМОТИВ (от нем. leitmotiv - ведущий мотив) – 1. мотив,	ЛЕЙТМОТИВ (нем. - жетектеуші сарын) – 1. музыкалық шығарманың	LEITMOTIF (from German leitmotiv – Leading motive) – 1.

музыкальная тема, повторяющаяся на протяжении всего музыкального произведения и служащая обычно характеристикой какого-либо действующего лица (в операх, балетах, опереттах); 2. выражение основной идеи, явления в музыкальном произведении; 3. переносное значение: руководящая, основная мысль, неоднократно повторяемая и подчеркиваемая; определяющий мотив деятельности, поведения.	өн бойында қайталанып отыратын және әдетте бір әрекетке қатысушы адамның (операларда, балеттерде, оперетталарда) сарыны музыкалық тақырыбы; 2. музыкалық шығармадағы негізгі идея мен құбылыстарды білдіру; 3. ауыспалы мағынада: дүркін-дүркін қайталанатын және ерекше көңіл аударылатын жетекші, негізгі пікір; іс-әрекетті, міңез-құлықты аңықтайтын сарын.	A motif, a musical theme that repeats throughout the entire piece of music and usually serves as a characteristic of any of the actors (in operas, ballets, operettas); 2. The expression of an idea, a phenomenon reflected the musical product; 3. Figurative meaning: leadership, the basic idea, repeatedly emphasized by the repeated and, determining the motive of activity, behavior.
ЛИБРЕТТО (ит. libretto - книжечка) – 1. словесный текст музыкально-драматического произведения (оперы, оперетты); сценарий балетного спектакля; 2. краткое изложение содержания оперы, балета, оперетты.	ЛИБРЕТТО (ит. - кітапша) – 1. музыкалық-драмалық шығарманың (операның, опереттаның) сөзбен берілген мәтіні; балеттік спектакльдердің сценарийі; 2. операның, балеттің, опереттаның қысқаша мазмұндалуы.	LIBRETTO (Italian libretto – book) – 1. Verbal text-musical works (operas, operettas); ballet scenario; 2. Summary of the opera, ballet, operetta.
ЛИРА (гр.) – 1. древнегреческий струнный щипковый музыкальный инструмент, который считается символом поэтического творчества, вдохновения; 2. западноевропейский средневековый однострунный смычковый инструмент; 3. семейство многострунных смычковых музыкальных инструментов европейского происхождения, распространенных в	ЛИРА (гр.) – 1. поэтикалық шығармашылықтың, шабыттың нашаны болып есептелетін ежелгі гректік шекті ысқылы аспап; 2. орта ғасырдағы батысеуропалық бір шекті ысқылы аспап; 3. XV-XVIII ғғ. еуропалық, таралған көп шекті ысқылы музыкалық аспаптар тобы. 4. украиндық және Белорустық әншілерінің шекті ысқылы	LIRA (Greek) – 1 Greek stringed plucked musical instrument, which is considered as a symbol of poetic creativity, inspiration; 2. Western European medieval single-stringed instrument; 3. Family of many-stringed musical instrument of European origin, distributed in 15 – 18 centuries; 4. String fiddle musical instrument

XV-XVIII в.в.; 4. струнный смычковый музыкальный инструмент украинских и белорусских певцов.	музыкалық аспабы.	of the Ukrainian and Belarusian singers.
ЛИРИЗМ (от гр.) – лирика 1. проникновенный, задушевный, интимный тон; 2 лирическое настроение.	ЛИРИЗМ (гр. сыршылдық) – 1. терең ойлы, жанға жайлы, сырлы үн; 2. лирикалық көңіл-күй.	LYRICISM (from Greek) – 1. A heartfelt lyrics, soulful, intimate tone; 2. Lyrical mood.
ЛИРИКА (гр. - музыкальный, напевный) – 1. один из трех основных родов словесного искусства (наряду с эпосом и драмой), как правило, использующий стихотворную форму; Л. является прямым выражением индивидуальных чувств и переживаний; 2. совокупность произведений этого рода.	ЛИРИКА (гр. -сазды, әуенді) – 1. сөз өнерінің негізгі үш түрінің (эпоспен және драмамен қатар), әдетте өлеңмен жазылған нысанда айтылатын түрі; лирика жеке адамдардың сезімдері мен күйініштерін тура жеткізу болып табылады; 2. осы тектес шығармалардың жиынтығы.	LYRIC (Greek – musical, melodious) – 1. One of three main kinds of verbal art (along with the epic and drama), as a rule, using a poetic form; L. is a direct expression of individual feelings and experiences; 2. Set of works of this kind.
ЛИРИЧЕСКИЙ – 1 относящийся к лирике (см. лирика); проникнутый лиризмом (см. лиризм); 2. чувствительный, повышенно эмоциональный.	ЛИРИКАЛЫҚ – 1. лирикаға (қар. лирика) қатыстылар; лиризмге (қар. лиризм) еніп кету; 2. сезімтал, аса жалынды.	LYRICAL – 1. Referring to the lyrics (see lyrics), imbued with lyricism (see lyricism); 2. Sensitive, highly emotional.
ЛИЧНОСТЬ – человек, взятый как уникальное Я, способный преображать мир и самое себя. Быть Л. значит созидать свой уникальный внутренний смысловой мир. Всеобщим способом самореализации Л. выступает культура, которая выражает внутреннее смысловое единство с другими людьми и творческим опытом предшествующих поколений.	ТҰЛҒА - біртуар Мен ретінде алынған жеке адам. Т. болып туылмайды, Т. болып өсу барысында қалыптасады. Т. болу дегеніміз – өзінің ешкімге ұқсамайтындай бірегей ішкі рухани дүниесін құрай білу, қалыпты дамып, өмір тәжірибесі мен өзіндік қасиетке ие болу, әлеуметтік ортадан өз орнын таба білу. Т-ның қасиетті құпиясы оның еркін рухында жатыр. Соның	PERSONALITY – A person, taken as a unique I, who is able to transform the world and herself; to be P. Means to build their own unique inner (notional) world. Universal way to self-actualization of P. Is culture that expresses the inner unity of meaning with other people and creative experience of previous generations.

	арқасында адам өзіне дейінгі ұрпақтар мұрасын – мәдениетті жасампаз түрде қайта қарап, өзгертеді. Сөйтіп тұлға тұтастықты және бұған дейінгі ұрпақтарды шығармашылық тәжірибе-мен қамтамасыз еткенін көрсетеді.	
ЛЮБОВЬ – нравственно-эстетическое чувство в отношениях людей друг к другу, сопровождающееся излучением душевного тепла и сердечности. Различают три рода Л. - природную, родственную и духовную. Высшее проявление этого человеческого качества – духовная Л. Связана с бескорыстным душевным отношением к любому человеку.	МАХАББАТ – жан жылуы мен және шын жүректен берілетін адамдардың бір-біріне деген қарым-қатынаста-рындағы өнегелілік-эстетикалық сезім. М. үш түрі бар: табиғи, ағайындық (туысқандық) және рухани. Адамзаттық қасиеттің ең жоғарғы көрсеткіші болып табылатыны – рухани М. Ол рухани жылуды кез келген адамға берумен байланысты. Басқа адамды жүрегімен жылытады, бірақ оған жауап сұрамайды.	LOVE – The moral and aesthetic sense in human relations to each other, accompanied by the emission of warmth and cordiality. There are three kinds L.: natural, reative and spiritual. Higher expression of human qualities – spiritual L. is associated with an unselfish soul attitude toward any person.
М		
МАЖОР (лат. dur, durus — твердый). – характерная особенность мажора — третья ступень диатонической гаммы, отстоящая от первой ступени на большую терцию. Мажорный лад строится следующим образом: тон-тон-полутон-тон-тон-тон-полутон.	МАЖОР – (ит. maggiore - қатаң) – оған тән ерекшелік – тұрақты үш дыбысы қатаң үнді саз. Астында үлкен және үстінде кіші терциясы бар, шекті дыбыстары таза квинта құрайтын үшдыбыстық. М. сазы мына түрде құрылады: әуен-әуен – жартылай әуен-әуен-әуен – жартылай әуен.	MAJOR (Latin - dur, durus - hard) –A characteristic feature of a major is the third stage of the diatonic scale, lagging behind from the first stage on a large tierce. Major fret is constructed as follows: tone-tone-semitone-tone-tone-tone-semitone.

МАҚАМ (ар.) – 1. одно из основных понятий в арабской, турецкой и иранской музыке, обозначающее распространенный в этом регионе принцип музицирования; 2. вокально-инструментальный цикл, в котором главенствует сольное пение. М. - явление городской цивилизации, его темы и образы связаны с арабо-персидской поэзией, т.е. письменным наследием мусульманского Востока.	МАҚАМ (ар.) – 1. араб, түрік және иран сазындағы негізгі түсініктердің бірі, ол осы аймаққа таратылған музыка ойнау ұстанымын танытады; 2. Жеке орындаушы басымдылық ететін вокалды – аспапты цикл. М. – қала өркениетінің құбылысы, оның тақырыбы мен бейнелері араб-парсы поэзиясымен, яғни мұсылмандық Шығыс жазба мұрасымен байланысты.	MAQAM (Arabic) - One of the key concepts in Arabic, Turkish and Iranian music, indicating widespread principle of making music in these regions; 2. Vocal instrumental cycle, which is dominated by solo singing. M. is the phenomenon of urban civilization, its themes and images associated with the Arab-Persian poetry, that is, the written heritage of the Muslim East.
МАКАМ (каз.) напев, ритм, манера – у кызылординских жырау магический, ритуальный напев жыр,а (см. жыр, жырау). Отличается огромной силой эмоционального воздействия их интонации.	МАҚАМ (қаз. әуен, ырғақ, мәнер) – қызылордалық жырауларға (қар. жыр, жырау) тән жырды арбаулық салттық әуенде орындау. Олар күшті, жалын-ды дауыс ырғағымен ерекшеленеді.	MAQAM (Kazakh) – Melody, rhythm, style – at Kyzylorda zhyraus – magic ritual chant zhyr (see Zhyr, Zhyrau). It is featured by a huge force of the emotional impact of their intonation.
МАКОМ – 1. одно из основных понятий в узбекской и таджикской профессиональной музыке устной традиции, региональная разновидность макама (см. макам); 2. мелодия-модель, символизирующая определенную философскую, социально-этическую или лирико-психологическую концепцию (Рост - мера красоты и совершенства, Бузрук – величавость и монументальность); 3. жанровая систе-ма профессиональной музыки устной	МАҚОМ - 1. өзбек және тәжіктердің ауызша дәстүрлі кәсіби сазындағы негізгі түсініктердің бірі, мақамның (қар. мақам) аймақтық түр ерекшелігі. 2. белгілі бір философиялық, әлеуметтік-этикалық немесе лирикалық-психологиялық тұжырымды (Рост – сұлулық пен жетілгендіктің, ал Бузрук – ұлылық пен қомақтылықтың өлшемі) белгілейтін әуеннің үлгісі; 3. ауызша дәстүрлі кәсіби музыканың жанрлық	MAQOM – One of the key concepts in the Uzbek and Tajik professional music of oral tradition, the regional variation of Maqam (see Maqam); 2. Melody – a model, representing a certain philosophical, social, ethical or psychological lyrical concept (The growth is a measure of beauty and perfection, Buzruk – stateliness and monumentality); 3. Genre system of professional music of

традиции (бухарский шашмаком, хорезмские М., дутарные М).	жүйесі (бұхаралық шашмаком, хорезмдік М., дутарлық М).	oral tradition (Shashmaqom of Bukhara, Khorezm M., Dutar M).
МАЭСТОЗО (ит. maestoso) – величественно, величаво, торжественно.	МАЭСТОЗО (ит. maestoso) – айбынды, маңғазданып, салтанатты.	MAESTOSO (Italian - maestoso) - Majestic, stately, solemn.
МЕДИТАЦИЯ (лат.) – сосредоточенное размышление, способность глубокого погружения в состояние внутренней сосредоточенности, отрешенность от внешнего мира.	МЕДИТАЦИЯ (лат.) – жинақталған ой, ішкі шоғырланушылық, сыртқы әлемнен қол үзіп белгілі бір жағдайға терең ене білу қабілеттілігі.	MEDITATION (Latin) – Concentrated thinking, the ability to dive deep into a state of inner concentration, detachment from the outside world.
МЕДИУМ (лат. medium – средний) – термин обозначающий среднюю часть диапазона женских голосов.	МЕДИУМ (лат. medium – ортанғы) әйелдер дауысының ортанғы дауыс көлемін белгілейтін термин.	MEDIUM (Latin – medium) - The term denoting the middle part of the range of women's voices.
МЕЛИЗМЫ (от греч. melismos – особый способ пения) – специальные обозначения определенных мелодических оборотов, представляющих украшение, опевание отдельных звуков мелодии: форшлаг, группетто, мордент, трель.	МЕЛИЗМДЕР (грек. melismos – ән айтудің ерекше тәсілі) – әуен сазын әшекейлеу, құлпырту. Музыкалық өрнектерге форшлаг, группетто, мордент, трель жатады.	MELISMS (from Greek - Melismos - a particular way of singing) - A special designation of certain melodic turns, representing a decoration, singing out of certain sounds of a melody: grace notes, grouppetto, mordent, trill.
МЕЛОДИЯ (гр. Melodia - напев, песня) - музыкальная мысль, воплощенная посредством звуковысотной линии, метроритма, темпа и лада, тембра (окраски звуков), динамики и жанровых деталей. Образно-эмоциональное единство звукового потока, смысловой (семантический) код музыки.	МЕЛОДИЯ (гр. - әуен, ән айту, әуез) – дыбыс жоғарлылығының сызығы, метроырғақ, екпін және саз, тембр (дыбыстардың бояуы), динамика және жанрлық бөліктер арқылы іске асатын музыкалық ой. Дыбыстар легінің бейнелік-сезімдік бірлігі, музыканың мағыналы (семантикалық) коды.	MELODY (Greek Melodia – Tune, song) – A musical idea, embodied by the pitch line, metrorythm, tempo, harmony, timbre, sound color, dynamics, genre details. Figuratively emotional unity of the sound stream, notional (semantic) code of music.

МЕТР (от греч. metron – мера) – чередование сильных и слабых долей в такте.	МЕТР (грек. metron – өлшем) – тактідегі әлсіз және күшті үлестердің ауысуы.	METER (from Greek - metron - a measure) – An alternation of strong and weak beats per measure.
МЕТРОНОМ – прибор для определения темпа путем точного отсчета длительностей метра, усовершенствован в 1816 г. И.Н. Мельцелем. Представляет механический, равномерно качающийся маятник, в зависимости от темпа произведения задается определенное количество ударов маятника в минуту.	МЕТРОНОМ - метр ұзақтықтарын дәл санау жолымен екпінді есептейтін құрал. И.Н. Мельцел оны 1816 ж. жетілдірген. Бұл өзінен-өзі бірқалыпты тербелетін маятник, шығарманың екпініне байланысты маятниктің минутына белгілі бір соғу санын білдіреді.	METRONOME - A device for determining the tempo by an accurate count of a meter lengths, improved in 1816 by I.N. Meltsel. Represents a mechanical pendulum swinging evenly, depending on the pace of work, which is set as a specific number of beats of a the pendulum per minute.
МЕЦЕНАТ (лат.) – 1. имя римского государственного деятеля, прославившегося широким покровительством поэтам и художникам; 2. покровитель наук и искусств.	МЕЦЕНАТ (лат.) – 1. ақындар мен суретшілерге үлкен қамқорлық жасаумен аты шыққан римдік мемлекет қайраткерінің аты; 2. ғылым мен өнердің қолдаушысы.	PATRONS (Latin) – 1. The name of a Roman statesman, famous for wide patronage of poets and artists; 2. Promoter of Arts and Sciences.
МЕЦЦО-СОПРАНО (от ит. mezzo – серединный и soprano) – женский голос, средний по регистру между сопрано и контральто с диапазоном от ля малой октавы до ля второй октавы и шире. Верхний регистр этого голоса звучит плотно и несколько напряженно, середина и нижний регистр хорошо развиты и ярко окрашены темброво.	МЕЦЦО-СОПРАНО (от ит. mezzo – ортанғы және soprano) - әйелдер дауысы, регистр бойынша сопрано мен контральттың ортасында орналасқан, дауыс көлемі кіші октаваның ля нотасынан бастап екінші октаваның ля нотасына дейін кейде оданда кең. Бұл дауыстың жоғарғы қатары, ал ортанғы және төменгі қатары жақсы дамыған және дыбыс ырғағы ашық болған.	MEZZO-SOPRANO (from Italian - mezzo - middle and soprano) - A woman's voice, which is in the middle of the register between the soprano and contralto, with a range from La of a small octave to La of of a second and wider. The upper register of this voice sounds strained and somewhat dense, middle and lower register are well developed and brightly colored timbrely.

МИКСТ (лат. mixstus – смешанный) – регистр певческого голоса, в котором смешиваются грудное и головное резонирование.	МИКСТ - (лат. mixstus – аралас) әншілік дауыстың регистрі, кеуде және бас дыбыс шығару араласады.	MIXED (Latin - mixstus - combined) – A register of a singing voice, in which breast and head resonating are mixed.
МИНОР – (ит. Minore – меньший, также moll от лат. Mollis) – мягкий – лад, устойчивые звуки которого образуют малое или минорное трезвучие, придающее ему специфическую темную окраску.	МИНОР (ит. minore- кіші, ұяң) және moll лат.т. Mollis – жұмсақ – саз, тұрақты үш дыбысы ұяң саз. Астында кіші және үстінде үлкен терциясы бар үшдыбыстық.	MINOR – (Italian – minore – smaller; also moll from the Latin Mollis – soft) – A fret, concrete sounds of which form a small or minor triad, giving him a peculiar dark color.
МНОГОГОЛОСИЕ – образуется от сочетания двух или нескольких голосов. В зависимости от соотношения голосов в многоголосии образуются различные типы многоголосного склада: гармонический, гомофонно-гармонический, полифонический, смешанный.	КӨПДАУЫСТЫЛЫҚ – екі немесе бірнеше дауыстың үйлесінен пайда болады. Көпдауыстылықтағы дауыстардың арақатынасына байланысты көпдауысты әуен жарасымының әртүрлі үлгілері пайда болады: гармониялық, гомофонно-гармониялық, полифониялық, аралас.	POLYPHONY - is formed from a combination of two or more voices. Depending on the ratio of the voices in polyphony various types of polyphonic repertory are formed: harmonic, harmonic-homophonic, polyphonic, and mixed.
МОДЕРНИЗМ (фр.) - общее название направлений в искусстве и литературе XX в., для которых характерны отрицание традиционных форм и эстетики прошлого, опора на условность стиля, экспериментаторство.	МОДЕРНИЗМ (фр. ең жаңа, қазіргі) – XX ғ. өнер мен әдебиеттегі қалыптасқан бағыттардың жалпы атауы. М. реализмге қарсы қойылып, өткен өмірдің дәстүрлі пішіні мен эстетикасын жоққа шығарған.	MODERNISM (French) – A common name of art directions and literature of the 20th century, characterized by rejection of traditional forms and aesthetics of the past, relying on a convention of a style experimentation.
МОДЭРАТО (ит. moderato) – 1. умеренно, сдержанно; 2. темп, среднее между andante и allegro.	МОДЭРАТО - (ит. moderato) – 1. біркелкі, байсалды, 2. екпін, andante мен allegroның ортасы.	MODERATO – (Italian - moderato) 1) Moderate, restrained; 2) Tempo, which is average between andante and allegro.

МОДУЛЯЦИЯ (от лат. modulation – соблюдение меры) – подготовленный постепенный переход из одной тональности музыкального произведения в другую с закреплением новой тональности.	МОДУЛЯЦИЯ (лат.т. modulation – өлшемін сақтау) – жаңа әуенділікті бекітіп, музыкалық шығарманың бір әуенділігінен екінші әуенділігіне дайындықты бірте-бірте ауысуы.	MODULATION – (from Latin modulation – compliance of the measures) - Prepared gradual transition from one pitch of a piece of music to another with the fixing of a new pitch.
МОЛОДОСТЬ – культурфилософская универсалия. В каждом возрасте раскрывается свой неповторимый и необратимый смысл расцвета человека и его отношений с миром. В молодости физическое и духовное состояние полны такой жизненной силы, что сама бесконечность Вселенной вдохновляет человека, молодой человек ощущает себя могущим на своем скакуне проскочить «до края», узреть все богатство бесчисленных миров, стать больше самого себя, когда и невозможное – возможно. Вдохновенно-радостное ощущение жизни столь ярко, что жизнь и мир в гармонии всех своих цветов и тонов кажутся сияюще-белыми, купаются в непрерывном сиянии Вселенной (К.Нурланова).	ЖАСТЫҚ ШАҚ – мәденифилософия-лық универсалия. Әр жас шамасында адамның қайталанбайтын және қайтарымсыз гүлденуінің мәні мен оның әлеммен қатынасы ашылады. Ж.Ш. табиғи және рухани жағдайдың өмірлік күшке толы болатыны сондай, тіпті бүкіл әлем шексіздігі адамды рухтандырады. Жас адам өзін ақбозатымен «дүниенің шетіне дейін» шауып өте алатын керемет ретінде сезінеді, сансыз әлемнің барлық байлығын байқайды, мүмкін емес нәрсе мүмкін болған сәтте де өзін жоғары сезінеді. Өмірді шабытты, қуанышты сезінудің жарқын болатыны сондай, өмір мен әлем өзінің барлық түсі мен әуенінде үйлесімде болып, жарқылдаған аппақ дүниенің үздіксіз шұғыласына шомылғандай болып көрінеді (Қ. Нұрланова).	YOUTH – Cultural philosophical universal. In each age reveals the unique and irreversible sense of human flourishing and its relationship with the world. In youth physical and spiritual is so full of vitality, that the infinity of the universe itself inspires man; a young man feels himself powerful on his horse to rush “to the edge”, to behold all the wealth of countless worlds, to become bigger than himself, and when the impossible becomes possible. Inspired joyful sense of life so vivid that the life and the world in harmony of all of its colors and tones seem shining, white, basking in the continuous glow of a universe. (K.Nurlanova).
МОНОДИЯ (грек. monodia - одноголосное пение). Как свидетельствуют исследо-вания по монодическим культурам	МОНОДИЯ – (грек. Monodia - жеке дауыста айтылатын ән деген мағнаны білдіреді). Х. Кушнарев, С. Галицкая,	MONODY – (Greek – Monodia – monophonic singing) – It is considered to be complex

разных народов Х. Кушнарева, С. Галицкой, Ю. Плахова, И. Кожабекова и многих других исследователей, М. – сложное многоликое явление (см. список литературы в конце словаря). В монодии присходило становление и развитие мелодии и таких основополагающих принципов музыкального языка, как ритм, ладовое мышление, форма, тембр, динамика и другие средства музыкальной выразительности. Иными словами, монодия и гармония, одноголосие и многоголосие есть две взаимосвязанные стороны музыки как феномена общечеловеческой культуры. В современную эпоху монодия привлекает к себе все больше внимания. Собирая, расшифровывая и изучая наследие народов мира, музыковедение пришло к серьезному переосмыслению значимости одноголосного музыкального искусства. Стало ясно, что по своему богатству, разнообразию и внутренней содержательности монодия принадлежит к вершинным достижениям мирового музыкального искусства и что ее изучение открывает возможность лучше понять историю духовной культуры человечества (И. Кожабеков).	Ю. Плахов, И. Кожабеков, т.б. зерттеушілердің пайымдауынша, әр халықтың монодиялық мәдениеті – құрделі, әртүрлі құбылыс болып табылады (сөздіктің аяғындағы әдебиеттер тізімін қар.). М-да музыкалық өнердің негізгі ұстанымдары пайда болып, әрі қарай дамыған. Мұнда мелодия (әуен), ырғақ, саздық ойлау, пішін, дыбыс ырғағы, серпін секілді музыкалық тілдің негізгі қағидалары қалыптасқан. Басқаша айтқанда, монодия мен гармония, жеке дауыстылық және көп дауыстылық – музыканың екі өзара байланысты жақтары сияқты жалпы адамзат мәдениетінің феномені. Қазіргі заманда М-ға неғұрлым көбірек көңіл бөлінуде. Әлем халықтарының мұрасын жинай, талдай және зерттей отырып, музыкатану бір дауысты музыкалық өнердің мәнділігін жаңа тұрғыдан қарауға келіп отыр. М. өзінің байлылығымен, ішкі мазмұндылығымен әлемдегі халықтардың мұрасын тануда және музыкалық өнердің шыңына, табыстарға қол жеткізуде адамзаттың рухани мәдениетінің тарихын тереңірек түсінуге мүмкіндік ашады (І. Қожабеков).	multifaceted phenomenon – as testified by the researches of H. Kushnareva, S. Galitskaya, Y. Plakhova, I. Kozhabekova and many other researchers on monodic cultures of different folks. The formation and development of a melody, and such fundamental principles of music phraseology, as rhythm, modal thought, form, timbre, dynamics and other means of music expression took place in monody. In other words, monody and harmony, monophony and polyphony are two interrelated sides of music as phenomenons of human culture. In the modern epoch monody is attracting more and more attention. Collecting, deciphering and researching the heritage of different folks of the world, musicology came to a serious rethinking of a significance of monophonic music art. Taking into consideration its richness, diversity and inner conent, it has become clear that monody pertains to a pinnacle of achievements of world music art and that researches of this phenomenon open the possibility to understand better the history of human spiritual culture. (I. Kozhabekov).

МОТИВ (фр. motivo) – 1. в художественной литературе простейшая единица сюжетного развития; 2. в музыке: наименьшее построение, составляющее характерную часть основной темы (напев, наигрыш).	МОТИВ (фр.) – 1. көркем әдебиетте сюжеттің дамуындағы қарапайым бірлік; 2. музыкада: негізгі тақырыптың (әуені, сазы) өзіндік бөлігін құрайтын ең аз құрылымы.	MOTIVE (French motivo)) – 1. In fiction: the simplest unit of plot development. 2. In music: the smallest construction of the characteristic of the main theme (melody, tune).
МУГАМ – 1. разновидность практики музицирования в культурах Ближнего и Среднего Востока, региональная разновидность макама (*Макам)*; 2. жанр азербайджанской народно-профессиональной музыки. Исполняется в вокально-инструментальном и сольно-инструментальном вариантах. М. составляют циклы, где чередуются инструментально-танцевальные и вокально-танцевальные разделы.	МУГАМ – 1. Таяу және Орта Шығыс мәдениетіндегі саз орындау тәжірибиесінің өзге аймақтық мақам түрі (қар. мақам); 2. әзірбайжандық халықтық-кәсіптік музыка жанры. Вокалды-аспаптық және жеке-аспаптық нұсқаларында орындалады. М. аспапты-би және вокалды-би бөлімдері кезектесіп отыратын циклдарды құрайды.	MUGAM – A kind of music-making practices in the cultures of the Middle East, the regional variation Maqam (see Maqam); 2. Genre of the Azerbaijan folk professional music. Performed in vocal and instrumental, solo and instrumental versions. M. Combine into cycles, where instrumental-dance and vocal-dance sections alternate.
МУЖСКОЙ ХОР - состоит из хоровых партий теноров, баритонов, басов и октавистов. Общий диапазон М. хора – от F контроктавы до A-H первой октавы.	ЕРЛЕР ХОРЫ - тенор, баритон, бас және октавист хор партияларынан тұрады. Жалпы дауыс көлемі контроктаваның F бастап бірінші октаваның A-H ноталарына дейін алады.	MEN'S CHORUS is composed of choir parts such as tenors, baritones, basses and oktavists. The total range of M. chorus is from F of a contre-ctave to A of the first octave.
МУЗА (гр.) – 1. в древнегреческой мифологии – каждая из девяти богинь, покровительниц поэзии, искусств и наук: Урания – покровительница астрономии, Каллиопа - эпоса, Клио – истории, Мельпомена – трагедии,	МУЗА (гр.) – 1. ежелгі грек мифологиясындағы поэзияның, өнер мен ғылымның қорғаушысы болып табылатын 9 әйел-құдай: Урания – астрономия, Каллиопа – эпос, Клио – тарих, Мельпомена – трагедия,	MUSE (Greek) – 1. In Greek mythology – each of the nine goddesses-petronesses of poetry, the arts and sciences: Urania – the patroness of astronomy, Calliope – the epic, Clio – history,

Полигимния – гимнов, пантомимы, Талия – комедии, Эрато – любовной поэзии, Терпсихора – танцев и хорового пения, Евтерпа – лирической поэзии и музыки; 2. источник поэтического вдохновения.	Полигимния – гимндер, пантомима-лар, Талия – комедия, Эрато – махаббат поэзиясының, Терпсихора – билер мен хор әндерінің, Евтерпа – лирикалық поэзия мен музыканың қолдаушылары; 2. поэтикалық шабыттың көзі.	Melpomene – tragedy, Polyhymnia – carols, pantomimes, Thalia – comedy Erato – love poetry, Terpsichore – choral singing and dancing, Evterpa – lyric poetry and music. 2. A source of poetic inspiration.
МУЗИЦИРОВАНИЕ (от нем. заниматься музыкой) – 1. исполнение музыки в домашней обстановке, вне концертного зала; 2. в более широком понимании – игра на музыкальных инструментах.	МУЗИЦИРОВАНИЕ (нем.музыкамен айналысу) – 1. үйде, концерттік залдан тыс музыка тарту; 2 кең мағынада - музыкалық аспаптарда ойнау.	MAKING MUSIC (from German – Play music) – 1. Playing music at home, outside the concert hall; 2. In the broader sense – playing musical instruments.
МУЗЫКА (гр. - искусство муз) - искусство, отражающее действитель-ность в звуковых художественных образах. Творческая деятельность в М. направлена на звук, организуемый в высотном, временном, тембровом, громкостном отношениях с целью воплощения особой образной мысли, ассоциирующей состояния и процессы внешнего мира, внутренние переживания человека со слуховыми впечатлениями.	МУЗЫКА (гр.- музалар өнері) – шындық болмысты дыбыстық көркем бейнелер арқылы көрсететін өнер. Музыкадағы шығармашылық іс-әрекет адамның есту қабілеті арқылы пайда болатын сезімдерін сыртқы әлеммен ойша байланыстыратын ерекше, бейнелі ойды іске асыру мақсатымен биіктік, уақытша, тембрлі, даусы қатты шығатын дыбысталуға бағытталған.	MUSIC (Greek – Art of Muses) – The art that reflects the reality in sound art images. Creative activity in M. Is aimed at sound, organized in high-altitude, timporary, timbre, loud ways to implement a special imaginative thoughts, associating states and processes of the external world, internal experiences of a person with auditory impressions.
МУЗЫКАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ – процесс и результат усвоения систематизированных знаний, умений, навыков, необходимых для музыкально-исполнительской и музыкально-педагогической деятельности. Под	МУЗЫКАЛЫҚ БІЛІМ - музыкалық-орындаушылық және музыкалық-педагогикалық іс-әрекетінен қажетті үдеріс пен жүйеленген білімді, дағдыны іскерлікті игеру нәтижесі.	MUSIC EDUCATION – A process and a result of acquisition of systematic knowledge and skills necessary for music performance and music pedagogy. M.E. is also understood as a

М.О. понимают также систему организации музыкального обучения в учебных музыкальных и педагогических заведениях. Различают среднее специальное, высшее и послевузовское М.О.	М.Б. музыкалық және педагогикалық оқу орындарында музыкалық оқуды ұйымдастыру жүйесі деп те есептеледі. М.Б. орта арнаулы және жоғары, орта жоғары оқу орнынан кейінгі болып бөлінеді.	system od the organization of music education in music and pedagogical institutions. There are specialized M.E., secondary M.E., higher M.E. and postgraduate M.E.
МУЗЫКА ОБРЯДОВАЯ – ритуальная магическая музыка, звучащая в самых сокровенных, значимых разделах обрядового действа (см. обряд). Имеют различные исполнительские формы: вокальную, инструментальную, вокально-инструментальную (Б.Кокумбаева).	ТҰРМЫС-САЛТ МУЗЫКАСЫ – тұрмыс-салт әрекеттерінің ең асыл да мәнді бөліктеріндегі дәстүрлі, сиқырлы музыка (салтты қараңыз). Оның орындалатын түрлері: вокалды, аспапты, вокалды - аспапты (Б. Қоқымбаева).	RITUAL MUSIC – Ritual magic music, sounding in the most intimate, meaningful areas of ritual action (see Ritual). Have different forms of performing: vocal, instrumental, vocal-instrumental (B.Kokumbaeva).
МУЗЫКАЛЬНАЯ ФОРМА - строение музыкального произведения, одно из средств воплощения идейно-эмоционального содержания музыкального произведения.	МУЗЫКАЛЫҚ НЫСАН - музыкалық шығарманың құрылымы, музыкалық шығарманың идеялық – эмоционалдық мазмұнын іске асыратын құралдардың бір түрі.	MUSICAL FORM – A composition of a piece of music; one of the means of incarnation the ideological and emotional content of a piece of music.
МУЗЫКОВЕД – специалист, работающий в какой-либо области музыкальной науки (музыковедения).	МУЗЫКАТАНУШЫ - музыка ғылымының (музыкатану) қандайда бір саласында жұмыс жасайтын маман.	MUSICOLOGIST – A professional musician, who works in any field of musical science (Musicology).
МУКАМ – региональная разновидность макама (макам). 1. в уйгурской культуре М. - циклическая вокально-инструментальная форма с включением танца; 2. в туркменской культуре М. – инструментальный жанр в сольном или ансамблевом исполнении на дутаре.	МУКАМ – мақамның (қар. мақам) аймақтық түрі. 1 ұйғыр мәдениетіндегі М. – бимен бірге берілетін вокалды-аспаптың түрі; 2 түркімен мәдениетіндегі М. – жеке немесе ансамбльмен дутарда ойналатын аспаптық жанр.	MUQAM – Regional variation of maqam (see Maqam). 1. In Uighur culture: M. – cyclic vocal and instrumental form with the inclusion of dance. 2. In Turkmen culture – instrumental genre in solo or ensemble performance using dutar.

МУШЕЛЕВЕД - специалист, занимающийся изучением мушеля. Основатель мушелеведения - А. Мухамбетова. На основе всестороннего изучения мушеля культурфилософ приходит к выводу о том, что мушель жас (см. мушель, мушель жас) совпадают с известными современной медицине периодами крупных перестроек гормональной системы человека, из-за чего организм в эти периоды теряет устойчивое равновесие: 13 лет – период полового созревания, 25 лет – прекращение выработки гормона роста, 37 лет – известный период психологических кризисов, «теневая черта человеческой жизни» .	МҮШЕЛІТАНУШЫ – мүшелді зерттеумен айналысатын маман. Мүшелітанудың негізін салған - Ә. Мұхамбетова. М. жан-жақты зерттей отырып мәдениет философы мынандай қорытындыға келеді: «Мүшелі жас (қар. Мүшел) қазіргі заманғы медицинада белгілі адамның ірі гормондық жүйесіне сәйкес кезеңдерімен тоқайласады, сол себепті адамның ағзасы бұл кезеңде тұрақты тепе-теңдігінен айырылады. Мәселен, 13 жаста жыныстық кезеңі пісіп жетіледі, ал 25 жаста өсетін гормонның шығуы тоқтатылады, 37 жас –психологиялық тоқыраудың белгілі кезеңі яғни адам өмірінің «көлеңкелі сәті мол аралық».	MUSHELOLOGIST – A specialist, who studies mushel. Founder of mushelology – A.Mukhambetova. Based on a comprehensive study of mushel culture-philosopher concludes that mushel zhas (see mushel, mushel zhas) coincide with known periods of modern medicine of large rearrangements of human hormonal system, due to which the body loses during these periods of stable equilibrium: 13 years – the period of puberty, 25 years old – stop growth hormone, 37 years – a certain period of psychological crises, “shadow feature of human life”.
МҮШЕЛІ (каз.) – 1. 12-летний цикл тенгрианского календаря (*тенгрианский календарь*), в котором каждый год имеет название животного (Мыши, Коровы, Барса, Зайца, Волка, Змеи, Лошади, Овцы, Обезьяны, Курицы, Собаки, Свиньи; 2. жизненный цикл человека, включающий качественно разные возрастные ступени: детство, юность, зрелость, старость; и 3. являющийся у кочевников основой, организующей память культуры, ее глубинные пласты (А. Мухамбетова).	МҮШЕЛІ (қаз.) – 1. әрбір жыл жануарлар атымен аталатын (тышқан, сиыр, барыс, қоян, ұлу, жылан, жылқы, қой, мешін, тауық, ит, доңыз) 12 жылдық түзілістен тұратын тәңірлік күнтізбе (қар. Тәңірлік күнтізбе); 2. сапа жағынан әртүрлі жас ерекшелік сатыларын қамтитын адам өмірінің түзілісі: балалық шақ, жастық шақ, егделік шақ, кәрілік шақ; 3. көшпелі халықтардың негізгі ұйымдық мәдениет ескерткіші, оның тереңірек қабаты (Ә. Мұхамбетова).	MUSHEL (Kazakh) – 1. A 12-year cycle of Tengrian calendar (see Tengrian calendar), in which each year has a name of an animal (the year of a mouse, the year of a cow, the year of a leopard, the year of a hare, the year of a wolf, the year of a snake, the year of a horse, the year of a sheep, the year of a monkey, the year of a chicken, the year of a dog, the year of a pig). 2. Human life cycle, including qualitatively different age stages:

		childhood, adolescence, adulthood, old age. 3. Basis of the nomads, which organizes the memory of culture, its deep layers (A. Muhambetova).
МҮШЕЛІ ЖАС (каз. - поворотный год мушеля (*мушель)*, сопровождающийся неустойчивостью, временным ухудшением здоровья, сложностями в социальных и психологических аспектах жизни человека. По мнению мушелеведов (*мушелевед*), в М.Ж. – 13-й, 25-й, 37-й, 49-й, 61-й, 73-й годы жизни – требуется особенно внимательное отношение самого человека, его родных и близких к его здоровью, эмоциональным проблемам.	МҮШЕЛІ ЖАС (қаз.) - әр адамның өміріндегі тұрақсыздықпен, денсаулық-тың уақытша нашарлауымен, сондай-ақ өмірдің әлеуметтік және психология-лық күрделі аспектілерімен ұласатын мүшелі жылы (қар. Мүшелі). Мүшелі жаста – (13, 25, 37, 49, 61, 73 жастарда) адамның өзі, тустары мен жақындары оның денсаулығы мен көңіл-күй мәселелеріне ерекше назар аударғандары жөн.	MUSHEL ZHAS (Kazakh) – The rotary year of mushel (see mushel), accompanied by instability, temporary deterioration of health, difficulties in social and psychological aspects in human live. According to mushelologists (see Mushelologist), in M.Zh. – 13th, 25th, 37th, 49th, 61st, 73rd ... years of life – particularly require careful attention of the man himself, his family and friends to his health, emotional problems.
МУТАЦИЯ (от лат. mutation – изменение) – переход голосового аппарата подростков во взрослое состояние в связи с физиологической перестройкой организма, в процессе которой изменяется диапазон и тембр голоса.	МУТАЦИЯ (лат. mutation – өзгеріс) организмнің физиологиялық өзгерісіне байланысты жасөспірім балалардың дауыс аппаратының ересек қалпына ауысуы, осы өзгеріс кезінде дауыс бояуы мен дауыс көлемі де өзгереді.	MUTATION (from Latin - Mutation – change) – A transition of a vocal apparatus of adolescents to adulthood due to the physiological reconstruction of the organism, during the process of which range and tone of voice change.
МЭЦЦО (ит. mezzo) - середина, половина, наполовину; mezzo forte (м. фортэ) – со средней силой, не очень громко; mezzo piano (м. пиано) - не очень тихо.	МЭЦЦО (ит. mezzo) - ортанғы, жарты, жартылай; mezzo forte (м.. фортэ) – ортанғы күшпен; mezzo piano (м. пиано) - орташа.	MEZZO (Italian - mezzo) - The middle, half; mezzo forte (M. Forte) - the average force, not very loud; mezzo piano (M. Piano) - not very quiet.

Н		
НАРОДНАЯ МУЗЫКА – песенная, инструментальная, вокально-инструментальная и музыкально-танцевальная культура, создаваемая и транслируемая (передаваемая) в народной среде. Характерны синкретичность, устный способ трансляции, импровизационность, полифункциональность.	ХАЛЫҚ МУЗЫКАСЫ - халық арасында шығарылып таратылатын әншілік, аспаптық, вокалдық-аспаптық және музыкалық-би мәдениеті. Х.М. тән белгілер: синкреттік (тұтастық), жеткізудің ауызша тәсілі, суырып салмалық, көп қызметтік.	FOLK MUSIC – vocal, instrumental, vocal-instrumental and music-dance culture, created and transmitted in folk surroundings. Characteristically - syncretism, oral way of broadcasting, improvisation and polyfunctionalism
НАРОДНЫЙ ХОР - вокальный коллектив, исполняющий народные песни с присущими им особенностями (хоровая фактура, голосоведение, вокальная манера, фонетика).	ХАЛЫҚ ХОРЫ – Халық әндерін тек өздеріне тән ерекшелікпен (хор фактурасы, дауыстану, вокалдық мәнер, фонетика) орындайтын вокалдық ұжым.	FOLK CHOIR - Vocal group, performing traditional songs with their inherent characteristics (choral texture, voice, vocal style, phonetics).
НАТУРАЛЬНЫЕ ЛАДЫ – лады (ладовые звукоряды), присущие традиционной и народной музыке. Свои названия, заимствованные из древнегреческой музыкальной терминологии, натуральные лады получили еще в Средневековье. Натуральные лады “старше” современных мажора и минора; они сложились в эпоху, когда в музыке господствовало мелодическое начало, а гармоническое мышление только еще зарождалось. На натуральные лады (ионийский, дорийский, фригийский, лидийский, миксолидийский, эолийский и локрийский) опирается музыкальный фольклор многих стран и	НАТУРАЛДЫ ЛАДТАР – дәстүрлі және халық музыкасына тән ладтар (саздық дыбыс қатарлары). Бұл атау ертедегі орта ғасырларда берілген. Көне грек музыкалық терминологиясынан алынған. Натуралды ладтар қазіргі қолданылып жүрген мажор және минорлардан, «ертерек» шыққан; бұлар музыкада әуендік бастау үстем болғанда, ал гармониялық ойлау тек қана туа бастаған дәуірде пайда болды. Натуралды ладтарға (ионий, дорий, фриги, лидий, миксолидий, эолий және локрий) көптеген елдер мен халықтардың музыкалық фольклоры негіз болады (сондықтан да бұларды халық музыкасының ладтары деп жиі айтады.)	NATURAL FRETS – Frets (modal scales) inherent in traditional and folk music. Acquired from Ancient Greek music terminology, natural frets got their names in Middle Ages. Natural frets are “older” than modern major and minor; they composed during the epoch, when melodical beginning dominated in music, and harmonic though had just started to germinate. Folk music of different countries is based on different frets (Ionian, Dorian, Phrygian, Lydian, Mixolydian, Aeolian and Locrian); therefore they are often called frets

народов (поэтому их часто называют ладами народной музыки). Натурально-ладовые мелодические обороты можно также встретить в профессиональном музыкальном искусстве.		of folk music. Natural modal melodic circulation can be also met in professional music art.
НАСЛЕДИЕ КЛАССИЧЕСКОЕ – произведения искусства, литературы, имеющие значение общепризнанного образца: песенная классика, европейская классика, народная классика.	КЛАССИКАЛЫҚ МҰРА – ән классикасы, еуропалық классика, халық классикасы сияқты көпшілік мойындаған маңызы бар өнер, әдебиет шығармалары.	CLASSICAL HERITAGE – Works of art, literature, generally accepted pattern of significance: the classic song, European classical, folk classics…
НАУАЙЕ (каз. - домбровый кюй (см. кюй) Дины Нурпеисовой. Сочинен в дни ташкентской декады Средней Азии и Казахстана (1944) как дань уважения памяти великого поэта и мыслителя Узбекистана Навои. В нем демонстрируются технические приемы, свойственные традиционным инструментальным школам Узбекистана, Туркмении, Киргизии.	НАУАЙЕ (қаз.) – Дина Нүрпейісованың күйі. Өзбекстанның ұлы ақыны және данасы Науаидің құрметіне сый ретінде Орта Азия мен Қазақстанның Ташкент-тегі онкүндігінде (1944) шығарған. Онда Өзбекстан, Түркіменстан, Қырғызстанның дәстүрлі аспапты мектептеріне тән техникалық тәсілдер көрсетіледі.	NAUAYE (Kazakh) - Dombra kui (see kui) of Dina Nurpeisova. Composed during the Tashkent decade of Central Asia and Kazakhstan (1944) as a tribute to the great poet and thinker of Uzbekistan – Navoi. It demonstrates the techniques of traditional instrumental schools in Uzbekistan, Turkmenistan, Kyrgyzstan.
НАУРЫЗ - Великий день земли и народа – древний новогодний праздник. Отмечается в день весеннего равноденствия. Н. – международный праздник труда, гимн труду кочевника и земледельца. Во время праздника Н. звучали обрядовые приветствия и добропожелания, молодежь собиралась для совместных игр и развлечений.	НАУРЫЗ – жер мен халықтың Ұлы күні – ежелгі жаңажылдық мереке. Көктемде күн мен түн теңелгенде аталып өтіледі. Н. – халықаралық еңбек күні, көшпенділер мен отырықшылардың еңбегіне арналған әнұран. Н. мерекесі кезінде әдет-ғұрыптық ақ тілектер мен құттықтау сөздер айтылған, жастар жаңа ойындар ойнауға, көңіл көтеруге жиналған.	NAURYZ – Great Day of the land and the people – the ancient New Year’s holiday. It is celebrated in the day of vernal equinox. N. – international festival of labor, anthem to labor of nomad and farmer. There were ceremonial greetings and kind wishes during the holiday of N., the youth gathered together to play and have fun.

НАУРЫЗ КӨЖЕ (каз. - ритуальный напиток, содержит 7 компонентов кочевого и земледельческого труда, а именно: мясо-молочные и хлебо-овощные продукты. Символизирует союз двух великих тружеников Земли – кочевника и земледельца, подается в день международного праздника Наурыз (см. Наурыз).	НАУРЫЗ КӨЖЕ (қаз.) – көшпенділер мен отырықшылар еңбегінің 7 түрлі өнімін қамтитын, атап айтқанда: ет-сүттен, нан-көкөністен жасалған дәстүрлі сусын. Жердің ұлы екі еңбеккерлері - көшпенділер мен отырықшылардың одағын бейнелейді. Ол халықаралық Наурыз (қар. Наурыз) мерекесінде беріледі.	NAURYZ KOZHE – A ritual drink, contains seven components of the nomadic and agricultural labor, namely: meat, bread and dairy products, vegetable products. It symbolizes the union of two great workers of the Earth – a nomad and a farmer, it is served in an international day of Nauryz holiday (see Nauryz).
НЕОКЛАССИЦИЗМ – общее название художественных течений 2-й пол. XIX-XX вв., основывавшихся на классических тенденциях искусства античности, Возрождения и классицизма. В творениях Н. противоречия жизни противопоставлялись вечным эстетическим нормам и образцам. Характеризуют ориентацию на античную и классическую трагедию и лирику, подчеркнутые благородство, строгость и ясность стиля.	ЖАҢА КЛАССИЦИЗМ – XIX-XX ғғ. екінші жартысындағы өнердің классикалық өрлеуіне, антикалық: қайта өрлеу мен классицизмге негізделген көркем бағыттың жалпы атауы. Өмір қайшылықтары «мәңгі» эстетикалық нормалар мен үлгілерге қарсы қойылған. Стильдің бекзаттығы, қаталдығы мен айқындығы атап көрсетілген антикалық және классикалық трагедия мен лирикаға бағыт беруді бейнелейді.	NEOCLESSICISM – The general name for artistic currents of the 2nd half of the 19th – 20th centuries, based on classical art trends of antiquity, the Renaissance and Classicism. In the works of N. Contradictions of life contrasted with “the eternal” aesthetic norms and standards. Characterize the orientation on the ancient and classical tragedy and lyric poetry, emphasized nobility, rigor and clarity of style.
НЕОРОМАНТИЗМ – условное наименование комплекса разнообразных течений в европейской художественной культуре на рубеже XIX-XX вв., возникших главным образом как реакция на позитивизм в идеологии и натурализм в искусстве и возродивших	ЖАҢАРОМАНТИЗМ – XIX-XX ғғ. аралығындағы еуропалық көркем мәдениеттегі әртүрлі бағыттардың жинақталған шартты атауы. Ол ең бастысы идеологиядағы позитивизмге әрі өнердегі натурализмге арналған реакция және роматизмнің бірқатар	NEO-ROMANTICISM – The code name of the complex variety of trends in European art culture in the late 19th – 20th centuries, occurred mainly as a reaction to positivism in ideology and naturalism in art, and revived a number of aesthetic

ряд эстетических принципов романтизма (пафос личной воли, отрицание обыденного, культ иррационального, тяга к фантазии).	эстетикалық принциптерін (жекелік, еркін шабыттану, үйреншікті жоққа шығару, иррационалдыдін, қиялға қарай тарту) қайта жаңғыртты.	principles of romanticism (pathos of personal will, the denial of the ordinary, the cult of the irrational , craving for fantasy).
НЕПОЛНЫЙ СМЕШАННЫЙ ХОР – состав, в котором отсутствует какой-либо из основных голосов смешанного хора. Например, сопрано, альт, бас (без теноров); альт, тенор, бас (без сопрано); сопрано, тенор, бас (без альтов).	ТОЛЫҚ ЕМЕС АРАЛАС ХОР - аралас хордың негізгі бір дауысы жоқ құрам. Мысалы, сопрано, альт, бас (тенорсыз); альт, тенор, бас (сопраносыз); сопрано, тенор, бас (альтсыз).	PART MIXED CHOIR – A choir, which lacks any of the major voices of a mixed choir. For example it could be - soprano, alto, bass (without tenors); alto, tenor, bass (without sopranos); soprano, tenor, bass (withoul altos).
НОВЕЙШЕЕ ВРЕМЯ – современная эпоха, пришедшая на смену новому времени. В социокультурном отношении Н.В. характеризуется периодически возникающими кризисами ценностных установок Западной цивилизации. Ориентация на науку, завоевывающую все больший авторитет, способствует безоговорочному примату письменности. Воздействие письменности сказывается не только на отдельных явлениях, но и на культуре в целом: в ней утверждается абсолютная ценность зрительного ряда восприятия мира, что особенно явственно обнаруживается в искусстве, превращающемся в зримое действие, зрелище, развлекательную, зрелищную визуальную культуру.	ЖАҢАША УАҚЫТ – жаңа уақытпен ауысатын қазіргі дәуір. Әлеуметтік мәдени қатынастағы Ж.У. Батыс өркениетіндегі мерзімді болып отыратын бағалы қондырғылардың дағдарысымен сипатталады. Жоғары бедел алған ғылымға бағыт-бағдар жасау жазба мәдениетін сөзсіз басымдылықпен жаулаған. Жазу әліппе тек жеке құбылыстарға ғана әсер етіп қоймай, жалпы мәдениетке де әсер етеді. Онда әлемді қабылдауды көрермендер қатарының абсолюттік құндылығы мақулданады. Ол әсіресе өнерде көрінетін әрекетке айналуда, ойын-сауық, көңіл-күй көтеретін визуалдық мәдениеттің, ойын-сауық көрінісінің өзгеше ерекшелігі ретінде анық байқалады.	MODERN TIMES – The modern era, replacing the new time. In regard to the socio-cultural, M.T. is characterized by periodically emerging crises of values of Western civilization. Focus on science, are gaining more credibility, promotes unconditional primacy of writing. The impact of writing affects not only the individual events, but also the culture as a whole: it argues the absolute value of visual perception of the world, which is especially clearly revealed in the art, turning into visible action, spectacle, entertainment, spectacular visual culture.

НОВОЕ ВРЕМЯ - культурно-историческая эпоха между средневековьем и Новейшим временем (см. новейшее время). Характеризуется сменой устного религиозного начала письменой светской традицией, утверждением ценности разума, прогресса науки и техники. Получает мощный импульс европейский рационализм. Утверждается представление о познаваемости мира, о науке как главной производительной силе общества.	ЖАҢА УАҚЫТ – орта ғасыр мен жаңаша уақыт (қар. жаңаша уақыт) аралығындағы мәдени-тарихи дәуір. Ауызша діндік бастаудың ақсүйектердің жазбаша дәстүрімен ауысуын сипаттайды. Ой, ойдың құндылығын, ғылым мен техникалық дамуды қамтиды. Еуропалық рационализм күшті шабыт алады. Қоғамның ең басты өндіруші күші ретінде әлемді тану туралы, ғылым туралы түсініктер нығая түседі.	NEW TIME – A cultural-historical period between the Middle Ages and the latest time (see Modern time). It is characterized by the change of oral religious beginning of written secular tradition, by the statement of value of reason, progress in science and technology. European rationalism receives a powerful impetus. Representation of the knowability of world and science as the main productive force of society is approved.
НОКТЮРН (фр. nocturne – ночной) – 1. распространившееся с начала XIX века название пьес (как правило, инструментальных, редко – вокальных) лирического, преимущественно мечтательного характера. В основе Н. лежит широкоразвитая певучая мелодия, благодаря чему Н. зачастую представляет своеобразную инструментальную песню; 2. небольшая музыкальная пьеса, преимущественно фортепианная, лирического, мечтательного характера.	НОКТЮРН (фр. - түнгі) – 1. XIX ғасырдың басынан бастап кең таралған (жиі - аспаптық, сирек - вокалдық) көбінесе арманшыл сипаттағы лирикалық пьесаның атауы. Н. негізінде кең дамыған әуен жатыр,сол себептен ол ерекше аспаптық пьеса болып есептеледі; 2. көбінесе фортепианолық, лирикалық, арманшыл сипаттағы шағын музыкалық пьеса.	NOCTURNE (French - Nocturne – night) - 1. The name of plays of lyric, mostly dreaming nature (usually instrumental, rare - vocal) that has spread from the early 19th century. In the basis of N. there lies broadly developed melodious tune, due to that N. is often is presented is peculiar instrumental song; 2. A small piece of music, mostly piano, of lyrical and dreamy character.
НОНА (от лат. - nona – девятая) – интервал шириной в девять ступеней, обозначается цифрой 9. Рассматривается как составной интервал – секунда через октаву.	НОНА (лат. nona – тоғызыншы) – ені тоғыз баспалдақтан, 9 цифрымен белгіленетін интервал. Октаваға секунданың қосылуы нәтижесінде пайда болады.	NONA (from Latin - nona – ninth) – An interval which width is 9 steps, indicated by numeral 9. Considered as a composed interval – a second after the octave.

НОНАККОРД - аккорд, состоящий из пяти звуков, расположенных по терциям.	НОНАККОРД - терция бойымен орналасқан немесе орналасуға тиісті бес дыбыстан тұратын аккорд.	NONAKKORD – A chord consisted of five sounds, arranged by thirds.
НОН ЛЕГАТО (ит. non legato- протяжное, но не связаное исполнение) – обозначается точками над нотами, объединенными лигой.	НОН ЛЕГАТО - (ит. non legato – созылыңқы, бірақ еркін орындалмайды. Әрбір дыбысқа көңіл бөлмей айту. Ноталар үстінде нүктелермен белгіленеді, лигамен біріктіріледі.	NON-LEGATO (Italian - non legato - plangent, but not connected performance - denoted by dots above the notes, merging with the league.
НОНЕТ (нем. nonnet от лат nonus – девятый) – 1. ансамбль из девяти исполнителей 2. сочинение для девяти исполнителей с партией для кажого.	НОНЕТ (нем. nonnet лат nonus – тоғызыншы) 1. тоғыз орындаушыдан тұратын ансамбль 2. тоғыз орындаушының әрқайсысына бір-бір партиядан берілген шығарма.	NONET (German - nonnet - from Latin Nonus – Ninth) - 1. An ensemble of nine performers. 2. A composition for nine performers with a party for each of them.
НОТА (лат., ит. nota – знак, метка) – обозначение отдельного музыкального звука в виде черного или полного овала с возможным присоединением к нему штилей, хвостов, ребер, которые указывают длительность звука, а ее положение на нотоносце – высоту звука.	НОТА (лат., ит. nota – таңба, белгі) – дыбыстың созыңқылығын, ал нота желісінде дыбыстың жоғарылығын көрсететін, өзіне тіреуіштермен, жалау-шалармен, көлденең сызықшалармен барынша қосылатын қара немесе толық сопақша жеке музыкалық дыбыстың белгісі.	NOTE (Latin, Italian - nota - a sign, label) – A designation of the individual musical sound as a black or complete oval, with the possible accession to it of shtils, tails, edges, which indicate the duration of the sound, and its position on the stave – a pitch.
НОТНОЕ ПИСЬМО – европейская система нотации, сложившаяся к XVII веку. Составными элементами Н.П. являются: нотный стан (нотоносец), нота, длительности, паузы, обозначения различных типов звуковедения (штрихи исполнения), знаки увеличения дли-тельности нот и пауз, ключи (скрипич-	НОТАЛЫҚ ЖАЗУ – XVII ғ. қалыптасқан ноталаудың европалық жүйесі, Н.Ж. құрастыру элементтері: нота желісі, нота ұзақтықтары, үзілістер, альтерация белгілері, әртүрлі дыбыс алу белгілері (орындау қағыстары), үзіліс және нота ұзақтығын ұлғайтатын белгілер, кілттер (скрипкалық және бас),	MUSICAL NOTATION LETTER - European system of notation that has arisen from the 17th century. The constituent elements of the M.N.L. are the stave, note, duration, pause, notations of various types of soundology (shtils of performance), signs of increasing of duration of

ный, басовый), знаки альтерации, темповые и штриховые обозначения, знаки сокращения Н.П.	екпіндік белгілер, Н.Ж. қысқарту белгілері болып келеді.	notes and pauses, keys (treble, bass), alteration signs, tempo and stroke symbols, signs of reduction of M.N.L.
НОТНЫЙ СТАН – пять параллельных горизонтальных линеек, на которых пишутся ноты; линейки считаются снизу вверх, при необходимости приписываются сверху или снизу нотоносца добавочные линии; ноты пишутся между и на линейках нотоносца.	НОТА ЖЕЛІСІ - нота сақтауыш-көлденең жатқан бір-біріне параллель бес сызықтан тұрады, сызықтар астынан үстіне қарай саналады. Ноталар бес сызықтың өзіне және аралықтарына жазылады. Нота желісінің негізгі бес сызығынан басқа қосымша сызықтары да болады.	STAVE - Five parallel horizontal lines, on which notes are written; the lines are counted from the bottom up; if necessary, incremental lines are ascribed to the top or bottom of a stave; notes are written between and on the lines of a stave.
НЮАНС (фр. nuanze) – 1 оттенок, едва заметный переход, тонкое различие в чем-либо; 2. художественный прием музыкального и изобразительного искусств.	НЮАНС (фр.) – 1. бояу, әрең көрінетін ауысушылық, бір нәрсенің шағын ғана айырмасы; 2. музыкалық және бейнелеу өнеріндегі көркемдік тәсіл.	NUANCE (Fr. nuanze)) – 1. A shade, barely perceptible shift, a subtle difference in something; 2. Art reception of music and fine arts.
О		
ОБЕРТОНЫ (нем. obertone – верхние тоны, гармонические призвуки) – ряд дополнительных тонов, возникающих при звучании основного тона (и звучащих выше его). Придают звуку особый оттенок или тембр, позволяющий отличать один голос или музыкальный инструмент от другого.	ОБЕРТОНДАР (нем.) – басты (және одан жоғары әуенде дыбысталатын) әуен дыбысталып тұрғанда пайда болатын қосымша әуендер қатары. Ол дыбысқа ерекше реңк немесе дыбыс ырғағын қосады, жеке бір дауысты немесе музыкалық аспапты басқаларынан ажырата алуға көмектеседі.	OVERTONES (German obertone) – A number of additional colors that occur when the sound of the fundamental tone (and sounding above it), giving the sound a special tone or timbre, are capable of distinguishing one voice or musical instrument from another.
ОБОБЩЕНИЕ ХУДОЖЕСТВЕННОЕ - мыслительная деятельность в художественном творчестве, состоящая в	КӨРКЕМ ТҮЙІНДЕУ – көркем шығармашылықтағы ойлау іс-әрекетінің мақсаты мен нәтижесі. Бұл	SYNTHESIS OF ART – An intellectual activity in art, which consists in the selection, the

отборе, выделении, фиксации такого материала, который лучше всего выражает какую-либо художественную идею.	әрекеттің түріне қандай да бір көркем идеяны дәл жеткізе білетін мәліметтерді сұрыптау, бөлу енеді.	emphasizing, the fixation of the material that best expresses some kind of art or an idea.
ОБРАБОТКА – видоизменение нотного текста музыкального произведения, приспособление его для определенных целей; усложнение или облегчение по сравнению с первоисточником, приспособление для иного исполнительского состава, усовершенствование произведения.	ӨҢДЕУ – музыкалық шығарманың ноталық мәтінін өзгерту, оны белгілі бір мақсатқа ыңғайлауды көздейді; түпнегізбен салыстырғанда күрделендіру немесе жеңілдету, басқа орындаушылық құрамға лайықтау, шығарманы жетілдіру.	PROCESSING - A modification of a note text of musical work, pursuing adaptation of it for certain purposes; complication or alleviation compared to the original source, a device for another performers, the improvement of a work.
ОБРАЩЕНИЕ – перемещение звуков интервала или аккорда на октаву вверх или вниз, при котором качество интервала меняется на противоположное, малый на большой и т.д.	АЙНАЛУ, АЙНАЛЫС – құрамындағы дыбыстардың орын алмасуы нәтижесінде интервалдағы немесе аккордтағы негіздің –октаваға, ал октаваның негізге жылжуы. Тар интервалдар кең интервалдарға айналады және керісінше кең - тар интервалдарға айналады.	APPEAL – An alteration of the sounds of an interval or chord on an octave up or down, in which the quality of the interval is reversed, small to large, and so on.
ОБРЯД – традиционные действия, заключающиеся в символическом представлении и психологической актуализации высших (в том числе священных) смыслов человеческого бытия; способ установления контакта со сферой божественного.	ӘДЕТ– ҒҰРЫП – адамзат болмысының жоғары мәндерін символдық түсінікке және психологиялық актуалдылыққа жинақтаған дәстүрлі іс-әрекет; құдайшыл саламен байланыс орнату тәсілі.	RITUAL – Traditional actions, consisting in a symbolic representation and actualization of higher psychological (including sacred) meanings of human existence; a way of making contact with the sphere of the divine.
ОБЪЕМ – совокупность всех звуков различной высоты, доступных какому-либо инструменту или голосу, то же что диапазон.	КӨЛЕМ - қайсы бір аспапқа немесе дауысқа ыңғайлы әртүрлі биіктіктегі барлық дыбыстардың қосындысы (диапазоны).	VOLUME - A set of sounds of different heights, which are available to any instrument or voice, similar to the range.

ОБЩЕНИЕ - взаимоотношение, взаимо-общение человека со Вселенной; В казахской традиционной культуре – особая духовно-универсальная форма взаимоотношений с миром. Охватывает наиболее глубинный, потаенный внутренний уровень эмоционально-интеллектуального мира человека (К. Нурланова).	ТІЛДЕСУ, ӨЗАРА ҚАТЫНАС, ІШТЕСУ – адамның бүкіл әлеммен өзара қарым-қатынас, байланыс жасауы; қазақтың дәстүрлі мәдениетіндегі әлеммен ерекше рухани-жан-жақты өзара қатынастың түрлері; Олар адамның ең терең, құпияланған эмоционалды-зияткерлік әлемінің ішкі деңгейін қамтиды (Қ. Нұрланова).	COMMUNICATION – a relationship, human interaction with the universe; in the Kazakh traditional culture – a special spiritual and universal form of relationship with the world. Covers the most profound, secret inner level of emotional and intellectual world of man. (K.Nurlanova).
ОБЫЧАЙ - общепринятый порядок, устойчивый способ поведения, являю-щийся внешним выражением сокровен-ной сути традиции. Жизненно важен в аспекте духовно- нравственного форми-рования личности.	ӘДЕТ, ӘДЕТ-ҒҰРЫП – дәстүрдің қасиетті мәнінің сыртқы сипатын беретін жалпылама қабылданған тәртіп, өзін-өзі ұстаудың тұрақтанған әдісі. Рухани-адамгершілікті, яғни адамның ішкі әлемін қалыптастыруда өте қажет болып саналады.	CUSTOM – A common procedure, a stable mode of behavior, which is the external expression of the inmost essence of tradition. It is vitally important in the aspect of spiritual and moral identity formation.
ОВАЦИЯ (лат. - ликование) – бурные аплодисменты, выражение одобрения, восторга.	ОВАЦИЯ, ҚОЛ ШАПАЛАҚТАУ (лат. шаттық) – қолдауды, таңдануды білдіретін ду қол шапалақтау.	OVATION (Latin – Jubilation) – An applause, an expression of approval, delight.
ОДА (греч. ode) – заимствованное из литературы название музыкальной пьесы хвалебного характера, написанная в честь какого-либо лица или события.	ОДА – (греч. ode) – қандай да бір адамның құрметіне немесе уақиғаға арнап жазылған, әдебиеттен алынған мадақтау сипатындағы музыкалық пьесаның атауы.	ODE – (Greek – Ode) - Borrowed from the literature name of musical play of the laudatory nature, written in honour of a person or event.
ОДНОИМЕННЫЕ ТОНАЛЬНОСТИ – тональности, которые имеют одинаковые тоники, но принадлежат к различным ладам; например, До-мажор, до-минор	АТТАС ТОНАЛЬДІЛІКТЕР - әртүрлі сазға жататын, бірдей тоникалары бар әуенділіктер. Мысалы:до-мажор, до-минор.	SAME-TITLED KEYNOTES - Tonalities, which have the same tonics, but belong to different frets; for example, C major, C minor

ОДНОРОДНЫЙ ХОР – хор, состоящий из однородных голосов (только мужских, только женских или только детских).	БІРТЕКТЕС ХОР – біртектес дауыстар-дан тұратын хор (тек ерлердің, тек әелдердің немесе тек балалардың).	CONGENEROUS CHOIR – A choir, consisting of homogeneous voices (only men, only women or only children).
ОКТАВА (от лат. octava – восьмая) – 1. интервал шириной в восемь ступеней, обозначается цифрой 8; 2. часть равномерно-темперированного звукоряда, включающая двенадцать звуков, различ-ной высоты от ноты до ее повторения, носят следуюшие названия: субконт-роктава, большая, малая, первая, вторая, третья, четвертая, пятая октавы.	ОКТАВА (от лат. octava – сегізінші) - 1. ені сегіз баспалдақтан тұратын интервал, 8 цифрымен белгіленеді. 2. біркелкі қарқын алған дыбыс қатарынның бөлігі, 12 дыбыстан құрылған әртүрлі биіктігі бар. Олар: субконтроктава, контроктава, үлкен, кіші бірінші,екінші, үшінші, төртінші, бесінші октавалар.	OCTAVE (from Latin - octava – the eighth) - 1. A wide range of eight steps, indicated by a numeral 8; 2. A part of the evenly-tempered scale, which includes twelve sounds of different height of a note to its repetition; they have the following names: subcontroctave, big, small, first, second, third, fourth, fifth octaves.
ОКТАВИСТЫ – низкие мужские голоса, имеющие очень глубокий нижний регистр, который обычно применяется для удвоения басовой партии в октаву. Середина и верхний регистр октавистов тусклые, бесцветные. Диапазон – от фа-соль контроктавы до фа-ля малой октавы. Голос редкий, создающий как бы фундамент всей хоровой ткани. Нижняя нота октавистов 64-72 герц.	ОКТАВИСТТЕР - октавистердің төменгі нотасы 64-72 герц болады. Өте сирек кездесетін барлық хордың негізін қурайтын ер дауыстары. Диапазон – фа-соль контроктавадан фа-ля кіші октаваға дейін. О. ортанғы және жоғарғы қатары бояусыз.	OKTAVISTS - Low male voices that have a very deep lower register which is usually used for doubling the bass line in octaves. The middle and upper-case of oktavists are dull and colorless. Range - from the D-sol of contoctave to Fa-la of a low octave. The voice is rare, as it creates the foundation of the whole choir. Lower note of oktavists is 64-72 hertz.
ОКТЕТ (нем. oktett, от лат. octo – восемь) – 1. ансамбль из восьми исполнителей; 2. сочинение для восьми исполнителей с партией для каждого.	ОКТЕТ (нем. oktett, от лат. octo – сегіз) – 1. сегіз орындаушыдан тұратын ансамбль; 2. әрбіреуінің өз партиясы бар сегіз орындаушыға арналған шығарма.	OCTET (German – oktett - from Latin - octo – Eight) - 1. An ensemble of eight performers; 2. The work for eight performers with a party for each of them.

ОПЕРА (ит. opera - произведение, сочинение) – музыкально-драматическое произведение, содержание которого воплощается в сценических музыкально-поэтических образах и выражается с помощью инструментальной (оркестровой) и вокальной (сольной, хоровой) музыки.	ОПЕРА (ит. туынды, шығарма) – аспапты (оркестрлік) және вокалды (жеке, хорлық) музыканың көмегімен жеткізілетін, мазмұны жағынан сахналық музыкалық-поэтикалық бейнелермен іске асырылатын музыкалық-драмалық шығарма.	OPERA (It. opera – creation, composition) – A musical-dramatic work, the content of which is embodied in the stage musical and poetic images, and is expressed by means of instrumental (orchestral) and vocal (solo and choir) music.
ОПЕРЕТТА (ит. operetta) – музыкально-сценическое произведение комедийного характера, сочетающее вокальную и инструментальную музыку, танец и разговорный диалог.	ОПЕРЕТТА – вокалды және аспапты музыка, би мен сөйлесу диалогын үйлестіретін комедиялық сипаттағы музыкалық-сахналық шығарма.	OPERETTA (It. operetta) – Music-scenic work of comedic character that combines vocal and instrumental music, dance and spoken dialogue.
ОПЕРНЫЙ ХОР – исполнительский коллектив, действия которого обусловлены целым рядом свойств музыкального театра: сценарием-либретто, музыкой всего произведения в целом, развитием драматургического действия, режиссерской постановкой.	ОПЕРАЛЫҚ ХОР – Орындаушы ұжым. Іс-әрекеті музыкалық театрдың бірқатар мынадай қасиеттерімен: либретто сценарийімен, жалпы бүкіл шығармадағы музыкамен, драматургия-лық іс-қимылдың дамуымен, режисер-лік қойылымымен – дараланады.	OPERA CHOIR – A performing collective, which actions are caused by a number of properties of musical theater: the script-libretto, music of the work as a whole, the development of dramaturgic action, directorial staging.
ОПОРА (опертое звучание) – термин, употребляемый для характеристики устойчивого певческого звука.	ТІРЕК – (тірекпен дыбысталу) тұрақты әншілік дыбысты сипаттау үшін қолданылатын термин.	SUPPORT - (simply supported sound) - A term used to describe the steady sound of singing.
ОПУС (лат. Opus – труд, произведение) – то же , что сочинение.	ОПУС – (лат. Opus – еңбек, шығарма) – шығарма мағынасында.	OPUS – (Latin Opus - work, composition) - The same as composition.
ОРАТОРИЯ (от лат. oratoria – красноречие) – монументальное произведение для хора, оркестра и певцов-солистов,	ОРАТОРИЯ (латынша oratoria – шешендік) - хорға, оркестрге, жеке әншілерге арналған, белгілі бір сюжетті	ORATORIO (from Latin - oratoria – Eloquence) - A monumental work for choir, orchestra and soloists,

опирающееся на определенное сюжетное содержание и предназначенное для концертного исполнения. О. обычно распадается на ряд законченных номеров с преобладающим значением в них хора.	мазмұнға сүйенетін және концерттік орындауға арналған манументтік шығарма. О. әдетте хордың басым болуымен бірнеше аяқталған нөмірлерге бөлінеді.	based on the specific content of the plot, intended for concert performance. O. is usually divided into several complete performings with a predominant value of a choir in it.
ОРГАН (от греч. organon – орудие, инструмент) – современный клавишно-духовой инструмент крупных размеров, содержащий большой набор лабильных и язычковых труб различной настройки, но одинакового тембра, которые образуют один из регистров; таким образом, каждый регистр является отдельным музыкальным инструментом, а чередование или одновременное звучание нескольких регистров создает впечатление звучащего оркестра, с которым О. сближает широкий диапазон, включающий звуки всех октав равномерно-темперированного звукоряда; доступ воздуха, вдуваемый в трубы, нагнетаемый мехами, достигается нажатием клавишы, которые объединяются в несколько клавиатур (мануали), а также ногами (педали). Начиная с XIV и до середины XVIII века получил широкое распространение в Зап. Европе сначала как церковный, а затем и как светский инструмент.	ОРГАН (грек. *Organon* – құрал, аспап) – ірі көлемді, әртүрлі күйге келтірілген, бірақ дыбыс ырғағы бірдей тұрақсыз және тілші түтіктердің үлкен жиынтығы бар заманауи үрмелі-клавишті музыкалық аспап. Бұл түтіктер дауыс кеңістіктерініңи бірін түзеді; осылайша, әрбір дауыс кеңістігі жеке музыкалық аспап болып саналады, ал бірнеше дауыс кеңістіктерінің алмасуы немесе бір уақытта дыбысталуы үнді оркестр ойнағандай әсер береді. Органның бірқалыпты – қарқынды дыбыс қатарының барлық октаваларының дыбыстарын қамтитын кең ауқымы оркестрмен жақындастырады. Орган XIV ғасырдың басынан XVIII ғасырдың ортасына дейін Батыс Европада бастапқыда шіркеулерде хорды сүйемелдеу үшін пайдаланылса, ал кейіннен зайырлы аспап ретінде де кең тарады.	ORGAN (from Greek - Organon - a tool, an instrument) - A modern keyboard-wind instrument of a large size, containing a wide range of labial and tongue pipes of different settings, and the same timbre, which form one of the registers, so that each register is a separate musical instrument, and alteration or simultaneous sound of several registers. This gives the impression of the sounding orchestra, which is united with the O. by a wide range, including the sounds of all the octaves evenly-tempered scale; access of air blown into the pipe delivered with bellows, obtained by pressing the key, which are united in more than one keyboard (manuals), and legs (pedals). Starting from 14th to mid-18th century it became widespread in the West. Europe, first as a church, and later as a social instrument.

ОРИГИНАЛЬНОСТЬ (от лат. - перво-началь-ный, первичный) – самобытность, неповторимость субъекта и объекта культурного творчества, проявляющееся в нестандартности деятельности, глубокое и своеобразное восприятие мира. Проблема О. существует при оценке всех форм культурной деятельности. Однако особенно остро она встает при оценке художественного творчества, которому органически противопоказана стандартизация.	ТҮПНҰСҚАЛЫҚ (лат. - бастапқы, алғашқы) – стандартты емес әрекетте байқалатын мәдени шығармашылық-тың қайталанбайтын субъектісі мен объектісі, әлемді терең және өзіндік қабылдау. Мәдениетке қатысты жұ-мыстардың бәріне баға беруде ең алдымен Т. мәселесі тұрады. Әсіресе стандарттауға жол бермейтін көркем шығармашылыққа баға беруде Т. өте қатты көңіл бөлінеді.	ORIGINALITY (From Latin - initial, primary) – Originality, uniqueness of the subject and object of cultural creativity, manifested in non-standard work, deep and unique perception of the world. The problem of O. Exists in the evaluation of all forms of cultural activity. However, it is particularly acutely rises in the evaluation of artistic creativity, which standardization is organically contraindicated.
ОРКЕСТР (фр., гр. Orchestra - площадка перед сценой в древнегреческом театре) – 1. большой коллектив музыкантов, играющих на различных инструментах и совместно исполняющих музыкальное произведение, написанное для данного инструментального состава; 2. совокупность музыкальных инструментов, на которых играют участники коллектива. Виды О. симфонические, струнные, духовые, народных инструментов.	ОРКЕСТР (фр., гр.- ежелгі грек театрында сахна алдындағы алаң) - 1. әртүрлі аспаптарда ойнайтын және осы аспаптарға арналған шығармалар-ды бірге орындайтын музыканттардың үлкен ұжымы; 2. Ұжымның мүшелері ойнайтын аспаптар жиынтығы. Оркестрлер симфониялық, шекті, үрмелі, халық аспаптары болып келеді.	ORCHESTRA (French, Greek Orchestra – The ground in front of the stage in ancient Greek theater) – A large group of musicians playing different instruments together, and performing a musical work written for the instrument. 2. A collection of musical instruments, which are members of the band. Types of O. Are symphonic, string instruments, wind instruments, folk instruments ....
ОРТЕКЕ (каз.) – казахский народный танец. Существует в трех исполнительских вариантах: кукольный, сольный, групповой. Оригинальное кукольное исполнение: фигура козла, установленная на деревянном станке, осуществляла	ОРТЕКЕ – қазақтың ұлттық биі. Орындаудың үш нұсқасы бар: қуыр-шақты, жеке, топтық. Қуыршақпен орындалатын ерекше түрі ағаш станокке орнатылған ешкінің мүсіні домбырашының саусақтарының	Orteke (Kazakh) – Kazakh folk dance. There are three ways of performing: doll, solo and group. Originally puppet performance: the figure of a goat, mounted on a wooden stand, posing the dance

танцевальную постановку в соответствии с замыслом и ритмом движений пальцев домбриста.	қимылдауындағы ырғақпен сәйкес келетіндей би биленген.	production in accordance with the plan and the rhythm of the movements of the fingers dombra player.
ОСТИНАТО (ит. ostinato) – термин, обозначающий возвращение какой-либо темы с измененным контрапунктом к ней; букв. Упорный; basso ostinato (бассо остинато) – мелодия, неизменно повторяющаяся в басу.	ОСТИНАТО – (ostinato) - өзгертілген контрапунктпен қайта оралған тақырыпты белгілейтін термин. Basso ostinato – (бассо остинато) – бас регистрде (дауыста) қайталанатын әуен.	OSTINATO (It. ostinato)– The term which means the return of any themes with a modified counterpoint to it; literally - persistant; basso ostinato - the melody, invariably repeating in the bass.
ОТКЛОНЕНИЕ – несовершенная модуляция, кратковременный переход из главной тональности в побочную тональность без ее закрепления, с возвращением в главную тональность музыкального произведения.	АУЫТҚУ - жетілмеген әуезділік, музыкалық шығарманың бастапқы тональдіктен уақытша кетіп, содан кейін негізгі тональдікке қайта оралуы.	DEVIATION – An imperfect modulation, short-shift transition from the main key into the side key without fixing it, with the return into the main key of a musical work.
Ө		
ӨЛЕҢ (каз.) - песня; стихи; вербальная форма традиционной культуры казахов, имеющая песенную либо стихотворную форму, строфическую структуру стиха (часто с припевом). Основной вид Ө. - бытовые лирические қара өлең, к которому восходит Қара сөз Абая Кунанбаева (вербальный, традиционная культура казахов).	ӨЛЕҢ (қаз.) - ән; өлең; әндік немесе тақпақтық үлгіде, тармақтық құрылымда (әдетте қайырмасымен) берілетін қазақтардың дәстүрлі мәдениетінің ауызша айтылатын түрі. Ө. негізгі түрі – тұрмыстық лирикалық қара өлең, Абай Құнанбаев осыны үлгі тұтып қара сөзін шығарған (қар. вербалды, қазақтардың дәстүрлі мәдениеті).	OLEN (Kaz.) – A song, poetry, the verbal form of the traditional culture of the Kazakhs, having singing or poetic form, strophic structure of the verse (often with a refrain). The main form of O. – everyday lyric olen being traced to Kara Sozderi of Abay Kunanbaev (verbal, the traditional culture of Kazakhs).
ӨЛЕҢШІ (каз.) – исполнитель өлең. Ө., как правило, не профессионалы.	ӨЛЕҢШІ – өлеңді орындаушы, олар әрине кәсіби мамандар емес. Халық	OLENSHI (Kaz.) – Olen singer. O., as a rule, not professionals. Sing

Исполняют народные песни, участвуют в массовых айтысах (см. айтыс), в таких его видах, как қайым айтыс, жұмбақ айтыс, хорошо знают обряды.	әндерін орындайды, көпшілік қатысатын айтыстарға (қар. айтыс), әсіресе айтыстың: қайым айтыс, жұмбақ айтыс сияқты түрлеріне қатысады. Салт-дәстүрді жақсы біледі.	folk songs, participate in mass aityses (see Aitys), in its forms such as qaim aitys, zhumbak aitys, know rituals well.
ӨСИЕТ (каз. - завет) – песни-завещания, в которых признанные акыны и әнші символически передавали своим молодым преемникам царство песни, музыки. Исполнение Ө. сопровождалось ритуалом бата – передачей домбры учителя в дар ученику (ақын, әнші, бата).	ӨСИЕТ – атақты ақындар, әншілер өздерінің жас ізбасарларына рухани қазынасын тапсыруды мақсат еткен қасиетті дәстүр. Ұстаз өз домбырасын шәкіртіне мұра ретінде бере отырып бата бергенде өсиет орындалған (қар. ақын, әнші, бата).	OSIET (Kazakh – Covenant, testament) – Song-wills, in which recognized akyns and anshi were symbolically giving the kingdom of song and music to their young successors. Execution of O. Was accompanied by the ritual bata – dombra transfer to student by a teacher as a gift (see Akyn, Anshi, Bata).
П		
ПАРАЛЛЕЛЬНЫЕ ТОНАЛЬНОСТИ – в мажорно-минорной системе ладов две тональности – одна мажорная и одна минорная – имеющие одинаковые ключевые знаки, отстоящие друг от друга на малую терцию, имеющие семь общих трезвучий.	ҚАТАРЛАС ТОНАЛЬДІКТЕР - дыбыстық құрамы мен кілттік таңбалары бірдей, ал басқыштарының саздық мәндері әртүрлі болып келетін мажор – минор тональдіктер жеті жалпы үшендыбыстылығы бар мажор-минорлық саз жүйесі.	PARALLEL TONALITIES – There are two modes in the major-minor system of tonalities - one major and one minor - with the same key signs, separated from each other by a small third, having the seven common triads.
ПАРТИТУРА (ит. partitura – деление, распределение) – нотная запись музыки, предназначенной для коллективного исполнения (хорового, инструментального). Партии участников коллективного исполнения пишутся на отдельном	ПАРТИТУРА (ит. partitura бөліну, тарату) – Ұжымдық (хор, аспаптық) орындауға арналған музыканың ноталық нұсқасы. Ұжымдық орындаудағы қатысушылардың партиялары нота желісінде бірінің астына бірі былайша	SHEET MUSIC – (Italian - partitura - the division, distribution) - Musical notation of music intended for the collective performance (choral, instrumental). Parties of the members of the

нотоносце одна под другой так, чтобы ноты, одновременно исполняемые участниками музыкального коллектива, были на одной вертикали. Порядок расположения партий в П. как правило, сверху вниз по группам однородных инструментов или голосов от более высоких по регистру к более низким.	жазылады: бір уақытта орындалатын музыкалық ұжым қатысушыларының ноталары бір тік сызық бойына орналасуы тиіс. Әдетте, П.-дағы партиялардың орналасу тәртібі жоғарыдан төмен қарай біртекті аспаптардың топтары бойынша немесе дауыс кеңістігіне қарай аса жіңішке дауыстардан неғұрлым төмен дауыстарға орайластырылады.	collective performance are written on a separate stave one above the other, so that the notes, which are simultaneously performed by a musical group, were on the same vertical. The order of the parties in the Sh.M. is, as a rule, from top to bottom in groups of homogeneous instruments or voices from higher on the register to the lower.
ПАТЕТИКА – характеристика стиля в искусстве, развертывающегося в рамках категории возвышенного (см. возвышенное). Отличают оптимизм и торжественность, героическое и богатырское начала, благородство. Получила особо сильное развитие в романтизме (см. романтизм).	ПАТЕТИКА – көтеріңкілік санаты шеңберінде шығарылатын өнердегі стиль сипаттамасы (қар. көтеріңкі). Мұны оптимизм мен салтанаттылық, ерлік және батырлық бастама, адамгершілік ерекшелеп көрсетеді. Ол әсіресе романтизмде дамыды (романтизм қар.).	PATHOS – A characteristic of style of the art, unfolding under the category of the sublime (see sublime). There are distinguished the optimism and the solemnity, the heroic and Herculean start, nobility. Received a particularly strong development in Romanticism (see romanticism).
ПАУЗА (от греч. pausis – прекращение, перерыв) – 1. временное молчание, перерыв в звучании музыкального произведения в целом или какой-либо части либо отдельного голоса. 2. знак молчания, указывающий его продолжительность. П. измеряются также как и длительности звуков: целая, половинная, четвертная, восьмая, шестнадцатая, тридцать вторая, шестьдесят четвертая. Прибавление к	ПАУЗА, ҮЗІЛІС (греч. pausis – тоқтату, үзіліс) 1. музыкадағы үннің уақытша үзілуі, көп дауысты музыкалық шығармалардың кейде жеке дауыстарындағы, кейде бір уақытта барлық дауыстарындағы үзіліс; 2. оның ұзақтығын көрсететін үнді тоқтату белгісі. Нотаның ұзақтығына сәйкес П. ұзақтығы бүтін, жарты, ширек, сегіздік, оналтылық, отызекілік, алпыстөрттік және т.б.	PAUSE (from Greek - pausis - cessation, interruption) - 1. Temporary silence, break in the sounding of music work as a whole or in any part of it or separate voice; 2. The sign of silence to indicate its duration. P. is measured the same way as the duration of sounds: whole, half, quarter, eighth, sixteenth, thirty second, sixty-

паузе точки справа указывает на ее увеличение, на половину, двух точек – увеличение на три четверти ее основного звучания.	болады. Үзілістің ұзақтығын ұлғайту үшін де нота таңбаларындағы сияқты нүктелер колданылады. П оң жағынан қосылған нүкте оның жартыға ұлғайтылғанын, ал екі нүкте - төрттен бір бөлігі ғана созылатынын білдіреді.	fourth. Adding to the sign of a pause a point to the right indicates its increase by half, two points - an increase of three-quarters of its core sound.
ПАФОС (гр. – испытываемое воздействие, страдание) – 1. страстное воодушевление, подъем; 2. поэтический и ораторский стиль (риторика) для передачи эмоционально насыщенной речи (в жанрах оды, трагедии, гимна); 3. идейно-эмоциональное отношение к изображаемому миру, составляющее сущность художественного произведения.	ПАФОС, ШАБЫТ, ШАТТЫҚ (гр. қайғы-қасірет) – 1. қатты шабыттану, жоғары ұстау; 2. Сөйлеудегі (ода, трагедия, гимн жанрларындағы) ішкі сезімді жеткізудегі поэтикалық және шешендік стиль; 3. Бейнеленетін әлемге идеалық-эмоциялық қатынасты көрсететін көркем шығарманың мәні.	PAPHOS (Greek – affected pain, 118 ranscrip) – 1. A passionate enthusiasm, rise; 2. The poetic and oratorical style (rhetoric) to transfer the intense emotional speech (in the genre of the ode, tragedy, anthem); 3. Ideological and emotional attitude to the world depicted, constitutes the essence of work of art.
ПЕДАЛЬ (фр. pedale, от лат. pes, pedis – нога) – 1. нажимаемый ногой конец специального рычага на ряде инструментов. П. на фортепиано служит ослаблению, продлению или прекращению звучания. 2. то же, что органный пункт.	ПЕДАЛЬ (фр. pedale, лат.pes, pedis - аяқ) 1. кейбір аспапта аяқпен басатын арнайы иінтіректің аяғы. П. фортепиано аспабында дыбысты ақырындатуға, созуға немесе тоқтатуға арналған; 2. жетекші бас дыбысы деген мағынада.	PEDAL (French - pedale, from Latin pes, pedis – foot) - 1. Pressing a foot on an end of a special rod on different instruments. P. On a piano serves to weaken, extend or terminate a sound. 2. The same as the organ point.
ПЕНТАТОНИКА (от греч. pente – пять и tonos - тон) – звукоряд, содержащий в пределах октавы пять различных по высоте звуков, которые образуют чередование одной большой или двух больших секунд с двумя несоседними малыми терциями.	ПЕНТАТОНИКА (грек. т. pente – бес tonos - әуен, дыбыс) – Бір октаваның шегіндегі бес дыбыс қатарын құрайтын, құрамына бір кіші терция және үш үлкен секунда енетін бес дыбыс қатары.	PENTATONIC SCALE (from Greek - pente – five; tonos – tone) - A scale, containing within the octave five sounds of different height that make up the alternation of one large or two large seconds, with two nonadjacent small thirds.

ПЕРЕЛОЖЕНИЕ – обработка какого-либо музыкального произведения для исполнения его не теми голосами или инструментами, для которых оно было предназначено в оригинале; иначе аранжировка или транскрипция.	ЫНҒАЙЛАНДЫРУ - шығарманы басқа дауыстармен немесе аспаптармен орындауға небір музыкалық шығарманы өңдеу, әрлеу немесе транскрипциялау.	ARRANGEMENT - Handling a piece of music for its performance by voices or instruments for which it was not intended in the original; in another words - the arrangement or transcription.
ПЕРЕМЕННЫЙ ЛАД – 1. лад, обычно мелодический, в котором при сохранении составляющих его звуков тоника перемещается и устойчивость приобретает то одна, то другая ступень, т.е. происходит временная мелодическая модуляция 2. меняющийся лад (обычно мажор и минор) при неизменной тонике, то есть лад, содержащий отклонение в одноименную тональность.	АУЫСПАЛЫ ЛАД – 1. Бір дыбыс қатарының аралығында тоникасы алмасып үлгеретін немесе бір тониканың аралығында дыбыс қатары алмасып үлгеретін лад. Дыбыс қатарындағы дыбыстардың өзара қарым-қатынас жүйесі. 2. Лад дыбыстарының баспалдақты жүйемен орналасуы оның гаммасын құрайды. Лад жүйесіндегі әрбір баспалдақтың сапа жағынан бір-бірінен айырмашылығы болады. Әр баспалдақ өзіне тән саздық функция атқарады. Ол баспалдақтардың ауысу (тұрақсыздан - тұрақтыға) қасиетіне негізделген.	VARIABLE FRET - 1. A fret, usually melodic, in which, while maintaining its constituent sounds, tonics moves and sustainability becomes one, then another step, i.e. there is a temporary melodic modulation. 2. A changing fret (usually major and minor) within a constant tonic, i.e. a fret, containing the deviation in the same-named tonality.
ПЕРИОД (от греч. periodos – круговращение) – небольшое законченное музыкальное построение, которое представляет соединение двух предложений, завершенных различными кадансами. П. в зависимости от входящих в него предложений могут быть повторными или неповторными, симметричными или	КЕЗЕҢ (от греч. periodos – айналып отыру) - кішігірім аяқталған музыкалық құрылым, әртүрлі каданспен аяқталған екі сөйлемнің бірігуі. К. құрамындағы сөйлемдерге қарай қайталанатын немесе қайталанбайтын, симметриялық немесе симметриялық емес, бірәуенділік немесе үн ауысушылық болып	PERIOD (from the Greek - periodos – gyre) - A small completed piece of music, which presents a combination of the two sentences, completed with different cadences. Depending on the sentences contained in it P. may be repeated or unduplicated, symmetric or

несимметричными, однотональными или модулирующими.	бөлінеді.	asymmetric, single-tone or modulating.
ПЕРНЕ (каз.) - навязные лады на грифе домбры. На западно-казахстанскую домбру традиции төкпе навязывалось 12-14 П., на восточно-казахстанский инструмент традиции шертпе - 7-8 П. Все П. имеют названия: загадочный, заговоренный, красноречивый, печальный, тихий, грустный, затаенный огонь; 2 долбленные П. (ямочки между навязными П.), которые дают еще более тонкий, чем навязные П., интонационный оттенок.	ПЕРНЕ – 1 домбыра мойнына байланған бунақтар. Төкпе күйге арналған домбыраға 12-14 П. байланады, ал шертпе күйге арналған домбыраға 7-8 П. байланады. П. мынадай түрлері бар: тылсым перне, шешен перне, еңірелі перне, жуас перне, мұңлық перне, шағырмақ перне. 2. жонылған П. (байланған П. арасындағы шұңқырлар). Оларға байланылған П. қарағанда әдеттегіден күшті жіңішке екпінді бояу береді.	PERNE (Kazakh) – knitted frets on the fingerboard dombra. At Western Kazakhstani dombra tradition tokpe 12 - 14 P. was knitted, at Estern Kazakhstani instrument tradition shertpe -7-8 P. Was knitted. All of them have names: the mysterious, charm, eloquent, sad, quiet, sad, deep-seated fire ...; Pecked P. (the dimples between knitted P.), which give even more subtle intonation tone than knitted P.
ПЕСНЯ – наиболее распространенный жанр вокальной музыки, а также общее обозначение поэтического произведения, предназначенное для пения или распевной речитации. Жанровая классификация П. может производиться по разным признакам: словесного и музыкального содержания; социального функционирования; фактуры и исполнительского состава. Музыкальная форма П. связана со структурой и содержанием поэтического текста. Самая распространенная - куплетная форма.	ӘН, (қаз. әнді қар.) – вокалды музыканың ең тараған жанры, сондай-ақ ән айту немесе желдірме үшін арналған поэтикалық шығарманың жалпы белгісі. Ә. жанрлық қолданылуы; көркемдігі мен орындаушылық құрамы сияқты түрлі белгілері бойынша болуы мүмкін. Ә. музыкалық түрі поэтикалық мәтіннің құрылымы мен мазмұнына байланысты. Оның ең таралған түрі – шымақтық қалып.	SONG - The most popular genre of vocal music, as well as the general designation of poetic works, intended to be sung or used for warming up as cantillation. Genre classification of a S. can be made by different criteria: verbal and musical content, social functioning, texture and composition of performers. The musical form of a S. is associated with the structure and content of the poetic text. The most common couplet form.

ПЕВЧЕСКИЙ ГОЛОС - это самый чуткий «музыкальный» инструмент, созданный природой; объединенный со словом, он обладает глубочайшей силой эмоционального воздействия. Для профессионального использования певческий голос нуждается в определенной постановке, которая должна отвечать сфере его деятельности (опера или камерное пение, исполнение в народной манере, эстрадное пение).	ӘНШІЛІК ДАУЫС - бұл табиғат жаратқан ең нәзік «музыкалық» аспап; сөзбен байланысты, оның эмоциалық ықпалының күші орасан. Профессионалдық қолдану үшін әншілік дауыс (опера немесе камералық ән айту, халықтық мәнерде орындау, эстрадалық ән айту) белгілі бір қойылымға мұқтаж келеді.	SINGING VOICE - The most sensitive "musical" instrument, created by nature; combined with the word, it has the emotional impact of an inmost strength. For professional use singing voice needs a particular setting, which should meet the sphere of its activity (opera or chamber singing, performance in the folk manner or pop singing).
ПИАНИССИМО (ит. pianissimo) - очень тихо.	ПИАНИССИМО (ит. pianissimo) - өте жай.	PIANISSIMIO (Italian - pianissimo) - very quiet.
ПИЦЦИКАТО (ит. pizzicato) – 1. прием извлечения звука щипком пальцами на струнном смычковом музыкальном инструменте; 2. музыкальное произведение, основанное на приеме П.; 3. в балете – сольная женская вариация, исполняемая танцовщицей на пальцах в остром, филигранном ритме.	ПИЦИКАТО (ит.) – 1. шекті ысқылы музыкалық аспапта саусақпен шерту арқылы дыбыс шығару әдісі; 2. П. әдісіне негізделген музыкалық шығарма; 3. балеттегі бишінің саусақпен өткір, бұрамалы ырғақта орындалатын әйелдің жеке түрлемі.	PITSIKATO (Italian pizzicato)) – 1. A method to extract the sound by plucking finger on a stringed bowed musical instrument; 2. A musical work based on the reception of P; 3. In the ballet – women's solo variation, performed by a dancer on her fingers in hot, filigree rhythm.
ПОБОЧНАЯ ТОНАЛЬНОСТЬ – тональность, в которую совершается отклонение, т.е. временный переход из главной тональности в новую (побочную).	ЖАНАМА ТОНАЛЬДІЛІК – ауытқу болған әуенділік яғни негізгі әуенділіктен жанама тональділікке уақытша көшу.	SIDE-TONALITY - The tonality, in which the deviation occurs, i.e. a temporary shift from the main key to the new (incidental).
ПОЛИМЕТРИЯ (от греч. poli - много и metron – размер) – одновременное сочетание двух или нескольких различных размеров в музыке.	ПОЛИМЕТРИЯ - (от греч. poli - көп және metron - өлшем) - музыкадағы екі немесе бірнеше әртүрлі өлшемдердің үйлесімі.	POLIMETRIYA – (from Greek - poli - a lot; metron – size) - The simultaneous combination of two or more different dimensions in music.

ПОЛИФОНИЯ (от греч. poli - много и phone – звук, голос) – 1. многоголосие, объединяющее в одновременном звучании несколько равноправных мелодий, каждая из которых имеет самостоятельное выразительное значение. П. сочетает голоса, различные по интонации и ритму, с несовпадающими по времени ударениями, кульминациями, кадансами, члененные на мотивы разного объема и отличающиеся также динамикой и тембром, но подчиненными для каждого стиля нормам совместного звучания. Разновидностями П. являются: контрапункт, инвенционная П., основанная на имитации, подголосочная П.П. воплощает одновременно несколько сторон одного образа или несколько образов.	ПОЛИФОНИЯ, КӨП ӘУЕНДІЛІК – (от греч.poli - көп и phone – дыбыс, дауыс) – бір уақытта дыбысталуда бірнеше тең дәрежедегі әуендерді біріктіретін көп-дауысты құрылым. Олардың әрқайсы-сының дербес мәнерлі мағынасы бар. П. уақытпен сәйкес келмейтін түрлі көлемдегі сарындарға бөлінген, сондай-ақ серпіні мен дыбыс ырғағы бойынша ерекшеленетін, бірақ бірлескен дыбысталу нормаларының әрбір стилі үшін бағындырылған екпіндерімен, шарықтау шектерімен, каданстармен дауыс ырғағы мен екпіні бойынша түрлі дауыстарды үйлестіреді. Астарлы, ұқсатуға негізделген инвенциялық П. Полифонияның түрлері болып табылады. П. бір бейненің немесе бірнеше бейненің бір уақытта түрлі қырларын нақты көрсетеді.	POLYPHONY – (from Greek - poli - a lot of, phone - sound, voice) 1. Polyphony, uniting several equal melodies in the simultaneous sounding, each of which has a self-expressive value. P. combines voices various as to intonation and rhythm, with distinct in time accents, the climax, cadences, divided into the motives of different sizes and different dynamics and timbre, but the subordinate to rules of joint sound for each style. P. varieties are: counterpoint, invention, based on imitation, and subvoice. P. simultaneously embodies multiple sides of one image or multiple images.
ПОЛОВИННАЯ НОТА – нота, по длительности вдвое более короткая, чем целая нота, равна двум четвертным нотам, четырем восьмым, восьми шестнадцатым и т.д. П. нота обозначается полым овалом со штилем справа вверх или слева вниз.	ЖАРТЫЛАЙ НОТА - бүтін нотаға қарағанда ұзақтығы екі есе қысқа, екі ширек, төрт сегіздік, сегіз оналтылық нотаға және т.б. тең. Ж. Н. толық дөңгелек тіреуіші оң жақтан жоғары немесе сол жақтан төмен белгіленеді.	HALF NOTE - A note, the duration of which is shorter than the whole note; it is equal to two quarter notes, four eighths, eight sixteenths, etc. H.N. is denoted by a hollow oval with a shtil right up or down on the left.
ПОЛОВИННАЯ ПАУЗА – пауза, по длительности равная половинной ноте;	ЖАРТЫЛАЙ ТЫНЫС - ұзақтығы жартылай нотаға тең тыныс; нота	HALF PAUSE - A pause, duration of which is equal to the half-note; it

обозначается жирной черточкой под третьей линейкой нотного стана.	желісінің үшінші сызығының астына қою сызықпен белгіленеді.	is indicated by a bold dash under the third line of a stave.
ПОСРЕДСТВУЮЩИЙ АККОРД – последний аккорд старой тональности при модуляции, т.е. переходе в новую тональность, стоящий перед модулирующим аккордом.	АРАЛЫҚ АККОРД - әуезділік кезінде ескі әуенділіктің соңғы аккорды, яғни әуезділікті аккордтың алдында тұрған жаңа әуезділікке көшу.	MESNE ACCORD - The last accord of an old key in the modulation, i.e. transition to a new tonality, which is place in front of the modulating accord.
ПОСТАНОВКА ГОЛОСА – развитие голосового аппарата в профессиональных целях. Методика П.Г. основана на общих приницпах регулирования дыхания, использования резонаторов, развития органов артикуляции. Цель П.Г. – достижение предельной естественности и свободы звукообразования, устойчивости и ровности звучания, максимальное расширение диапазона голоса, а также увеличение его силы, яркости и красочности тембра, приобретение звонкости, полетности, динамической гибкости и подвижности, способности «литься» на одном дыхании при минимальной затрате мышечной энергии.	ДАУЫСТЫ ҚОЮ - кәсіптік мақсатта дауыс аппаратын дамыту. ДҚ әдістемесі артикуляциялық мүшелерді дамыту, резонаторларды қолдану, тынысты реттеу жалпы принциптертеріне негізделген. ДҚ мақсаты – бұлшық ет энергиясын барынша аз жұмсай отырып, дыбыс шығаруда ең шекті табиғилық пен еркіндікке, дыбысталуда тұрақтылық пен бірдейлікке қол жеткізу, дауыс ауқымын барынша ұлғайту, сондай-ақ оның күшін, дыбыс ырғағының айқындылығы мен мәнерлілігін арттыру, сыңғырлаушыққа, самғаушылыққа, динамикалық икемділікке және ширақтыққа мақыштану.	VOICE SETTING - The development of the voice apparatus for professional purposes. The technique of V.S. is based on a common principles of regulation of breathing, the use of resonators, development of articulation. The purpose of V.S. is to achieve maximum disengagement and freeing of sound formation, stability and evenness of sound production, maximizing the range of voice, as well as increasing its strength, brightness and color of a timbre, the acquisition of voicing, flight, dynamic flexibility and mobility, the ability to "flow" in one breath with a minimal expenditure of muscular energy.
ПРЕДЛОЖЕНИЕ – наименьшее музыкальное построение, завершенное каким-либо гармоническим заключением	ПРЕДЛОЖЕНИЕ - үйлесімділік бір шешіммен (каданспен) аяқталған кішілеу музыкалық құрылым.	SENTENCE - The lowest musical construction, completed by a harmonic conclusion (cadence).

(кадансом).		
ПРЕЗЕНТАЦИЯ (лат. - представление) – 1. торжественное открытие, представление какого-либо творческого начинания (коллектива, выставки, кафе; 2. то же, что премьера (см. премьера).	ТҰСАУКЕСЕР, БЕТАШАР, (лат. – көрсетілім) – қандай да бір шығармашылық бастаманы (ұжымның, көрменің, кафенің) салтанатты ашу; 2. бұл да премьера сияқты (қар.премьера).	PRESENTATION (Latin – View) – 1. A grand opening, a representation of any creative endeavor (collective exhibitions, café). 2. The same as prime minister (see Premiere).
ПРЕКРАСНОЕ – 1. эстетическая категория, синоним эстетического как науки о прекрасном. Относится к понятиям, в которых предмет и явление раскрываются с точки зрения их сущности, закономерных связей их внутренней структуры и свойств; 2. построенная воображением мысленная модель предмета, обладающая высокой степенью совершенства и гармоничности.	ӘСЕМДІК – 1. эстетикалық санат, әсемдік туралы ғылымның синонимі. Зат пен құбылыс олардың мәні тұрғысынан, олардың ішкі құрылымы мен қасиеттерінің заңдылыққа сай байланыстары ашылатын түсініктерге жатады; 2. Кемелдену мен үйлесімділіктің жоғары сатысын иемденуге елестету арқылы ойдан туған заттың үлгісі.	PERFECT – 1. An aesthetic category, a synonym of aesthetic as a science about beauty. Refers to the concepts, in which the object and effect are disclosed in terms of their essence, the natural connections of their internal structure and properties; 2. A mental model constructed by imagination, having a high degree of perfection and harmony.
ПРЕМЬЕРА (фр. - первая) - первое публичное представление нового спектакля, эстрадной, цирковой программы, первый показ нового фильма.	ПРЕМЬЕРА (фр. - бірінші) – жаңа қойылымның, эстрадалық, цирктік бағдарламаның алғаш рет көпшілікке таныстырылуы, жаңа фильмнің бірінші рет көрсетілуі.	PREMIERE (French – first) – The first public presentation of a new show, variety, circus program, the first presentation of the new film.
ПРЕСТО (ит. presto – скоро, быстро) – 1. основное обозначение самого быстрого темпа в музыке. 2. название пьесы, написанной в этом темпе, не имеющей специального обозначения.	ПРЕСТО (ит. presto – жүрдек, тез) - 1. музыкадағы ең тез екпіннің негізгі белгісі; 2. осы екпінде жазылған арнайы белгісі жоқ пьесаның атауы.	PRESTO (Italian - presto - fast, quickly) - 1. The principal symbol of the rapid pace in music.2. The title of the play, written at this pace, which has no special designation.
ПРИМА (от лат prima – первая) – 1. интервал шириной в одну ступень, т.е. образованный двумя звуками одного названия, обозначается цифрой 1; 2.	ПРИМА (от лат prima – бірінші) 1. ені бір баспалдақтан тұраты интервал, 1 цифрымен белгіленетін бірдей аталатын екі дыбыстан жасалған; 2. кейбір	PRIMA (from Latin - prima – the first) - 1. An interval which width is one step, i.e. formed by two sounds of the same name, indicates by the

название разновидности некоторых инструментов (например, балалайка-прима).	аспаптар түрлерінің атауы (мысалы, балалайка – прима).	numeral 1. 2. The name of the variety of some instruments (such as balalaika-prima).
ПРИПЕВ – второй раздел вокальной пьесы, написанной в куплетной форме, обобщающий ее содержание, при повторении исполняемый обычно на один и тот же текст.	КАЙЫРМАСЫ – шумақты пішінде шығарылған әннің, вокалдық пьесаның екінші бөлігі, қайталанғанда мәтіні өзгермейді.	CHORUS – The second vocal section of the play, written in strophic form, summarizing its content, while repeting it is usually performed on the same text.
ПРОГРАММА (гр. объявление, предписание) – 1. план намеченной деятельности, работ; 2. перечень театральных, концертных, цирковых, эстрадных номеров, радио и телепередач; 3. печатный указатель исполняемых ролей, номеров, выступлений, передач и исполнителей.	БАҒДАРЛАМА (гр. хабарландыру, ұйғарым) – 1. белгіленіп отырған іс-әрекеттің, жұмыстардың жоспары; 2. театрлық, концерттік, цирктік, эстрадалық нөмірлердің, радио мен телехабар тізбесі; 3. орындалатын рөлдердің, нөмірлердің, сөзсөйлеушілердің, хабарлар мен орындаушылардың басылған көрсеткіші.	PROGRAM (Greek – advertisement, order) – 1. An outline of planned activities, work; 2. A list of theater, concert, circus, vaudeville performances, radio and television programs; 3. A printed index of cast, performances, speeches, broadcasts and performers.
ПРОГРАММНАЯ МУЗЫКА – 1. один из основных жанров музыки. К. П.М. относят инструментальные произведения, которые предваряют специальным словесным текстом – программой, определяющей их содержание, и сочиняются композитором самостоятельно или заимствуются из истории, народного сказания, художественного произведения; 2. К П.М. относятся также инструментальные пьесы, названия которых подсказывают их содержание: «Гроза», «Болезнь куклы». Произведения П.М. получили широкое распространение	БАҒДАРЛАМАЛЫҚ МУЗЫКА - музыканың негізгі жанрларының бірі. Б.М-ға композитордың өз бетінше жазған немесе тарихтан, халық аңызынан, көркем шығармадан алған арнайы сөз мәтіні бар аспаптық шығармалар жатады; 2. Б.М-ға сондай-ақ атауы мазмұнын еске түсіретін аспаптық пьесаларды да жатқызады. Мысалы: «Найзағай», «Қуыршақтың ауруы». Б.М. шығармалары XIX ғасырдың ортасындағы кейбір музыкалық жанрлар арасында кең таралған.	PROGRAM MUSIC - One of the major genres of music. P.M. includes instrumental works, which is preceded with the special text - the program that determines its content, and which is composed by a composer or borrowed by from the history, folk tales, and art; 2. P.M. also includes instrumental pieces whose names suggest their content: "Thunderstorm", "Doll's disease." Artworks of P.M. widespread among other genres of music in the mid-19th century.

среди других музыкальных жанров в середине XIX века.		
ПРОИЗВЕДЕНИЕ ХУДОЖЕСТВЕННОЕ – результат творчества в сфере искусства и предмет художественного восприятия специфической человеческой деятельности. П.Х. обладает определенным уровнем законченности и выразительности, соответствия содержания и формы, способностью воздействовать на зрителя, слушателя, читателя.	КӨРКЕМ ШЫҒАРМА - өнер аясындағы шығармашылық нәтижесі және адам іс-әрекетінің өзіндік ерекшеліктерін көркем қабылдау құралы. К.Ш. аяқталуы мен мәнерлілігінің белгілі бір деңгейі, мазмұны мен пішінінің сәйкес келуін көрерменге, тыңдаушыға, оқырманға әсер ету қабілетіне ие.	FICTION – The result of creativity in art sphere and the subject of artistic perception of a particular human activity. F. has a level of completeness and expressiveness that match the content and form, the ability to influence the viewer, listener, reader.
ПРОСВЕЩЕНИЕ – идейное течение эпохи перехода от феодализма к капитализму. Явление мировой культуры, характеризующееся как век разума. Основано на культе знания, прогрессе науки, способных, по мнению просветителей, создать условия для всеобщего экономического и социального благоденствия.	АҒАРТУ – феодализмнен капитализмге өту дәуірінің идеялық ағымы. Ақыл-парасат ғасыры деп сипатталатын әлемдік мәдениеттің құбылысы. Білім мәдениеті мен ғылым дамуына негізделген. Өйткені ол ағартушылардың ойынша, жалпыға ортақ экономикалық және әлеуметтік жағдай жасауға қабілетті..	ENLIGHTEMENT – An ideological flow of period of transition from feudalism to capitalism. The phenomenon of world culture, characterized as the age of reason. Based on the cult of knowledge, the progress of science, capable, according to educators, to create a common economic and social prosperity.
ПРОТИВОПОЛОЖНОЕ ГОЛОСОВЕДЕНИЕ - одновременное движение двух голосов в разных направлениях: одного вверх, другого вниз.	ҚАРАМА-ҚАРСЫ ДЫБЫСТЫЛУ - екі дауыстың әртүрлі бағытта бір уақыттағы қозғалысы: біреуі жоғары, екіншісі төмен	OPPOSITE VOICE-LEADING - The simultaneous flow of two voices in different directions: one goes up, another one - down.
ПРОТИВОСЛОЖЕНИЕ – мелодия, звучащая одновременно с темой фуги или других полифонических построений, как контрапункт.	ҚАРСЫ ҚОСУ - контрапункт сияқты фуганың тақырыбымен немесе басқа полифониялық құрылымдармен бірге үндесетін әуен.	COUNTERSUBJECT - The melody, sounding simultaneously with the theme of the fugue or other polyphonic constructions, as a counterpoint.

ПРЯМОЕ ГОЛОСОВЕДЕНИЕ – одновременное движение двух голосов в одном направлении, вверх или вниз.	ТІКЕЛЕЙ ДАУЫС ҚОЗҒАЛЫСЫ - екі дауыстың бір бағытта, жоғары немесе төмен бір уақыттағы қорзғалысы.	DIRECT VOICE-LEADING - The simultaneous flow of two voices in one direction, up or down.
ПСИХОЛОГИЯ МУЗЫКАЛЬНАЯ – дисциплина, изучающая психологические условия, механизмы и закономерности музыкальной деятельности человека, а также их влияние на строение музыкальной речи, на формирование и историческую эволюцию музыкальных средств и особенностей их функционирования. П.М., будучи пограничной областью музыковедения, тесно соприкасается с философией и долгое время развивалась в рамках общей психологии и музыкальной эстетики. П.М. охватывает все виды музыкальной и связанной с музыкой деятельности – сочинение музыки, исполнение, восприятие, музыковедческий анализ, музыкальное воспитание.	МУЗЫКАЛЫҚ ПСИХОЛОГИЯ - Адамның психологиялық жағдайын, музыкалық іс-әрекетінің тетігі мен заңдылығын, сондай-ақ олардың музыкалық тілдің құрылымына, қалыптасуына және музыкалық құралдардың тарихи дамуына қызмет істеу ерекшеліктеріне әсерін тигізуді зерттейтін пән. М.П. музыкатанудың шектес саласы ретінде философиямен тығыз байланыста және ұзақ уақыт жалпы психология мен музыкалық эстетика шеңберінде дамыды. М.П. музыкалық іс-әрекеттің барлық түрлерін және музыкамен байланысты – музыка жазуды, орындауды, қабылдауды, музыкатану негізінде талдауды, музыкалық тәрбиені қамтиды.	MUSICAL PSYCHOLOGY – A discipline that studies psychological conditions, arrangements and musical patterns of human activity, as well as their influence on the structure of the musical language, the formation and historical evolution of music and features of their functioning. M.P., being a border area of musicology, is closely related to philosophy and for a long time it developed in the framework of general psychology and aesthetics of music. M.P. covers all kinds of music and music-related activities - composing music, performance, perception, musical analysis, musical education.
ПЬЕСА (фр. Piece) – законченное музыкальное произведение.	ПЬЕСА (фр. Piece) – аяқталған музыкалық шығарма.	PLAY (French – Piece) - A complete piece of music.
ПЮПИТР (фр. Pupitre) – подставка для нот, то же, что и пульт.	ПЮПИТР (фр. Pupitre) – нота қойғыш, пульт сияқты	MUSIC STAND (French – Pupitre) – A support for music notes, the same as a console.
Р		
РАЗМЕР МУЗЫКАЛЬНЫЙ – цифровое обозначение количества и длительности	МУЗЫКАЛЫҚ ӨЛШЕМ – Музыкалық тактының әлді және әлсіз үлестерінің	MUSICAL VOLUME – A numbered designation of quantity

сильных и слабых долей музыкального такта. Обозначается в виде дроби без черты, ставится в начале нотоносца или при смене метра.	саны мен ұзақтығының цифрмен белгіленуі. Сызықшасыз бөлшек түрінде белгіленеді, нота сызықтарының басында немесе метр ауысқан кезде қойылады.	and duration of strong and weak parts of musical beat. Denoted as a fraction without a line; it is put at the beginning of a stave or along with the change of a meter.
РАЗРАБОТКА – раздел музыкального произведения, представляющий мотивную или вариационную разработку тематического материала.	ЖЕТІЛДІРУ - тақырыптық материалдың сарындық немесе түрлемдік өңдеуін ұсынатын музыкалық шығарманың бөлімі	ELABORATION – A section of a musical work, representing motivic or variational elaboration of thematic material.
РАЗРЕШЕНИЕ – 1. переход неустойчивой ступени лада в устойчивую; 2. переход диссонирующего звука или аккорда в консонирующий.	ШЕШУ - саздың тұрақсыз баспалдағының тұрақтыға ауысуы; 2. диссонансты дыбыстың немесе аккордтың консонанстыққа көшуі.	RESOLUTION - 1. A transition of an unstable level of a fret to stable; 2. A transition of dissociating sound or accord into consonating.
РЕАЛИЗМ (позднелат. Realis – вещественный, действительный) – направление в литературе и искусстве, ставящее себе задачей дать наиболее полное, правдивое отражение действительности. Понимание Р. как правды жизни имеет давнюю культурную традицию и проходит ряд исторических этапов. Целостное понимание и сам термин Р. возникают в XIX в.	РЕАЛИЗМ (көне лат. заттық, нағыз) – шындықты толық, шындық тұрғыдан бейнелеп көрсетуді өзіне міндет ретінде қоятын әдебиеттегі және өнердегі бағыт. Р.-ді өмір шындығы деп түсіну ежелгі мәдениет дәстүрлерінде бар және бірнеше тарихи дәуірлерден өтеді. Р. термині және оны бірыңғай түсіну XIX ғасырда пайда болған.	REALISM (Late Latin – Real) – The direction in art and literature that assigns itself the task to provide the most complete, truthful reflection of reality. Understanding of R. as the truth of life has a long cultural tradition and goes through a series of historical stages. Holistic understanding of the term and the term of R. itself occur in the 19th century.
РЕГИСТР – часть диапазона инструмента или певческого голоса, характеризующаяся тембровым единством и механизмом звукоизвлечения (у вокалистов). Ряд однородно звучащих звуков, которые	РЕГИСТР – дыбыс ырғағы бірлігімен және дыбысталу тетігімен (вокалистерде) сипатталатын аспап ауқымы мен әншілік дауыстың бөлігі. Біркелкі дыбысталатын дыбыстардың қатары.	REGISTER – A part of the range of an instrument or singing voice, characterized by unity of timbre and the mechanism of sound production (for vocalists). A number of

производятся единым физиологическим механизмом. Женский голос имеет три регистра – грудной, центральный (медиум) и головной. Мужской голос имеет два регистра - грудной (низкий) и головной (высокий).	Әйелдер дауысында үш регистр бар - кеуде, орта (медиум) және бас. Ерлер дауысында екі регистр бар - кеуде (төменгі) және бас (жоғарғы).	uniform-sounding sounds that are produced by a single physiological mechanism. A woman's voice has three registers - the chest, central (medium) and the head. A man's voice has a two-sensitive breast (low) and head (high).
РЕЗОНАНС (фр. résonance – отзвук]) – усиление звука в результате передачи колебаний звучащего тела другому телу, большему по объему или по площади излучения звука.	РЕЗОНАНС (лат. ресоно, фр. résonance - үн қосу, дыбыс қайтару) – дыбыс шығарушы дене тербелістерін басқа денеге беру нәтижесінде көлемі жағынан үлкен немесе дыбыстың құбылып шыгу аумағы бойынша дыбыстың күшеюі.	RESONANCE (French - résonance – echo) – An amplification of a sound as a result of the transmission of vibrations from the sounding body to another body, greater in volume or area of sound radiation.
РЕКВИЕМ (от лат. reguies – покой) - вокальное или вокально-инструментальное произведение, посвященное памяти умершего; первоначально заупокойная католическая месса с начальными словами reguiem aeternam (вечный покой). Реквиемы выдающихся композиторов XVIII-XIX вв. перешли на концертную эстраду и приобрели характер светского жанра, сохранившего лишь традиционный текст поминального значения.	РЕКВИЕМ – (от лат. reguies – тыныш-тық) - вокалдық немесе вокалдық-аспаптық шығарма, қайтыс болған адамға арналған; бастапқыда католика-лық көңіл айту мессасы reguiem aeternam (мәңгілік тыныштық) деген алғашқы сөздерімен айтылады. XVIII-XIX ғг. атақты композиторлардың реквиемдары концерттық эстрадаға көшкен және еске түсіретін мәніндегі тек қана дәстүрлі мәтінді сақтап, зайырлы жанр мәні сипатына ие болған.	REQUIEM – (from Latin - reguies – quiet) -Vocal and vocal-instrumental work dedicated to the memory of a dead person; originally - memorial Catholic mass with the initial words - reguiem aeternam (eternal rest). Requiem by prominent composers of 18-19 centuries went to the concert stage and became a kind of secular genre, which is nowadays only of a memorial sense.
РЕНЕССАНС (фр. - возрождение) – (см. возрождение).	РЕНЕССАНС (фр.- қайта өрлеу) – (қар. қайта өрлеу).	RENAISSANCE (French - revival) – see revival.

РЕПЕРТУАР (фр.) – 1. совокупность произведений, исполняемых в театре, на концертной эстраде; 2. круг ролей, номеров, музыкальных, литературных произведений, исполняемых артистом.	РЕПЕРТУАР (фр.) – 1. театрда, концерттік эстрадада орындалатын шығармалар жиынтығы; 2. әртіс ойнайтын рөлдердің, нөмірлердің, музыкалық, әдеби шығармалардың бір тобы.	REPERTOIRE (French) – A collection of pieces performed in the theater, on the concert stage. 2. Terms of roles, numbers, music, literary works executed by an artist.
РЕПЕТИЦИЯ (от лат. repetitio – повторение) – 1. разучивание или пробное исполнение произведения, предназначенного для концертного исполнения или спектакля; 2. быстрое извлечение одного и того же звука на клавишных инструментах несколько раз подряд.	РЕПЕТИЦИЯ, ДАЙЫНДЫҚ – (лат. т. repetitio – қайталау) – 1. концерттік немесе спектакль қойылымына орындауға арналған шығармаларды жаттау немесе сынау мақсатында орындау; 2. клавиштік аспаптарда бір дыбысты қатарынан бірнеше рет тез қайталап ойнау.	REHEARSAL – (from Latin - repetitio – repetition) - 1. Learning or trial performing of works destined for concert performance or a play. 2. A quick extraction of the same sound on the keyboard instruments a few times in a row.
РЕПРИЗА (от фр. reprise – повторение) – в музыкальных произведениях любого построения – повторение какого-либо раздела или части.	РЕПРИЗА - (от фр. reprise - қайталау) – кез келген құрылымдағы музыкалық шығармаларда оның қандайда бір бөлімін немесе бөлігін қайталау.	REPRISE – (from French - reprise – repetition) - In musical works of any composition - the repetition of any section or part.
РЕЧИТАТИВ (от лат. recitare – читать, декламировать) омузыкаленная речь, наиболее гибкая форма сольного пения в опере, отличающаяся большим ритмическим разнообразием и свободой построения. Обычно Р. вводят в арию, подчеркивая ее певучую мелодичность.	РЕЧИТАТИВ (лат. recitare – сөз. оқу, мәнерлеп оқу) – Әуенді сөз операда жеке дауыста ән салудағы аса икемді түр, үлкен ырғақты әр түрлілікпен және құрылым еркіндігімен ерекшеленеді. Әдетте речитативті арияға енгізеді, онда ол әуезді әуенділікті баса көрсетеді	RECITATIVE (from Latin - recitare – to read, to recite) – musical speech, the most flexible form of solo singing in the opera, which differs by a great rhythmic variety and freedom of construction. Typically R. enters into an aria, emphasizing its arious melody.
РИТМ (от греч. rythmos – мерное течение) – чередование и соотношение сильных и слабых долей в музыкальном такте.	ЫРҒАҚ – (греч. rythmos – мерное течение) - музыкалық ұяда күшті және әлсіз үлестердің арақатынасы және кезектесуі.	RHYTHM – (from Greek - rythmos - mensural flow) – The alteration and the ratio of strong and weak parts in the musical beat.

РОДСТВО ТОНАЛЬНОСТЕЙ – соотношение двух тональностей, определяемое количеством и значением общих аккордов. Делится на три степени родства. 1. первую степень родства составляют тональности с разницей в 1 ключевой знак. 2. во второй степени родства находятся тональности, которые имеют хотя бы одно общее трезвучие, но не тоническое. 3. в третьей степени родства находятся тональности, не имеющие ни одного общего трезвучия.	ТОНАЛЬДІКТЕРДІҢ ТЕКТЕСТІГІ – барлық әуенділік етене жақын немесе туыстықтың ең алыс дәрежесіне бөлінеді. Етене жақын немесе туыстар қатарына тек бір-бірімен диатоникалық туыстықта болатын тональдіктер жатады. Басқа тональдіктер туыстың алыс дәрежесіне, не азды, не көпті болып саналатын түріне жатады. 1. бірінші дәрежелік туыстық 1 кілттік белгісімен айырмашылығы бар тональдіктер 2. екінші дәрежелік туыстықта жалпы үшдыбыстығы бар, бірақ тоникалық емес тональдіктер. 3. үшінші дәрежелік туыстықта бірде-бір жалпы үшдыбыстығы жоқ тональдіктер.	TONALITY RELATION - The relationship of two keys, defined by a number of meters and value of common accords. It is divided into three one-degree relatives. 1. The tonalities of the first degree of relation are determined from the difference in one key sign. 2. The tonalities of the second degree of relation are the tonalities which have at least one common, but not tonic, accord. 3. The tonalities of the third degree of relation are those that don’t have any common triad.
РОКОКО (фр.rokoko, также rokaille - от названия одноименного орнаментального мотива; rokaille musikale - музыкальный рокайль) – стилевое направление в европейском искусстве первой половины XVIII в. Рококо являлось выражением иллюзорного ухода от жизни в мир фантазии, мифических и пасторальных сюжетов.	РОКОКО (фр.rokoko, тағы rokaille аттас әшекейлі сарын атауынан; rokaille musikale-музыкалық рокайль) – XVIII ғ. бірінші жартысындағы европалық мәдениеттегі бағыт. Рококо өмірден қиял әлеміне, мифтік және пасторальды желісіне кетуін білдіреді.	ROCOCO - (French – rokoko, also rokaille-from the name of the eponymous ornamental motif; rokaille musikale - musical rocaille) – The stylistic direction in European art of the first half of the 18th century. Rococo was an expression of illusionary escape from life in fantastic world of mythological and pastoral scenes.
РОМАНС (фр.) – 1. небольшое музыкально-поэтическое произведение для голоса с сопровождением (на фортепиано, гитаре); 2. инструментальная музыкальная пьеса;	РОМАНС (фр.) – 1. дауысқа арналған шағын музыкалық-поэтикалық шығарма (фортепианоның, гитараның сүйемелдеуімен орындалады); 2. аспапты	ROMANCE (French) – A small musical poetry for voice and accompaniment (piano, guitar). 2. Instrumental piece of music. 3.

3. небольшое лирическое стихотворение песенного типа, чаще всего о любви.	музыкалық пьеса; 3. көбінесе махаббат туралы ән түріндегі шағын лирикалық өлең.	Little lyric song type, usually about love.
РОМАНТИЗМ (фр.) – 1. идейное и художественное движение в европей--ском искусстве на рубеже XVIII-XIX вв. Выдвигал на первый план индивидуаль-ность. Искусству Р. свойственны исключительность героев, страстей и контрастных ситуаций, напряженность сюжета, красочность описаний и характеристик; 2. мироощущение, которому свойственна идеализация действительности, мечтательность.	РОМАНТИЗМ (фр.) – 1. XVIII-XIX ғғ. аралығындағы еуропалық өнердегі идеялық және көркемдік қозғалыс. Бірінші орынға даралықты қойды. Р. өнеріне кейіпкерлердің ерекшеліктері, құмарлық және кереғар жағдайлар, желінің қарбаластығы, бейнелеудің мәнерлілігі мен сипаттамалары тән; 2. дүниетаным, оған шындықты дәріптеушілік, арманшылдық тән.	ROMANTICISM (French) – An ideological and artistic movement in European art at the turn of the 18th – 19th centuries. Highlights personality. Art of R. Is characterized by exceptional characters, passions and contrasting situations, the tension of the plot, colorful descriptions and characteristics; 2. Attitude, which is characterized by an idealization of reality, daydreaming.
РОЯЛЬ (от франц. Rouler – королевский) – название основной разновидности фортепиано, имеющий большой крыло-видный корпус, стоящий на трех ножках, сила и блеск звучания которого усиливается при поднятой крышке.	РОЯЛЬ (франц. Rouler - патшалық) - фортепианоның негізгі түрлерінің атауы, үлкен қанат тәріздес тұрқы бар, үш аяқта тұратын аспап, дыбыста-луының күші мен үнділігі жарығы қақпағын көтеріп қойғанда ұлғаяды.	GRAND-PIANO - (from French - Rouler – royal) - The name of the main types of pianos, which has a large pterygoid body, standing on three legs, the sounding strength and brilliance of which is enhanced with a raised lid.
РУБАЯТ (араб. - четверть). Рубаи - вид лирических песен широко распрост-раненных в Восточной и Центральной Азии. Р. состоит из четырех строк. Схожесть - а,а,а,а; а,а,б,а; а,б,а,б. Иногда после схожих строк одна из знакомых слов повторяется (редиор). Р. представ-	РУБАЯТ – (арабша – ширек деген сөз). Шығыс және Орта Азияда кең таралған лирикалық ән түрі. Рубаят төрт жолдан тұрады. Ұйқасы – а,а,а,а; а,а,б,а; а,б,а,б болып келеді. Кей жағдайда ұйқасатын әр жолдан кейін белгілі бір сөз қайталанып келеді (редиор). Рубаят	RUBAN - (Arabic - quarter) - Rubans are lyrical songs, which are widespread in East and Central Asia. R. Is consisted of four lines. The similarity - a, a, a, a; a, a, b, a; a, b, a, b. Sometimes, after similar lines, one of the familiar words is

ляет законченную мысль философского содержания.	философиялық мазмұндағы аяқталған ойды білдіреді.	repeated (redior). R. is introduced to construct a complete thought of philosophical content.
С		
СААГАН САР - название международного праздника труда Наурыз (*Наурыз*) у монголоязычных этносов: бурят, монголов, тувинцев. В отличие от казахского Наурыза, где Новый год отмечается в один и тот же день - 22 марта, С.С. является меняющейся, непостоянной датой.	СААГАН САР – моңғол тілдес халықтардың: бурят, моңғол, тувалықтар тіліндегі халықаралық еңбек мерекесі – Наурыздың (қар. Наурыз) атауы. Жаңа жыл ретінде 22-наурызда аталып өтетін қазақтардың Наурызынан ерекшелігі С.С. - ауыспалы, тұрақсыз күн болып табылады.	SAAGAN SAR – The name of the international labor holiday of Nauryz (see Nauryz) in the Mongolian ethnic groups: the Buryats, the Mongols, the Tuvans... In contrast to the Kazakh Nauryz, where New Year is celebrated in the same day – March 22, S.S. is changeable, unstable date.
САҒА (каз.) – 3-й заключительный раздел западно-казахстанского кюя төкпе (*күй төкпе*). Наивысшая точка напряжения музыкального развития, кульминация, широкий разлив музыкального потока и его определенная высота; предельно высокий регистр домбры.	САҒА – төкпе күйдің (қар. Төкпе күй) 3-соңғы бөлімі. Музыкалық дамудың ең жоғарғы күшті нүктесі, шарықтау шегі, музыкалық тасқынның ауқымды толқыны және оның белгілі бір шыңы; домбыраның ең жоғарғы шекті дауыс кеңістігі.	SAGA (Kazakh) – The 3rd Final section of Western Kazakhstani kui tokpe (see Kui tokpe). The highest point of tension of musical development, climax, wide flood of musical flow and its certain height; extremely high register of dombra.
САЗ – 1. на Востоке обозначает музыку вообще; 2. у казахов: космически устремленная сущность этноса в ее универсальной миросозидательной предназначенности. Центральный объект культуры казахов, основной посредник между поколениями, обеспечивающий гармонизующую связь Человека и Космоса, а также репрезентирующий Мир по законам красоты (С. Аязбекова).	САЗ – 1. Шығыста – жалпы музыканың синонимі; 2. қазақтарда: этностың ғарышқа ұмтылуын жан-жақты дүниетанымдық арнау ретінде көрсету. Адам мен Ғарыш арасындағы үйлесімді байланысты ұрпақтар арасындағы негізгі бітістіруші болып табылатын, сондай-ақ Әлемді сұлулық заңдылығы бойынша сыйға тартатын қазақ мәдениетіндегі орталық нысана (С. Аязбекова).	SAZ – 1. In the East stands for music in general. 2. For the Kazakhs: cosmically looking essence of a folk in its universal predestination to create the world. The central object of culture of the Kazakhs, the main mediator between the generations, providing harmonizing relationship between man and the cosmos, and represents the world according to the laws of beauty. (S. Ayazbekova).

САЗ СЫРНАЙ (каз.) - духовой музыкальный инструмент, изготовленный из глины. Способен выражать сокровенные чувства посредством звуков, на что указывает слово «сыр» - тайна, секрет. Имеет небольшой размер.	САЗ СЫРНАЙ – саз балшықтан жасалған үрмелі музыкалық аспап. «Сыр» деген сөздің өзі айтып тұрғандай, дыбыс арқылы қымбат сезімдерді жеткізе алуға қабілетті. Көлемі шағын.	SAZ SYRNAI (Kazakh) – A wind musical instrument made of clay. Able to express the innermost feelings through sounds, as indicated by the word “syr” – a mystery, a secret. It has a small size.
САЗГЕР (от тюрк. Музыка) – традиционный тип восточного музыканта-профессионала, сочетающего в одном лице исполнителя и создателя. Для того, чтобы стать С., необходимы универсальные способности: исполнительское мастерство, высокий артистизм, творческий (музыкально-поэтический) дар импровизатора и создателя. Этому всему нельзя научиться. Только человек, обладающий незаурядной одаренностью, имеющий неодолимую тягу к искусству, может упорным трудом добиться звания С.	САЗГЕР (түрк.т. музыкадан) – бір адам бойынан орындаушы да, шығарушы да табылатын шығыстың музыкант–кәсіпқойының дәстүрлі бейнесі. С. болу үшін мынадай жан-жақты қабілеттер қажет: орындау шеберлігі, жоғары әртістік қабілет, суырып – салмалылық пен шығармашылық (музыкалық-поэтикалық), туынды шығарушылық. Бұның бәрін үйрену мүмкін емес. Тек сирек кездесетін дарындылығы бар, өнерге деген шексіз ұмтылысы бар адам ғана өзінің қажырлы еңбегі арқылы С. деген атақа ие бола алады.	SAZGER (From Turkic – Music) – The traditional type of Eastern professional musician, combining in one person the artist and the creator. In order to become a S., one needs generic skills: mastery, high artistry and creativity (music and poetry), the gift of improvisation and the creator. This all cannot be learned. Only a person with extraordinary talent has an irresistible attraction to the art, can achieve the rank of S. Through a hard work.
САКРАЛЬНОЕ, СВЯЩЕННОЕ (лат.) – относящийся к религиозному культу и ритуалу; обрядовый (см. обряд).	КИЕЛІ, ҚАСИЕТТІ (лат.) – дінге табыну мен салт-жорасына қатысты; әдет-ғұрыптық (қар. әдет-ғұрып).	SACRAL, SACRED (Latin) – Refers to a religious cult and rite; ritual (see Ritual).
САЛ – СЕРІ (каз.) – 1. люди, приближенные к божествам и духам, занимавшие пограничное положение между земным и небесным мирами, бытием и небытием. Стиль жизни и творчество С.-С. заключают в себе необъятную	САЛ – СЕРІ (қаз.) - 1 жер үсті, аспан әлемі, тұрмыс және тұрмыстан тыс арасындағы шекаралық жағдайда болатын, құдайдай жандар мен әруақтарға жақын жүретін адамдар. С.-С. өмір сүруі мен шығарамашылқ стилі дүниенің	SAL – SERI (Kazakh) – 1. People, who are close to the gods and spirits, who held the position of boundary between the earthly and heavenly worlds, being and nothingness. Lifestyle and creation of S.-S.

глубину вселенского масштаба, знание космических законов (т.е. тайны жизни и смерти). Имеют преемственную связь с ролью бақсы (*бақсы*). Отличают ритуальное несоблюдение степного этикета, вследствие сакральной роли, выполняемой ими в традиционном обществе; 2 создатели и исполнители лирического репертуара проводили свое время, в основном, в кругу молодежи (А. Мухамбетова).	тереңдегі шексіз көлемін, ғарыштық заңдылықтарды (яғни өлім мен өмір құпиясын) білуді қамтиды. Бақсы (қар. Бақсы) рөлімен екеуі арасында байланыс бар. Дала этикетінің жол-жоралғыларын сақтамау, дәстүрлі қоғамдағы олар орындайтын қасиетті рөлдердің салдары ерекшелендіреді; 2. сезімге толы шығармаларды шығару-шылар мен орындаушылар, өз уақыт-тарын негізінен жастар арасында өткізген (Ә. Мұхамбетова).	Embody the immense depth of the universal scale, the knowledge of cosmic laws (i.e. the mysteries of life and death). Have continuity connection with the role of the Baksy (see Baksy). Distinguish failure of ritual etiquette of the steppe, due to the sacred role played by them in a traditional society; 2. Creators and performers of lyric repertory, spent their time mostly among young people.
САРЫН (каз.) – ритуальный магический напев. Исполняют: 1. баксы (*баксы*); 2. невеста в традиционном свадебном обряде Западного Казахстана; 3. жырау (*жырау*).	САРЫН – салттық дуалы әуен. Орындайтындар: 1. бақсы (қар. бақсы); 2. Батыс Қазақстанда дәстүрлі үйлену тойында ұзатылатын қалыңдық; 3. жырау (қар. жырау).	SARYN (Kazakh) – Ritual magic melody. Performed by baksy (see Baksy); 2. The bride in a traditional wedding ceremony in Western Kazakhstan; 3. Zhyrau (see Zhyrau).
СЕГІЗҚЫРЛЫ (каз. многогранный талант; одаренный) - фразеологизм. 1.Творческая личность, наделенная многосторонними дарованиями; 2. бақсы, жырау, жыршы, ақын, күйши, әнши, сал, сері, несущие в своем генофонде Священное Знание – тайну мироздания, Космоса, в котором есть мир этот, земной и мир тот, небесный.	СЕГІЗҚЫРЛЫ (жан-жақты талантты, дарынды) - тұрақты тіркес. 1. Сан қырлы қабілетке ие ізденімпаз тұлға. 2. Өз тегінде Қасиетті Білімді - әлем құрылысын, осы жердегі дүние мен о дүние енетін Ғарыш құпиясын – таратушы бақсы, жырау, жыршы, ақын, күйші, әнші, сал-сері.	SEGIZKYRLY (Kazakh - multifaceted talent, gifted) - Phraseology. 1. A creative person, endowed with multilateral talents 2. Baksy, zhyrau, zhyrshy, akyn, kuishi, anshi, sal, sere, bearing in their genes Sacred Knowledge - the mystery of the universe, the cosmos, where there is this, earthly world and the heavenly one.
СЕКВЕНЦИЯ (от лат. - seyuentia следование) – повторение какого-либо	СЕКВЕНЦИЯ – (лат. - seyuentia ілесу) - басқа биіктікте әуендік және ырғақтық	SEQUENCE – (from Latin. – seyuentia – following) - The

мелодического или гармонического оборота на другой высоте, повторяющийся мотив секвенции называется звеном. Секвенции бывают восходящие, нисходящие, тональные или модулирующие.	құрылымын сақтай отырып, әуендік айналамды қайталау. Қайталанатын дыбыстар тізбегі буын деп аталады. Секвенциялар жоғарылатылған, төмендетілген, әуенді және үн ауысушылық болып бөлінеді.	repetition of a melodic or harmonic turn at a different height; repetitive sequence motif is called a link. Sequences are ascending, descending, tone or modulating.
СЕКСТА (от лат. – sexta шестая) – интервал шириной в шесть ступеней, обозначается цифрой шесть; бывает секста малая, большая, уменьшенная и увеличенная.	СЕКСТА – (лат. – sexta алтыншы) - Ені алты баспалдақтан тұратын интервал, алты цифрымен белгіленіді; секста кіші, үлкен, кішірейтілген, үлғайтылған болады.	SEXTUS – (from Latin. - sexta – sixth) – A wide range of six stages, indicated by the numeral six; there can be a small S., a largeS., a decreases S. and an increases S.
СЕКСТАККОРД - первое обращение трезвучия, обозначается цифрой 6. В тесном расположении аккорд состоит из терции и кварты; расстояние от основания до вершины секста.	СЕКСТАККОРД - үшендыбыстылықтың алғашқы айналымы. Алты цифрымен белгіленеді. Тығыз орналасуда аккорд терция мен квартадан тұрады; қашықтығы секстің негізінен басына дейін.	SEXTUSACCORD – The first call of triads, indicated by the numeral 6. In close location the chord is consisted of a tierce and a quart; the distance from the bottom to the top of a sextus.
СЕКСТЕТ (нем. sextett от. лат. Sextus – шестой) – 1. ансамбль шести исполнителей. 2. сочинение для шести исполнителей.	СЕКСТЕТ - (нем. лат. sextus -алтыншы) – 1. алты орындаушыдан тұратын ансамбль; 2. алты орындаушыға арналған шығарма.	SEXTET – (German - sextett from Latin – Sextus – the sixth) - 1. An ensemble of six performers; 2. The work for six performers.
СЕКУНДА (от лат. secunda – вторая) – интервал шириной в 2 ступени, обозначается цифрой 2. Секунда бывает малая, большая, уменьшенная, увеличенная.	СЕКУНДА – (лат. secunda – екінші) – Еңі екі баспалдақтан тұратын интервал, екі цифрымен белгіленеді; 2. секунда кіші, үлкен, кішірейтілген, үлғайтылған болады.	SECOND – (from Latin - secunda – the second) – An interval which width is two steps, denoted by the numeral 2. Second can be small, large, reduced, and enlarged.
СЕКУНДАККОРД – третье обращение септаккорда; обозначается цифрой 2. При наиболее близком расположении входящих в него звуков С. содержит	СЕКУНДАККОРД – септаккордтың үшінші айналымы; екі цифрымен белгіленеді. 2. С. секунда, кварта және төменгі дауыстан секста кіреді, егер	SECONDACCORD - The third appeal of septaccord, denoted by the numeral 2. At the closest location of its constituent sounds S. contains a

секунду, кварту и сексту от нижнего голоса.	оның дыбыстары жақын орналасқан жағдайда.	second, a quart and a sixths of the lower voice.
СЕПТИМА (от лат. septima - седьмая) – интервал шириной в семь ступеней; обозначается цифрой 7. Септима бывает малая, большая, уменьшенная, увеличенная.	СЕПТИМА – (от лат. septima жетінші) – Ені жеті баспалдақтан тұратын интервал, 7 цифрымен белгіленеді; септима кіші, үлкен, кішірейтілген, үлғайтылған болады.	SEPTIMA – (from Latin – septima – seventh) – A wide range of seven steps; denoted be the numeral 7. Septima can be small, large, reduced, and enlarged.
СЕПТАККОРД – аккорд, состоящий из четрыех звуков, расположенных по терциям; обозначается цифрой 7. Расстояние от основания до вершины составляет интервал септима, от которой и получил свое название данный аккорд.	СЕПТАККОРД – жеті цифрымен белгіленетін, терциялар бойынша орналасқан, төрт дыбыстан тұратын аккорд. Қашықтығы негізінен басына дейін септима интервалын құрайды, сол себептен бұл аккорд септаккорд деп аталады.	SEPTACCORD - An accord consisting of four sounds arranged by tierces; denoted by the numeral 7. The distance from the bottom to the top is the interval of the seventh from which this accord got its name.
СИЛА ЗВУКА – громкость звука, качество, зависящее от ширины (амплитуды) колебания звучащего тела; чем шире амплитуда колебания, тем больше С.З., и наоборот; в музыке обозначается специальными знаками (См. Динамика).	ДЫБЫС КҮШІ – біздің есту сезімдеріміздің дыбыстың қатты немесе жай шығуын қабылдауы. Дыбыстың күші дыбыс тербелісінің шегіне – амплитудасына немесе тербелу қимылы-ның серпілісіне байланысты. Серпіліс көлемі неғұрлым кең болса, дыбыс солғұрлым күшті болып келеді, серпіліс тарылған сайын - дыбыс жай (баяу) шығады.	THE POWER OF SOUND – The sound volume, quality, depending on the width (amplitude) of fluctuations of the sounding body; the greater the amplitude of the fluctuations, the greater the power of sound is and vice versa; in music it is designated by special signs. See Dynamics.
СИЛЬНАЯ ДОЛЯ - первая метрическая опорная доля такта, перед которой стоит тактовая черта. В сложных и смешанных тактах существует и относительно сильная доля. Регулярность С.Д. – одно из организующих начал музыкальной формы.	КҮШТІ ҮЛЕС – алдында тактілік шек тұрған тактінің алғашқы метрикалық тірек үлесі. Күрделі және аралас ұяларда тиісінше күшті үлес те болады. К.Ү. жүйелілігі – музыкалық түрдің ұйымдастырғыш бастамаларының бірі.	STRONG PART - The first bearing metric fraction of the stroke, before which the bar line stands. There is a relatively strong part in a complex and mixed stroke. Regularity of S.P. is one of the organizing principle of musical form.

СИМФОНИЯ (гр. Symhonia - созвучие) – 1. сложная форма инструментальной музыки для симфонического оркестра, способная раскрыть большое многообразие культурных смыслов и образов; 2. гармоничное соединение, сочетание множества чего-либо, например, симфония красок.	СИМФОНИЯ (гр. – үндестік) – 1. мәдени мәндер мен бейнелердің көлемді түрлілігін ашуға қабілетті симфониялық оркестрге арналған аспапты музыканың күрделі түрі; 2. бір нәрсе түрлерінің үйлесімді бірлігі, келісімділігі, мысалы, бояулары үйлескен симфония.	SYMPHONY (Greek Symhonia – consonance) – A complex form of instrumental music for symphony orchestra that can reveal a great diversity of cultural meanings and images. 2. Harmonious combination of something, for example, a symphony of colors ....
СИНКОПА (ит., от греч. syncope – сокращение; фр. – обморок) – ударная акцентированная нота не на сильной доле, как обычно, а на слабой доле такта; чаще всего образуется в результате паузы на предыдущей сильной доле или в результате связки С. с нотой, находящейся на последующей сильной доле. Синкопа, как правило, вносит в ритм элемент остроты и неожиданности.	СИНКОПА – (ит., греч. syncope – азайту, фр. – талу) – екпін ерекшелігі-акценттің күшті немесе біршама күшті үлестен алдағы әлсіз үлеске ауысуы. С. пайдаланылған музыкада көлемдік және өлшемдік екпін ерекшеліктері біркелкі болмайды. С. жиі кездеседі және ол өлшемнің әлсіз үлесі келесі күшті үлеспен жалғасқан тұста пайда болады. Сондықтан С. өзінің күтпеген жерден пайда болуымен ерекшеленеді.	SYNCOPE (Italian from Greek - syncope – reduction; French – faint) – A beat concentrated note not on the up-beat, as usual, but on the weak part of a stroke; it is often being founded as a result of the pause on the previous up-beat part or as a result of connection of S. with a note, which is located at the subsequent strong part. Syncope usually introduces the element of surprise and sharpness into the rhythm.
СИНКРЕТИЗМ – цельность, нераздельность существования религии, искусства, философии, характерные для древней культуры. В обрядовом синкрезисе человек как микрокосмос предстает звеном единого, неделимого, строго упорядоченного макрокосмоса, т.е. Вселенной.	СИНКРЕТИЗМ (грек.synkrëtismos – біріктіру) – «жігі ашылмаған», «біте қайнасқан» деген сөз тіркестерінің синонимі болып табылатын бұл ұғым тұтастық бөлінбеушілікті білдіреді. Ғылымдардың, өнер мен наным-сенімдердің жіктелінбеген бастапқы біртұтастық күйі мифологиялық мәдениеттің синкреттік сипатын танытады.	SYNCRETISM – Integrity, indivisibility of the existence of religion, art, philosophy, which are characteristic of the ancient culture. In ritual syncretism human as a microcosm appears as a link of united, indivisible, strictly ordered macrocosm, i.e. the Universe.

	Адам микроғарыш ретінде дәстүрлі синкрезисте тұтас, бөлінбейтін, қатаң реттелген макроғарыштың, яғни Ғаламның (Жиһанның) буыны болып табылады.	
СИНТЕЗ ИСКУССТВ – сочетание разных видов искусства, оказывающее многостороннее эстетическое воздействие. Единство компонентов С.И. определяется единством идейно-художественного замысла. Синтез режиссерского, актерского искусства, литературы, музыки, изобразительного искусства - основа спектакля, кинофильма.	ӨНЕР ТОҒЫСЫ – жан-жақты эстетикалық әсер ететін өнер түрлерінің үйлесімділігі. Ө.Т. құрамдастарының бірлігі идеялық-көркемдік түпкі ойдың бірлігімен анықталады. Режисерлік, актерлік өнердің, әдебиеттің, музыканың, бейнелеу өнерінің тоғысы – қойылым мен кинофильмнің негізі.	SYNTHESIS OF THE ARTS – A combination of different types of art that has various aesthetic effects. The unity of the components of S. Of the A. Is determined by the unity of ideological and artistic design. Synthesis of directing, acting arts, literature, music, visual arts – the basis of performance, film.
СКРИПИЧНЫЙ КЛЮЧ – один из ключей системы соль (G), обозначающий нахождение ноты соль первой октавы на второй линейке нотного стана.	СКРИПКАЛЫҚ КІЛТІ - соль (G) жүйесі құлаккүйлерінің бірі, бірінші октаваның соль нотасының ноталық желінің екінші сызығында орналасқанын білдіреді.	TREMBLE CLEF - One of the keys of Sol System (G), indicating the presence of the first octave G notes on the second line of a stave.
СЛОГОВОЕ НАЗВАНИЕ ЗВУКОВ – обозначение звуков посредством семи условных слогов, произошедших от текста латинского гимна XI века. Ученый Гвидо Аретинский положил этот текст на музыку таким образом, чтобы мелодия каждой строчки начиналась на ступень выше, чем мелодия предыдущей строчки. Первые слоги каждой строчки текста послужили названием отдельных тонов звукоряда в пределах октавы и	ДЫБЫСТАРДЫҢ БУЫНДЫҚ АТАУЛАРЫ – латын әнұранының шартты жеті буынын негізге алып, XI ғасырда итальяндық музыкант, теоретик, әрі ұстаз Гвидо д, Ареццо музыкалық нота жазуын дамытты. Әнұран жазылған кезде бұл атаулар қазіргіден басқаша болған; ут, ре, ми, фа, соль, са. Кейіннен әуен жақсырақ айтылу үшін қолайсыз ут буыны Донидің өзгертуімен до болып,са буыны	SYLLABIC NAME OF SOUNDS - A designation of sounds of the seven conventional syllables, originated from the lyrics of Latin hymn of the 11th century. Scientist Guido Aretinsky put the text on music in a way that each melody lines began on a higher level than the previous melody lines. The first syllables of each line of text served as the name of the individual tones

соответствуют определенному буквенному обозначению звуков: C(ut) - до; D(Re) - ре; E(Mi) - ми; F(Fa) - фа; G(Sol) - соль; A(La) - ля; H(Si) - си.	Вельрант си буынамен алмастырылды. Дыбыс аттарының жүйесі өзгеріссіз келеді: C(ut) - до; D(Re) - ре; E(Mi) - ми; F(Fa) - фа; G(Sol) - соль; A(La) - ля; H(Si) - си.	within the octave scale, and corresponded to a specific drive letter sounds: C (ut) - do; D (Re) - re; E (Mi) - mi; F (Fa) - fa; G (Sol) - sol; A (La) - la; H (Si) - si.
СЛУХ МУЗЫКАЛЬНЫЙ – способность человека воспринимать звуки. Следует различать С. физический, т.е. способность воспринимать физические свойства звуков (высоту, силу, продолжительность, тембр), и слух музыкальный, т.е. способность воспринимать смысл звукового последования в художественном произведении, улавливать связь между звуками, запоминать их, внутренне представлять их, сознательно воспроизводить. Среди различных видов музыкального слуха важнейшими являются: абсолютный – способность определять абсолютную высоту звуков; относительный – способность определять и воспроизводить звуковысотные соотношения в мелодии, аккордах, интервалах; внутренний – способность к ясному мысленному представлению отдельных видов звуков, мелодических и гармонических построенией.	МУЗЫКАЛЫҚ ЕСТУ - адамның дыбыстарды қабылдау қабілеттілігі. Табиғи (физикалық) есту мен музыкалық естуді ажырата білу керек. Табиғи есту – дыбыстардың физикалық қасиеттерін қабылдау қабілеттілігі болса, М.е. – көркем шығармадағы дыбыстық қостаудың мәнін қабылдау қабілеттілігі, дыбыстар арасындағы байланысты ұстау, оларды есте сақтау, оларды іштей қабылдау, саналы түрде еске түсіру. М.е. түрлерінің ішіндегі ең маңыздылары: абсолюттік есту – дыбыстардың абсолюттік жоғарылығын анықтау қабілеттілігі, салыстырмалы есту – әуендегі, аккордтардағы, интервалдардағы дыбыстардың арақатынасын анықтау және еске түсіру қабілеттілігі; іштей есту – дыбыстардың жекелеген түрлерін, әуендік және үйлесімді құрылымдарды айқын ойша қабылдану қабілеттілігі.	TO HAVE AN EAR FOR MUSIC - The ability to perceive sounds. It is necessary to distinguish between physical ear, i.e. the ability to perceive physical properties of sounds (height, strength, duration, timbre), and ear for music, i.e. the ability to perceive sense of sound succession in an artistic work, pick up the connection between sounds, and to remember them, represent them internally, consciously play them. Among the different types of music ear the most important are: absolute - the ability to determine the absolute height of sounds; relative - the ability to identify and reproduce the pitch ratio in the melody, chords, intervals; inner - the ability to clear mental representation of certain types of sounds, melodic and harmonic construction.
СМЕРТЬ – культурно-историческая универсалия. Как биологическое понятие С.	ӨЛІМ – мәдени–тарихи универсалия. Ө. биологиялық түсінікте ағзаның тірі	DEATH – Cultural-historical universal. As a biological concept

означает закономерный факт прекращения жизни в результате исчерпания жизненных ресурсов организма. В культурном плане категория С. наполняется особым смыслом. По воле Высших Сил некоторые из практически умерших могут вернуться назад в свое тело, в мир физический после клинической смерти для того, чтобы искупить свои долги. Воспоминания о прекрасном мире, где недолго находились возвращенные к жизни, изменяют мировоззрение таких людей. Все они становятся после этого глубоко верующими, воспринимают продолжение своей жизни как долг перед ближними и обществом (Е. Шаймерденулы).	ресурстарының біту нәтижесінен өмір сүруді тоқтату деген заңды ақиқатты білдіреді. Ө. категориясы мәдениеттану саласында басқа ерекше түсініктермен толыға түседі. Ұлы Күш иесінің еркімен өлген адамдардың кейбірі өз қарыздарын өтеу үшін физикалық әлемге клиникалық өлімнен кейін өз денесіне орала алады. Көп болмаса да көрген тамаша әлем туралы естеліктер өмірге қайта оралған адамның дүниетанымын өзгертеді. Одан кейін олардың барлығы өте сенгіш болады, өмірінің ары қарай жалғасуын жақындары мен қоғам алдындағы қарызы деп біледі. (Е. Шаймерденұлы).	D. Means a natural fact of ending of life as a result of the exhaustion of vital resources of the body. In cultural terms, the category of D. Is filled with special meaning. By the will of the Higher Forces some of the almost dead can come back into their body in the physical world after clinical death happens for redeeming their debts. Memories about a perfect world, where people, returned to life, were for a short time, change their outlook. All of these people become deeply religious after this, perceive the continuation of their life as a duty to our fellow creatures and the community. (E. Shaymerdenuly).
СМЕШАННЫЙ РАЗМЕР - размер, образованный от смешения двух простых неоднородных размеров, например, двух- и трехдольных; трехдольных и четырехдольных.	АРАЛАС ӨЛШЕМ - әртүрлі жай өлшемдердің қосындысы, мысалы, екі және үшүлесті; үш және төртүлесті.	MIXED SIZE - The size which is formed from mixing two simple non-uniform sizes, such as bilobed or ternary, ternary and four-partite.
СМЕШАННЫЙ ХОР – хор, объединяющий группу мужских и женских голосов. Большой диапазон смешанного хора (почти четыре с половиной октавы) его богатые динамические окраски, возможность различных фактурных комбинаций	АРАЛАС ХОР - Аралас хорда әйелдер және ерлер хорының барлық дауыстары болады. Бұл хор қиындық дәрежесі биік кантата, оратория немесе хор поэмалары сияқты ірі шығармаларды орындай алатын вокалдық-техникалық	MIXED CHOIR - The choir, uniting a group of male and female voices. Big range of a mixed choir (almost four and a half octaves), its rich dynamic colors, the ability of various combinations of texture

делают его колоритным и ярким.	мүмкіндігі өте бай ұжым. Оның дыбыс ауқымы үлкен (төрт жарым октаваға дейін).	make it colorful and bright.
СМЫСЛ ЖИЗНИ – понятие, свидетельствующее о принадлежности человека к двум мирам: миру непосредственного бытия и миру духовного поиска, устремленного к вечным и безусловным ценностям. Без этого второго мира внутри наша жизнь лишена смысла, неподлинная жизнь.	ӨМІР МӘНІ – адамның екі әлемге тән екендігін дәлелдейтің ұғым: тұрмысқа қатыссыз әлемге және мәңгілікке, сөзсіз құндылыққа ұмтылатын рухани ізденіс әлеміне. Осы екінші ішкі әлемсіз біздің өміріміз өз мәнін жояды, шынайы өмір болып табылмайды.	THE MEANING OF LIFE – A concept, which indicates man's belonging to two worlds: the world of direct being and the world of spiritual search, which is headed to the eternal and absolute values. Life is meaningless and non-genuine without this second world inside of us.
СОДЕРЖАНИЕ И ФОРМА – взаимосвязанные стороны культурного произведения. С. – идейно-эмоциональная, чувственно-образная сфера значения и смысла, воплощенная в адекватной структуре, композиции, стилевых особенностях (т.е. форме). Обладают социально-эстетической ценностью.	МАЗМҰН МЕН ПІШІН – мәдени шығарманың тығыз байланысты жақтары. М. – бірдей құрылымға, композицияға, стильдік ерекшеліктерге жинақталған мән мен мағынаның идеялық-эмоциялық, сезімді–бейнелі саласы. Ол әлеуметтік–эстетикалық құндылықты меңгерген.	CONTENT AND FORM – Interconnected aspects of cultural works. C. – the ideological and emotional, sensory-shaped sphere of values and meanings embodied in the adequate structure, composition, style characteristics (ie. Shape). They have a social – aesthetic value.
СОЗВУЧИЕ – одновременное сочетание нескольких звуков одной или разной высоты.	ҮНДЕСТІК - бір немесе әртүрлі биіктіктегі бірнеше дыбыстің бір уақытта үйлесуі.	HARMONY - The simultaneous combination of several sounds of one or different heights.
СОЛО (ит. solo - один, единственный) – 1. музыкальное произведение, предназначенное для исполнения одним инструментом или голосом; 2. исполнение музыкального номера или танца одним исполнителем.	СОЛО – (ит. - біреу, жалғыз) – 1. бір аспаппен немесе дауыспен орындалуға арналған музыкалық шығарма; 2 бір адам орындайтын музыкалық нөмір немесе би.	SOLO (It. solo – one, single) – A piece of music intended for performance using one instrument or voice. 2. Implementation of a musical performance or a dance by one performer.

СОЛЬФЕДЖИО – (ит. solfeggio, от solfa – ноты, муз. знаки, гамма) – учебная дисциплина, направленная на развитие музыкальных способностей обучающихся (муз. слух, муз. память, чувство ритма) и творческих способностей (музицирования и элементарного сочинения).	СОЛЬФЕДЖИО – (ит. solfeggio, solfa – ноталар, муз. белгілер, гамма) – білім алушылардың музыкалық (есту қабілеті, музыкалық жад, ырғақты сезіну) және шығармашылық (музыкамен әуестену және қарапайым шығарма) қабілеттерін дамытатын оқу пәні.	SOL-FA – (Italian – solfeggio from solfa - notes, music signs, gamma) – An academic discipline designed to develop musical abilities of students (music listening, music memory, sense of rhythm) and creative abilities (music-making and elementary composition).
СОПРАНО (итал. sopra – над, сверху) – 1. самый высокий женский певческий голос. Основные разновидности: драматическое, лирическое, колоратурное. 2. самые высокие детские голоса мальчиков (дискантов) и девочек в диапазоне с1 – а 2.; 3. самая высокая партия в хоре; 4. высокие по регистру разновидности некоторых муз. Инструментов (труба, саксофон).	СОПРАНО – (итал. sopra – үстіңгі) – 1. ең жоғарғы әйелдер дауысы. Негізгі түрлері; драмалық, лирикаық, колоратуралық; 2. қыздардың және ер балалардың ең жоғарғы дауысы. Диапазоны С1 – а2.; 3. хордағы ең жоғарғы дауыс; 4. Жоғары регистр бойынша кейбір музыкалық аспаптардың (труба, саксофон) түрлері.	SOPRANO - (Italian sopra - over, above) - 1. The highest female singing voice. Key types: dramatic, lyric, coloratura; 2. The highest children boys' voices (trebles) and girls' voices in the range c1 - a2; 3. The highest party in the choir; 4. High on the register varieties of some music instruments (trumpet, saxophone).
СОЧИНЕНИЕ – 1. процесс создания музыки композитором; 2. обозначение отдельного муз. произведения, сокр. Соч., то же, что опус (лат. Opus).	ШЫҒАРМА - 1. композитордың музыка шығару үдерісі; 2.кейбір музыкалық шығармалардың белгісі, опус (лат. Opus) сияқты қысқаша шығарма деп аталады.	COMPOSITION - 1. The process of creating music by a composer; 2. A designation of a particular musical work, abbr. C. Is the same as the opus (Latin – Opus).
СТАККАТО (ит. – staccato - отрывисто) – короткое, отрывистое исполнение звуков на музыкальных инструментах или голосом. Обозначается точками над нотами или под нотами.	СТАККАТО - (staccato-үздік-создық)- музыкалық аспаптарда немен айтқанда дыбыстарды қысқа, үздік-создық орындау. Нотаның үстінен немесе астынан нүктемен белгіленеді.	STACCATO (Italian – staccato - abruptly) - A short, abrupt performing of sounds on musical instruments or by voice. Denoted by dots above or below the notes.

СТАРОСТЬ – культурфилософская универсалия. Согласно философии жизни казахов, именно теперь, как никогда прежде, человек глубоко приемлет и охватывает духовным взором бесконечность миров Вселенной. Он видит смысл гармонии неспешной жизни с неспешными ритмами Мироздания, неторопливо чередующих свои дни и состояния. В старости человек постигает-знает и объясняет молодым, что терпимость один из ключей жизни. Эта терпеливость означает бережное и неустанное сосредоточение на лике и жизни, и Вселенной, выражение к ней глубинного отношения, которое выливается в приобщение ко все новым уровням общения с нею, т.е. достигает возвышения духа человека (К. Нурланова).	ҚАРТТЫҚ – мәденифилософиялық универсалия. Қазақ өмірінің философиясы бойынша, дәл осы кезде, басқа кездерге қарағанда адам бүкіл әлемінің шексіз екенін рухани көзқараспен терең қабылдайды және қамтиды. Ол өзінің баяу өтіп жатқан өмірінің жай ырғақты Әлеммен асықпай алмасып отырған күндері мен көңіл күйінің үйлесімділігі деп түсінеді.Бұл жасқа жеткен қарт келешек ұрпаққа өмірдің кілті – төзімділік деп қайталаудан жалықпайды. Мұның өзі «бұл дүние – шолақ екен, адам деген бұл дүниеде қонақ екен» деген нақыл сөздердің терең философиялық мән-мағынасын да түсіндіреді (Қ. Нұрланова).	OLD AGE – A cultural philophical universal. According to the philosophy of life of the Kazakhs, it is right time more than ever, when people deeply accept and cover with their eyes the infinite worlds of the universe (see Universe). He sees the sense of harmony of leisurely life with unhurried rhythms of the Universe, slowly alternating their days and states. In old age, a person perceives, knows and tells the young that tolerance is one of the keys of life. This tolerance means careful and relentless focus on life and the universe, feeling a deep relationship to it, which translates into communion to new levels of communication with her, that is, reaches the elevation of human spirit (K. Nurlanova).
СТИЛИЗАЦИЯ – 1. подражание внешним формам какого-либо определенного стиля, например, стиль под классицизм; 2. подчинение художественного изображения условным, орнаментальным формам; С. обычна в декоративно-прикладном искусстве.	СТИЛИЗАЦИЯ – 1. кез келген белгілі бір стильдің ішкі пішініне еліктеу, мысалы, классицизмге бейімделген стиль; 2. көркем суреттеуді шартты, өрнекті үлгіге бағындыру; С. әдетте қолданбалы–сәндік өнерде кездеседі.	PATICHE – An imitation of external forms of a particular style, for example, the classicism-like style; 2. Subordinate of artistic images to conditional ornamental forms; P. Is common for decorative and applied arts.
СТИЛЬ (лат.) – 1. идейно и художественно обусловленная общность выразительных приемов в литературе и	СТИЛЬ (лат.) – 1. әдебиет пен өнерде кездесетін белгілі бір уақыттағы немесе бағыттағы, сондай-ақ жеке шығар-	STYLE (Latin) – 1. Techniques in literature and art of time or direction, as well as in a separate

искусстве определенного времени или направления, а также в отдельном произведении; 2 индивидуальный С. отдельного художника (см. художник).	мадағы, идеялық және көркемдік жағынан келісті көркем әдістердің тұтастығы; 2. дара суреткердің (қар. суреткер) жеке стилі.	product, conditioned by ideological and artistic alliance. 2. Individual S. Of a single artist (see Artist).
СТРОЙ – 1. высотное положение и соотношение ряда звуков. 2. строй инструмента – высота извлекаемых на нем звуков по сравнению с настройкой принятого камертона. 3. строй хора – чистота интонирования в пении.	САП - 1. Дыбыстар қатарының жоғары орналасуы және арақатынасы; 2. аспаптың бұрауы – камертонмен күйіне келтірумен салыстырғандағы дыбыстар биіктігі; 3. хорды сазына келтіру – ән айтудағы дауыс ырғағын келтіру тазалығы.	TUNE - 1. A high-rise position and the ratio of a level of sounds. 2. Instrument tune – a height of sounds extracted from given instrument in comparison with the configuration of adopted tuning-fork. 3. A structure of the choir - the purity of intonation in singing.
СТУПЕНИ ЛАДА - звуки лада, нумеруемые от тоники верх; обозначаются римскими цифрами. Каждая из ступеней мажорно-минорной системы ладов имеет, кроме того, определенное название в зависимости от ее основного значения и положения в ладе: I - тоника; II - нисходящий водный тон; III - медианта; IV - субдоминанта; V - доминан-та; VI - субмедианта; VII - восходящий водный тон.	ЛАД БАСПАЛДАҚТАРЫ – тоникадан жоғары нөмірленген дыбыстар әуені; рим цифрларымен белгіленеді; бұдан басқа әуендердің мажорлы – минорлы жүйесінің әрбір баспалдағына, оның негізгі мағынасы мен әуендегі жағдайына байланысты белгілі бір атауы болады: I - тоника; II - бәсеңдейтін кірме әуен; III - медианта; IV - субдоминанта; V - доминанта; VI - субмедианта; VII - жоғары көтерілетін кірме әуен.	STEPS (LEVELS) OF A FRET - The sounds of a fret, designated by Roman numerals. Each of the steps of major-minor system of frets has, in addition, a specific name depending on its main meaning and position in a fret: I - tonics; II - water falling tone; III - medinat; IV - subdominant; V - dominant; VI - submedianta; VII - water rising tone.
СУБДОМИНАНТА (лат. subdominanta – нижняя господствующая) - 1. четвертая ступень мажора или минора; обозначается римской цифрой IV или лат. буквой S; 2. принятое в гармонии название трезвучия IV ступени, а иногда и	СУБДОМИНАНТА - (лат. subdominanta – төменгі үстемдік етуші) – 1. мажордың немесе минордың төртінші баспалдағы; IV рим цифрымен немесе S лат. әріпімен белгіленеді; 2. әдетте гармонияда IV баспалдақтағы үшенды-	SUBDOMINANT (Latin - subdominanta - the lower, the prevailing) - 1. The fourth stage of major or minor; it is denoted by a Roman numeral IV or Latin letter S. 2. Taken in harmony the name of

других аккордов, родственных трезвучию IV ступени и имеющих ту же гармоническую функцию.	быстылықтың атауы, ал кейде гармониялық функциялары бар IV баспалдақтың үшендыбыстылы-ғының басқа да тектес аккордтары.	triads of IV level, and sometimes other chords - related to a triad of IV level which have the same harmonic function.
СЦЕНА (лат. - шатер, палатка) – 1. часть театрального здания, площадка, на которой происходит представление; 2. отдельная часть акта (действия) театральной пьесы; 3. отдельный эпизод, изображаемый в романе, пьесе, фильме, картине; 4. наблюдаемое происшествие, эпизод.	САХНА (лат. - шатыр, палатка) – 1. ойын-сауық өткізілетін театрландырылған ғимараттың бөлігі, алаң; 2. театрлық пьеса қойылымының жеке бөлігі; 3. романда, пьесада, фильмде, көріністе бейнеленетін жеке үзінді; 4. бақыланатын уақиға, кездейсоқ жағдай.	STAGE (Latin –tent, marquee) – 1. A part of the theater building, playground, on which presentations take place. 2. A separate part of the act (action) of a theatrical play. 3. A separate episode, portrayed in the novel, play, film, painting.4. Observed incident, episode .
СЦЕНАРИЙ (ит.) – 1. литературно – драматическое произведение, предназначенное для экранизации, включает детальное описание действия с текстом речей персонажей; киносценарий; 2. план, сюжетная схема пьесы, оперы, балета.	СЦЕНАРИЙ (ит.) – 1. экрандық нұсқаға арналған әдеби-драмалық шығарма; кейіпкерлердің сөздері мәтіндері бар іс-әрекеттің толық жете суреттелуін. киносценарийді қамтиді; киносценарий; 2. пьесаның, операның, балеттің жоспары, сюжеттік сорабы сұлбасы.	SCRIPT (Italian) – A literature dramatic work intended for screening, includes a detailed description of the action with the script for the characters; screenplay. 2. A plan, plot scheme of a play, opera, ballet.
СЫБЫЗҒЫ (каз.) – духовой народный музыкальный инструмент, один из наиболее любимых в традиционном казахском обществе. Сыбызговые инструменты обычно двухголосны: один голос извлекается из инструмента, второй представляет горловой звук музыканта-исполнителя (см. традиционное казахское общество, кюй, горловое пение).	СЫБЫЗҒЫ (қаз.) – дәстүрлі қазақ қоғамындағы бірден – бір сүйікті саналатын үрмелі халықтық музыкалық аспап. Сыбызғы аспаптары әдетте екі дауысты болып келеді: бір дауыс аспаптың өзінен шығып тұрса, екіншісі орындаушы-музыканттың тамақтан шығатын дыбысы (қар. Дәстүрлі қазақ қоғамы, күй, тамақпен әндету).	SYBYZGY (Kazakh) – A brass folk instrument, one of the most beloved in traditional Kazakh society. Sybyzgy kuis are usual two-voiced parts: the first voice is taken out of the instrument; the second represents the guttural sound of a musician-singer (see Traditional Kazakh society, Kui, Throat singing).

Т		
ТАКТ (от лат. tactus – прикосновение, воздействие) – непрерывно повторяющаяся часть метра от одной сильной доли до следующей сильной доли. Один Т. отделяется от другого тактовой чертой, вертикальной линией, пересекающей нотный стан. Тактировать – отмечать жестом сильные и слабые доли такта.	ТАКТ – (лат. tactus – ұя, ырғақ, жанасу) - бір күшті үлестен келесі үлеске дейінгі аралықтағы музыкалық шығарманың бір ұялық бөлігі. Бір ұя бөлігі екіншісінен ұя бөлігі делінетін сызықпен ажыратылады. Тактілеу-ыммен тактінің әлді және әлсіз үлестерін белгілеу.	BEAT – (from Latin - tactus - A touch, an impact) – A continuously repeating part of a meter from one strong downbeat to the next strong downbeat. One B. is separated by a beat line, a vertical line intersecting the stave. Clocking – to note the strengths and weaknesses of shares of a step with a gesture.
ТАЛАНТ (гр.) – 1. выдающиеся врожденные качества, особые природные способности; одаренность; 2. одаренный человек.	ТАЛАНТ, ДАРЫН (гр.) – 1. керемет тума қасиеттер, ерекше табиғи қабілеттер, дарындылық; 2. дарынды адам.	TALENT (Greek) – A prominent innate qualities, special natural ability, talent. 2. Gifted man.
ТАРМАҚТЫ КҮЙ (каз.) – цикл, состоящий из 62 кюев (см. кюй), по числу наиболее крупных кровеносных сосудов человека, которые ощутимо и значимо влияли на душевное, духовное, эмоциональное, психологическое состояние; на каждый из этих сосудов – тамыр – создавался кюй. Они так и назывались «62 тармақты ақжелең» , «62 тармақты қосбасар» (см. ақжелең, қосбасар). Эти 62 кюя могли выразить все глубокие состояния души, духа, тела человека, его многообразные отношения в мире и с миром. Исполнялись как цикл в целом, так и отдельные кюи в зависимости от	ТАРМАҚТЫ КҮЙ (қаз.) – жанға жайлы, рухани, эмоционалды, психологиялық жағдайына сезімді және маңызды әсер ететін адамның ірі қан айналым жүйесін құрайтын санға сәйкес, яғни 62 күйден тұратын түзіліс; адам ағзасындағы әрбір тамырға күй шығарылған. Олар солай «62 тармақты ақжелең», «62 тармақты қосбасар» (қар. Ақжелең, қосбасар) деп аталған. Осы 62 күй адам жанының, рухының, денесінің жағдайын, әлемде, әлеммен қарыс–қатынасының түрлілігін терең жеткізе білген. Түзіліс ретінде тұтас, сонымен бірге жағдайға байланысты:	TARMAKTY KUI (Kazakh) – A cycle consisting of 62 kuis (see kui), the number of the largest blood vessels of man, which is appreciable and significant effect on the emotional, spiritual, emotional, psychological state, and on each of these vessels – Tamyr – a kui was created. They were called “62 tarmakty akzhelen”, “62 tarmakty kosbasar” (see akzhelen, kosbasar ...). These 62 kyis could express all the deep state of mind, spirit, the human body and its multiple relationships in the world and with

ситуации: встречи, проводы, война, победа, праздники (К. Нурланова).	кездесу, шығарып салу, соғыс, жеңіс, мереке , т.б. жеке күй ретінде де орындалған (Қ. Нұрланова).	the world. They were performed as a cycle as a whole, and individual kui, depending on the situation: the meeting, seeing off, war, victory celebrations ... (K. Nurlanova).
ТАРТЫС (каз.) - инструментальное состязание в исполнительском и творчески импровизаторском мастерстве. Доступно лишь кюйши, незаурядным по дарованию и мастерству. Исполнительский талант демонстрировались в түре Т., сүре Т. В том случае, если оба домбриста не смогли победить друг друга в первых двух состязаниях, назначается қулақ шығарып тартысу. Домбрист-арбитр, ведущий состязание, задает обоим соперникам одну музыкальную фразу, на основе которой они должны сочинить экспромтом свои варианты кюев (см. кюй, экспромт).	ТАРТЫС (қаз.) – орындаушылық және шығармашылық, суырып салмалық бойынша өтетін аспаптық жарыс. Дарындылығы мен шеберлігі жоғары күйшілерге ғана арналған сайыс. Орындаушылық шеберлік түре және сүре тартыстарда көрсетілген. Егер домбырашының бірде – бірі алғашқы екі жарыста жеңе алмаса, онда жұдырық шығарып тартысуға түседі. Жарысты жүргізіп отырған домбырашы екі қарсыласқа бір үзінді береді, осы үзінді негізінде күйшілер сол мезетте өздерінің күйлерінің (қар. Күй) нұсқасын береді. Олар берілген үзіндіде басталып, сол түрінде аяқталу керек. Бірақта бұл нұсқалар бір – біріне ұқсамайтын жаңа күйлер болулары тиіс.	TARTYS (Kazakh) – Instrumental competition in the performing and composing skills. Available only to musicians, having an extraordinary talent and skill. Performing talent showcased on the ture T., sure T. In that case, if both dombra players could not beat each other in the first two contests, kulak shygaryp tartysu was appointed. Dombra player – the referee, leading the match, sets a musical phrase to both competitors, on which they must compose their own versions of an impromptu kuis (see kui, impromptu).
ТӘҢІРІ (каз.) – 1. Вечное Синее Небо, Творец, Создатель, Всевышний, к которому обращались Бог, Құдай, Алла. Сердце кочевой культуры; 2. Космос, включающий Небо, Солнце, Луну и Землю; 3. Вселенная как живой твор-	ТӘҢІРІ – 1. Құдай, Алла деп қараған Мәңгі Көк Аспан, Жаратушы, Жасаушы, Ен жоғары Мәртебелі көшпелі мәдениеттің жүрегі; 2. Аспан, Күн, Ай және Жер жататын Ғарыш; 3. жердегі өмірдің бастауы болып табылатын тірі	TENGRI (Kazakh) – Eternal Blue Heaven, the Creator, the Almighty, to whom the God, Kuday, Alla addressed. The heart of a nomadic culture; 2. The cosmos, including the Sky, the Sun, the Moon and the

ческий созидательный организм, являющийся порождающим началом жизни на земле; 4. Мир как совершенная Гармония, идеал.	шығармашылықты сана-сезімді ағза – Дүние; 4. Әлем жоғары деңгейдегі үйлесім, мұрағият ретінде.	Earth.; 3. The universe as a living artistic creative body, who is generating the beginning of life on the earth; 4. A world as a perfect Harmony, an ideal.
ТӘҢІРЛІК КҮНТІЗБЕ (каз.) – календарь кочевых этносов Центральной Азии. Согласно Т.К., миром правит Тәңірі, которое превыше всего с помощью Небесных светил, Звезд и Богов в облике животных. Структурообразующим основанием Т.К. является мушел – казахское название (Тенгри, мушел), у узбеков, туркмен, ногайцев, азербайджанцев, турков имеет название мучаль, муджъаль. Действует на огромной территории Центральной и Юго-Восточной Азии (А. Мухамбетова).	ТӘҢІРЛІК КҮНТІЗБЕ (қаз.) – Орталық Азиядағы көшпелі халықтардың күнтізбесі. Т.К. бойынша Аспан жарықтарының, Жұлдыздардың және жануарлар кейпіндегі Құдайлардың көмегімен әлемді бәрінен жоғары тұратын Тәңірі басқарады. Т.К. құрылымдық негіздемесі – қазақтардағы мүшел (қар. Тәңір, мүшел) деп аталса, ал өзбек, түркімен, ноғай, әзербайжан, түріктерде мучаль, муджъаль болып табылады. Орталық және Оңтүстік Шығыс Азияның кең аймағының бәрінде бар (Ә. Мұхамбетова).	TENGRIAN CALENDAR (Kazakh) – Calendar of nomadic ethnic groups of Central Asia. According to T.C., the world is ruled by Tengri, who is above all with the help of celestial bodies, stars and gods in the guise of animals. Structure-forming foundation of T.C. is mushel – Kazakh name (Tengri mushel), for Uzbeks, Turkmens, Nogai, Azeri, Turkish has a name Muchal, Mudzhal. Acts on the vast territory of Central and South-East Asia.
ТӘҢІРЛІК (каз.) - древняя религия степняков, вера в Тәңірі (Тәңірі), высшее достижение тюркской кочевой культуры. Основана на вере в том, что в мире есть высшая справедливость. Эта религия знала космический Закон Круговорота Жизни. Поэтому такого понятия, как смерть, казахи не знали, а существовало понятие «быть возвращенным». Это означало, что умерший в физическом	ТӘҢІРЛІК – ата-бабаларымыздан келе жатқан рухани ілім, Тәңірге (қар. Тәңірі) сену, түркілік мәдениеттің жоғары дәрежесі. Ол әлемде ең жоғары әділеттілік бар дегенге негізделген. Бұл дін ғарыштық өмірдің айналым заңын білген. Сондықтан өлім деген түсінікті қазақтар білмеген, оларда «қайтыс болу» деген түсінік қана болған. Бұл физикалық әлемде өлу, ал паралельдік	TENGRIANISM (Kazakh) – The ancient religion of nomads, the belief in Tengri (God), the highest achievement of Turkic nomadic culture. Founded on the belief that the world is the highest justice. This religion knew The Cosmic Law of the Cycle of Life. That is why Kazakhs did not know such a notion as death, but there was a notion like

мире, вернулся в параллельные миры (Ақ Сарбаз).	әлемде тірілу деген мағына береді (Ақ Сарбаз – Едихан Шаймерденұлы).	“to be returned.” This meant that the deadman in the physical world came into parallel worlds. (Ak Sarbaz).
ТЕАТР (от гр.- зрелище, место для зрелищ) – вид искусства, главным элементом которого является сценическое действие, осуществляемое творческим коллективом. Истоки Т. восходят к религиозным образам и карнавальным действиям, от которых унаследовал синтез различных искусств – литературы, музыки, хореографии, изобразительных искусств.	ТЕАТР (гр. – ойын-сауық, ойын-сауыққа арналған орын) – шығарма-шылық ұжым орындайтын, ең басты бөлігі сахналық іс-әрекет болып табылатын өнер түрі. Түрлі өнерлердің – әдебиеттің, музыканың, хореография-ның, бейнелеу өнерінің – тоғысын мұра етіп алған, діни бейнелер мен карнавалдық іс-әрекеттер Т. бастауына әкеледі.	THEATRE (from Greek – spectacle, a place for spectacles) – An art form, the main element of which is the stage action, carried out by a creative team. The origins of T. Date back to the religious imagery and carnival activities, which are inherited from the fusion of distinct arts – literature, music, dance, visual arts.
ТЕМА (гр. thema) – 1. предмет изложения, изображения, исследования, обсуждения; 2. постановка проблемы, предопределяющая отбор жизненного материала и характер художественного повествования; 3. музыкальная фраза, главный мотив, который является основой для дальнейшего развития произведения.	ТАҚЫРЫП (гр.) – 1. мазмұндаудың, суреттеудің, зерттеудің, талқылаудың мәні; 2. өмірлік материалды таңдап алу мен көркем баяндау сипатын алдын ала анықтайтын проблеманың алға қойылуы; 3. шығарманың одан әрі дамуы үшін негіз болатын негізгі сарын.	TOPIC (Greek thema) – A subject of presentation, image, research, discussion. 2. Formulation of the problem, predetermining the selection of raw material of life and the nature of artistic narratives. 3. Musical phrase, the chief motive, which is the basis for further development of a work.
ТЕМАТИКА – 1. совокупность, круг тем (произведения, исследования, творчества писателя, ученого, периодического издания); 2. охват жизненных явлений.	ТАҚЫРЫПТАМА – 1.тақырыптардың (шығарманың, зерттеудің, жазушы, ғалым шығармашылығының, мерзімдік басылымның) жиынтығы, тақырыптар аясы; 2. өмірлік құбылыстарды қамту.	SUBJECTS – 1. A set, a range of topics (work, study, creative writer, scientist, periodicals); 2. Coverage of vital phenomena.

ТЕМБР (от греч. tympanon - бубен, фр. – timbre – колокольчик, также метка, марка, т.е. отличительный знак) – окраска и характер звука, зависящий от состава обертонов, способа звукоизвлечения, материала и размера звучащего тела, среды, в которой возникает и распространяется звук. Т. позволяет отличать звучание одного инструмента от другого.	ТЕМБР, ҮНДЕМ – (грек. tympanon - бубен, фр. – timbre – қоңырау, сондай-ақ белгі, марка, яғни ерекшелік таңбасы) – дыбыстық бояу, оның жағымдылығы, әсемдігі, жұмсақ немес ащы, ашық үнділігін танытатын айыру белгісі, әр-ажары. Мысалы, скрипканың үнін трубадан немесе бір әншінің даусын екінші бір әншінің дауысынан ажыратуға мүмкіндік туғызатын дыбыстың бояуы мен сипаты.	TONE (from Greek - tympanon - tambourine, French - Timbre - the bell, also label, mark, i.e. distinguishing mark) - Color and sound character, depending on the composition of overtones, the method of sound production, material and size of the sounding body, the environment, in which there audio distribution occurs. T. allows you to distinguish the sound of one instrument from another.
ТЕМП (ит. tempo, от лат. tempus – время) – степень скорости исполнения и характер движения музыкального произведения; обозначается словами, а со второй четверти 19 века часто также и точным указанием по метроному. Т. может служить обозначением целой пьесы или ее самостоятельных частей, если они не имеют специального названия.	ЕКПІН, ҚАРҚЫН – (ит. tempo, от лат. tempus – уақыт) - музыкалық шығарманы орындау мен қозғалыс сипатының жылдамдық дәрежесі; сөзбен, ал XIX ғ. екінші ширегінен бастап метроном бойынша белгіленеді. Әрбір шығарманың нотасының басында оның екпіні көрсетіледі.	TEMPO (Italian - tempo, from Latin - tempus – time) - The degree of speed of performance and nature of the flow of musical work; denoted by words, but in the second quarter of the 19th century is also often denoted by a precise indication on the metronome. T. can be used as the symbol of an entire piece or its individual parts, if they do not have a special name.
ТЕМПЕРАЦИЯ – (от лат. temperatio – правильное соотношение, соразмерность) – выравнивание музыкальных соотношений в музыкальном строе, а также строй. Потребность в Т. возникла в связи с развитием звуковысотной системы, средств музыкальной выразительности,	ТЕМПЕРАЦИЯ – (лат. temperatio - дұрыс байланыс, шамаластық) – тарихи қалып-тасқан музыкалық-дыбыстық жүйенің құрамына кіретін дәлме-дәл орналасқан дыбыстардың биіктігі мен нақтылы саны. Т. қажеттілік дыбысбиіктік жүйесінің, музыкалық мәнерлілік	TEMPERAMENT - (from Latin - temperatio - the right balance, proportionality) – An equalizing of music relationships in the musical structure. There was a need for T. in connection with the development of pitch, musical expression and

музыкальных инструментов.	құралдарының, музыкалық аспаптардың дамуына байланысты туды.	musical instruments.
ТЕМПО РУБАТО (Tempo rubato ит. букв. – «похищенное время») – более свободное в отношении темпа исполнение, не строго в такт.	ТЕМПО РУБАТО (Tempo rubato ит. – дәлме-дәл «ұрланған уақыт») – ұяда келісті түрде екпінге қарағанда әлдеқайда еркін орындау.	TEMPO RUBATO (Italian - Tempo rubato - literally - "Stolen time") – A performance, which has free rate, not strictly performed to the beat.
ТЕНОР - самый высокий мужской голос, имеющий диапазон от С малой октавы до С второй октавы.	ТЕНОР – ерлердің ең жоғарғы дауысы. Оның ауқымы кіші октаваның С дыбысынан екінші октаваның С дыбысына дейін созылады.	TENOR - The highest male voice, which has a range from small octave C to C of the second octave.
ТЕНОР-АЛЬТИНО - обладающий звонкими высокими нотами мужской голос, способный достигать Е второй октавы. Звучит прозрачно и легко. Обычно этот голос не бывает особенно сильным.	ТЕНОР-АЛЬТИНО - сыңғырлаған жоғары ноталары бар ерлер дауысы, екінші октаваның Е нотасына жете алады. Ашық, және жеңіл естіледі. Әдетте бұл дауыс қатты болмайды.	TENOR-ALTINO – Male voice, which has sonorous high notes that can reach the second octave E. It sounds transparent and easily. Usually the voice is particularly strong.
ТЕНУТО (ит. tenuto – необходимость исполнять звуки выдержанно, точно по длительности и ровно по силе) – обозначается черточкой над или под нотой. При необходимости пения tenuto на длительном участке ставится сокращенно ten., что будет обозначать исполнение такого штриха на всем его протяжении.	ТЕНУТО (ит.tenuto – дыбыстарды ұстамды, созылыңқылығын сақтап бұлжытпай дәл орындау) – нотаның жоғары не төменгі жағынан сызықпен белгіленеді. Егер ұзақ жерде tenuto айту қажет болса, ten. деген қысқартылған белгі қойылады.	TENUTO – (Italian - tenuto - the need to carry out the sounds restrained on the duration and level of force) is denoted by a dash above or below the note. If necessary to sing tenuto on a long section – it is put short ten, which will be denoted to perform this stroke along its entire length.
ТЕРЦДЕЦИМА (от лат. tertia-dezima – тринадцатая) – интервал шириной в тринадцать ступеней, обозначается цифрой 13; часто рассматривается как составной, т.е. как секста через октаву.	ТЕРЦДЕЦИМА (лат. т. tertia-dezima – он үшінші) - ені 13 баспалдақтан тұратын интервал, 13 цифрымен белгіленеді, әдетте құрамдас ретінде, яғни секстаның октава арқылы қосылуы деп қарастырылады.	THIRTEENTH (from Latin - tertia-dezima – thirteenth) – An interval which width is 13 degrees; denoted by the numeral 13; is often seen as an integral, i.e. as the sixth through the octave.

ТЕРЦЕТ (нем. terzet, от лат. tertius – третий) – 1. ансамбль трех исполнителей; 2. сочинение для трех исполнителей с особой партией для каждого.	ТЕРЦЕТ (нем. terzet, лат. tertius – үшінші) – 1. құрамында үш орындаушысы бар ансамбль; 2. әрқайсысының ерекше партиясы бар үш орындаушыға арналған шығарма.	TERZET (Italian - terzet, from Latin - tertius – third) - 1. An ensemble of three erformers. 2. A piece for three performers with special parties for everyone.
ТЕРЦИЯ (от лат. tertia – третья) – интервал шириной в три ступени; обозначается цифрой 3. Т. один из наиболее употребительных интервалов в параллельном голосоведении. Т. бывает большая Б.3 – 2 тона; малая м.3 – 1 1\2 тона; уменьшенная ум.3. – 1 тон; увеличенная ув.3 – 2 1\2 тона.	ТЕРЦИЯ (лат. tertia – үшінші) – ені үш баспалдақтан тұратын интервал, 3 цифрымен белгіленеді; Т. түрлері: Т. қатарлас дыбыстануда біршама жиі қолданылатын аралықтардың бірі. Т. Түрлері: кіші Т3-1 1/2, үн үлкен Т3-2 үн, кішірейтілген 3 - 1 үн, ұлғайтылған 3 – 2 1\2 үн.	TERTZ (from Latin - tertia – third) – An interval which width is three stages; indicated by numeral 3; T. is one of the most common intervals in a parallel voice-leading. T. is sometimes big (large) B.3 - two tones; small S.3 - 1 1 \ 2 tone; reduced R.3 - 1 tone; increased I.3 - 2 1 \ 2 tone.
ТЕРЦКВАРТАККОРД – аккорд, состоящий из четырех звуков, являющийся вторым обращением септаккорда; обозначается цифрами 34 или 43. При наиболее близком расположении входящих в него звуков Т. содержит терцию, кварту, сексту от нижнего звука.	ТЕРЦКВАРТАККОРД – төрт дыбыстан тұратын аккорд, септаккордтың екінші айналымы; 34 немесе 43 цифрларымен белгіленеді. Бас пен септима арасындағы екінші айналым терция интервалын, ал бас пен прима аралығындағы – квартаны құрайды.	TERTZQUARTACCORD - A chord consisted of four sounds, which is the second appeal of the seventh chord; denoted by numerals 34 or 43. At the closest location of sounds that consis it T. contains third, quart, sixths of the lower sound.
ТЕСНОЕ РАСПОЛОЖЕНИЕ – расположение аккорда в четырехголосном изложении, при котором интервал между сопрано, альтом, тенором не превышает кварты.	ТЫҒЫЗ ОРНАЛАСУ – сопрано, альт, тенор арасындағы интервал квартадан аспайтын төртдауысты аккордтың орналасуы.	CLOSE LOCATION - The location of the chord in a four-voiced exposiyion, in which the interval between soprano, alto, and tenor are less than a quart.
ТЕССИТУРА (ит. tessitura – ткань, т.е. склад, строение) – расположение партии по отношению к диапазону певческого голоса или музыкального инструмента.	ТЕССИТУРА (ит. tessitura – негізгі, яғни құрылымы) – әншінің дауысы немесе музыкалық аспаптың ауқымына қарай партияны орналастыру.	TESSITURA (Italian - tessitura - tissue, i.e. mode, composition) - The location of the party in relation to a range of singing voice or musical instrument.

ТЕТРАХОРД (от греч. tetra – четыре и chorde - струна) – четыре последовательно расположенные ступени звукоряда; нижний тетрахорд I, II, III, IV ступени или верхний тетрахорд V, VI, VII, VIII ступени какого-либо лада.	ТЕТРАХОРД (грек. т. tetra – төрт және chorde – шек) – дыбыс қатарының төрт ретті орналасқан баспалдақтары; қай бір саздың I, II, III, IV баспалдақтардағы төменгі тетрехорд, немесе V, VI, VII, VIII баспалдақтардағы жоғарғы тетрахорд.	TETRACCORD (from Greek - tetra - four; chorde – string) – The four successive located levels of the scale; the lower tetrachord of I, II, III, IV levels or the upper tetrachord of V, VI, VII, VIII levels of any fret.
ТИПОЛОГИЯ КУЛЬТУРЫ (от греч. Typos – образец, logos – учение) – культурологическое понятие. Классификация культуры (см. культура) по каким-либо основаниям, общности признаков. Вызвана необходимостью как-то упорядочить бесконечную сложность и многообразие действительных обществ в культурологи.	МӘДЕНИЕТТІҢ ТИПОЛОГИЯСЫ – (грек. Typos – үлгі, пішін, logos – ілім) – мәдениеттану ұғымы. Қандай да бір негіздер, белгілерінің ортақтығы бойынша мәдениетті жіктеу (мәдениетті қар.) Бұл мәдениеттанудағы нақты қоғамдардың шексіз күрделілік пен әр түрлілікті қалай да реттеу қажеттілігінен туындады	TYPOLOGY OF CULTURE – A cultural concept. Classification of culture (see Culture) on any grounds, common symptoms. Caused by the need to somehow streamline the infinite complexity and diversity of real societies in cultural studies.
ТОЙ (каз.) - праздник, основная общенческая форма в традиционном обществе казахов. Отличают этически высокая настроенность, глубокое духовное содержание, обусловленные: 1. традицией, согласно которой Степь не знала алкоголя; 2. жанровым составом традиционной культуры казахов, сохраняющих и поныне ритуальную (сакральную) сущность (традиционное казахское общество, традиционная культура казахов, бата).	ТОЙ (қаз.) – қазақтардың дәстүрлі қоғамындағы негізгі қоғамдық нысан, мереке. Оны мыналарға негізделген этикалық жағынан жоғары райлылық, терең рухани мазмұндылық: 1. дәстүрге байланысты Дала адамдарының ішімдікті білмеуі; 2. осы күнге дейін салт жанрлары сақталған қазақтардың дәстүрлі мәдениетінің жанрлық құрамы (қар. Дәстүрлі қазақ қоғамы, қазақтардың дәстүрлі мәдениеті, бата) ерекшелендіреді.	TOY (Kazakh) – A holiday, the main community form in the traditional society of the Kazakhs. Distinguished by high ethical frame of mind, a deep spiritual content, due to: 1. A tradition according to which the steppe did not know alcohol composition. 2. Genre composition of traditional culture of the Kazakhs, still preserving the ritual (sacred) nature (traditional Kazakh society, traditional culture of the Kazakhs, the bata, kui, aitys).
ТОЙ БАСТАР (каз.) - открытие тоя (см. Той). Обрядовая музыка, исполняющаяся в свадебном действии, на всенародных	ТОЙ БАСТАР (қаз.) – тойдың ашылуы. (Тойды қар.) Үйлену тойы кезінде, жалпы халықтық мерекелерде ақындар,	TOY BASTAR (Kazakh) – The openning of the Toy (see Toy). Ritual music played in the wedding

торжествах акыном, әнші. Имеет песенную, иногда инструментальную форму исполнения (см. акын, әнші).	әншілер орындайтын әдет – ғұрып музыкасы. Орындаудың әндік, кейде аспапты үлгісі де қолданылады (қар. Той, ақын, әнші).	act, nation-wide celebrations by akyn, anshi. It has singing, sometimes instrumental form of execution (see akyn, anshi).
ТОН (от греч. tonos – напряжение, ударение) – 1. звук, имеющий определенную высоту, т.е. возникающий в результате колебания звучащего тела с постоянной частотой; 2. высотное соотношение двух звуков равномерно-темперированного звукоряда, равное двум полутонам; иначе – целый тон.	ТОН (от греч.tonos – зер салу; ынта қою; күшейту) – 1. тұрақты жиілікпен дыбыс шығаратын дене қозғалысының нәтижесінде пайда болатын белгілі бір биіктігі бар дыбыс; 2. Біркелкі қарқынды дыбыс қатарында екі дыбыстың биіктік жағынан өзара байланысы, екі жарты әуенге; басқалай - бүтін әуенге тең болады.	TON (from Greek - tonos - stress, tension) - 1. A sound, which has a certain height, i.e. which occurs as a result of fluctuation of the sounding body with a constant frequency. 2. A high-rise ratio of the two sounds of an equally tempered scale, which is equal to two semitones; in other words - the whole tone.
ТОНИКА (от греч.tonos – напряжение, ударение) – устойчивая ступень лада, к которой, в конечном счете, тяготеют все остальные ступени лада и которая способна завершить музыкальное движение; обозначается римскими цифрами I или VIII, также буквой Т.2., принятое в гармонии название мажорного или минорного тонического трезвучия, построенного на I ступени лада, т.е. Тонике.	ТОНИКА (көне грекше: tonos – зер салу, күшейту) – саздың тұрақты баспалдағы, түптеп келгенде онымен саздың басқа дыбыстары қарым-қатынаста болады, бұл музыкалық қозғалысты аяқтауға қабілетті болып келеді; 1 немесе VIII рим цифрларымен, сондай-ақ Т.2 әрпімен белгіленеді. Бұл гармонияда саздың 1-баспалдағында орналасқан мажорлық немесе минорлық үндескен үшендыбыстылық деп аталады.	TONIC (from Greek - tonos - stress, tension) - Stable level of harmony, to which all the other steps of the fret are gravitated and which is capable to complete musical movement; designated by Roman numerals I and VIII, also by the letter T. 2. Taken in harmony name of major or minor tonic triad, built on the I step of a fret, i.e. Tonics.
ТОНАЛЬНОСТЬ – 1. в музыке: высота звуков лада, определяемая положением главного тона на той или иной ступени звукоряда; 2. в живописи: основной, преобладающий цвет, тон, объединяю-	ТОНАЛЬНОСТЬ – 1 музыкада: дыбыс қатарының белгілі бір баспалдағында негізгі әуен жағдайымен анықталатын саз дыбыстарының жоғарылығы; 2 кескін-демеде: суреттегі жекелеген түстерді	TONALITY – 1. In music: the height of the sounds of mode, determined by the position of the main pitch at a certain level of scale; 2. In the painting: the main,

щий отдельные цвета в картине.	біріктіретін негізгі, басым түс, үн.	the dominant color, tone, combining individual colors in the picture.
ТӨРЕ ҚАҒЫС (каз.) - аристократически сдержанная игра с небольшой амплитудой движений руки в западно-казахстанской домбровой традиции төкпе (см. кюй төкпе). Характерна для творческой индивидуальности выдающегося кюйши Даулеткерея Шыгайулы.	ТӨРЕ ҚАҒЫС – батыс қазақстандық төкпе дәстүрінің (қар. төкпе күй) домбыралық ерекшелігі. Ол қолдың кішкене қимылдарына негізделген «ақсүйектерге» тән салмақты ойын әдісі. Атақты күйші Дәулеткерей Шығайұлының жеке шығармашылығына тән.	TORE KAGYS (Kazakh) – Aristocratically reserved game with a small amplitude motions in the hands of Western Kazakh dombra tradition tokpe (see kui tokpe). Is typical for the creative personality of the outstanding kuishi Dauletkerei Shygayuly.
ТОЧКА – 1. знак увеличения длительности ноты или паузы на половину; помещается справа от ноты; 2. знак исполнения ноты стаккато (отрывисто); помещается над или под нотой.	НҮКТЕ – 1. үзілістің немесе нотаның оң жағына қойылып, ұзақтығын оның жартысына дейін ұзартады; 2. нотаның стаккато мен (үздік-создық) орындалу белгісі; нотаның үстіңгі немесе астыңғы жағына орналасады.	POINT - 1. A sign of increasing duration of the note or rest by half, put on the right of the note. 2. A sign of a performance of a note staccato (abruptly); it is placed above or below the note.
ТРАГЕДИЯ (гр.) – драматическое произведение, изображающее крайне острые, неразрешимые столкновения, оканчивающиеся чаще всего гибелью героя .	ТРАГЕДИЯ (гр.) - өте өткір, шешілмейтін қақтығыстарды бейнелейтін және көбінесе бас кейіпкердің қаза болуымен аяқталатын драмалық шығарма.	TRAGEDY (Greek) – A dramatic piece depicting a very sharp, unresolved conflict, often ending with the death of the hero.
ТРАДИЦИОННАЯ КУЛЬТУРА КАЗАХОВ - космический сакральный акт, в котором каждый шаг в жизни человека есть священный неповторимый миг, исполненный высокого духовного смысла. Ключевое понятие, актуализирующее монолитность Т.К.К. – тенгрианский календарь (см. тенгрианский календарь). Тенгрианский календарь обнимает всю Т.К.К. и стимулирует	ҚАЗАҚТАРДЫҢ ДӘСТҮРЛІ МӘДЕНИЕТІ – адам өміріндегі әрбір қадам жоғары рухани мәнді орындайтын, қайталанбайтын қасиетті сәт болып табылатын ғарыштық киелі әрекет. Қ.Д.М. біртұтастығын өзектендіретін тәңірлік күнтізбе (қар. тәңірлік күнтізбе). Ол Қ.Д.М-тің негізі болып табылады және халықтың мәңгілік өмірінде рухани дамуына өткен, осы	TRADITIONAL CULTURE OF KAZAKHS – The cosmic sacred act, in which every step in life is a sacred moment, a unique, full of high spiritual sense. The key concept, which actualizes monolithic of T. C. of K. – Tengrian calendar (see Tengrian Calendar). Tengrian Calendar embraces all T.C. of K. and stimulates the spiritual progress of

духовный прогресс этноса в контексте прошлого, настоящего (текущего) и будущего (вечного).	(өтіп жатқан), болашақ (мәңгі) мәнмәтінінде жағдай жасайды.	ethnicity in the context of past and present (current) and future (eternal).
ТРАДИЦИОННАЯ КУЛЬТУРА - культурфилософское понятие. Одухотворенный универсум, целостная система взглядов на мир, воплощенная в разнообразных – но единых, по сути, формах (религии, видах искусства, обрядах, поведенческих стереотипах). Именно такой способ придавал Т.К. всеобщность и обязательность.	ДӘСТҮРЛІ МӘДЕНИЕТ – мәдени-философиялық ұғым. Рухтанған универсум, әртүрлі бірақ бірыңғай түрлеріне қарағанда бір (дінде, өнер түрлерінде, дәстүрлерде, мінез-құлық таптаурынында іске асырылған стереотиптерде) әлемге деген көзқарастың бір тұтас жүйесі. Атап айтқанда, осындай тәсіл Д.М. жалпылық және міндеттілік өң береді.	TRADITIONAL CULTURE – cultural philosophical concept. Spiritual universe, a complete system of the views at the world, embodied in the diversity of different – but in fact common – forms (religion, arts, rituals, behavioral stereotypes....). This exact way gave universality and obligation to a T.C.
ТРАДИЦИЯ – основное культурологическое понятие. 1. Истинное Знание (Генон), поскольку несет человечеству все знание о себе; 2. синоним общечеловеческой культуры, таит в себе внутреннюю, непреходящую духовно-этическую основу бытия, в котором коренится истинный смысл и предназначение культуры (Б. Кокумбаева).	ДӘСТҮР – негізгі мәдениеттану ұғымы. 1 Д. – Ақиқат Білім (Генон), себебі ол адамзатқа өзі туралы барлық білімді жеткізеді; 2. мәдениеттің шынайы мәні мен тағдырының тамыры жатқан тұрмыс – тіршіліктің ішкі, ешкімге берілмейтін рухани–этикалық негізін өзіне жасырған жалпыадамзаттық мәдениеттің синонимі (Б. Қоқұмбаева).	TRADITION – The basic cultural concept. A True Knowledge (Guenon) because it conveys to humanity all knowledge about itself. 2. Synonym of human culture conseal the internal, enduring spiritual ethical basis of existence, which is rooted in the true meaning and purpose of culture. (B. Kokumbaeva).
ТРАНСКРИПЦИЯ (от лат. transcriptio – переписывание) – 1. то же, что аранжировка, переложение. 2. то же, что парафраза или фантазия.	ТРАНСКРИПЦИЯ (лат.transcriptio – көшіріп жазу) – 1. әрлеу, бейімдеу сияқты; 2. жаңғырған әуен немесе қиял.	TRANSCRIPTION (from Latin - transcriptio – rewrite) - 1. The same as an arrangement. 2. The same as a paraphrase or a fantasy.
ТРАНСПОЗИЦИЯ (от лат. transponere – переставлять, перемещать) – перенесение звуков на другую высоту; также транспорт. При Т. меняется тональность,	ТРАНСПОЗИЦИЯЛАУ (лат. т. transponere – ауыстырып қою, көшіру) – дыбыстарды басқа жоғарылылыққа ауыстыру; сондай-ақ тасу, көшіру. Т.	TRANSPOSE (from the Latin - transponere - rearrange, move) – Transferos sounds to another hight; also transportation. When T. occurs

но сохраняются ладовые свойства, строение аккордов, интервальные соотношения. Т. производится на определенный интервал вверх или вниз для удобства исполнения вокалистом, либо смены регистра, либо облегчения чтения нот.	кезінде әуенділік өзгереді, бірақ саздық қасиеттері, аккордтар құрылымы, аралық байланыс сақталады. Классикалық әншінің орындауына қолайлы болу үшін, не дауыс кеңістігі ауысқанда, не нотаны оқуды жеңілдеткенде белгілі бір аралыққа жоғары немесе төмен ауыстырғанда қолданылады.	you change the tonality, but the modal properties, the structure of chords, interval relationships are preserved. T. is produced for a certain interval up or down for ease of performance by a vocalist, or change the case; either for ease of reading notes.
ТРЕЗВУЧИЕ – аккорд, состоящий из трех звуков, расположенных по трециям; обозначается цифрами 35. Любое трезвучие содержит в тесном расположении две терции и одну квинту от основания к вершине. В зависимости от качества терций Т. бывает большое или мажорное, состоящее из большой и малой терции; малое или минорное, состоящее из малой и большой терции; уменьшенное, состоящее из двух малых терций и увеличенное, состоящее из двух больших терций.	ҮШЕНДЫБЫСТЫЛЫҚ - терция бойымен орналасқан үш дыбыстан тұратын аккорд, 35 цифрымен белгіленеді. Кез келген үшендыбыстылықта негізінен жоғарыға қарай тығыс орналасқан екі терция мен бір квинта болады. Ү. терциялардың сапасына қарай үлкен және кіші терциядан тұратын үлкен немесе мажорлы; кіші және үлкен терциядан тұратын минорлы; екі кіші терциядан тұратын кішірейтілген және екі үлкен терциядан тұратын ұлғайтылған болады.	TRIAD - A chord consisting of three notes, located on the thirds; denoted by numerals 35. Any T. contains two thirds and one fifth from the bottom to the top in the close arrangement. Depending on the quality of the thirds T. can be large, or major, consisting of majot and minor third; small or minor, consisting of minor and major thirds; reduced, consisting of two small thirds; and larger, consisting of two major thirds.
ТРЕЛЬ (ит. trillare) - одним из наиболее сложных видов техники беглости является трель. Т. –быстрое чередование двух звуков в интервале малой и большой секунды. В эпоху bel canto - для всех голосов.	ТРЕЛЬ - (ит. trillare- дірілдету) – тездік техникасының аса күрделі түрлерінің бірі. Т. – аралықтағы екі дыбыстың кіші және үлкен секундада тез алмасуы. Bel canto дәуірінде барлық дауыстарға арналған.	TRILL (Italian – trillare) - One of the most difficult types of fluency techniques. Tf. Is fast alternation of the two sounds in the range of minor and major seconds. In an era of bel canto was used for all the votes.

ТРИО (ит. trio, от. tre – три) – 1. ансамбль трех исполнителей, в вокальной музыке то же, что терцет. 2. сочинение для трех исполнителей с особой партией для каждого.	ТРИО (ит. trio, от. tre – үш) 1.- үш орындаушының ансамблі, вокалдық музыкадағы терцет сияқты; 2. әрқайсысының ерекше партиясы бар үш орындаушыға арналған шығырма.	TRIO (Italian - trio, from tre – three) - 1. An ensemble of three singers in the vocal music; the same as tercet. 2. A piece for three performers with a special party for everyone.
ТРИОЛЬ (от лат. tres – три) – особая ритмическая фигура из трех нот, равная по длительности двум обычным нотам того же написания; обозначается цифрой 3.	ТРИОЛЬ (лат. tres – үш) – жазылуы сондай ұзақтығы бойынша екі әдеттегі нотаға тең келетін үш нотадан тұратын ерекше ырғақты бітім.	TRIOLET (from Latin - tres – three) - A special rhythmic figure of three notes, the duration of which is equal to two usual notes of the same writing; indicated by the numeral 3.
У		
УВЕЛИЧЕННЫЕ ИНТЕРВАЛЫ – интервалы, имеющие на полтона больше, чем чистые или большие при том же количестве ступеней.	ҰЛҒАЙТЫЛҒАН ИНТЕРВАЛДАР – саны жағынан таза немесе үлкен баспалдақтарына қарағанда жарты үнге артық интервал.	Increased intervals - intervals with more than half a step than clear stages or larger with the same number of stages
УВЕРТЮРА (фр. ouverture) – 1. музыкальное вступление к опере, балету, кинофильму; 2. самостоятельное музыкальное произведение для оркестра.	УВЕРТЮРА (фр.) – 1. операға, балетке, кинофильмге музыкалық кіріспе; 2. оркестр үшін жазылған дербес музыкалық шығарма.	Overture (French ouverture)) – A musical introduction for opera, ballet, cinema movie; 2. Independent musical work for orchestra.
УМЕНЬШЕННЫЕ ИНТЕРВАЛЫ – интервалы, имеющие на полтона меньше, чем чистые или малые при том же количестве ступеней.	КІШІРЕЙТІЛГЕН ИНТЕРВАЛДАР – саны жағынан таза немесе шағын баспалдақтарына қарағанда жарты үнге кіші интервал.	REDUCED INETERVALY - Intervals with a half step lower than clear or small intervals, with the same number of steps.
УНДЕЦИМА (от лат. undecima – одиннадцатая) – 1. интервал шириной в 11 ступеней; обозначается цифрой 11, обычно рассматривается как составной интервал кварта через октаву.	УНДЕЦИМА (лат. undecima – он бірінші) 1. ені 11 баспалдақтан тұратын интервал; 11 цифрымен белгіленеді, әдетте октавадан квартаға ауысатын құрамдас интервал ретінде қарастырылады.	ELEVENTH (from Latin - undecima – eleventh) - 1. A wide range of 11 steps; indicated by numeral 11; it is generally regarded as a composite inetrval of fifth over an octave.

УНИСОН (от ит. unisono – однозвучный) – 1. единозвучие, одновременное звучание двух или нескольких звуков одной высоты; 2. в хоровом исполнении вид ансамабля, предполагающий слияние по всем параметрам исполнения.	УНИСОН (от ит.unisono – бірүнді) – бір жоғарылықтағы екі немесе бірнеше дыбыстың жарыса дыбысталуы, бір шығуы; 2. орындаудың барлық параметрлері бойынша қосылуы мүмкін хормен орындайтын ансамбль түрі.	UNISON (from Italian - unisono – monotonous) – mono sounding, the simultaneous sounding of two or more sounds of the same height. 2. In choral performance - the form of ensemble, involving the merging in accordance of all parameters of performance.
УСТОЙЧИВЫЕ СТУПЕНИ ЛАДА – звуки лада, способные завершить музыкальное движение; I, III, V ступени лада, входящие в состав тонического трезвучия.	ЛАДТЫҢ ТҰРАҚТЫ БАСПАЛДАҚТАРЫ – музыкалық қимыл-қозғалысты аяқтақтауға қабілетті саз дыбыстары; I, III, V, тоникалық үшендыбыстылықтың құрамына кіретін саз баспалдақтары.	SUSTAINABLE LEVELS OF THE FRET -The sounds of the fret that are able to complete the musical movement; -I, III, V fret levels that are part the tonic triad.
Ф		
ФАКТУРА (лат. factura – букв. деление, обработка; в переносном значении – устройство, строение) – музыкальная палитра, технический склад, состав музыкальной звучности. Элементами Ф. являются мелодия, голосоведение, распределение тематического материала между голосами и т.д.	ФАКТУРА (лат. factura-бөлу, өңдеу, ауыспалы мағынада – құру, құрылым) – музыкалық бояутақта, техникалық жарасым, музыкалық үнділік құрамы. Ф. элементтері әуен, дыбыстану, дауыстар арасында және т.б. тақырып-тық материалды бөлу болып табылады	TEXTURE (Latin - factura – literally – division, processing; in a figurative sense – composition, structure) - A musical “palette”, a technical composition of musical sonority. The elements of T. are melody, voice, the distribution of thematic material between the voices, etc.
ФАЛЬЦЕТ (ит. falsetto, от falso – под-дельный, ложный) – режим голосообра-зования, при котором используется лишь головной резонатор; Ф. звучит несильно, мягко, беден обертонами, отличается своеобразным тембром с оттенком искусственности звучания, особенно в исполнении мужских голосов.	ФАЛЬЦЕТ (ит. falsetto, от falso –, жалған) – дауысқалыптастыру режімі, бұл жасанды ретте тек бас жаңғырық-шы қолданылады;. Ф. әсіресе ерлер дауысы орындағанда қатты емес, жұмсақ, обертондары көп емес, өздік бояуымен, жасанды дыбысталуымен ерекшеленеді.	FALSETTO (Italian - falsetto, by falso - a fake, false] – A mode of phonation, which uses only the head cavity; FM sounds slightly, mildly, poor overtones, different kind of tone with a hint of artificial sound, especially in the performance of male voices.

ФАНТАЗИЯ (греч. phantasia – воображение; в общем значении вымысел, причуда) – 1. инструментальная пьеса своеобразной композиции, не совпадающей с устоявшимися формами муз. произведений. В XVIII и нач. XIX вв. появлялись преимущественно в результате виртуозной импровизации. 2. инструментальная пьеса, отличающаяся фантастическим причудливым характером, то же, что парафраза.	ФАНТАЗИЯ, ҚИЯЛ (греч. phantasia – қиялдау, жалпы мағынада ойдан шығарылған, қисынсыз әрекет) – 1. музыкалық шығармалардың қалыптасқан түрлерімен үйлеспейтін өзіндік композициясы бар аспаптық пьеса. XVIII ғ. мен XIX ғ. басында әсіресе виртуоздық суырыпсалмалық нәтижесінде пайда болған; 2. жаңғырған әуен сияқты қиял-ғажайып сипаттылығымен ерекшеленетін аспаптық пьеса.	FANTASY (Greek - phantasia – imagination; in a general sense - fiction, fad) - 1. An instrumental play of a peculiar composition that does not coincide with established forms of musical works. In the 18th and the beginning of 19th centuries appeared mainly as a result of virtuoso improvisation. 2. An instrumental play, which has got a fantastic quirky character; similar to a paraphrase.
ФАНТАСТИКА (гр. - способность к воображению) – 1. представления, мысли, образы, созданные воображением; 2. произведения литературы и искусства, сюжеты и персонажи которых не имеют прямого соответствия в действительности.	ФАНТАСТИКА, ҚИЯЛ (гр. қиялдауға қабілеттілік) – 1. қиялдаумен болатын елес, сенім, бейнелер; 2. сюжеттері мен кейіпкерлері шындыққа тікелей жанаспайтын әдебиет пен өнер шығармалары.	FICTION (Greek - ability for the imagination) – 1. Ideas, thoughts, images created by the imagination. 2. Pieces of literature and art, stories and characters that have no direct correspondence in reality.
ФЕРМАТА (ит. fermata – остановка, задержка) – знак, выставляемый над или под нотой или паузой, обозначающий право исполнителя увеличивать ее продолжительность по своему усмотрению.	ФЕРМАТА (ит. fermata – кідіріс, тоқтау) – нотаның үстіне немесе астына, немесе кідіріс үшін қойылатын, орындаушының қалауынша музыкалық дыбысты ұзартатын белгі.	FERMATA (Italian - fermata - stop, delay) - A sign put up above or below a note or a pause, indicating the right of the performer to increase its duration on your choice.
ФИЛАРМОНИЯ (гр.) – концертная организация, ставящая своей целью пропаганду различных видов музыкального, эстрадного искусств и исполнительского мастерства.	ФИЛАРМОНИЯ (гр.) – мақсаты музыкалық, эстрадалық өнер мен орындаушылық шеберлікті насихаттау болып табылатын концерттік үйым.	PHILHARMONIC (Greek) – A concert organization, whose goal is to promote different kinds of music, pop art and performance skills.

ФИЛИРОВКА (фр. fil – нить) – умение плавно менять динамику звука от громкого к тихому и от тихого к громкому, оставляя при этом неизменным его вокальные качества. Это умение начать с едва слышимого звука и постепенно, плавно развернуть его в мощное звучание.	ФИЛИРОВКА (фр. fil – жіп) – вокалдық сапасын өзгертпей, серпінін қаттыдан ақырынға және керісінше ақырыннан-қаттыға бірқалыпты ауысу ептілігі. Бұл естілер-естілмес ақырын дыбыстан бастап және біртіндеп қатты, күшті дыбысқа көтеру ептілігі.	TAPERING (French - fil - string) - The ability to smoothly change the dynamics of the sound from loud to quiet and the quiet to loud, while leaving intact its vocal quality. This ability to start with a barely audible sound, and gradually expand it into a powerful sound.
ФИНАЛ (ит. final – окончательный, конечный) – последняя часть многочастного произведения (сюиты, сонаты, камерного ансамбля, симфонии).	ФИНАЛ (ит. final – ақырғы, соңғы) - көпқұрамды шығарманың (сюитаның, сонатаның, камералық ансамбльдің, симфонияның) ақырғы бөлігі.	FINAL (Italian - final - the final, ultimate) - The last part of a multipart work (suites, sonatas, chamber ansamble, symphony).
ФОНОГРАММА (от греч. phone – звук, голос, слово и gramma –запись) – прибор для записи и воспроизведения звуков, в т.ч. пения и инструментальной музыки.	ФОНОГРАММА (от греч. phone – дыбыс, дауыс, сөз және gramma - жазба) - дыбыстарды жазып алуға және қалыптарына келтіруге, сондай-ақ ән мен аспаптық музыкаға да арналған аспап.	PHONOGRAM (from Greek - phone - sound, voice, word; and gramma – record) – A device for recording and playback of sounds, including singing and instrumental music.
ФОНИАТР - врач по горловым болезням, специализирующийся по болезням голоса, дает оценку голосовому аппарату и его состоянию.	ФОНИАТОР - дауыс ауруларына - дауыс аппараты мен оның жағдайына баға беруге мамандаған тамақ ауруларының дәрігері.	PHONIATRICIAN – A doctor for throat diseases, specializing in diseases of voice - gives an estimate to the vocal apparatus and its state.
ФОРМА МУЗЫКАЛЬНАЯ – (лат. forma – вид, облик, образ, наружность, красота) – 1. тип композиции (сонатная, вариационная форма); 2. муз. воплощение содержания (целостная организация всех средств муз. выразительности и элементов музыки).	МУЗЫКАЛЫҚ ТҮР (лат .forma – түр, бейне, әлпет, бейне, сырт пішін, әдемілік) – композицияның (сонталық, түрлемдік түр) түрі; 2. мазмұнын музыкамен нақтылы түрде жеткізу (музыкалық барлық құралдарының мәнерлілігі мен музыка элементерінің бірыңғай ұйымдастырылуы).	MUSICAL FORM - (Latin - porma - look, image, appearance, beauty) - 1. A type of composition (sonata, various forms); 2. The musical embodiment of the content (integrated organization of all the means of musical expression and musical elements).

ФОРМАНТА (ит. formans – образующий) - область усиленных частичных тонов в музыке и речи, определяющие своеобразие тембра. Являясь важным фактором темброобразования, Ф. возникают главным образом под влиянием резонаторов, поэтому их высотное положение мало зависит от высоты основного тона. В пении кроме обычных речевых формант возникают певческие Ф. – одна из них высокая ок. 3000 Гц.	ФОРМАНТА - (ит.formans – құраушы) – дыбыс ырғағының өзгешелігін анықтайтын музыка мен сөз сөйлеудегі күшейтілген ішінара әуендердің саласы. Әуен түзудің маңызды факторы бола тұрып, Ф. негізінен жаңғырықшылардың ықпалымен пайда болады, сондықтан олардың биіктік жағдайы негізгі әуеннің жоғарылығына онша тәуелді болмайды. Ән айтуда әдеттегі тіл форманттарынан басқа ән салатын Ф. пайда болады. Олардың бірі жоғарғы ок. 3000 Гц.	FORMANTA - (Italian - formans - forming) - The region of reinforced partial tones of musical and sound speech that define the uniqueness of the timbre. As an important factor of foundation of a timbre, F. mainly appear under the influence of the resonators, so their high-rise situation is only slightly dependent on the height of the main tone. In singing in addition to the usual speech formants, voice formants appear - one of them is approx. 3000 Hz. High.
ФОРСИРОВАНИЕ (ит. Forse - сила) – пение с чрезмерным напряжением.	ЖЕДЕЛДЕТУ - (ит. forse- күш) – дауысты шектен тыс күшейтіп ән айту.	FORCING (Italian – forse - force) - Singing with excessive stress.
ФОРТЕ (forte – сильно, громко) - одно из двух основных обозначений силы звука; сокр. обозначается буквой f.	ФОРТЕ (forte – күшті, қатты) – дыбыс күшінің екі негізгі белгісінің бірі; қысқаша f. әріпімен белгіленеді.	FORTE – Strong, loud; one of the two main symbols of the sound intensity; denoted by the letter f.
ФОРТЕПИАНО (от ит. Forte-piano – громко-тихо) – клавишно-струнный молоточковый музыкальный инструмент в виде ящика, внутри которого находится чугунная рама со струнами. Изобретен в 1709 г. Бартоломео Кристофори. На Ф. звук извлекается ударом о струны деревянных молоточков, обтянутых фильцем, в результате чего есть возможность получить звуки большей	ФОРТЕПИАНО (от ит. Forte-piano – қатты-ақырын) – жәшік тәріздес клавишті-ішекті балғалы музыка аспабы, ішінде ішекті шойыннан жасалған қаңқа тіреу орналасқан. Фортепианоны 1709 ж. Бартоломео Кристофори ойлап тапқан. Дыбыс фильцпен оралған ағаш балғалармен ішекке ұрып шығарылады, нәтижесінде ұзақтығы басым сондай-ақ әртүрлі күші бар - өте ақырыннан өте	PIANO (from Italian - Forte-piano - Loud-quiet) - A keyboard-stringed hammer musical instrument in the form of a box, inside of which there is a cast-iron frame with strings. Invented in 1709 by Bartolomeo Cristofori. P. sound is extracted by hitting the strings of wooden hammers covered with fils, thus it is possible to get the sounds of longer duration, as well as different

длительности, а также различной силы – от очень тихих до очень громких. Нажимаемые ногами педали позволяют ослабить силу звука (левая) или продлить его звучание (правая). Уступая некоторым инструментам в певучести, Ф. благодаря тщательно разработанной механике представляет исполнителю многообразные фактурные возможности аккордового и многоголосного склада, уподобляясь в этом отношении оркестру. Диапазон Ф. более семи октав. Благодаря всем этим достоинствам Ф. приобрело универсальное значение как солирующий, ансамблевый, иногда оркестровый, а также домашний, учебно-вспомогательный инструмент. В настоящее время существует в двух разновидностях. См. рояль.	қатты дыбыстар шығару мүмкін болады. Аяқпен басылатын педальдар дыбыс күшін азайтуға (сол жақ) немесе созуға (оң жақ) мүмкіндік береді. Ф. әуенділігі жағынан кейбір аспаптарға жол бергенмен, мұқият жетілдірілген механика арқасында орындаушыға алуан түрлі аккордты және көпдауысты жарасымда фактуралық мүмкіндіктер береді. Ол бұл ретте оркестрге ұқсас келеді.Ф. ауқымы жетіден аса октавадан тұрады. Осындай құндылықтарына қарай Ф. жеке орындаушылық, ансамбльдік, кейде оркестрлік, сондай-ақ үй жағдайындағы, оқу-көмекші аспап ретінде әмбебаптық мәнге ие. Қазіргі кезде Ф. екі түрі бар (рояльды қар.).	strengths - from very quiet to very loud. Clickable with feet pedals allow you to weaken the power of sound (left) or to extend its sound (right). Yielding some of the intruments in the melodiousness, P. Due to thouroughly elaborated mechanics presents to the performer diverse textural features of chord ands polyphonic stroke, resembling in this respect, the orchestra. The range of P. Is more than seven octaves. With all these advantages P. has acquired universal significance as solo, ensemble, sometimes orchestral, as well as domestic, educational and support instrument. Currently, there are two varieties of P. See Grand Piano.
ФРАЗА (от греч. phrasis – оборот речи, выражение) – 1. в учении об элементах муз. формы – часть предложения, содержащая объединение нескольких мотивов; 2. отрывок музыки различного построения, отделяемый в исполнении цезурой, переводом дыхания, от предыдущего и последующего движения музыки.	ФРАЗА (грек. phrasis – сөз орамы, шырайлау) – 1. музыка түрінің элементтері туралы ілімде – бірнеше сарынды біріктіретін сөйлемнің бөлігі; 2. кідірмемен орындауда, тыныстау, музыканың бұдан бұрынғы және келесі қозғалысы арқылы бөлінетін әртүрлі құрылымдағы музыка үзіндісі (қар. цезура).	PHRASE (from Greek - phrasis - figure of speech, expression) - 1. In teaching of the elements of music form - part of a sentence containing the union of several motives. 2. A piece of music of different composition, separated in the performance by a caesure, a shift of breath, from the preceding and subsequent flow of the music.

ФУГА (от лат. и ит. fuga – бег, бегство, побег) – многоголосное произведение, представляющее собой квинтово-имитационное изложение и полифоническую разработку одной темы. Ф. сформировалась в XVI-XVII вв. из вокального мотета и инструментального ричеркара и явилась высшей имитационной формой, завершением развития полифонического многоголосия на протяжении многих столетий, начиная с IX века.	ФУГА (лат. т. және ит.т. fuga – жүгіру, қашу) – бір тақырыпты квинтаға ұқсата отырып баяндаған және көпәуенділікпен өңделген көпдауысты шығарма. Ф. XVI-XVII ғг. вокалдық мотеттен және аспаптық ричеркардтан қалыптасты және IX ғ. бастап жүздеген жылдар бойы полифониялық көпдауыстылықтың даму қорытындысының жоғарғы ұқсатушылық нысаны болып табылады.	FUGUE (from Latin and Italian - fuga - running, flee, escape) – A polyphonic work, which is the quint-imitative exposition and polyphonic elaboration of a theme. F. Was formed in the 16-17 centuries of vocal motet and instrumental richercar and was the highest form of imitation, the completion of the development of polyphony for centuries, starting from the 9th century.
Х		
ХОР (гр. choros) – 1. коллективный участник древнегреческого спектакля; 2. певческий коллектив, исполняющий вокальную музыку; 3. музыкальное произведение, предназначенное для хорового исполнения.	ХОР (гр.) – 1. көне гректік қойылымның ұжымдық қатысушысы; 2. вокалды музыканы орындайтын ән ұжымы; 3. хормен орындауға арналған музыкалық шығарма.	CHOIR (Greek choros) - 1. A collective member of the ancient Greek play; 2. A singing band playing vocal music; 3. A musical composition designed for such performance.
ХОРМЕЙСТЕР – 1. дирижер хора; 2. помощник художественного руководителя хорового коллектива, разучивающий хоровые произведения.	ХОРМЕЙСТЕР - 1. хор дирижеры; 2. хорға арналған шығырмаларды үйрететін хор ұжымы жетекшісінің көмекшісі.	CHOIRMASTER - 1. A conductor of a choir; 2. Assistant of an art director of a choir, practicing choral works.
ХОРОВАЯ МУЗЫКА – музыка, предназначенная для исполнения хором. Различают Х.М. народную и профессиональную, светскую и культовую. Х.М. выступает как в виде законченных музыкальных структур, так и в виде	ХОР МУЗЫКАСЫ - хормен орындауға арналған музыка. Хор музыкасы халықтық, және кәсіби, зайырлы және діни болып бөлінеді. Х.М. аяқталған музыкалық құрылымы ретінде де, күрделі құрамды композиция ретінде	CHORAL MUSIC - Music, intended for choral performance. There arepopular and professional, secular and worship C.M.. C.M. acts as complete musical structures and as composite compositions, e.g.

сложносоставных композиций, например, в муз. фольклоре. Х.М. отличается также по исторически сложившемуся типу многоголосия (гетерофония, полифония, гомофония). Х.М. различают по исполнительскому составу (a capella, с сольным пением, с инструментальным сопровождением).	де шығады. Мысалы, музыкалық фольклорда. Х.м. тарихи қалыптасқан көпдауыстылықтың түрлерімен ерекшеленеді (гетерофония, полифония, гомофония). Х.м. орындаушылық құрам бойынша да бөледі (a capella, жеке ән айту, аспаптық сүйемелдеумен).	music folklore. C.M. is also characterized by historically composed type of polyphony (heterophony, polyphony, homophony). C.M. is distinguished by the composition of performers (a capella, singing a solo with instrumental accompaniment).
ХОРОВАЯ ПАРТИЯ – согласованный ансамбль певцов, голоса которых в общих своих параметрах относительно одинаковые по диапозону и тембру.	ХОР ПАРТИЯСЫ – ауқымы мен дауыс ырғағы бойынша өздерінің жалпы параметрлері біршама бірдей келісілген әншілер ансамблі.	CHORAL PARTS - A consistent ensemble of singers, whose voices in its general parameters approximately the same on the range and timbre.
ХРОМАТИЗМ (от греч. chroma – цвет; древние греки уподобляли 7 ступеней диатонического звукоряда семи цветам радуги, а полутоны – оттенкам этих основных цветов) - последование, объединение или смешение звуков разной высоты, но одинаковых названий.	ХРОМАТИЗМ - (грек.т. chroma – түс; ежелгі гректер диатоникалық дыбыс қатарының 7 баспалдағын кемпірқосақтың 7 түсіне, ал жартылай әуендерді осы негізгі түстердің реңктеріне ұқсататын) – әр биіктіктегі, бірақ аталулары бірдей дыбыстарды орындау, біріктіру немесе араластыру.	CHROMATISM (from Greek - Chroma – color; the ancient Greeks likened the 7 steps of diatonic scale to seven colors of the rainbow, and half a ton were likened to shades of primary colors) - The following, merging or blending of sounds of various heights, but the same names.
ХУДОЖЕСТВЕННАЯ КУЛЬТУРА – специализированная сфера культуры (см. культура), в которой содержанием и целью деятельности субъектов являются эстетическое освоение мира, дополнение практического и иного опыта художественным, совершенствование мира и человека красотой.	КӨРКЕМ МӘДЕНИЕТ – субъектілер қызметінің мазмұны мен мақсаты әлемді эстетикалық тұрғыдан меңгеру, практикалық және басқа да көркемдік тәжірибемен толықтыру, әлем мен адамды сұлулық арқылы жетілдіру болып табылатын арнайы мәдениет (қар. мәдениет) өрісі.	ART CULTURE - A specialized sphere of culture (see culture), in which the content and purpose of the subjects are the aesthetic familiarization of the world, additioned by practical and other art experience, the improvement of the world and human beauty.

ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ОБРАЗ – конкретно-чувственное и в то же время обобщенное воссоздание жизни, пронизанное эмоционально-эстетической оценкой автора. Х.О. есть суть искусства, его содержательная форма, присущая всем видам и жанрам художественного творчества.	КӨРКЕМ БЕЙНЕ – автордың эмоциялық-эстетикалық жағынан бағаланған нақты сезімталдықпен және сонымен қатар өмірдің жинақталған жаңғыруы. К.Б. - өнердің мәні, көркем шығармашылық-тың барлық, түрлері мен жанрларына тән оның мазмұнды нысаны.	ARTISTIC IMAGE – A concrete and sensual at the same time a generalized recreation of life, infused with the emotional and aesthetic evaluation of the author. A.I. is the essence of art, its substantive form, inherent in all types and genres of art.
ХУДОЖНИК - 1. живописец, рисовальщик; 2. профессионал в сфере художественной культуры: артист, музыкант, скульптор, поэт, писатель, актер; 3. человек, выполняющий свое дело с высочайшим мастерством, творчески, с увлечением, умеющий в профессиональном занятии видеть красоту и получающий от нее эстетическое наслаждение.	СУРЕТШІ - 1 кескіндемеші, сурет салушы; 2 көркем мәдениет саласындағы кәсіпқой: әртіс, музыкант, мүсінші, ақын, жазушы, актер; 3 өзі ісін жоғары шеберлікпен, шығармашылықпен, беріле орындайтын, кәсіптік ісінде әдемілікті көре білетін және сол ісінен эстетикалық ләззат алатын адам	ARTIST - 1. A painter, draftsman; 2. A professional in the area of artistic culture: the actor, musician, sculptor, poet, writer, actor; 3. A person performing their job with the highest skill, creatively, with passion, who knows how to see the beauty in the professional occupation and getting by that aesthetic pleasure.
Ц		
ЦЕЗУРА (лат. caesura – рассечение) – короткая, еле заметная пауза между фразами или завершенными разделами муз. произведения, также знак, обозначающий смену дыхания при исполнении. Место цезуры определяется исполнителем, но иногда обозначается и композитором при помощи знака V или запятой над нотной строчкой (апострофом).	ЦЕЗУРА (лат. caesura – үзілу) - музыкалық шығармадағы фразалар немесе аяқталған бөлімдер арасындағы қысқа, тым елеусіз үзіліс, сондай-ақ орындау кезінде тыныс ауысымын білдіретін белгі. Ц. қою орнын орындаушы белгілейді, бірақ кейде композитор да V белгісін қою немесе нотаның үстінен үтір қою арқылы (апострофом) белгілейді.	CAESURA (Latin - caesura - A cut) - A short, barely noticeable pause between phrases or complete sections of the music works, also denoting a shift of the breathing during the performance. Place of caesura is determined by the performer, but is sometimes determined by the composer, and with the sign of V, or a comma above the musical line (apostrophe).

ЦЕЛАЯ НОТА – основное обозначение ритмической длительности. Ц.Н. равна двум половинным нотам, четырем четвертным, восьми восьмым и т.д.; обозначается пустым (полым) овалом.	БҮТІН НОТА – ырғақтылық созыңқылығының негізгі белгіленуі. Б.Н. екі жарты, төрт ширек, сегіз сегіздік және т.б. ноталарға тең; бос, (қуыс) сопақшамен белгіленеді.	WHOLE NOTE - The basic notation of a rhythmic duration. W. note is equal to two half notes, four quarters, eight eighths and so on; denoted by empty (hollow) oval.
ЦЕЛАЯ ПАУЗА – пауза, равная длительности целой ноте; обозначается жирной черточкой под четвертой линейкой нотного стана.	БҮТІН ПАУЗА – созыңқылығы бүтін нотаға тең үзіліс; ноталық желідегі төртінші сызықтың астында қалың сызықшамен белгіленеді.	WHOLE PAUSE - Pause equal to the duration of a whole note; indicated by bold dash under the fourth line of a stave.
ЦЕПНОЕ ДЫХАНИЕ – вокальный прием, который применяется в тех случаях, когда продолжительность звучания фразы превышает физические возможности певческого голоса.	ҰЛАСПАЛЫ ТЫНЫС – вокалдық тәсіл. Әнші даусының нақты мүмкіншілігі фразаның дыбысталуынан асырылған жағдайда қолданылады.	CHAIN BREATH – A vocal technique that is used in cases where the sentence exceeds the duration of sound physical abilities singing voice.
Ч		
ЧЕТВЕРТНАЯ НОТА – нота по длительности в четыре раза короче целой; равна двум восьмым, четырем шестнадцатым; обозначается черной головкой со штилем справа вверх или слева вниз.	ШИРЕК НОТА – созыңқылығы жағынан бүтін нотадан төрт есе қысқа нота. Ол екі сегіздік, төрт оналтылық нотаға тең; қара бүршікті оң жағынан жоғары немесе сол жағынан төмен тіреуішпен белгіленеді.	QUARTER NOTE - Note which duration is four times shorter than the whole; equal to two eights, four sixteenths; denoted by a black head with a shtil right up or down on the left.
ЧЕТВЕРТНАЯ ПАУЗА – пауза, по длительности равная четвертной ноте.	ШИРЕК ПАУЗА – созыңқылығы жағынан ширек нотаға тең үзіліс.	QUARTER PAUSE – A pause which duration is equal to a quarter note.
Ш		
ШАН КОБЫЗ (каз.) - духовой язычковый музыкальный инструмент. Под разными названиями (варган, темір комуз, шанкауыз) встречается у многих	ШАҢ ҚОБЫЗ (қаз.) – тілмен ойналатын үрмелі музыкалық аспап. Көптеген халықтарда әртүрлі атаумен кездеседі (варган, темір комуз,	SHAN KOBYZ (Kaz.) - Reed woodwind musical instrument. Under various names (Jew's harp, Temir komuz shankauyz) occurs in

народов. На Ш.К. играют в основном женщины. Нежный голос Ш.К. очень точно передает настроение грусти и печали, соответствует женскому началу.	шанкауыз). Ш.Қ.-да негізінен әйел адамдар ойнайды. Ш.Қ. нәзік даусы мұңлы және қайғылы көңіл-күйді тура жеткізеді, сондықтан ол әйелдерге өте жарасымды.	many nations. Mostly women play on Sh.K. A gentle voice of Sh.K. accurately conveys the mood of sadness and grief, meets feminine.
ШЕДЕВР (фр.) – 1. в средневековье: образцовое изделие, которое должен был представить ремесленник для получения звания мастера; 2. произведение, являющееся высшим достижением искусства, мастерства.	ШЕДЕВР (фр.) – 1. орта ғасырлардағы қолөнершінің шеберлік атағын алу үшін ұсынатын үлгілік бұйымы; 2. өнердің, шеберліктің ең жоғары жетістігі болып табылатын шығарма.	MASTERPIECE (French) – 1. In the Middle Ages: an exemplary product that was supposed to be provided for the rank of a master. 2. Piece of art, which is the highest achievement of art and craftsmanship.
ШЕРТЕР (каз.) - струнный щипковый музыкальный инструмент, предшественник домбры. Название связано с основным приемом игры - извлечением звука щипком (см. кюй шертпе).	ШЕРТЕР (қаз.) – шекті шертпелі музыкалық аспап, домбыраның ізашары. Оның аты негізгі ойнау әдісі - дыбысты шерту (қар. шертпе күй) арқылы шығаруға байланысты қойылған.	SHERTER (Kazakh) - Stringed plucked musical instrument, the precursor of dombra. The name is connected with the basic method of play - removing the audio tweak (see kyui shertpe)
ШЕСТНАДЦАТАЯ НОТА – нота по длительности в 16 раз короче целой; обозначается черным овалом со штилем справа вверх или слева вниз и двумя хвостиками, которые могут быть заменены двумя ребрами.	ОНАЛТЫЛЫҚ НОТА – созыңқылығы жағынан бүтін нотадан 16 есе қысқа нота; қара бүршікті оң жағынан жоғары немесе сол жағынан төмен және екі тіреуішпен белгіленеді, бұлар кейде екі «қабырға» тәріздес сызықпен алмасуы да мүмкін..	SEMIQUAVER – A note which duration is 16 times shorter than the whole; indicated by a black oval with a shtil right up or down on the left and two tails, which can be replaced by two edges.
ШЕСТНАДЦАТАЯ ПАУЗА – пауза, по длительности равная шестнадцатой ноте.	ОНАЛТЫЛЫҚ ПАУЗА – созыңқылығы жағынан оналтылық нотаға тең үзіліс.	SIXTEEN PAUSE – A pause, which is equal to the duration of the sixteenth note.
ШИРОКОЕ РАСПОЛОЖЕНИЕ – расположение аккорда в четырехголосном	КЕҢ ОРНАЛАСУ – төртдауысты айтуда аккордтың орналасуы, бұл ретте	WIDE LOCATION – Location of the chord in a four-voiced performance,

изложении, при котором интервал между сопрано и альтом, альтом и тенором не меньше кварты и не больше октавы.	сопрано мен альттің, альт пен тенордың арасындағы интервал квартадан кіші және октавадан үлкен болмайды.	during which the interval between soprano and alto, tenor and alto is not less than a quart and not more than an octave.
ШТРИХ (от нем. Strich – черта) – 1. способ извлечения и ведения звуков при игре на инструментах и пении. Основные штрихи – легато, нон легато, стаккато. То же, что и артикуляция в инструментальном и вокальном исполнении.	ШТРИХ (от нем. Strich – сызық) 1. аспапта ойнауда ән айтуда дыбыстарды шығару және тану тәсілі. Негізгі қағыстары – легато, нон легато, стаккато. Басқаша айтқанда, аспаппен және әнмен орындаудағы артикуляция.	WISE (from German - Strich – trait, feature) - 1. Method for extracting and maintaining sound while playing the instruments and singing. Key wises - legato, non legato, staccato. Same as the articulation in instrumental and vocal performance.
ШОУ (англ.) - пышное сценическое зрелище с участием «звезд» эстрады, цирка, спорта, джаз-оркестров, балета на льду.	ШОУ (ағыл.) – эстрада, цирк, спорт, джаз-оркестрлердің, мұзүсті балеті «жұлдыздарының» қатысуымен болатын сән-салтанатты сахналық ойын-сауық.	SHOW (English) - A magnificent stage spectacle with "stars" of the stage, circus, sports, jazz orchestras, ballet on ice.
І		
ІЛМЕ ҚАҒЫС (каз.) – домбровый штрих, который заключается в круговом движении по деке и грифу инструмента всеми пальцами руки. Включает Абыл қағыс, Сүйретпе. ІҚ. берет начало в традиции кюйши Абыла.	ІЛМЕ ҚАҒЫС (қаз.) - барлық саусақпен аспаптың шанағы мен мойынының үстінен шеңберлі қозғалыста ойналатын домбыралық қағыс. Абыл қағыс, сүйретпе қағыс түрлері бар. Абыл күйшінің дәстүрінен бастау алған.	ILME KAGYS (Kazakh) – A dombra bar, which is in a circular motion on the deck and the neck with all the fingers of the hand. Includes Abyl kagys, Suyretpe K. Beret back to the tradition kuishi Abylai.
ІЛМЕ КҮЙ – кюй (см. күй), исполняемый особым приемом, а именно: защипывание струн указательным пальцем в восходящем движении руки.	ІЛМЕ ҚҮЙ (қаз.) – ерекше әдіспен, атап айтқанда, қолдың көтерілуі қозғалысында шекті сұқ саусақпен іліп алу арқылы орындалатын күй (күйді қарақыз).	ILME KUI – A kui (see Kui), performed with a special technique, namely, pinching the strings with the index finger in an upward motion of the hand.
Э		

ЭВОЛЮЦИЯ (лат. Развертывание) – 1. процесс изменения, развития; 2. основная форма движения, развития в культуре.	ЭВОЛЮЦИЯ (лат. күшейту) – 1. өзгеру, даму үдерісі; 2. мәдениеттегі қозғалыстың, дамудың негізгі түрі.	EVOLUTION (Latin - Deployment) – 1. A process of change or development. 2. The basic form of action, development in culture.
ЭКЛЕКТИЗМ (гр.) – 1. отсутствие единства, целостности, последовательности в убеждениях, теориях; 2. формальное, механическое соединение различных стилей в искусстве.	ЭКЛЕКТИЗМ (гр.) - сенімдегі, теориядағы бірліктің, тұтастықтың, бірізділіктің жоқтығы; 2. өнердегі түрлі стильдердің үстірт, еріксіз қосылуы.	ECLETICISM (Greek) - The lack of unity, integrity, consistency in the beliefs, theories. 2. Formal, mechanical connection of different styles of art.
ЭКСПРЕССИЯ (лат.) - выразительность; сила проявления (чувств, переживаний).	ЭКСПРЕССИЯ (лат.) - мәнерлілік; байқалу күші (сезімнің, қайғырудың).	EXPRESSION (Latin) - Expressiveness, power of manifestation (of feelings, experiences).
ЭКСПРОМТ (лат. expromptus – находящийся в готовности, имеющийся под рукой) – 1. небольшое стихотворение, музыкальное произведение, короткая речь, созданные сразу, в момент произнесения, исполнения; экспромтом - без подготовки, внезапно, вдруг; 2. небольшая музыкальная пьеса, написанная в свободной форме.	ЭКСПРОМТ, ТОСЫНТУМА (лат. қол астында дайын болатын) – 1. бірден тосыннан сөйлеу орындау кезінде шығарылған кішігірім өлең, музыкалық шығарма; тосынтума түрінде – дайындықсыз, кенеттен аяқ астынан; 2. еркін түрде жазылған шағын музыкалық пьеса.	IMPROMPTU (Latin expromptus - Being in readiness, available at hand) - A short poem, musical composition, a short speech, started at once, at the time of casting, performance, spur of the moment - no preparation, suddenly, abruptly. 2. Little piece of music written in free form .
ЭЛЕМЕНТАРНАЯ ТЕОРИЯ МУЗЫКИ – учебная дисциплина, направленная на изучение принципов нотного письма и основных элементов музыки и средств музыкальной выразительности: метре, ритме, ладе, тональностях, созвучиях, темпе, динамике, формах мелодического движения, муз. синтаксисе, мелизмах, гармонических связях аккордов в тональ-	МУЗЫКАНЫҢ ҚАРАПАЙЫМ ТЕОРИЯСЫ – метр, ырғақ, саз, үнділік, дыбыс қатары, екпін, шымырлық, әуендік қозғалыс түрлері, муз. синтаксис, мелизм, үнділіктегі аккордтардың гармониялық байланыстары әуенділікшілік ауытқулар және әуенділікішілік ауытқулар және т.б. ноталық жазу принциптері мен және музыканың негізгі элементтері,	ELEMENTARY MUSIC THEORY - A training course aimed at studying the principles of a note writing and basic elements of music and the means of musical expression: meter, rhythm, mode, tones, harmonies, tempo, dynamics, forms of melodic movement, music syntax, meoisms, harmonic

ности, внутритональных отклонениях и т.д.	музыкалық мәнерлілік құралдарын: зерделеуге бағытталған оқу пәні.	relations of acchords in tones, intertonal deviations, etc.
ЭЛИТА (фр. - лучший, отборный, избранный) - часть общества, наиболее способная к духовной деятельности, одаренная высокими нравственными и эстетическими задатками.	ЭЛИТА (фр. ең жақсысы, таңдалған, таңдаулы) – жоғары адамгершілік және эстетикалық нышан дарыған, рухани іс-әрекетке айрықша қабілетті қоғам бөлігі.	ELITE (French - best, selected, elected) - Part of society, the most capable of spiritual activity, endowed with high moral and aesthetic inclinations.
ЭЛИТАРНОСТЬ – соотнесенность культурного явления (учения, верования, формы искусства) не с широким кругом людей, а с элитой - избранным кругом творцов, знатоков и подлинных ценителей.	БЕКЗАТТЫЛЫҚ – мәдени құбылыстың (оқу, нысан өнер үлгілері) шеңбері кең адамдармен емес, керісінше бекзаттылыққа – қалаған шеңбердегі жасаушыға, білімпаздар мен нағыз бағалай білетіндермен байланыстылығы.	ELITISM - The correlation of cultural phenomena (the teachings, beliefs, art forms) not with a wide range of people and the elite - selected range of artists, experts and true connoisseurs.
ЭНГАРМОНИЗМ (от греч. enarmonios – согласный, совпадающий) – равенсто звуков по высоте, но различие по названию и обозначению (например: до-диез и ре-бемоль).	ЭНГАРМОНИЗМ (грек. т. enermonios – үйлесімді, бірдей болу) – жоғарылығы жағынан дыбыстардың бірдейлігі, бірақ аталуы мен белгіленуінде айырмашылық болуы (мысалы: до-диез және ре-бемоль).	ANHARMONICITY (from Greek - enarmonios – consilient, accordant) – The equality of sounds in height, but the difference in terms of name and designation (for example: C sharp and D flat)
ЭСТЕТ (гр. - чувствующий) – 1. человек, воспринимающий внешние формы искусства в отрыве от содержания, склонный к эстетизму; 2. поклонник, ценитель изящного.	ЭСТЕТ (гр. - сезімтал) – 1. өнердің сыртқы түрін мазмұнынан бөліп алып қабылдайтын, эстетизмге жақын адам; 2 әсемдікті қастерлеуші, бағалаушы.	AESTHETE (from Greek - sensible) - A person, who perceives the external forms of art in isolation from content, prone to aestheticism. 2. A fan or a connoisseur of fine.
ЭСТЕТИЗМ, ЭСТЕТСТВО - взгляд на искусство, утверждающий единственной его ценностью красоту, свободную от всякого содержания.	ЭСТЕТИЗМ, ЭСТЕТСТВО – кез келген мазмұннан еркін, сұлулықты оның бірден-бір құндылығы деп қабылдайтын өнерге деген көзқарас.	AESTHETICISM – A look at art, claiming his only value the beauty, free of any content.

ЭСТЕТИКА (от гр. - чувственно-воспринимаемое) - наука, изучающая основные законы эстетического освоения природы, общества, материального и духовного производства, образа жизни и общения людей. Изучает также основные законы и функционирование искусства.	ЭСТЕТИКА (гр. т. сезім арқылы - қабылданатын) – табиғатты, қоғамды, материалдық және рухани өндірісті, өмір сүру және адамдардың қарым-қатынасын эстетикалық жағынан игерудің негізгі заңдарын зерттейтін ғылым. Ол сондай-ақ өнердің негізгі заңдары мен қолданысын зерттейді.	AESTHETICS (from Greek - sensually perceived) – A science, which studies basic laws of aesthetic exploration of nature, society, material and spiritual production, lifestyle and communication between people, is also exploring the fundamental laws of art and function.
ЭСТРАДА (фр., исп.) – 1. возвышение, сценическая площадка для выступлений артистов, театральных коллективов; 2. эстрадное искусство - вид сценического искусства, объединяющий малые формы драматического и вокального искусства, музыки хореографии, цирка.	ЭСТРАДА (фр., исп.) – 1. әртістердің, театр ұжымдарының өнер көрсетуіне арналған көтеріңкі жер, сахналық алаң; 2. эстрадалық өнер – драмалық және вокалдық өнердің, музыканың, хореографияның, цирктің кіші үлгілерін қамтитын сахналық өнер түрі.	ESTRADE (French, Spanish) – 1. A high stage area for performances of artists, theater groups. 2. Estrade art - the kind of dramatic art, combining small forms of drama and vocal art, music, dance, circus.
ЭТНОГРАФИЯ (гр.) - отрасль исторической науки, изучающая состав, происхождение, расселение и культурно-исторические взаимоотношения народов мира, их материальную и духовную культуру, особенности быта.	ЭТНОГРАФИЯ (гр.) - әлем халықтарының құрамын, шығу тегін, жеке-жеке орналасуын және мәдени – тарихи қарым-қатынастарын, олардың материалдық және рухани мәдениетін, тұрмыс ерекшеліктерін зерттейтін тарих ғылымының бір саласы.	ETHNOLOGY (Greek) - A branch of historical science that studies the composition, origin, dispersal, cultural and historical relations between people of the world, their material and spiritual culture, especially everyday life.
ЭТНОЛОГИЯ – то же, что этнография (см. этнография). Этнологический цикл подразделяется на: этномузыковедение, этнопедагогику, этнопсихологию, этносоциологию, этнокультурологию.	ЭТНОЛОГИЯ - бұл да этнография сияқты (қар. этнография). Э. топтамасы этномузыкатану, этнопедагогика, этнопсихология, этноәлеуметтану, этномәдениеттану болып бөлінеді.	ETHNOLOGY - The same as ethnography (see ethnography). Ethnological cycle is divided into: ethnomusicology, ethnopedagogy, ethnopsychology, ethnosociology, ethnoculturology.
ЭТНОНИМ (гр.)- название народа, отражающее суть этноса как Уникума.	ЭТНОНИМ (гр.) - өте сирек кездесетін ретінде этностың мәнін бейнелеп көрсететін халық атауы.	ETHNONYM (Greek) - The name of certain folk, reflecting the essence of the ethnic group as unique.

Ю		
ЮБИЛЕЙ (лат.) – 1. годовщина жизни, деятельности (чаще десяти- двадцати-пятилетие и т.д.) кого-либо, чего-либо (лица, учреждения, события; 2. празднование такой годовщины.	МЕРЕЙТОЙ (лат.) – 1. біреудің, бір нәрсенің (қандай да бір тұлғаның, мекеменің, оқиғаның,) өміріндегі, іс-әрекетіндегі аталып өтетін (көбінесе он-жиырмажылдық және т.б.) жылдық мереке. 2. осындай жылдық мерекенің тойлануы.	JUBILEE (Latin) – 1. An anniversary of the life or any work (usually ten to twenty-five years, etc.) of someone or something (person, institution, event; 2. Celebration of this kind of anniversary.
ЮМОР (англ.) – 1. добродушно – насмешливое отношение к чему- либо, умение подмечать и выставлять на смех забавное и несуразное в жизненных явлениях; 2. в искусстве: изображение чего- либо в смешном виде; в отличие от сатиры Ю. не обличает, а беззлобно и весело вышучивает.	ӘЗІЛ (ағыл.) – 1. бір нәрсеге ақ көңілмен, әжуамен қарау, өмірдегі құбылыстардың қызықты да үйлесімсіз жақтарын байқай білу, көрсете білу; 2. өнерде: бір нәрсенің күлкілі түрде бейнеленуі; сықаққа қарағанда әзіл ештеңені әшкерелемейді, керісінше зілсіз, көңілді қалжыңмен айтылады.	HUMOR (English) – 1. Good-natured - mocking attitude to anything, the ability to notice and put up for fun and laughter awkward life events; 2. In the arts - a picture of something in ridiculous way; as opposed to satire H. doesn’t convict, but good-natured makes fun and mocks.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Аманов Б.Ж., Мухамбетова А.И. Казахская традиционная музыка и XX век. - Алматы: Дайк-Пресс, 2002. - 544 с.

2. Аязбекова С.Ш. Картина мира этноса: Коркут-ата и философия музыки казахов - Алматы:Компьютерно-издательский центр Института философии и политологии МОиН РК. - 285 с.

3. Виноградова Н.А., Каптерева Т.П., Стародуб Т.Х. Традиционное искусство Востока. Терминологический словарь (Под ред.Т.Х. Стародуб. - М.: Эллис Лак, 1997. - 360 с.

4. Вопросы эстетики, истории и теории монодии. – Ташкент, ТашГУ, 1987.

5. Галицкая С. Профессиональная монодия в свете современной концепции музыкального произведения // Музыкальное произведение. Сущность, аспекты анализа. – Киев: Музічна Украіна, 1988.

6. Ғизатов Б. Қазақша музыкалық-терминологиялық сөздік - Алматы : Ғылым, 1981 - 140 б.

7. Джансеитова С.С. Казахская музыкальная терминология. Учебное пособие. - Алма-Ата, 1991. - 128 с.

8. Жихан Желтоксан (Едихан Шаймерденулы Сабит). Ак Сарбаз. – Алматы, 2014 http://xn--80aaa1brkt0a3m.xn--80ao21a/catalog/140616/140616-001.htm

9. История искусств: Учебное пособие для учащихся художественных школ и училищ (Авторы-сост. А. Воротников, О. Горшковоз, О. Еркина. - МН.: Литература, 1997. - 608 с.

10. Казахско-русский, русско-казахский терминологический словарь: Культура и искусство / под общей редакцией д.п.н., профессора А.К. Кусаинова. - Алматы: Республиканское Государственное издательство «Рауан», 2000. - 256 с.

11. Каракузова Ж.К., Хасанов М.Ш. Космос казахской культуры. - Алматы:Евразия, 1993. - 79 с.

12. Кожабеков И.К. Ладовая система казахской песенной монодии: проблемы теории и методологии. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата искусствоведения. – РК, Алматы, 2010.

13. Кокумбаева Б.Д. Культурология тенгрианского искусства (учебное пособие. – Павлодар, 2012. - 156 с. http://кітапхана.каз/catalog/130814/130814-001.htm

14. Кононенко Б.И. Культурология в терминах, понятиях, именах. Справочное учебное пособие: М.: Изд-во «Щит» - М., 1999. - 406 с.

15. Кочевники. Эстетика: Познание мира традиционным казахским искусством. - Алматы: Гылым, 1993. - 264 с.

16. Күй қайнары / А. Райымбергенов, С. Аманова. – Алматы: Өнер, 1990, 288 б. Голоса народных муз. А. Райымбергенов, С. Аманова. - Алматы: Онер, 1990. - 288 с. (каз., рус.).

17. Культурология. XX век. Словарь. Санкт-Петербург. - Университетская книга, 1997.- 640 с.

18. Культурология. XX век. Энциклопедия. Т. 1 - 447 с., Т. 2 – 447 с. - СПб: Университетская книга; ООО «Алетейя», 1998.

19. Кушнарев Х.С. Вопросы истории и теории армянской монодической музыки. – Л., 1958.

20. Қазақша-орысша, орысша-қазақша терминологиялық сөздік. Мәдениет және өнер – ... 248 бет. Философия және саясаттану – Алматы: Рауан, 2000. – 288 бет.

21. Мәдени-философиялық энциклопедиялық сөздік / Құраст. Т. Ғабитов, А.Құлсариева және т.б. – Алматы: Раритет, 2004. – 320 бет.

22. Мифы народов мира. Энциклопедия: в 2-х т. / гл. ред. С.А. Токарев. – М.: Советская энциклопедия, 1991. Т. 2 - 720 с.

23. Мурад АДЖИ. Кипчаки. Древняя история тюрков и Великой Степи. – М.: Межд.благотв.фонд «Святой Геогргий», 1999. - 176 с.

24. Нурланова К. Земля - духовная опора народа. - Алматы, 2000. - 20 с.

25. Нурланова К. Человек и мир: казахская национальная идея. - Алматы: Каржы-Каражат, 1994. - 48 с.

26. Плахов Ю. Художественный канон в системе профессиональной восточной монодии. – Ташкент: Фан, 1988. – 159 с.

27. Сарыбаев Б.Ш. Казахские музыкальные инструменты (фотоальбом). - Алма-Ата: Жалын, 1978.

28. Словарь иностранных слов. - 18-е изд., стер. - М.: Рус. яз, 1989. - 624 с.

29. Словарь сюжетов и символов в искусстве / Пер.с англ. А. Майкапара. - М.: КРОН - ПРЕСС. - 1999. - 656 с. Серия «Академия».

30. Советский энциклопедический словарь. - М.: Сов. Энциклоп., 1988. - 1600 с.

31. Этнокультурные традиции в музыке: Материалы международной конференции, посвященной памяти Т. Бекхожиной / сост.:А.И. Мухамбетова, Г.Н. Омарова. - Алматы: Дайк-Пресс, 2000. - 326 с.

32. Қазақша-орысша, орысша-қазақша қоғамдық ғылымдар терминдерінің сөздігі. – Алматы: Фирма «Орнак» ЖШС – 2010, 649 бет.

33. Терминологический словарь. Археология. Этнография. Музееведение. Искусствоведение (казахско-русско-английский). – Астана, 2008.

34. Қазақша-орысша, орысша-қазақша қоғамдық ғылымдар терминдерінің сөздігі - Алматы, 2010. – 649 б.

35. «Мәдениет және өнер» терминологиялық сөздігі - Алматы, 2010.

36. Русско-казахский словарь – Алматы: Пресс, 2005. – 1146 с.

РУССКО-КАЗАХСКО-АНГЛИЙСКИЙ СЛОВАРЬ ТЕРМИНОВ ПО МУЗЫКАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЕ И ИСКУССТВУ

Составители: Б.Д. Кокумбаева, Е.Ю. Личман, Б.У. Итемгенова
Переводчики: У.М. Макулов, А. Личман, А. Хасенов, Р. Хасенова

Подписано в печать 13.04.2013 г.
Гарнитура Times. Формат 84×100 1/32.
Офсетная печать. Бумага офсетная.
Усл. печ. листов 11,0. Тираж 1000 экз.
Заказ №0691

Научно-издательский центр
Павлодарского государственного педагогического института
140002, г. Павлодар, ул. Мира, 60
E-mail: rio@ppi.kz